

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**PREDLOG IMPLEMENTACIJE OBVEZNEGA DRUGEGA
POKOJNINSKEGA STEBRA V SLOVENIJI PO VZORU IZ
AVSTRALIJE**

Ljubljana, september 2021

ALEŠ DOLENC

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Aleš Dolenc, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, avtor predloženega dela z naslovom Predlog implementacije obveznega drugega pokojninskega stebra v Sloveniji po vzoru iz Avstralije, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem red. prof. dr. Mitjo Čokom.

IZJAVLJAM

1. da sem predloženo delo pripravil samostojno;
2. da je tiskana oblika predloženega dela istovetna njegovi elektronski obliki;
3. da je besedilo predloženega dela jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam oziroma navajam v besedilu, citirana oziroma povzeta v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani;
4. da se zavedam, da je plagiatstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku Republike Slovenije;
5. da se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predloženega dela dokazano plagiatstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom;
6. da sem pridobil vsa potrebna dovoljenja za uporabo podatkov in avtorskih del v predloženem delu in jih v njem jasno označil;
7. da sem pri pripravi predloženega dela ravnal v skladu z etičnimi načeli in, kjer je to potrebno, za raziskavo pridobil soglasje etične komisije;
8. da soglašam, da se elektronska oblika predloženega dela uporabi za preverjanje podobnosti vsebine z drugimi deli s programsko opremo za preverjanje podobnosti vsebine, ki je povezana s študijskim informacijskim sistemom članice;
9. da na Univerzo v Ljubljani neodplačno, neizključno, prostorsko in časovno neomejeno prenašam pravico shranitve predloženega dela v elektronski obliki, pravico reproduciranja ter pravico dajanja predloženega dela na voljo javnosti na svetovnem spletu preko Repozitorija Univerze v Ljubljani;
10. da hkrati z objavo predloženega dela dovoljujem objavo svojih osebnih podatkov, ki so navedeni v njem in v tej izjavi.

V Ljubljani, dne _____

Podpis študenta: _____

KAZALO

UVOD	1
1 PREDSTAVITEV POKOJNINSKIH SISTEMOV AVSTRALIJE IN SLOVENIJE	3
1.1 Pokojninski stebri v Avstraliji	3
1.1.1 Prvi pokojninski steber	3
1.1.2 Drugi pokojninski steber	5
1.1.3 Tretji pokojninski steber	6
1.2 Pokojninski stebri v Sloveniji	6
1.2.1 Prvi pokojninski steber	6
1.2.2 Drugi pokojninski steber	7
1.2.3 Tretji pokojninski steber	9
1.3 Primerjava avstralskega in slovenskega pokojninskega sistema	9
2 AVSTRALSKI DRUGI POKOJNINSKI STEBER SUPERANNUATION.....	11
2.1 Zgodovina ter razvoj sistema Superannuation	11
2.2 Pomembnejše reforme po uvedbi sistema Superannuation	13
2.3 Tipi in lastnosti skladov.....	17
2.3.1 Panožni skladi.....	17
2.3.2 Skladi javnega sektorja.....	18
2.3.3 Maloprodajni skladi.....	19
2.3.4 Podjetniški skladi.....	20
2.3.5 Samostojno upravljani skladi – SMSF	20
2.3.6 Primerjava skladov	21
2.4 Trendi sistema superannuation	22
2.5 Regulacija sistema Superannuation	25
2.6 Investicijska uspešnost in stroški skladov	26
2.7 Napovedi za nadaljnji razvoj sistema	29
3 REFORMA DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA V SLOVENIJI	31
3.1 Razvoj in lastnosti sistema	31
3.1.1 Sprejem drugega pokojninskega sistema in glavne spremembe	31
3.1.2 Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje.....	32
3.1.3 Lastnosti prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja.....	33

3.1.3.1	<i>Varčevanje v skladih življenjskega cikla</i>	33
3.1.3.2	<i>Stroški pokojninskih skladov</i>	34
3.1.3.3	<i>Pravila skrbnega in varnega poslovanja.....</i>	34
3.1.3.4	<i>Nadzor nad pokojninskimi skladi</i>	35
3.1.4	Razširjenost kolektivnega in individualnega PDPZ.....	36
3.2	Ponudniki dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji.....	37
3.2.1	Krovni in vzajemni pokojninski sklad	37
3.2.2	Pokojninske družbe	37
3.2.3	Zavarovalnice	38
3.2.4	Lastnosti ponudnikov PDPZ	38
3.2.4.1	<i>Starosti pri prehodih med podskladi ponudnikov PDPZ.....</i>	39
3.2.4.2	<i>Naložbena struktura upravljalcev PDPZ po podskladih.....</i>	39
3.2.4.3	<i>Donosnosti upravljalcev PDPZ po podskladih</i>	41
3.2.4.4	<i>Velikost sredstev v skladih PDPZ.....</i>	42
3.2.4.5	<i>Število polic v skladih PDPZ.....</i>	44
3.2.4.6	<i>Povprečna mesečna vplačila v sklade PDPZ</i>	45
4	PREDSTAVITEV PREDLOGA POSODOBITVE DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA TER PREDSTAVITEV RAZLIČNIH NAČINOV ZA SPREMEMBO V OBVEZNEGA	46
4.1	Prikaz ustreznosti trenutnega pokojninskega sistema in rasti stroškov	48
4.2	Pomen izobraževanja glede možnosti dodatnih pokojninskih varčevanj.....	50
4.3	Primerjava privarčevanih sredstev javnih uslužbencev in zaposlenih v zasebnem sektorju v skladih KPSJU in MKPS pri Modri zavarovalnici	52
4.4	Zvišanje dajatev delodajalcev v drugi pokojninski steber.....	54
4.5	Prosta izbira upravljalca PDPZ za varčevalce ter večja izbira med posameznimi podskladi	56
4.6	Izračun donosnosti sredstev glede na obdobje varčevanja ter upoštevanja tveganosti varčevanja	57
5	IZRAČUN POKOJNINSKEGA PREJEMKA V AVSTRALIJI IN SLOVENIJI.....	60
5.1	Predpostavke izračunov pokojnine iz 1. in 2. stebra v Avstraliji.....	61
5.2	Predpostavke izračunov pokojnine iz 1. in 2. stebra v Sloveniji.....	62
5.3	Primerjava pokojninskih prejemkov v Sloveniji in Avstraliji	63

6	VPLIV UVEDBE OBVEZNEGA DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA NA SREDSTVA POSAMEZNIKA PO UPOKOJITVI	66
6.1	Upoštevane predpostavke izračunov	67
6.2	Rezultat izračunanih deležev dodatne pokojnine iz 2. pokojninskega stebra glede na neto plačo posameznika	68
6.3	Predlagane višine obveznih prispevnih stopenj v drugi steber	70
7	VPLIV UVEDBE OBVEZNEGA DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA NA JAVNE FINANCE	71
7.1	Predpostavke uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja v drugem stebru	72
7.1.1	Predlagane prispevne stopnje v obvezni drugi pokojninski steber	72
7.1.2	Predpostavke vplačil v drugi pokojninski steber, vključujoč že obstoječe varčevalce	73
7.1.3	Dodatni stroški obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja	74
7.1.4	Preostale predpostavke, uporabljene v izračunih	75
7.2	Izračun učinka uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega varčevanja na javno-finančne izdatke države	76
	SKLEP	79
	LITERATURA IN VIRI	82
	PRILOGE	91

KAZALO TABEL

<i>Tabela 1: Zgornja meja skupnih sredstev posameznika ob upokojitvi, za prejem polne starostne pokojnine (v veljavi od 20. marca 2020):</i>	<i>4</i>
<i>Tabela 2: Meja za prejem delne starostne pokojnine (v veljavi od 20. marca 2020):</i>	<i>4</i>
<i>Tabela 3: Povečevanje prispevnih stopenj v sistem Superannuation 1992-2022</i>	<i>6</i>
<i>Tabela 4: Primerjava avstralskega in slovenskega pokojninskega sistema</i>	<i>9</i>
<i>Tabela 5: Primerjava superannuation skladov glede na tip upravljalca</i>	<i>21</i>
<i>Tabela 6: Deleži naložbenih razredov ter povprečna donosnost po posameznih podskladih (v %)</i>	<i>58</i>
<i>Tabela 7: Primerjava uporabljenih donosnosti izračunov (v %)</i>	<i>59</i>
<i>Tabela 8: Vrednost letnega vložka 1000 EUR v času glede na letne zgodovinske donosnosti (v preteklost zazrt pristop)</i>	<i>59</i>
<i>Tabela 9: Vrednost letnega vložka 1000 EUR v času glede na skupne zgodovinske donosnosti (v prihodnost usmerjen pristop)</i>	<i>60</i>

Tabela 10: Primerjava mesečnih pokojnin iz 1. in 2. stebra v obdobju upokojitve za Avstralijo in Slovenijo za leto 2020 (v EUR)	64
Tabela 11: Primerjava mesečnih pokojnin iz 1. in 2. stebra v obdobju upokojitve za Avstralijo in Slovenijo, po kupni moči, za leto 2020 (v EUR)	64
Tabela 12: Neto nadomestitveno razmerje sredstev v pokojnini za Avstralijo in Slovenijo v primeru upokojitve na 1. januar 2021*	65
Tabela 13: Povprečno razmerje med pokojnino iz drugega stebra in neto plačo (v %).....	69
Tabela 14: Mesečna doživljenjska renta posameznika, ki prejema povprečno plačo skozi celotno obdobje zaposlitve, v cenah iz leta 2020	70
Tabela 15: Prispevne stopnje delodajalcev in delojemalcev v drugi steber, po odstotkih (v %)	72
Tabela 16: Zneski vplačil v 2. pokojninski steber od 2020 do 2026, z upoštevanjem 9 % prispevne stopnje.....	73
Tabela 17: Stroški drugega pokojninskega stebra v mio EUR ter delež le teh v BDP	75
Tabela 18: Znižanje odmernega odstotka v prvem pokojninskem stebru glede na dolžino varčevanja in delež prispevka (v %)	77
Tabela 19: Razmerje med povprečno pokojnino iz prvega in drugega stebra skupaj ter povprečno neto plačo, z upoštevanjem znižanja odmernega odstotka v prvem pokojninskem stebru (v %)	78

KAZALO SLIK

Slika 1: Število skladov Superannuation med leti 2004 in 2020.....	22
Slika 2: Sprememba vrednosti sredstev Superannuation med leti 2004 in 2020	23
Slika 3: Število članov po posameznih tipih skladov (v tisoč)	23
Slika 4: Skupna privarčevana sredstva v skladih MySuper	24
Slika 5: Deleži stroškov ter povprečna donosnost po tipih skladov.....	28
Slika 6: Starostne omejitve med podskladi pri ponudnikih PDPZ.....	39
Slika 7: Povprečne donosnosti po pokojninskih skladih (obdobje od 2016 do 2020)	42
Slika 8: Vrednost sredstev po letih (v mio EUR) - skupaj po upravljalcih skladov	43
Slika 9: Število članov skupaj po upravljalcih PDPZ glede na podsklad v tisočih.....	44
Slika 10: Petletno povprečje mesečnih vplačil v sklade PDPZ, po upravljalcih PDPZ.....	45
Slika 11: Število upokojenih oseb na 100 delovno aktivnih oseb (1950-2060) v državah OECD in Sloveniji	46
Slika 12: Projekcije starostne strukture slovenskega prebivalstva od 2020 do 2070.....	47
Slika 13: Odhodki za pokojnine kot delež BDP po posameznih scenarijih*	49
Slika 14: Projekcije pokojninskih izdatkov, kot delež v BDP in število upokojencev (v tisoč)	50
Slika 15: Povprečje privarčevanih sredstev po skladih in letih (v EUR).....	53
Slika 16: Povprečna letna vplačana premija na člana glede na tip skladov (v EUR).....	54
Slika 17: Prispevne stopnje v pokojninsko in invalidsko zavarovanje po državah.....	55

Slika 18: Stroški prvega pokojninskega stebra ter delež izdatkov za pokojnine predloga novega sistema glede na prispevno stopnjo v 2. pokojninski steber 78

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Naložbena struktura upravljalcev PDPZ razdeljeno po podskladih	1
Priloga 2: Donosnosti upravljalcev PDPZ razdeljeno po podskladih.....	4
Priloga 3: Strukture slovenskega prebivalstva po starosti in spolu za leta 2020 in projekcije 2050 ter 2100.....	7
Priloga 4: Predstavitev izbire sredstev, uporabljenih pri izračunih povprečne donosnosti ...	9
Priloga 5: Izračuni pokojninskih prihrankov v Avstraliji glede na plačo v obdobju zaposlitve	12
Priloga 6: Valorizacijski količniki za preračun osnov iz prejšnjih let zavarovanja	18
Priloga 7: Izračuni pokojninskih prihrankov v Sloveniji glede na plačo v obdobju zaposlitve	19
Priloga 8: Izračuni prihodnje pokojnine posameznikov v Sloveniji na podlagi plače, dolžine varčevanja in odmernega odstotka v drugi pokojninski steber	22
Priloga 9: Izračuni uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja na izdatke države.....	27

SEZNAM KRATIC

angl. - angleško

APRA – (angl. Australian Prudential Regulation Authority); Avstralska Agencija za nadzor sistema Superannuation

ASIC – (angl. Australian Securities and Investment Commission); Avstralska agencija za vrednostne papirje in naložbe

ATO – (angl. Australian Taxation Office); Avstralski davčni urad

ATVP – Agencija za trg vrednostnih papirjev

AUD – (angl. Australian Dollar); Avstralski dolar

AZN – Agencija za zavarovalni nadzor

BDP – Bruto domači proizvod

BS – Banka Slovenije

DBF – (angl. Defined Benefit Fund); Sklad z vnaprej določenim prejemkom pokojnine

DC – (angl. Defined Contribution); Sklad z vnaprej določenimi prispevki

DDPO – Davek od dohodka pravnih oseb

EUR – (angl. Euro); Evro

KPSJU – Krovni pokojninski sklad javnih uslužbencev

KVPS – Kapitalski vzajemni pokojninski sklad

mio – (angl. million); milijoni

MKPS – Modri krovni pokojninski sklad

mrd – (angl. billion); milijarde

OECD – (angl. Organisation for Economic Co-operation and Development); Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj

PDPZ – Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

RSE – (angl. Registrable Superannuation Entity); Registracijski Superannuation subjekt

SMSF – (angl. Self Managed Superannuation Funds); Samostojno upravljani skladi

SODPZ – Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja RS

ZPIZ – Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

ZVPSJU – Zaprti vzajemni pokojninski sklad za javne uslužbence

UVOD

Avstralija in Slovenija imata tristebni pokojninski sistem, kjer posameznik v varčevalnim obdobju, v času zaposlitve, plačuje pokojninsko in invalidsko zavarovanje (prvi steber) ter ob prehodu v pokojnino prejeme starostno pokojnino. Prvi pokojninski steber je obvezno zavarovanje, kjer zaposleni skupaj z delodajalci prispevajo sredstva v pokojninsko blagajno pri Zavodu za pokojninsko in invalidsko zavarovanje (v nadaljevanju ZPIZ) v Sloveniji, Centrelink – znotraj oddelka za socialne storitve (The Department of Human Services v Avstraliji). Še med delovno aktivnostjo lahko delodajalec prispeva sredstva, dodana k bruto plači zaposlenemu v pokojninski sklad, ali zaposleni tja sam plačuje sredstva od svoje bruto plače (drugi steber), lahko pa tudi varčuje svoja sredstva za pokojnino od svoje neto plače v različnih produktih (tretji steber). V Sloveniji tristebni pokojninski sistem sloni na prvem pokojninskem stebru, ki ga upravlja ZPIZ. Drugi steber zaenkrat ne igra zelo pomembne vloge v primerjavi s prvim stebrom, prav tako je pomembnost tretjega stebra pri varčevanju za pokojnino manjša kot v razvitejših državah (Deloitte, 2021).

V magistrskem delu predstavljam slovenski in avstralski pokojninski sistem ter se bolj podrobno osredotočim na drugi avstralski pokojninski steber, ki se imenuje Superannuation, vse pomembnejše korake od uvedbe sistema pa do danes, kako se je sistem razvijal od ustanovitve, kako se je povečevala velikost sredstev, za kakšne sklade gre znotraj sistema Superannuation, kakšni so davčni učinki, olajšave na strani varčevalcev, kot tudi na strani vlade. Obvezen drugi pokojninski steber v obliki Superannuation je bil uveden leta 1992, kar pomeni, da se sistem že bliža zrelosti, ki nastane ob vključenosti prebivalstva v celotni delovni dobi, torej v obdobju 40 let.

Opisan je trenutno veljaven slovenski pokojninski sistem, ki je sprejet na podlagi javne razprave, sporazuma med socialnimi partnerji ter sprejetja vlade ter bil sprejet s 1. januarjem 2000 (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-1) Ur. l. RS, št. 109/06, 1999). Cilj pokojninske reforme je bil postopen prehod na bolj vzdržno obliko pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi medgeneracijske pogodbe (prvi pokojninski steber), na drugi strani pa je bila za mlajše generacije dana možnost obveznega in prostovoljnega dodanega pokojninskega zavarovanja v drugem pokojninskem stebru (Cvetko, Kalčič & Pogačar, 2009, str. 23).

Dodatno pokojninsko zavarovanje v drugem stebru se v Sloveniji počasi razvija, vendar večji delež zaposlenih še vedno ni aktivno vključenih v to varčevanje. Predstavljene so različne priložnosti za spremembo oziroma posodobitev drugega pokojninskega stebra, ki temeljijo na pomembnosti dodatnega varčevanja zaradi vse večjega staranja prebivalstva. Število upokojenih oseb na 100 delovno aktivnih oseb se bo do leta 2050 močno povzpelo v državah Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (v nadaljevanju OECD). Projekcije kažejo na rast povprečja držav Evropske unije (v nadaljevanju EU) iz 45 upokojenih oseb na 100 aktivno zaposlenih v letu 2019, na več kot 67 oseb leta 2045, v Sloveniji bo število upokojenih oseb še višje. Po projekcijah bo Slovenija imela enega izmed višjih deležev

izdatkov za pokojnine v Bruto domačem proizvodu (v nadaljevanju BDP) med evropskimi državami (Evropska komisija, 2021b, str. 59).

Država lahko izdatno pomaga pri povečanju vpliva drugega pokojninskega stebra z dodatnimi izobraževanji o pomembnosti dodatnih pokojninskih varčevanj, višjih premij za javne uslužbenke, zvišanja dajatev delodajalcev v drugi pokojninski steber, prosto izbiro ponudnika PDPZ ter večjo izbiro naložbenih razredov v podskladih. Zgolj zgornje spremembe ne bi zadoščale za zagotovitev zadostnih prihrankov iz naslova drugega stebra. Za dolgoročno vzdržnost pokojninskega sistema bo potrebna uvedba obveznega varčevanja v drugem pokojninskem stebru za vse zaposlene osebe.

Namen magistrskega dela je preučiti in predstaviti možnost spremembe slovenskega pokojninskega sistema, kjer bi po avstralskem vzoru, večji pomen predstavljalo varčevanje v drugem pokojninskem stebru. Cilj dela ni, da bi predlog reforme pokojninskega sistema povsem nadomestil trenutno obstoječi prvi pokojninski steber, ki deluje po načelu vzajemnosti in medgeneracijske solidarnosti, vendar pomembneje vključil varčevanje v drugem pokojninskem stebru, na podlagi katerega bi v prihodnosti lahko začeli zniževati javno-finančne izdatke države iz naslova pokojnin ter zmanjšati odvisnost prebivalstva od prvega pokojninskega stebra. Potrebno je upoštevati tranzicijsko obdobje uvedbe obveznega drugega pokojninskega stebra, da ne bi povzročili ohlajanja gospodarstva zaradi večjih izdatkov delodajalcev.

V empiričnem delu predstavljam pokojninske prejemke prebivalcev Avstralije in Slovenije ob upokojitvi, upoštevaje povprečno mesečno bruto plačo, podpovprečno v višini 70 % bruto plače in nadpovprečno, v višini 150 %. Izračuni bazirajo na zgodovinskih podatkih o povprečnih plačah po letih, polni pokojninski dobi, veljavni zakonodaji obeh držav ter upoštevanju sredstev iz dodatnega pokojninskega varčevanja v drugem pokojninskem stebru. V nadaljevanju se osredotočam na uvedbo obveznega drugega pokojninskega stebra ter učinek, ki ga bo uvedba imela na posameznika ter državne izdatke. Sledi analiza nadomestitvenih odstotkov plače ter višina doživljenjske mesečne rente posameznika iz varčevanja v drugem stebru glede na dolžino varčevanja ter prispevno stopnjo v drugi steber, kot delež bruto plače. Na koncu še predstavljam učinke, ki jih bo uvedba obveznega drugega stebra imela na državne izdatke. Cilj je predstaviti dodatne stroške, ki jih bo povzročila uvedba, tako zneskovno, kot tudi v deležu BDP države. Pri tem moramo biti pozorni predvsem na dolgoročen učinek na posameznika, glede nadomestitvenega razmerja bruto plače v obdobju pokojnine, ter dolgoročne državne izdatke za pokojnine.

V magistrskem delu sledim naslednjemu raziskovalnemu vprašanju: Kakšna pokojninska reforma bi najbolj ustrezala Sloveniji na dolgoročen horizont? Cilj je najti dolgoročno vzdržen pokojninski sistem, ki bi na eni strani omogočil višjo pokojnino bodočim upokojencem ter na drugi strani zmanjšanje javno-finančnih izdatkov za pokojnine. Kvalitativni del je dopolnjen z kvantitativnimi izračuni, ki bodo bodisi potrdili bodisi ovrgli dano tezo.

1 PREDSTAVITEV POKOJNINSKIH SISTEMOV AVSTRALIJE IN SLOVENIJE

Tako Avstralija, kot Slovenija imata tristebni sistem, vendar se znatneje razlikuje pomembnost pokojninskih stebrov. V Avstraliji je najpomembnejši drugi pokojninski steber, kjer gre za obvezno dodatno varčevanje vseh zaposlenih, sledi prvi pokojninski steber, ki zagotavlja državno starostno pokojnino predvsem tistim, ki imajo manjša privarčevana sredstva v drugem stebru. Tretji steber predstavlja dopolnilno vlogo varčevanja. V Sloveniji skoraj celoten del predstavlja prvi pokojninski steber, drugi steber se počasi razvija ter zagotavlja dodatna sredstva k pokojnini, praviloma gre za nižje prihranke. Tretji pokojninski steber v Sloveniji je še dokaj nerazvit.

1.1 Pokojninski stebri v Avstraliji

1.1.1 Prvi pokojninski steber

V Avstraliji je bila pravica do prejemanja starostne pokojnine prvič uvedena v letu 1909. Skozi obdobja se je pravica ter pokritost do prejemanja starostne pokojnine znatno spreminjala vendar je ostala usmerjena na socialno in finančno šibkejše posameznike oziroma gospodinjstva, ki starostno pokojnino najbolj potrebujejo (Australian Government, 2019, str 4). Pokojnina je omejena predvsem glede na dohodek in starost osebe. Starostna pokojnina je trenutno na voljo Avstralcem, ki so stari najmanj 66 let (v veljavi od 1. julija 2019) ter izpolnjujejo zahteve stalnega prebivališča in testa finančnih sredstev. Starostna meja se bo dvigovala za 6 mesecev na vsaki 2 leti, do prvega julija 2023, ko bo starostna meja znašala 67 let (Servicesaustralia, 2020a). Znesek privarčevanih sredstev znotraj sistema Superannuation vpliva na pravice do starostne pokojnine. Od 1. julija 2019 naprej je najvišji znesek, ki ga oseba lahko prejme na štirinajstdnevni osnovi enaka 3 avstralskih dolarjev (v nadaljevanju AUD), oziroma 590,6 evrov (v nadaljevanju EUR), ter 1.423,6 AUD (890,3 EUR) za skupaj živeči par (Servicesaustralia, 2020b). V ta znesek so všteti:

- Najvišja osnovna stopnja pokojnine: 860,6 AUD (538,2 EUR) za posameznika, oziroma 1.297,4 AUD (811,4 EUR) za skupaj živeči par,
- Najvišji pokojninski dodatek (redno doplačilo za pomoč pri stanovanjskih stroških, stroških interneta, telefona ter stroški zdravil): 69,6 AUD (43,5 EUR) za posameznika, oziroma 105 AUD (65,7 EUR) za skupaj živeči par. Znesek se obračuna na štirinajstdnevni osnovi, izplača pa se kvartalno,
- Energetski dodatek (doplačilo za pomoč pri stroških energije) 14,1 AUD (8,8 EUR) za posameznika, oziroma 21,2 AUD (13,3 EUR) za skupaj živeči par na štirinajstdnevni osnovi.

V kolikor je oseba še občasno delovno aktivna, lahko zasluži maksimalno 172 AUD (107,6 EUR) na dvotedenski ravni, oziroma 7.800 AUD (4.878 EUR) letno, da zasluženi znesek ne šteje k ostalim ocenjenim dohodkom glede na vladno bonusno shemo.

Na drugi strani na prejemek starostne pokojnine tudi vplivajo ostali prejemki osebe, kot so: prejemki iz sistema Superannuation, bančne vloge, vezane vloge, posojila in portfelj delnic. Oseba lahko prejme maksimalno 174 AUD (108,8 EUR) na dvotedenski ravni, oziroma 4.524 AUD (2.829 EUR) na leto za skupaj živeči par pa 308 AUD (192,6 EUR), oziroma 7.904 AUD (4.943 EUR) na leto, da zasluženi znesek ne šteje k ostalim ocenjenim dohodkom (Servicesaustralia, 2020b).

Za prejem starostne pokojnine se oceni dohodek posameznika ali para v dveh ločenih testih. Uporabi se tisti test, ki pomeni nižji prejemek pokojnine. Za vsak avstralski dolar, ki ga oseba zasluži nad tem zneskom, se prejem pokojnine zniža za 50 centov. Gre za celotno privarčevano premoženje posameznika ob upokojitvi. V izračun sredstev ni vključena nepremičnina posameznika v kateri stanuje. V izračun dohodkovnega testa so vključena sredstva v sistemu Superannuation, ostala denarna sredstva, sredstva v skladih ter ostale finančne naložbe. V tabelah 1 in 2 so trenutno veljavni zneski za uporabo dohodkovnega testa za prejem polne oziroma delne starostne pokojnine (Servicesaustralia, 2020b).

Prejemek starostne pokojnine je različen v primeru ali je posameznik lastnik nepremičnine ali ne – v primeru lastništva je upravičen do nižje pokojnine, ter ali gre za posameznika ali skupaj živeči par (Servicesaustralia, 2020b):

Tabela 1: Zgornja meja skupnih sredstev posameznika ob upokojitvi, za prejem polne starostne pokojnine (v veljavi od 20. marca 2020):

Družinska situacija	Lastniki stanovanj	Najemniki stanovanj
Samski	263.250 AUD (164.635 EUR)	473.750 AUD (296.281 EUR)
Skupaj živeči par	394.500 AUD (246.718 EUR)	605.000 AUD (378.364 EUR)

Vir: Servicesaustralia. Assets. Full Pension, Part Pensions, 2020b.

Tabela 2: Meja za prejem delne starostne pokojnine (v veljavi od 20. marca 2020):

Družinska situacija	Lastniki stanovanj	Najemniki stanovanj
Samski	578.250 AUD (361.635 EUR)	788.750 AUD (493.280 EUR)
Skupaj živeči par	869.500 AUD (543.781 EUR)	1.080.000 AUD (675.427 EUR)
Par, ki živi ločeno zaradi bolezni	1.024.500 AUD (640.717 EUR)	1.235.000 AUD (772.363 EUR)
Par, kjer ima ena oseba pravico do prejetanja sredstev	869.500 AUD (543.781 EUR)	1.080.000 AUD (675.427 EUR)

Vir: Servicesaustralia. Assets. Full Pension, Part Pensions, 2020b.

Prejem delne pokojnine preneha, ko znesek preseže zgornje meje.

1.1.2 Drugi pokojninski steber

Drugi pokojninski steber v Avstraliji postaja glavni vir dohodkov za posameznike iz naslova pokojnine ter počasi prehitava prvi steber – državno starostno pokojnino. Drugi pokojninski steber se v Avstraliji imenuje Superannuation. Prvi začetki drugega stebra v Avstraliji so že iz druge polovice 19. stoletja. Leta 1915 je bil sprejet zakon o davku na dohodek, ki je določal davčno olajšavo za prispevke delodajalcev za svoje zaposlene in oprostitve davčnih plačil za pokojninsko varčevanje. Do leta 1972 je imelo le 32 odstotkov vseh zaposlenih dodatno pokojninsko zavarovanje. Leta 1984 je bil uveden test starostne pokojnine, kjer se za odmerjeno pokojnino upoštevajo vsa sredstva posameznika, vendar izključuje družinski dom. Leta 1987 so sredstva iz naslova dodatnega pokojninskega sistema – superannuation že dosegala 41,1 milijard AUD (25,7 mio EUR), kar predstavlja 19 % BDP Avstralije v letu 1984. Do leta 1988, je bilo že 51,3 odstotkov zaposlenih, ki so imeli dodatno pokojninsko zavarovanje, v letu 1990 pa je ta delež že znašal 64 % vseh zaposlenih, oziroma v znesku 123 milijard AUD (76,9 mio EUR), kar predstavlja 38 % BDP Avstralije v letu 1990 (Nielson, 2010, str. 3-15).

20. avgusta 1991 je vlada napovedala, da bo z dnem 1. julij 1992 ustanovila nov obvezni dodatni pokojninski sistem, ki se bo imenoval Superannuation. V sistemu Superannuation gre tako za kolektivno kot individualno zavarovanje. S tem je drugi pokojninski steber postal zakonsko obvezen in sicer, vsi zaposleni morajo prejeti dodatna pokojninska sredstva, ki so plačana zavarovancu v določen pokojninski sklad (na podlagi industrije), ter jih plačuje delodajalec. Sredstva, ki jih zaposleni prejme v pokojninski sklad so se v letu 1992 začela pri treh odstotkih mesečne bruto plače (dodatek k bruto plači) ter so se postopoma povečevala do 9 %, do leta 2002 (predstavljeno v tabeli 3). Leta 1993 je svetovna banka razglasila Avstralski tristebni pokojninski sistem, kot najboljšo svetovno prakso pokojninskega sistema. Do leta 1993 je bil delež delovno aktivnih ljudi, ki so prejeli ali nakazali sredstva v sistem superannuation enak 80 %. V letu 2006 je vrednost sredstev v sistemu superannuation prvič preseгла letni bruto domači proizvod (v nadaljevanju BDP) Avstralije in so ob koncu leta 2006 znašali preko enega bilijona AUD (Nielson, 2010, str. 3-15). V maju 2010 je Avstralska vlada sprejela predlog o povečanju odstotka sredstev, ki jih delodajalec nakaže v pokojninski sistem zaposlenega, in sicer se iz dodatnih 9 % k bruto plači postopoma povečuje delež na 12 % do julija 2025. Trenuten delež superannuation prispevkov od 1. julija 2021 znaša 10 % (Australian Government, 2019, str. 5).

Tabela 3: Povečevanje prispevnih stopenj v sistem Superannuation 1992-2022

Datum	Prispevna stopnja v 2. steber (v %)	Datum	Prispevna stopnja v 2. steber (v %)
1.7.1992 - 30.6.1994	3	1.7.2013 - 30.6.2014	9,25
1.7.1994 - 30.6.1995	4	1.7.2014 - 30.6.2021	9,5
1.7.1995 - 30.6.1996	5	1.7.2021 - 30.6.2022	10
1.7.1996 - 30.6.1998	6	1.7.2022 - 30.6.2023	10,5
1.7.1998 - 30.6.2000	7	1.7.2023 - 30.6.2024	11
1.7.2000 - 30.6.2002	8	1.7.2024 - 30.6.2025	11,5
1.7.2002 - 30.6.2013	9	1.7.2025 - /	12

Vir: Drew & Stanford, 2003, str. 4; Australian Taxation office, Table 21: Super guarantee percentage.

1.1.3 Tretji pokojninski steber

V Avstraliji je tretji pokojninski steber je v večji meri podoben slovenskemu sistemu in gre za sistem prostovoljnih vplačil za varčevanje v pokojninskem sistemu. Glavna razlika je, da v Avstraliji omogoča varčevanje znotraj sistema Superannuation, kar pomeni dodatne davčne olajšave. Posameznik varčuje v obliki dodatnega plačila, preko žrtvovanja deleža bruto plače, kjer je posameznik upravičen do davčnih ugodnosti. Pri drugih alternativah imajo varčevalci depozitne račune, dolžniške in lastniške vrednostne papirje oziroma naložbe v nepremičnine, kar pa ne prinaša davčnih ugodnosti. Kljub davčnim ugodnostim je še vedno bolj priljubljen način varčevanja izven sistema Superannuation zaradi svobode pri oblikovanju programa varčevanja ter večja fleksibilnost pri izplačilu privarčevanih sredstev. Prav tako so Avstralci bolj naklonjeni lastništvu nepremičnine in rajši dodaten del sredstev namenijo za nakup nepremičnine, kot pa, da bi povečali prostovoljna vplačila v sistem Superannuation (Australian Government, 2019, str. 5,6).

Globalni indeks pokojnin The Melbourne Mercer razvršča uspešnost mednarodnih pokojninskih sistemov glede na ustreznost, trajnost in integriteto sistema. Leta 2019 je Mercer indeks uvrstil Avstralski pokojninski sistem na tretje mesto od 37 sistemov držav, ki jih ocenjuje (v večji meri gre za OECD države). Avstralski pokojninski sistem se je uvrstil le za Nizozemsko in Dansko (Mercer, 2019, str. 6).

1.2 Pokojninski stebri v Sloveniji

1.2.1 Prvi pokojninski steber

Prvi pokojninski steber deluje po načelu vzajemnosti in medgeneracijske solidarnosti ter določa pravice in obveznosti za primer starosti, invalidnosti in smrti, ki so določene na podlagi dela in plačanih prispevkov.

V Sloveniji zavarovanec (moški ali ženska) pridobi pravico do starostne pokojnine pri starosti 65 let, v kolikor so dopolnili 20 let pokojninske dobe. Pred 1. januarjem 2020 je bila meja v letih za ženske nižja, in sicer ob dopolnjeni starosti 64,5 let v letu 2019. Ne glede na zgornje omejitve, pridobi pravico do starostne pokojnine tudi zavarovanec (moški in ženska), ki je dopolnil 60 let starosti in 40 let pokojninske dobe brez dokupa dobe (Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) Ur. l. RS, št. 96/12, 2012, 27. člen). Prav tako je do pokojnine upravičena oseba, ki je invalidsko upokojena na podlagi starosti invalida ter kategorije invalidnosti.

Starostna pokojnina se odmeri od pokojninske osnove, ki jo tvori mesečno povprečje osnov zavarovanca za posamezno leto zavarovanja, od katerih so bili plačani prispevki za obvezno zavarovanje (pokojninska osnova). V izračun pokojninske osnove se upošteva plača iz katerih koli zaporednih 24 let zavarovanja, od 1. januarja 1970 naprej, ki so za zavarovanca najugodnejša. Upravičenci prejemajo pokojnino na mesečni ravni cel preostanek življenja (ZPIZ-2, 30. člen).

V prvi pokojninski steber vsak mesec aktivni zaposleni ter njihova podjetja vplačujejo prispevke za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Prispevek je v odstotku od zavarovančeve bruto plače ali druge osnove, in sicer prispevek delodajalca je 8,85 % od osnove bruto plače zaposlenega, prispevek zavarovanca pa 15,5 % od lastne osnove bruto plače (ZPIZ, 2020).

1.2.2 Drugi pokojninski steber

Drugi pokojninski steber zajema dodatno pokojninsko zavarovanje, ki je namenjeno vsem že vključenim v prvi steber ali uživalcem pravic iz prvega stebra ter se deli na individualno in kolektivno zavarovanje. Namen dodatnega pokojninskega zavarovanja je zbiranje in plemenitenje sredstev na osebnih računih zavarovancev, ki jih bodo ob upokojitvi koristili v obliki dodatne pokojnine (mesečne rente). Dodatno pokojninsko zavarovanje je spodbujeno z davčno olajšavo, kar predstavlja ključno prednost pred ostalimi oblikami varčevanja (Modra Zavarovalnica, 2020a).

Poleg tega drugi pokojninski steber zajema še obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, ki je nadomestilo za bonificirano delovno dobo (Kocijančič, 2019, str. 12). Gre za zavarovance, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela in zavarovancem, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni moč uspešno poklicno opravljati. To so naslednji poklici: rudarji, delo v plavžih, jeklarnah, železarnah, livarnah, ladjedelci, delo v kemično-farmaceutski industriji, na gradbiščih, v prometu, policisti in vojaki (Republika Slovenija, Gov, 2021b).

2. steber se izvaja predvsem v obliki kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, v katerega se zaposleni vključijo preko delodajalca. Za kolektivno prostovoljno dopolnilno pokojninsko zavarovanje (v nadaljevanju PDPZ) je značilno, da ga v celoti ali delno financira delodajalec. V kolektivno PDPZ se pod enakimi pogoji vključijo zaposleni pri

delodajalcu, ki oblikuje pokojninski načrt kolektivnega PDPZ za svoje zaposlene. Predstavlja zbiranje denarnih sredstev na računih članov, da se jim zagotovi izplačevanje dodatne starostne pokojnine od upokojitve dalje. Zaradi vse večje finančne vrzeli med plačo in pokojnino je varčevanje za dodatno pokojnino nujno (Modra Zavarovalnica, 2020a).

Davčna olajšava za vplačila v PDPZ je naslednja: maksimalna olajšava v koledarskem letu znaša 24 % obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za člana. To predstavlja 5,844 % bruto plače, vendar ne več kot absolutni znesek maksimalne davčne olajšave, na letni ravni to znaša največ 2.819,09 EUR. Delodajalcu, ki financira kolektivno PDPZ, se vplačila, ki jih vplača v kolektivno PDPZ v korist članov, priznajo kot davčna olajšava pri davku od dohodka pravnih oseb (v nadaljevanju DDPO), vendar le do zneska maksimalne davčne olajšave za posameznega člana. Gre za finančno najugodnejšo obliko nagrajevanja zaposlenih, saj premije do višin davčne olajšave niso obremenjene z nobenimi dajatvami (Triglav pokojnine, 2020).

Član (zaposleni), ki je vključen v kolektivno in individualno PDPZ, mora zato za izračun zneska vplačil v PDPZ, ki ga lahko uveljavi kot davčno olajšavo, upoštevati vplačila delodajalca in lastna vplačila v kolektivno in individualno zavarovanje. Davčno olajšavo lahko uveljavlja največ v višini zneska, ki predstavlja razliko med maksimalno davčno olajšavo in vplačili, ki jih je zanj v kolektivno PDPZ izvedel delodajalec, torej kot že zgoraj opisano, letni prispevek, kjer dosežena maksimalna davčna olajšava znaša 2.819,09 EUR. V kolikor delodajalec ne prispeva deleža plače, ki predstavlja maksimalno davčno olajšavo, lahko posameznik sam prispeva preostanek, ali na podlagi mesečnega plačila, ali pa v primeru enkratnega plačila ob koncu leta (Modra Zavarovalnica, 2020a).

V Sloveniji je drugi pokojninski steber prostovoljen v nasprotju z Avstralijo. V Sloveniji je bilo na dan 31. decembra 2020 v dodatno pokojninsko zavarovanje vključenih 574.219 zavarovancev obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja. V decembru 2020 je imelo 181.571 zavarovancev svoja sredstva dodatnega pokojninskega zavarovanja v mirovanju. Dodatno pokojninsko zavarovanje je svojim zaposlenim omogočalo 9.887 delodajalcev. Na dan 31. decembra 2020 je 293.948 zavarovancev vplačevalo sredstva v krovne in vzajemne pokojninske sklade, 147.630 zavarovancev v pokojninske družbe ter 132.641 v zavarovalnice. Število vključenih v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje se je v letu 2020 povečalo za 13.497 oziroma za 2,4 % v primerjavi z letom 2019 (Republika Slovenija, Gov, 2021b).

Povprečna mesečna premija aktivnih zavarovancev dodatnega pokojninskega zavarovanja v letu 2020 je bila po podatkih 70,02 EUR pri pokojninskih družbah, 61,5 EUR pri zavarovalnicah), ter 43,83 EUR pri vzajemnih in pokojninskih skladih, brez upoštevanja sklada javnih uslužbencev pri Modri Zavarovalnici (v nadaljevanju KPSJU) pa 98,9 EUR. Skupna višina sredstev v prostovoljnem dodatnem pokojninskem zavarovanju, v zavarovalnicah, pokojninskih družbah, vzajemnih in krovnih pokojninskih skladih je na dan 31. december 2020 znašala 2,81 milijarde EUR (Republika Slovenija, Gov, 2021b).

1.2.3 Tretji pokojninski steber

Tretji pokojninski steber v Sloveniji je v primerjavi z drugimi državami manj razvit ter predstavlja najmanjši delež pokojninskih varčevanj. V Sloveniji varčevanje v tretjem stebru, ni davčno stimulirano, torej bi lahko rekli, da ne gre neposredno za tretji pokojninski steber. V kolikor štejemo druge oblike varčevanja, kot oblika tretjega pokojninskega stebra, so najpogostejše oblike varčevanja v obliki rentnih, vzajemnih in delniških skladov, vsem pa je skupno, da povečujejo socialno varnost (Modra Zavarovalnica, 2020b). Največja prednost tretjega stebra, v primerjavi z drugim stebrom je pri izplačilih privarčevanih sredstev in sicer je odkup možen po treh letih, vendar omejen. Enkratno izplačilo je obdavčeno do 10. leta, nato pa davkov prosto, gre za neobdavčeno rento, ki jo je mogoče tudi prejemati že pred upokojitvijo. Posameznik ima lahko poljubno število polic ter skoraj popolno svobodo pri oblikovanju programa varčevanja, obstaja tudi možnost zastave police (Remšak, 2020).

1.3 Primerjava avstralskega in slovenskega pokojninskega sistema

V spodnji tabeli je predstavljena primerjava bistvenih kvantitativnih in kvalitativnih elementov pokojninskih sistemov Avstralije in Slovenije.

Tabela 4: Primerjava avstralskega in slovenskega pokojninskega sistema

Lastnosti	Avstralija	Slovenija
Tip pokojninskega sistema	Tristebni pokojninski sistem – Beveridgeov pokojninski sistem	Tristebni pokojninski sistem – Bismarckov pokojninski sistem
Lastnosti prvega stebra	Pokojnina deluje kot varnostna mreža za socialno šibkejše, zavarovanci z višjimi prihodki niso upravičeni oziroma so le delno upravičeni do starostne pokojnine	Deluje po načelu vzajemnosti in medgeneracijske solidarnosti. Vsi zavarovanci, ki izpolnjujejo pogoje o doseženi starosti ter zavarovalni dobi so upravičeni do starostne pokojnine
Prispevek v prvi steber	Se financira iz splošnih davčnih prihodkov (deluje brez direktnih prispevkov zaposlenih)	Prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Prispevek je v odstotku delojemalčeve bruto plače: 8,85 % prispevek delodajalca, 15,5 % prispevek zavarovanca. V kolikor je primanjkljaj, preostanek sredstev prispeva država iz proračuna
Povprečna mesečna starostna pokojnina	Ob polnih izpolnjenih pogojih: 1.265,57 EUR ¹ za posameznika, oziroma 953,89 EUR ¹ na osebo za skupaj živeči par	693,47 EUR, z dopolnjeno 40 letno pokojninsko dobo: 880,48 EUR ²
Tip drugega stebra	Obvezno kolektivno varčevanje	Prostovoljno kolektivno ali individualno varčevanje

¹ Menjalno razmerje med AUD in EUR na dan 31.12.2020 = 0,625395

² Podatki ZPIZ letno poročilo 2020

se nadaljuje

Tabela 4: Primerjava avstralskega in slovenskega pokojninskega sistema (nad.)

Lastnosti	Avstralija	Slovenija
Prispevni odstotek v drugi steber	9,5 % bruto plače zavarovanca	Od 0 do 5,844 % bruto plače zavarovanca oziroma največ 2.819,09 EUR na letni ravni
Zakonska upokojitvena starost	66 let (do leta 2023 bo 67 let)	65 let (najmanj 20 let pokojninske dobe)
Realna upokojitvena starost ³	Moški in ženske 65,0 let	Moški 62,0 let, ženske 61,7 let
Število delovnega prebivalstva na upokojenca	3,20 ⁴	1,53 ²
Delež pokojninskih izdatkov v BDP države ³	4,2 % - 30. najvišji izdatki med državami OECD (povprečje 8,0%)	11,1 % - 7. najvišji izdatki med državami OECD
Stopnja zaposlenih v starostni skupini 55-64 let ³	44,5 % - 32. mesto na lestvici med OECD državami	64,1 % - 15. mesto na lestvici med OECD državami
Letna nominalna rast pokojninskih sredstev v obd. med 2008 in 2018 (v %) ³	8,1	8,6
Povprečen letni prispevek na aktivnega zavarovanca v drugi steber (% letne plače) ³	14,8	2,1
Razlika v prejetih pokojninah po spolu ³	23% - 12. na lestvici med OECD državami	15% - 7. na lestvici med OECD državami
Delež sredstev v pokojninskih skladih, kot delež državnega BDP v letu 2018 (v %) ³	140,7	6,8
Delež letnih prispevkov v drugi steber, kot delež državnega BDP v 2018 (v %) ³	8,0	0,6
Povprečen letni donos sredstev v obdobju 2008-18 (v %) ³	5,5	5,3
Lastnosti tretjega stebra	Dobra razvitost sistema, varčevanje od neto plače zavarovanca. Varčevanje v okviru sistema Superannuation (določene davčne olajšave). Drugi načini varčevanja niso davčno stimulirani, vendar so bolj priljubljen način varčevanja: depozitni računi, skladi, lastniški vrednostni papirji ter nepremičnine	Slaba razvitost sistema, varčevanje od neto plače zavarovanca. Ni davčno stimuliran. Varčevanje predvsem v obliki depozitnih računov, varčevanja v vzajemnih skladih, investicijska zavarovanja, lastniških vrednostnih papirjev ter nepremičnine.

Viri: ZPIZ Letno poročilo, 2020; OECD, 2019d, *Pensions at a Glance*; Australian Bureau of Statistics, 2021a, *Australian Demographic Statistics*; Bloomberg Terminal, *Menjalno razmerje med AUD in EUR (XE)*.

³ Podatki OECD 2019d

⁴ ABS, 2021a, Australian Bureau of Statistics - Australian Demographic Statistics

2 AVSTRALSKI DRUGI POKOJNINSKI STEBER SUPERANNUATION

2.1 Zgodovina ter razvoj sistema Superannuation

Prvi začetki sistema Superannuation oziroma prispevki podjetja zaposlenemu segajo v leto 1862, ko je bil ustanovljen pokojninski sklad z vnaprej določenim prejemkom pokojnine za zaposlene v banki zvezne države New South Wales. Drugi pokojninski steber je sledil tem modelu v naslednjih 100 letih, kjer so bili ustanovljeni pokojninski skladi z vnaprej določenimi pokojninskimi prejemniki posameznikov. Glavna težava tega sistema je bila, da so bili ti pokojninski skladi ustanovljeni za majhen delež delovno aktivnih ljudi, predvsem je šlo za višje plačane zaposlene v zasebnem sektorju ter uslužbenke v javnem sektorju (APRA, 2007, str. 3). V začetku 70ih let 20. stoletja je sistem Superannuation postal dostopen večjemu deležu delovno aktivnih prebivalcev, v obliki nagrad pri delu (Australian Government, 2012, str. 38- 39).

Leta 1974 je samo 32,2 % zaposlenih prejelo dodatna pokojninska sredstva s strani delodajalcev. Prvi izmed sprejetih zakonov je bil Sporazum o cenah in prihodkih leta 1985, kjer je bil dosežen sporazum med avstralsko vlado in sindikalnim svetom z dogovorjenim triodstotnim povečanjem plače v primeru zadostne produktivnosti, ki bi bila prejeta v obliki prispevka v pokojninski sklad zaposlenega Superannuation (Australian Government, 2012, str. 39).

Zaradi teh razvojnih dogodkov so bile klavzule o prejemkih iz naslova Superannuation postopoma vključene v nagrade pri delu – tri odstotni dodatek k plači, ki je usmerjen v sistem Superannuation. Na podlagi teh sprememb se je delež drugega pokojninskega stebra povečal iz približno 40 % zaposlenih v letu 1986, na 64 % zaposlenih v letu 1990 (Industry Commission, 1991, str. 160). Kljub višjemu deležu vključenih zaposlenih, so bili še vedno deleži pri mnogih zelo nizki, oziroma neredni, s čimer je drugi steber še vedno ostajal slabše razvit. Velika večina ljudi po svoji upokojitvi še vedno popolnoma odvisna od prejemkov starostne pokojnine iz prvega stebra (Shorten, 2011, str. 6).

Pokojninski sklad z vnaprej določenim prejemkom pokojnine (angl. defined benefit fund - v nadaljevanju DBF) je pokojninski načrt, ki ga sponzorira delodajalec, kjer so prejemki zaposlenega določeni z uporabo formule, ki upošteva dejavnike, kot so dolžina zaposlitve ter plača. Posamezno podjetje lahko upravlja portfelj z naložbami, ali se odloči za predajo upravljanja premoženja zunanjim izvajalcem (International Actuarial Association, 2018, str. 6).

Nov avstralski pokojninski sistem Superannuation Guarantee je bil ustanovljen 1. julija 1992. Gre za sistem, kjer bodo delodajalci morali prispevati določen del sredstev (dodatek na bruto plačo) v pokojninski sklad za svoje zaposlene (Keating, 2007, str. 5). V skladu z novo sprejeto zakonodajo bi se prispevki delodajalcev za pokojnino zaposlenih povečali iz

treh odstotkov rednega zaslužka (v letih 1992-93) na devet odstotkov rednega zaslužka do leta 2002-2003. Sprejeto je bilo da se bo odstotek sredstev obračunal od osnove, ki je bruto plača ter povečeval postopoma in sicer, kot je predstavljeno v tabeli 3 (Drew & Stanford, 2003, str. 4).

Razlog za uvedbo novega pokojninskega sistema Superannuation je vse večja potreba za lastno preskrbo in čim višja sredstva za obdobje pokojnine, preko obveznih dodatnih prispevkov v drugi pokojninski steber. Z uvedbo obveznega drugega pokojninskega stebra ter povečanimi prispevki v pokojninski sklad, bi v Avstraliji tudi okrepili varčevanje fizičnih oseb (ABC News, 2016). Poleg tega mnogi prebivalci prostovoljno ne varčujejo dovolj za svojo upokojitev temveč so povsem odvisni od državne starostne pokojnine. Obvezno varčevanje v sistemu Superannuation zaposlenim omogoča doseganje višje pokojninske dohodke v primerjavi z uveljavljanjem samo starostne pokojnine. Ob ustanovitvi je bil sistem Superannuation mišljen tudi kot pomemben mehanizem za povečanje nacionalnih prihrankov in izboljšanje prožnosti prihodnjih državnih proračunov zaradi staranja prebivalstva (Australian Government, 2019, str. 8,9).

Vplačevanje sredstev delodajalcev v Superannuation je bilo ob ustanovitvi sistema obvezno za vse zaposlene od 18 do 65 let, ki zaslužijo več kot 450 AUD na mesec. Samozaposleni so bili izvzeti iz obveznih prispevkov v Superannuation, vendar so bili davčno spodbujeni za prostovoljni prispevek sredstev v Superannuation (Liu, 2013, str. 19).

Z novo zakonodajo je bilo sprejeto, da mora delodajalec prispevati določen del sredstev v pokojninski sklad po izbiri zaposlenega. Torej vsak zaposlen bi si lahko izbral sklad po svoji izbiri, v katerega bi delodajalec moral prispevati sredstva. Večina zaposlenih se ne odloči za izbiro pokojninskega sklada, v katerega želijo prejemati sredstva. V teh primerih mora delodajalec izplačati sredstva zaposlenemu v določen privzet sklad, ki je določen v pogodbi o zaposlitvi ter prejemanju sredstev Superannuation v drugi pokojninski steber (Australian Government, 2012, str. 6).

Sistem superannuation je omogočil predvsem večjo razširitev števila zajetih v prejemke iz drugega pokojninskega stebra. Gre za učinkovito metodo delodajalcev, da izpolnjujejo obveznosti plačevanja sredstev v drugi pokojninski steber za svoje zaposlene. Ob enem gre za mehanizem, kjer skozi čas, skladno z zakoni vladne politike, delodajalci povečujejo stopnjo prispevkov v drugi pokojninski steber zaposlenim (APRA, 2007, str. 4).

Vsi novi zavarovanci sistema Superannuation avtomatično varčujejo v skladih z vnaprej določenimi prispevki (v nadaljevanju DC - defined Contribution). Varčevanje z vnaprej določenim prejemkom pokojnine je omogočeno samo tistim zavarovancem, ki so še začeli varčevati v sistemu z vnaprej določenim prejemkom pokojnine. V določenih primerih pa zavarovanci varčujejo v hibridnem sistemu – kombinacija med obema sistemoma. Praviloma so ti zavarovanci začeli varčevati v sistemu DBF ter so jim delodajalci kasneje nove premije vplačevali v sistem DC (Liu, 2013, str. 33).

Skladi se v prvi fazi delijo na dve veji, in sicer so institucionalni oziroma vmesni superannuation skladi, ki jih upravljajo skrbniki v imenu članov in jih ureja Avstralska Agencija za nadzor sistema Superannuation (v nadaljevanju APRA), in samostojno upravljani skladi (angl. Self Managed Superannuation Funds, v nadaljevanju SMSF), ki jih upravljajo člani sami in jih nadzira Avstralski davčni urad (angl. Australian Taxation Office, v nadaljevanju ATO). Institucionalne Superannuation sklade običajno razvrščamo po funkcionalni razvrstitvi v štiri sektorje: maloprodajni (angl. Retail), panožni (angl. Industry), podjetniški (angl. Corporate) ter skladi javnega sektorja (angl. Public Sector Funds) (Liu, 2013, str. 36).

2.2 Pomembnejše reforme po uvedbi sistema Superannuation

Od formalne ustanovitve sistema Superannuation v letu 1992 je prišlo do več sprememb ter reform sistema, ki ciljajo na dolgoročno vzdržnost drugega pokojninskega stebra. Bilo je veliko sprememb regulatornih zahtev, predvsem z željo zaščititi zavarovance pred morebitnimi prevarami ter jim omogočiti zadostna sredstva ob upokojitvi. Zaradi vse večjih birokratskih zahtev in vse težje zadostitve pogojem, se je število skladov po letu 2005 začelo močno zmanjševati, prišlo je predvsem do združevanja oziroma prevzemov skladov (Australian Government, 2012, str. 12).

Avstralska vlada je 30. maja 1996 napovedala celovit pregled finančnega sistema v državi. Preiskava je bila namenjena oceni finančne deregulacije avstralskega finančnega sistema od zgodnjih osemdesetih let prejšnjega stoletja, analiziranju sil, ki vplivajo na spremembe, in priporočila o regulatornih ukrepih, ki bi najbolje zagotovili učinkovit, odziven, konkurenčen in prilagodljiv finančni sistem, skladen s finančno stabilnostjo, preudarnostjo, integriteto in poštenostjo. Glavna priporočila preiskave finančnega sistema so bila (APRA, 2007, str. 8):

- Ustanovitev agencije Australian Prudential Regulation Authority (v nadaljevanju APRA), kot integriranega regulatorja za nadzor bančnega, zavarovalniškega in sektorja Superannuation. APRA je bila uradno ustanovljena z dnem 1. julij 1998, z istim dnem je prenehalo delovanje Komisije za zavarovalništvo in Superannuation (The Insurance and Superannuation Commission);
- Ustanovitev Avstralske agencije za vrednostne papirje in naložbe (angl. Australian Securities and Investment Commission – v nadaljevanju ASIC), ki bo pokrivala celovitost trga, razkritja in druga vprašanja v celotni industriji finančnih storitev ter
- Specializacija Avstralske centralne banke (angl. Reserve bank of Australia – RBA) na cilje denarne politike, stabilnosti finančnih sistemov in ureditve plačilnega sistema

APRA je začela z delovanjem 1. junija 1998 in prevzela funkcijo nadzorne agencije za sistem Superannuation. Določbe o razkritju v zakonodaji so bile pozneje prenesene v predpise in Zakon o korporacijah iz leta 2001. Leta 1997 so Zakonu o davčnih spremembah (angl. Taxation Laws Amendment Act (No. 3) 1997, Št. 147) povišali maksimalno starost za prispevek v sistem Superannuation iz 65 na 70 let. V juniju 1997 je prišlo do alternative

skladom Superannuation, z Zakonom o pokojninskih varčevalnih računih (angl. The Retirement Savings Accounts Act). Pokojninske varčevalne račune lahko ponudijo finančne institucije, sindikati ter ostale pisarne izven skrbniške strukture (APRA, 2007, str. 7).

S 1. julijem 1999 se je povečala starost člana, do katere mora vplačevati prispevke v sistem Superannuation in sicer iz 55 na 60 let. Ta sprememba bo z polnim vplivom začela veljati šele od leta 2025 naprej, da bo minimiziran vpliv na pokojninsko načrtovanje starejših zaposlenih. V letu 1999 je bila ustanovljena nova kategorija malih Superannuation skladov - SMSF, ki jih ureja ATO, ki je prevzel vlogo nadzora SMSF skladov z 8. oktobrom 1999. Za sklade SMSF so bil uvedeni manj zahtevni pogoji, ker so vsi člani neposredno vključeni v upravljanje sklada in zato lažje zaščitijo lastne interese. (APRA, 2007, str. 8).

V letu 2002 je bila še enkrat povišana najvišja starost za varčevanje sredstev v sistemu Superannuation iz 70 na 75 let. Ob enem je bila tudi povišana starost za neobvezne delodajalčeve prispevke do 75. leta. S 1. julijem 2010 je bilo sprejeto, da začasni prebivalci, ki trajno odhajajo iz Avstralije, lahko dvignejo celotna sredstva, privarčevana v sistemu Superannuation, razen državljanov Nove Zelandije, ki so izvzeti iz tega dopolnila zakona (Nielson, 2010, str. 8).

Februarja 2004 je vlada izdala poročilo z imenom: Bolj fleksibilen in prilagodljiv prehod do prejemka pokojninskih sredstev (angl. A more flexible and Adaptable Retirement Income Stream). Glavni predlog je bil odprava pravila, ki zahteva, da se oseba, ki je mlajša od 65 let in je dosegla polno delovno dobo (do katere je treba ohraniti sredstva v skladu, da bi bila upravičena do davčnih ugodnosti), mora upokojiti ali pa zapustiti zaposlitev, da lahko dostopa do sredstev v Superannuation. Tako bodo osebe, ki bodo dosegle polno delovno dobo, lahko dostopale do sredstev, ne glede na to, ali prenehajo z zaposlitvijo ali ne. Nova ureditev je posameznikom omogočila, da delajo za krajši delovni čas ter svoje dohodke dopolnijo s sredstvi Superannuation. Cilj te ureditve je spodbuditev starejših delavcev za ohranjanje delovne aktivnosti ter narediti fleksibilen in prilagodljiv prehod do prejemka pokojninskih sredstev. Spremembe so začele veljati 1. julija 2005 (OECD, 2005, str. 204).

V letu 2004 je bil sprejet tudi Varnostni akt Superannuation skladov (angl. The Superannuation Safety Amendment Act 2004), kjer so bili sprejeti predlogi oblikovani v delovni skupini za upravljanje Superannuation skladov, ki se je osredotočal na izboljšanje varnosti skladov ter varnosti za varčevalce. Glavne spremembe, objavljene v zakonu so bile:

- Skrbniki morajo pridobiti dovoljenje za opravljanje dejavnosti od agencije APRA, najkasneje do dne 30. junij 2006, v kolikor so hoteli ostati skrbniki skladov, ki jih nadzoruje agencija APRA;
- Za skrbnika in za sklade v skrbništvu je potrebno izpolnjevati pogoje obvladovanja tveganj ter
- Uveljavili so se novi operativni standardi, ki zajemajo primernost in ustreznost virov sredstev in upravljanja v zunanjem izvajanju (APRA, 2007, str. 8).

9. maja 2006 je predstavnik finančnega ministrstva predstavil vladi novosti glede enostavnejšega sistema Superannuation za katera je bil določen datum implementacije 1. julij 2007. Glavne spremembe sistema so bile:

- Starejši od 60 let so oproščeni vseh davkov na sredstva iz sistema Superannuation;
- Odpravljen davek na enkratni dvig sredstev iz sklada;
- Odpravljen davek na prejemke v obliki rente;
- Odprava starostne omejitve, veljala bo splošna meja prispevkov v Superannuation;
- Zavarovancem ne bo potrebno avtomatično črpati sredstev iz sistema, v kolikor želijo ohraniti sredstva nespremenjena;
- Samozaposleni bodo lahko uveljavljali celotne davčne ugodnosti pri varčevanju ter bodo lahko upravičeni do vladnega so-prispevka v primeru nižjih sredstev;
- Lažji prenos sredstev med različnimi skladi (Costello, 2006, str. 6).

V maju 2010 je bil pripravljen predlog povišanja prispevne stopnje v sistem Superannuation iz 9 % na 12 % do leta 2019-20, kar se je v naslednjih letih prilagodilo do leta 2025. Za zaposlene, ki prejemajo letno plačo, nižjo od 37.000 AUD (23.140 EUR), bo vlada na letni ravni prispevala 500 AUD (313 EUR) dodatka v Superannuation (Nielson, 2010, str. 15).

Vlada je leta 2009 naročila celovit pregled sistema Superannuation, imenovan the Super System Review. Cilj je bil celovito preučiti, analizirati upravljanje, učinkovitost, strukturo in delovanje avstralskega sistema Superannuation. Pregled je bil izveden s poudarkom na konceptih, ki so v najboljšem interesu upravičencev za maksimiranje pokojninskih prejemkov, izboljšanje regulacije sistema ter zmanjševanje poslovnih stroškov sklada. Izgube, ki so nastale v sistemu Superannuation med globalno finančno krizo, so privedle do večjega pregleda delovanja upravljanja in uspešnosti sistema. V Cooperjevem pregledu leta 2010 je bilo ugotovljenih več pomanjkljivosti, ki vplivajo na uspešnost skladov Superannuation. Te pomanjkljivosti so: pomanjkanje ozaveščenosti članov, nezanesljivo ali zavajajoče razkritje finančnih rezultatov, slabo upravljanje sredstev, visoke provizije za upravljanje in kompleksnost celotnega sistema (Heng, Niblock & Harrison, 2015, str. 9).

Vlada je reformirala industrijo Superannuation z glavno reformo Mysuper, ki je bila uvedba nove, enostavne in poceni privzete možnosti Superannuation sklada, ustanovitev s 1. julijem 2013. Cilj je bil povečanje konkurence v industriji ter doseči stroškovno učinkovite sklade za privzete naložbene sklade ter s tem postati osrednji del drugega pokojninskega stebra. Poleg Mysuper je prišlo še do naslednjih sprememb (APRA, 2012, str. 31):

- SuperStream – izpeljava avtomatske konsolidacije nekaterih računov za zmanjšanje podvojenih računov v sistemu Superannuation, ter posodobitev podatkov in standardov za prispevke in preusmeritve, ki veljajo za delodajalce in skrbnike skladov, ki jih ureja APRA ter sklade SMSF;
- Regulativa – uvedba bonitetnih standardov za sklade Superannuation, povečane obveznosti skrbnika in direktorja, uvedba finančne zahteve za operativna tveganja;

- Skladi SMSF – potrebna registracija revizorja sklada SMSF in omejitve glede transakcij s povezanimi strankami.

Reforma znotraj sistema Superannuation - My Super

Večini članov so ob novi zaposlitvi ponujene različne naložbene odločitve, vendar velika večina članov ni aktivna pri upravljanju lastnih sredstev ter so posledično njihovi računi dani v privzete sklade (sklade, ki so določeni s strani delodajalcev, kot osnovni tip sklada, v kolikor član ne izbere sklada po svojih željah). Neaktivnost članov je posledica zapletenosti sistema, pomanjkanja finančne pismenosti članov oziroma dojemanja, da so privzeti skladi odobravani s strani delodajalcev. V tem namenu je bila izvedena reforma, ki se imenuje MySuper, ki je namenjena posameznikom, ki se ne želijo ukvarjati s svojimi naložbami ter želijo biti del velikih in diverzificiranih skladov (Heng, Niblock & Harrison, 2015, str. 10).

Glavne zahteve za skrbnike skladov MySuper so:

- Doseganje zadovoljivih rezultatov z nizkimi stroški skladov;
- Prizadevanje za boljšo preglednost in primerljivost, zlasti na področju dolgoročnih rezultatov;
- Zagotavljanje učinkovite komunikacije in svetovanje uporabnikom;
- Ponujanje vgrajenih produktov – tako varčevalni del ob zaposlitvi, kot prejemanje pokojnine v obliki rente.

Glavna naloga skladov MySuper je sprejemanje investicijskih odločitev v najboljšem interesu svojih članov. MySuper skladi nimajo nobenih regulatornih omejitev glede naložbene strukture skladov. Tako je pri večini izmed privzetih skladov delež lastniških naložb v portfeljih med 70 in 90 %. V sistemu MySuper regulatorna agencija APRA skrbno pregleduje skrbniška razkritja glede naložbenega tveganja, stopnje pričakovanega donosa in utemeljitev, kakšne naložbe so primerne za njene člane. Ključna pravila in regulatorne zahteve za sklade MySuper so (Heng, Niblock & Harrison, 2015, str. 11):

- Vsak registrirani skrbnik lahko ponudi samo en licenciran sklad MySuper. Skladi so postali na voljo od 1. oktobra 2013 vendar so imeli skrbniki čas do 1. julija 2017, da so prenesli pretekla privarčevana sredstva v privzetih skladih v sklade MySuper;
- Glede naložbene politike skladov, so lahko izdelki ponujani v obliki uravnoteženega in diverzificiranega varčevanja oziroma v skladih življenjskega cikla. Za člane, ki izberejo strategijo življenjskega cikla ni starostnih omejitev, prav tako omogočajo različne naložbene strategije v različnih starostnih skupinah;
- Ponudniki skladov morajo zagotoviti raznovrstno in uravnoteženo možnost s standardiziranim naborom naložb ter z enakimi stroški za člane, medtem ko se stroški pri skladih z naložbeno možnostjo življenjskega cikla lahko razlikujejo;
- Stroški so omejeni na administracijske, naložbene (stroški so lahko različni, če temeljijo na uspešnosti) in transakcijske stroške;

- MySuper skladi morajo redno razkrivati svoj neto donos na podlagi standardiziranih smernic, kako so dosegali svoje naložbene cilje ter ostale pomembne informacije vključno s stroški;
- Dodatno življenjsko zavarovanje ter invalidsko zavarovanje mora biti ponujeno z možnostjo prekinitve zavarovanja. Poleg teh, lahko skladi ponudijo tudi dodatna kritja, kot je zavarovanje izgube dohodka. Stroški teh zavarovanj se odštejejo iz sredstev na računih članov.

2.3 Tipi in lastnosti skladov

Superannuation skladi so zasebno upravljani skladi z različnimi načini plačevanja in prejemki sredstev, in sicer z vnaprej določenim prejemkom pokojnine, vzajemni skladi, kjer so vnaprej določeni prispevki in hibridni skladi.

Skladi so razdeljeni na dva dela, in sicer prvi del predstavljajo institucionalni oziroma vmesni Superannuation skladi, ki jih upravljajo skrbniki v imenu članov in jih ureja APRA. Institucionalni Superannuation skladi so razvrščeni po razvrstitvi v štiri sektorje:

- Maloprodajni (angl. Retail);
- Panožni (angl. Industry);
- Podjetniški (angl. Corporate);
- Skladi javnega sektorja (angl. Public Sector Funds).

Drugi del predstavljajo skladi SMSF, ki jih upravljajo člani sami in jih nadzira ATO (Liu, 2013, str. 36).

Nekateri pokojninski skladi pokrivajo raznoliko paleto panog in poklicev, medtem ko nekateri preostali skladi pokrivajo točno določeno panogo oziroma poklic. Za tista podjetja, ki nimajo določenega privzetega sklada, delodajalec lahko izbere kateri koli sklad, v kolikor ustreza zakonodaji o pokojninskem zavarovanju Superannuation. Kjer veljajo dedovalni pogoji, lahko delodajalci še naprej prispevajo sredstva k svojemu predhodno izbranemu skladu v sistemu Superannuation. V 80ih letih prejšnjega stoletja je bilo ustanovljeno veliko novih skladov, ki so skrbeli za zaposlene v posamezni industriji (t.i. panožni skladi). Določeno število panožnih skladov je od takrat postalo javnih - odprti skladi za zaposlene v vseh panogah (Australian Government, 2012, str. 7).

2.3.1 Panožni skladi

Panožni skladi so skladi, ki so tradicionalno sestavljeni iz članov različnih delodajalcev v isti panogi in so bili zgodovinsko ustanovljeni v skladu s sporazumom med delodajalci in sindikati v sklopu panožne plačne nagrade. Gre za neprofitne sklade, ki jih upravljajo upravljalci po zahtevah delodajalcev. Panožni skladi se razlikujejo po velikosti sredstev v upravljanju ter delovanju, vendar praviloma ponujajo nizke stroške pristopa in upravljanja

ter prav tako ponujajo skupinske zavarovalne police po nižjih cenah. Vsem članom se ponavadi izračunajo enake stopnje upravljanja, ne glede na privarčevana sredstva. Skupni stroški so praviloma nižji, kot pri maloprodajnih skladih, predvsem zaradi ekonomije obsega sredstev se članom s povečanjem privarčevanih sredstev zmanjšajo stroškovne stopnje (Liu, 2013, str. 37).

Na začetku je bilo članstvo v panožnih skladih omejeno na zaposlene v določeni panogi, od koder sklad izvira. V zadnjih letih so številni panožni skladi pridobili status javnega sklada, kar jim omogoča sprejemanje zaposlenih iz vseh panog. Po podatkih APRA, je 65 % panožnih skladov klasificiranih, kot javni ponudbeni skladi. Za izboljšanje svoje konkurenčnosti, panožni skladi širijo paleto svojih izdelkov. Večina skladov zdaj članom ponuja številne naložbene možnosti, varčevanje v življenjskem ciklu in izbire dodatnih zavarovanj. Nekateri skladi članom ponujajo tudi dodatne ugodnosti prek ostalih ponudnikov zunaj sistema Superannuation, kot so bančne storitve s popusti, stanovanjska posojila, zdravstveno zavarovanje in finančno svetovanje (Liu, 2013, str. 37).

Skupna sredstva v panožnih skladih so se močno povečala z rednimi prispevki v Superannuation, razmeroma dobrimi donosnosti naložb in možnosti izbire sklada za zavarovance, kljub temu, znižanju števila panožnih skladov. V letu 2020 je bilo 35 panožnih skladov z več kot 11,3 milijona računov članov. Ta sredstva upravljajo z več kot 748 mrd AUD (468 mrd EUR) sredstev, kar predstavlja 26 % vseh sredstev v panogi superannuation in so glede na velikost sredstev največji tip skladov v sistemu superannuation (APRA, 2020, str. 11).

2.3.2 Skladi javnega sektorja

Skladi javnega sektorja so sredstva kjer je delodajalec vladna agencija, ali podjetje, ki je v večinski državni lasti. V preteklosti so bila ta sredstva nagradna shema za zaposlene v javnem sektorju, ter so se financirala iz konsolidiranih prihodkov vlade. V skladu z novimi pravili varčevanja v sistemu Superannuation, je varčevanje v sistemu z vnaprej določenim prejemkom pokojnine zaprto za nove člane. Novi člani varčujejo v skladih z vnaprej določenimi prispevki. Posledično imajo skladi javnega sektorja sedaj hibridno strukturo s kombinacijo članov, ki varčujejo z vnaprej določenim prejemkom ter drugi z vnaprej določenimi prispevki (Liu, 2013, str. 38).

Večina izmed skladov javnega sektorja je na voljo samo zaposlenim v industriji, torej javnim uslužbencem, le približno 20 % skladov je pridobilo status javnega sklada. Vlada ter statutarni organi posameznih zveznih držav in območij v večini sami upravljajo sklade Superannuation za svoje uslužbence. Javni skladi imajo tudi možnost, da so izvzeti iz reguliranja s strani APRA, nekateri javni skladi so se odločili za to možnost, vendar še vedno poročajo svoje podatke regulatorju za statistične namene (Liu, 2013, str. 38).

Po podatkih iz leta 2020, je bilo v Avstraliji 36 skladov javnega sektorja, s približno 3.5 milijona članov. Skupna sredstva skladov znašajo 677,5 mrd AUD (424 mrd EUR), kar znaša približno 24 % vseh sredstev v panogi superannuation (APRA, 2020, str. 11).

2.3.3 Maloprodajni skladi

Maloprodajni skladi so javni skladi, ki širši javnosti zagotavljajo Superannuation ter delujejo na profitni osnovi. Največji ustanovitelji in upravljalci maloprodajnih skladov so finančne institucije, kot so banke, življenjske zavarovalnice, upravljavci poklicnih skladov in druge finančne institucije. Pred uvedbo obveznega sistema Superannuation, so finančne institucije že ponujale ter upravljale investicijske sklade, ponujale kolektivne naložbene produkte preko skladov naložbenih enot. Za pridobitev dostopa do hitro rastočega trga Superannuation, so v poznih osemdesetih letih prejšnjega stoletja finančne ustanove naredile vse potrebne korake za pridobitev licence za Superannuation ter ponujale enake izdelke vsem, ki preko delodajalca še niso bili vključeni v varčevalne sisteme za pokojnino. To so bili predvsem pogodbeni delavci, začasni zaposleni, lastniki malih podjetij in samozaposleni (Liu, 2013, str. 39).

Gre za sklade, kjer so prejemki sredstev večinoma z vnaprej določenimi prispevki - gre za novejša sklade. Vsi maloprodajni skladi so javni skladi, torej so na voljo vsem zaposlenim oziroma samozaposlenim v Avstraliji. Nekateri maloprodajni skladi so razdeljeni na več manjših skladov, ki posameznim delodajalcem omogočajo, da upravljajo različne naložbene načrte v okviru enega skrbniškega sklada (glavni sklad – angl. Master Trust). Nekateri skladi ciljajo na določeno skupino članov, kot so samozaposleni in aktivno angažirani člani ter jim nudijo finančno svetovanje in široko izbiro naložb. Ti skladi običajno uporabljajo različne distribucijske kanale, da so v rednem stiku s svojimi člani ter ponujajo različne storitve, za razliko od nepridobitnih skladov, ki jih delodajalci v večji meri izberejo kot privzete sklade za svoje člane. Maloprodajni skladi pogosto uporabljajo finančne svetovalce za prodajo oziroma trženje svojih Superannuation skladov (Liu, 2013, str. 40).

Finančne institucije, ki upravljajo maloprodajne sklade običajno nudijo bogatejšo kombinacijo finančnih storitev (finančno načrtovanje in svetovanje) in več naložbenih možnosti članom kot nepridobitni skladi. Kljub temu maloprodajni skladi v povprečju ne dosegajo enake donosnosti kot nepridobitni skladi. Eden izmed razlogov za slabši donos so višji upravljavski ter ostali stroški teh skladov (Liu, 2013, str. 40).

V letu 2020 je bilo v Avstraliji 101 maloprodajnih skladov, z nekaj več kot 8,1 milijona članov. Skupna sredstva skladov znašajo 593,4 mrd AUD (371 mrd EUR), kar znaša približno 20,6 % vseh sredstev v panogi superannuation (APRA, 2020, str. 11).

2.3.4 Podjetniški skladi

Podjetniški skladi so skladi, ki jih upravlja en sam delodajalec ali skupina povezanih delodajalcev, ki oblikujejo sklade v korist zaposlenih v podjetju. Ob uveljavitvi podjetniških skladov, je bilo varčevanje predvsem v sistemu vnaprej določenim prejemkom pokojnine. Slabost teh skladov je, da omejujejo možnosti za zgodnje upokojevanje, delodajalci pa so pogosto uporabljali varčevalno shemo kot mehanizem nagrajevanja za dolgoletno zaposlenost in za izgradnjo lojalnosti podjetju. Po prehodu na sistem z vnaprej določenimi prispevki se je število skladov začelo hitro zmanjševati. Večina podjetniških skladov (88 %) sestavljajo člani z določenimi prispevki ali hibridni - kombinacija obeh sistemov, ki pa so zaprte za nove člane (Liu, 2013, str. 35).

Pri podjetniških skladih gre za nepridobitne sklade, ki svojim članom zaračunavajo stroške glede na stroške sklada. Provizije, stroški in zavarovalne storitve pogosto subvencionirajo delodajalci, oziroma jih ponujajo z diskontom glede na presežek sredstev sklada. Velika večina skladov (preko 80 %) je zaprtih, torej so na voljo so zaposlenim in njihovim zakoncem. V preteklosti so podjetja sama upravljala sklade. Delodajalec je imel lastne zaposlene, ki so bili zadolženi za upravljanje teh skladov. Ta praksa je zdaj postala zelo redka ter dandanes podjetniški skladi to funkcijo običajno oddajajo zunanjim skrbnikom, ki so pod nadzorom podjetij (Liu, 2013, str. 36).

Število podjetniških skladov se je v zadnjih letih močno zmanjšalo. Leta 1996 je bilo v Avstraliji 4.100 skladov, ki so predstavljali skoraj 20 % celotnega premoženja sistema Superannuation. Ta številka se je leta 2011 zmanjšala na 143, do leta 2020 pa le do 17. Sredstva skladov predstavljajo le 2 % vseh sredstev v panogi superannuation. Do upada je prišlo predvsem zaradi povečanih regulativnih zahtev in posledičnega povečanja stroškov za upravljanje teh skladov. Za številne delodajalce, zlasti majhne, so superannuation skladi postali preveč zapleteni in dragi za vzdrževanje. To je spodbudilo številne delodajalce, da zaprejo lastne sklade in prenesejo sredstva članov k drugim ponudnikom, kot so panožni in maloprodajni skladi (Liu, 2013, str. 36).

2.3.5 Samostojno upravljani skladi – SMSF

Samostojno upravljani skladi - SMSF's so največja glavna vrsta Superannuation skladov, ki niso pod nadzorom APRA agencije, temveč ATO. SMSF so skladi, ki imajo manj kot 5 članov ter gre za najhitreje rastoči sektor znotraj sistema Superannuation, tako po številu skladov v upravljanju kot rasti sredstev.

Posebnost SMSF skladov je, da so vsi člani sklada obenem tudi skrbniki oziroma direktorji sklada. Novi predpisi so tudi zagotovili, da zaposleni ne morejo biti člani sklada delodajalca, razen če so delodajalčevi sorodniki. Na splošno so bili uvedeni manj strogi pogoji ter zahteve glede poročanja, ker so vsi člani neposredno vključeni v upravljanje sklada in so zato lažje zaščitijo lastne interese (The Treasury, 2001, str. 89).

Samostojno upravljani skladi so postali sprejeti z dopolnitvijo zakona o skladih Superannuation, s 1. julijem 1999. Pred tem so bili dovoljeni manjši skladi (angl. Excluded funds), ki jih je regulirala agencija APRA, s dopolnitvijo zakona, pa so se razdelili na manjše sklade ter SMSF. Število skladov se je močno povečevalo skozi leta, leta 2007 je bilo upravljanih že 210.667 skladov. Do konca junija 2014 se je število skladov povečalo preko 500.000. Razlog za visoko rast števila skladov ter tudi vrednosti v skladih je predvsem zaradi težnje članov po upravljanju lastnih sredstev. Ljudje, ki se odločajo za varčevanje v skladih SMSF so predvsem podjetniki in iz višjega plačnega razreda. Skladi SMSF so podrobneje regulirani predvsem na skupni ravni celotne industrije, medtem ko imajo na ravni posameznega sklada veliko manjše regulatorne omejitve (Phillips, Baczynski & Teale, 2009, str. 41).

V letu 2020, je bilo v Avstraliji 594.980 samostojno upravljanih skladov, s približno 1.11 milijona članov. Skupna sredstva skladov znašajo 733,1 mrd AUD (458,5 mrd EUR), kar znaša približno 25,5 % vseh sredstev v panogi Superannuation. Samostojno upravljani skladi imajo najvišja privarčevana sredstva na posameznega člana (APRA, 2020, str. 11).

2.3.6 Primerjava skladov

Tabela 5: Primerjava superannuation skladov glede na tip upravljalca

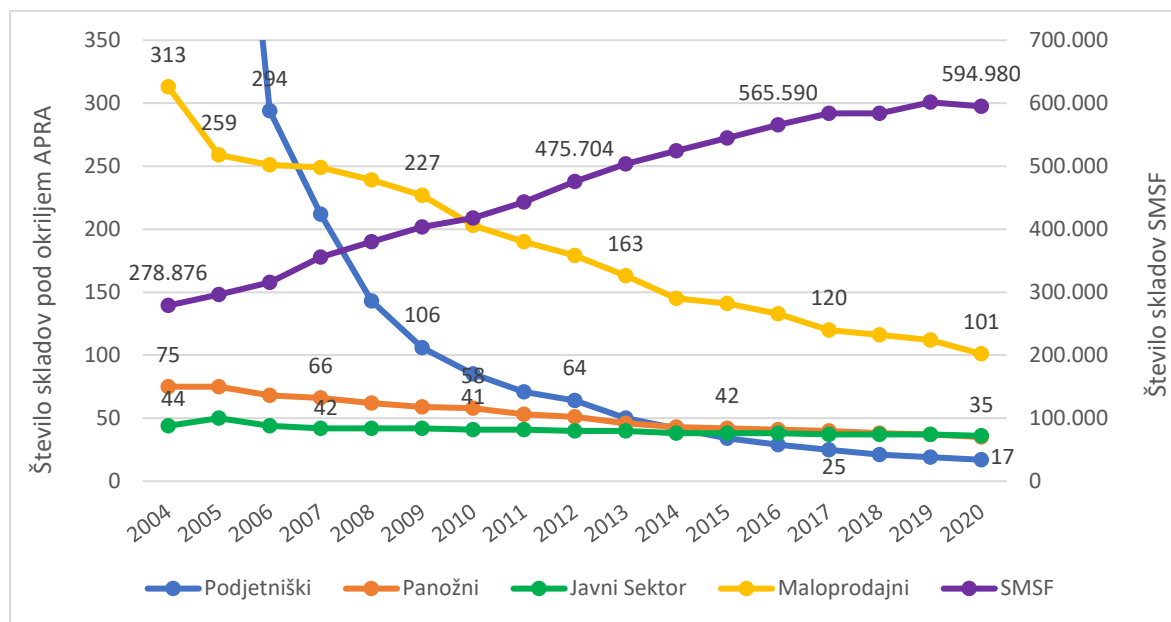
Skladi	Panožni	Javni	Maloprodajni	Podjetniški	SMSF
Regulatorna agencija	APRA	APRA	APRA	APRA	ATO
Število skladov	35	36	101	17	594.980
Sredstva v mrd AUD	747,5	677,5	593,4	57,4	733,1
Število članov v tisoč AUD	11.326	3.538	8.149	276	1.107
Povp. sredstva članov v tisoč AUD	62	193	72	197	637
Število skladov z MySuper produkti	33	11	20	10	0
Največji sklad po sredstvih (APRA, 2019)	AustralianSuper	QSuper	MLC Super Fund	Telstra Superannuation Scheme	
Največji sklad v tisoč AUD	172.409	115.308	82.014	22.458	
Sprememba števila skladov 2019-20 (v %)	0,0	-2,7	-6,5	-10,5	3,2
Sprememba sredstev v AUD 2019-20 (v %)	4,0	1,3	-5,2	-1,2	-2,1
Sprememba števila članov 2019-20 (v %)	-0,2	-1,7	-26,8	-3,5	3,2
5-letna stopnja don. (v %)	8,3	7,7	6,2	6,7	
10-letna stopnja donosnosti (v %)	8,7	8,5	6,9	8,0	

Vir: APRA. Annual Superannuation Bulletin. June 2019 (Issued 31. January 2020), 2020, str 11;
APRA. Annual Superannuation Bulletin. June 2020 (Issued 29. January 2021), 2021, str 11.

2.4 Trendi sistema superannuation

V zadnjih dveh desetletjih se močno znižuje število skladov, ki jih upravlja APRA, na drugi strani povečuje število skladov SMSF.

Slika 1: Število skladov Superannuation med leti 2004 in 2020

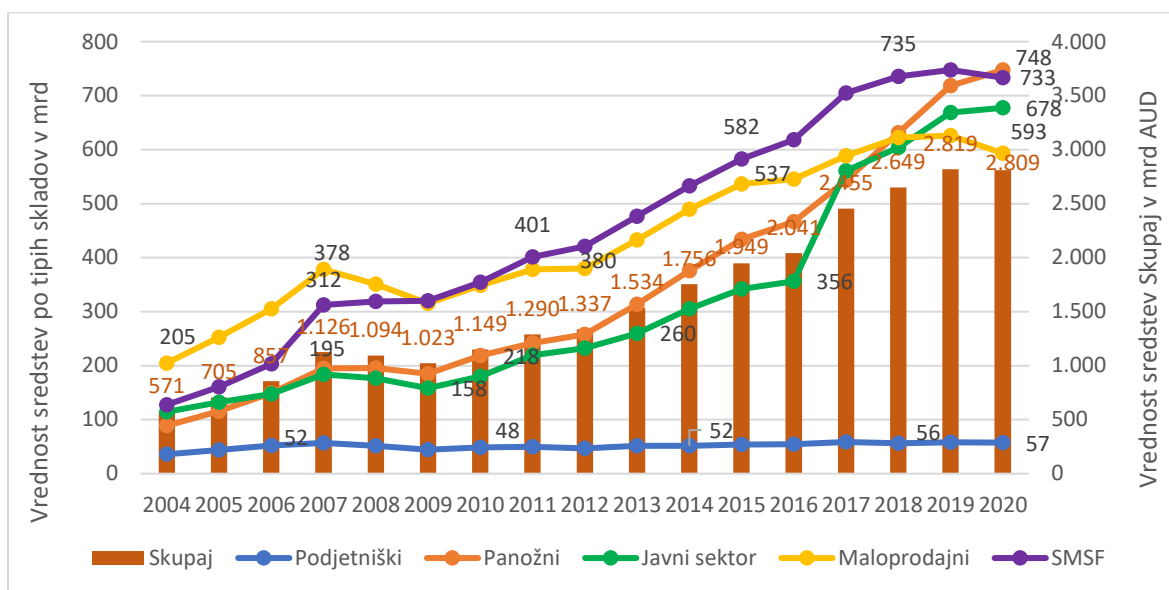

Vir: APRA (2020). Annual Superannuation Bulletin. June 2020, Number of superannuation entities – trend.

V zgornjem grafu vidimo, da se je v zadnjih 15 letih močno zmanjševalo število skladov Superannuation. Edina izjema so skladi SMSF, kjer se število skladov vsakoletno povečuje. Najbolj se je zmanjšalo število podjetniških skladov. V letu 2004 je bilo aktivnih še 1.088 skladov, v letu 2020 pa le še 17 (98 % zmanjšanje). Število maloprodajnih skladov se je v zadnjih 15 letih znižalo za 61 % (158 skladov), število panožnih skladov za 53 % (40 skladov) ter število skladov javnega sektorja za 28 % (14 skladov).

Do upada števila skladov je prišlo predvsem zaradi povečanih regulativnih zahtev in posledičnega povečanja stroškov za upravljanje teh skladov. Skladi so zlasti za majhne skrbnike postali preveč zapleteni in dragi za vzdrževanje, predvsem pri podjetniških skladih, kjer so tudi mala podjetja pred tem imela svoje Superannuation sklade. Zaradi povečanih stroškov je prišlo do velikega števila združitvev oziroma prevzemov skladov, oziroma opustitve lastnega sklada in prenos sredstev v druge že aktivne sklade (Liu, 2013, str. 36).

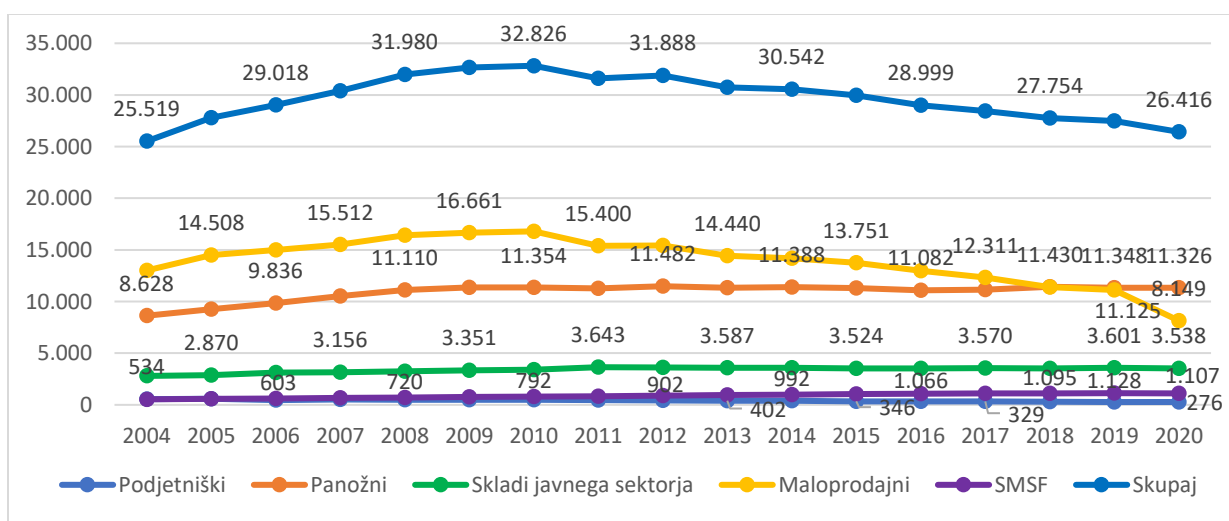
Slika 2: Sprememba vrednosti sredstev Superannuation med leti 2004 in 2020

Vir: APRA (2020). Annual Superannuation Bulletin. June 2020, Number of superannuation entities – trend.

Vrednost sredstev Superannuation se je povečevala na vsakoletni ravni skozi zadnjih 16 let, razen v letih 2008, 2009, ko se je vrednost sredstev zmanjšala zaradi globalne finančne krize ter v 2020, kot posledica Korona krize. Vrednost sredstev superannuation je v letu 2020 znašala 2,87 bilijona AUD (1,79 bilijona EUR), kar predstavlja 152 % letnega bruto domačega proizvoda Avstralije. Po posameznih tipih skladov je najvišja vrednost sredstev pri panožnih skladih (748 mrđ AUD, oz. 468 mrđ EUR), odstotno povišanje v 16 letnem obdobju je bilo najvišje pri panožnih skladih, in sicer za 842 %. Najmanjše zvišanje sredstev pa je bilo pri podjetniških skladih, predvsem zaradi velikega števila prenosov v panožne in prodajne sklade.

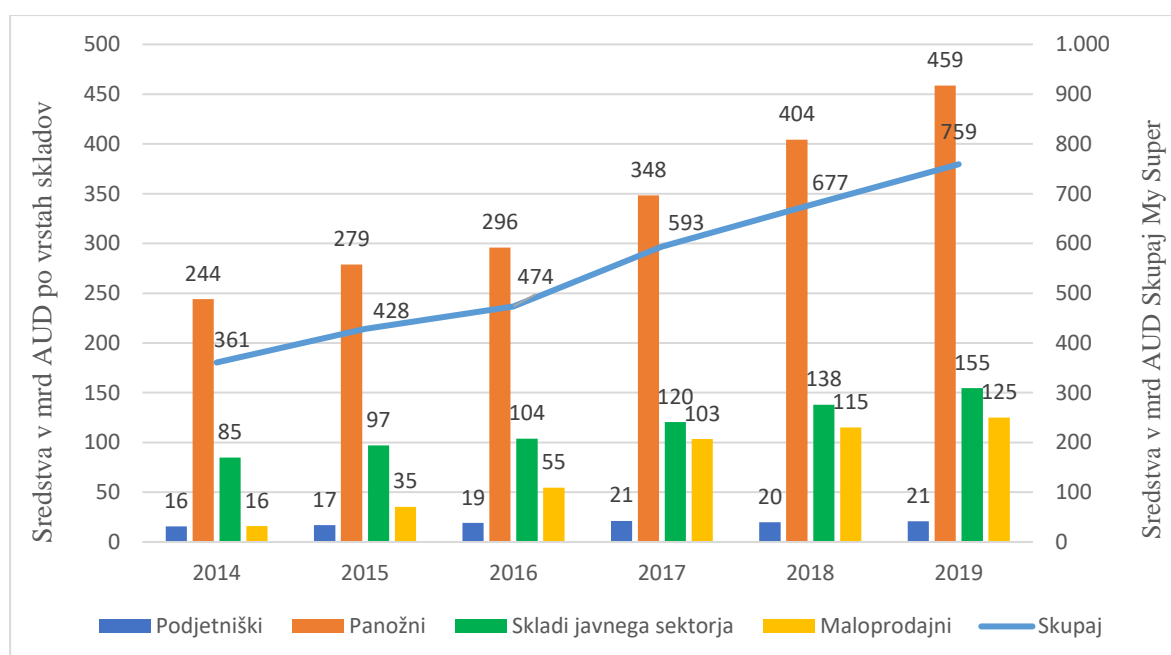
Slika 3: Število članov po posameznih tipih skladov (v tisoč)

Vir: APRA (2020). Annual Superannuation Bulletin. June 2020, Number of superannuation entities – trend.

Skupno število članov v Superannuation skladih je bilo najvišje v letu 2010, in sicer približno 32,8 milijonov članov, v nadaljnjih letih pa se je začelo zmanjševati na vsakoletni ravni in sicer do 26,4 milijonov v 2019. Glavni razlog zmanjševanja števila članov, oziroma uporabniških računov je združevanje uporabniških računov posameznih članov, ki so imeli sredstva v dveh ali več skladih. Kljub intenzivnejšem združevanju ima še vedno veliko članov več Superannuation računov. Do zmanjševanja števila članov je prišlo predvsem pri maloprodajnih in podjetniških skladih (za več kot 30 % od leta 2009 naprej). Pri panožnih skladih ni prišlo do večjih sprememb v številu skladov v zadnjih 10 letih, pri skladih javnega sektorja pa se je delež povečal za dobrih 5 %. Najbolj rastejo skladi SMSF, kjer so se uporabniški računi v zadnjih 10 letih povečali za 40 %.

Slika 4: Skupna privarčevana sredstva v skladih MySuper

Vir: APRA (2019). *Annual Superannuation Bulletin. June 2019, MySuper financial performance by fund type.*

Podatki so na voljo od leta 2014 naprej, kajti večina skladov je prenesla svoja sredstva v sklade MySuper ob koncu leta 2013 (postali so na voljo z dnem 1. Oktober 2013). Skupna sredstva so se hitro povečevala skozi leta, od 361 mrd AUD (226 mrd EUR) v letu 2014 narasla na 759 mrd AUD (475 mrd EUR) v letu 2019, kar pomeni povprečno letno rast v višini 22 %. Sredstva MySuper so v letu 2019 predstavljala 28,6 % celotnih privarčevanih sredstev v sistemu Superannuation ter 39,4 % celotnih sredstev pod regulatornim nadzorom agencije APRA. Za leto 2020 podatki niso na voljo. Največji delež sredstev MySuper je v panožnih skladih, in sicer okrog 60 % vseh sredstev. Pričakovanja so, da se bo delež MySuper sredstev v celotnem sistemu Superannuation še naprej povečeval na vsakoletni ravni, vendar bo še vedno veliko sredstev vloženi v SMSF sklade, kjer se varčevalci odločajo za aktivno varčevanje po lastnih preferencah.

2.5 Regulacija sistema Superannuation

Glavna regulatorna agencija za sistem Superannuation je APRA oziroma Avstralski organ za nadzor skrbnega in varnega poslovanja. APRA je neodvisen zakonski organ, ki nadzira institucije v bančništvu, zavarovalništvu ter v sistemu Superannuation (izločeni skladi SMSF ter določeni manjši skladi) in spodbuja stabilnost finančnega sistema v Avstraliji. APRA zbira statistične podatke, vključno s podatki o pokojninah znotraj drugega pokojninskega stebra – Superannuation. Podatki so javno dostopni in praviloma objavljeni v statističnih publikacijah. Statistični podatki agencije APRA izboljšujejo razumevanje sistema Superannuation in omogočajo večjo preglednost in odgovornost vseh skladov pod njihovim nadzorom. Večje reforme sistema Superannuation so bile izvedene v želji po boljših rezultatih za člane oziroma varčevalce ter tudi za njihove delodajalce. Ti ukrepi so povišanje zahtev in odgovornosti za imetnike licenc RSE (angl. Registrable Superannuation Entity) ter s tem zagotovitev boljših regulatornih orodij za agencijo APRA in ostale regulatorje (APRA, 2013, str. 5-10).

Ključna pobuda za izboljšanje nadzora Superannuation je bila z uvedbo sistema MySuper. Sprejeto je bilo, da morajo s 1. januarjem 2014 biti vsi prispevki plačani v sklad, ki vsebuje produkte sprejete v sistemu MySuper, ne glede na to ali gre za sklad z vnaprej določenim prejemkom pokojnine ali za sklad, kjer niso vnaprej zagotovljeni prihodki. V skladu z zakonom SIS (angl. Superannuation industry – Supervision) morajo produkti MySuper izpolnjevati merila, ki so namenjena lažji primerjavi produktov skladov, torej imajo posamezniki boljši pregled ter primerjave vseh skladov in na ta način lahko izberejo tudi nove sklade, v katere želijo investirati. To pomeni večjo konkurenco za ponudnike pokojninskih skladov ter iniciativo le teh, da ravnajo v prid članov (APRA, 2013, str. 10).

APRA zbira podatke iz sistema Superannuation primarno za regulatorne namene vendar imajo pridobljeni podatki tudi pomembno vlogo pri zagotovitvi statističnih podatkov, predvsem za imetnike RSE licenc, za zakonodajalce, druge regulatorje, delodajalce, finančne in tržne analitike ter druge raziskovalce. APRA upošteva mednarodne statistične standarde pri pridobivanju in upravljanju statističnih podatkov. Objavljena statistika se deli na statistiko na ravni celotne panoge Superannuation ter na ravni posameznih skladov. Podatki na ravni posameznih skladov vsebujejo podatke o donosnosti, naložbenih razredih, starostnem profilu varčevalcev ter delež od celotnih sredstev, ki so v pokojninskih skladih z vnaprej določenim prejemkom pokojnine. Z objavo podatkov na ravni posameznih skladov, APRA skrbi za večjo preglednost, transparentnost ter razumevanje pokojninske industrije ter spodbuja boljše poslovanje posameznih skladov (APRA, 2013, str. 13).

Pri statističnih podatkih je pomembna pravilna segmentacija prebivalstva v skupine oziroma segmente, da gre za čimbolj homogene skupine in čimbolj različne od preostalih skupin. Zmožnost delitve skladov na različne skupine institucij je koristno predvsem za uporabnike, ki želijo bolje razumeti industrijo in njene udeležence. Na ta način lahko posamezniki tudi bolje izbirajo sklad, v katerega bodo vlagali (APRA, 2013, str. 18).

Na podlagi zgornjih sprememb je postopoma skozi leta prihajalo do korenitih sprememb Superannuation skladov. Najpomembnejša sprememba v zadnjih letih je bila uvedba sistema MySuper. Že pred tem se je začelo zmanjševati število Superannuation skladov zaradi vse večje regulacije in s tem stroškovne neučinkovitosti, po uvedbi novega sistema se je še nadaljevalo naprej. Število skladov, ki so bili pod nadzorom APRA agencije konec leta 2020 je bilo 189, kar predstavlja 50 % zmanjšanje skladov v primerjavi z letom 2010 (APRA, 2020, tabela 1a).

2.6 Investicijska uspešnost in stroški skladov

Investicijska uspešnost skladov je izjemnega pomena ter lahko povzroči znatne razlike pri končnih prejemkih pri upokojitvi. Tako lahko razmeroma male razlike v začetku varčevalnega obdobja prinesejo veliko razliko pri sredstvih ob upokojitvi. Naložbena strategija usmerja razporeditev sredstev med različne naložbene razrede, da dosežejo naložbeni cilj (ciljna donosnost naložb) ob upoštevanju pripravljenosti prevzemanja tveganj. Defenzivna naložbena strategija razporeja sredstva na način, da zmanjša tveganje izgube vrednosti, torej gre za varčevanja v bolj konservativne naložbene razrede, kot so državne in podjetniške obveznice, sklade denarnega trga, depozite ter praviloma le manjši delež v lastniške vrednostne papirje. Pri agresivni naložbeni strategiji gre za alokacijo sredstev v višje tvegane naložbe, s katerimi se doseže največje donose vendar dopušča tudi večje izgube. V tem primeru gre praviloma za varčevanja v lastniške naložbe, kolektivne naložbene podjeme ter v alternativne naložbe. Skladi se v večji meri poslužujejo kombinacije med obema načinoma varčevanja, torej naredijo uravnotežen portfelj naložbenih strategij (Australian Government, 2012, str. 60).

Pri oblikovanju in uveljavljanju naložbene strategije morajo skrbniki upoštevati pričakovano donosnost, pripravljenost prevzemanja tveganj, diverzifikacijo in likvidnost naložb. Dejavniki so lahko različni glede na naložbeno strategijo v posameznih skladih/podskladih (Clare, 2019, str. 9). Ljudje različnih starosti imajo različno toleranco do prevzemanja tveganj. Na tej podlagi so se tudi oblikovali skladi, ki ponujajo varčevanje v skladih življenjskega cikla. Torej, ob začetku delovne dobe stranke varčujejo v višje tveganem skladu ter z leti prestopijo v nižje tvegane sklade in s tem zmanjšujejo naložbeno tveganje. Dolgoročna naložbena uspešnost je lahko negotova oziroma spremenljiva v času in je odvisna od naložbene strategije sredstev ter višine stroškov. Majhne izboljšave letne uspešnosti pokojninskega sklada lahko vodijo k znatnemu povečanju donosa, glede na dolgo časovno obdobje, skozi katerega so sredstva zbrana (Australian Government, 2012, str. 61).

V Avstralskem sistemu pokojninskega zavarovanja v sistemu Superannuation, kjer ljudje ne morejo zavrniti vlaganja v sistem, je zelo pomembno zagotoviti varnost sredstev in postaviti interese članov sklada na prvo mesto. Pokojninska zavarovanja se precej razlikujejo od drugih sistemov. Sistem obstaja zaradi vladne politike ter temelji na socialnem vidiku, poleg drugih gospodarskih in interesnih vidikov. Vsi vključeni upravljalci v sistemu

Superannuation morajo skrbeti za dobro upravljanje. Dobro upravljanje ima pomembno nalogo pri spodbujanju boljših odločitev, večji odgovornosti in zmanjšanju naložbenih in operativnih tveganj (Australian Government, 2012, str. 60).

Gallagher in May (2018, str. 10) sta naredila primerjavo rezultatov med posameznimi tipi skladov s poudarkom na primerjavi panožnih in maloprodajnih skladov, kajti gre za tipa skladov z najboljšim oziroma najslabšim rezultatom. Starostna analiza je pokazala, da imajo skladi javnega sektorja večji delež članov v starostnih skupinah 50-59, 60-64 ter nad 65 let v primerjavi z maloprodajnimi skladi, na drugi strani pa večji delež kot panožni skladi. Potrebno je tudi upoštevati donosnost glede na posamezne varčevalne možnosti (skladi z visokim potencialom rasti, uravnoteženi, varni, avstralske ali mednarodne delnice, nepremičnine in denarna sredstva). Panožni skladi so dosegli boljšo donosnost pri vseh naložbenih strategijah, razen pri varnih naložbah. Zgornje ugotovitve nakazujejo, da razlog za slabšo donosnost maloprodajnih skladov ni starostna struktura članov, vendar je razlog za višjo donosnost drugih tipov skladov (panožni in skladi javnega sektorja) značilnost da delujejo na neprofitnih osnovah, torej vsi presežni donosi se delijo med člane. V primeru maloprodajnih skladov gre za profitne sklade, torej se presežne donosnosti delijo delničarjem (Gallagher & May, 2018, str. 19).

Uspeh naložbene strategije Superannuation sklada je odvisen predvsem od naložbenih rezultatov – donosnosti sklada. Zgodovinsko so bili skladi, ki so znotraj 'Modern Awards' (dokument, ki na podlagi minimalnih standardov zaposlovanja določa pogoje za zaposlitev ter zagotavlja pravice kot so pravica do plače, število delavnih ur, nadure, odmori, ter dodatki) bolj donosni od tistih, ki niso (Fair Work Commission, 2020).

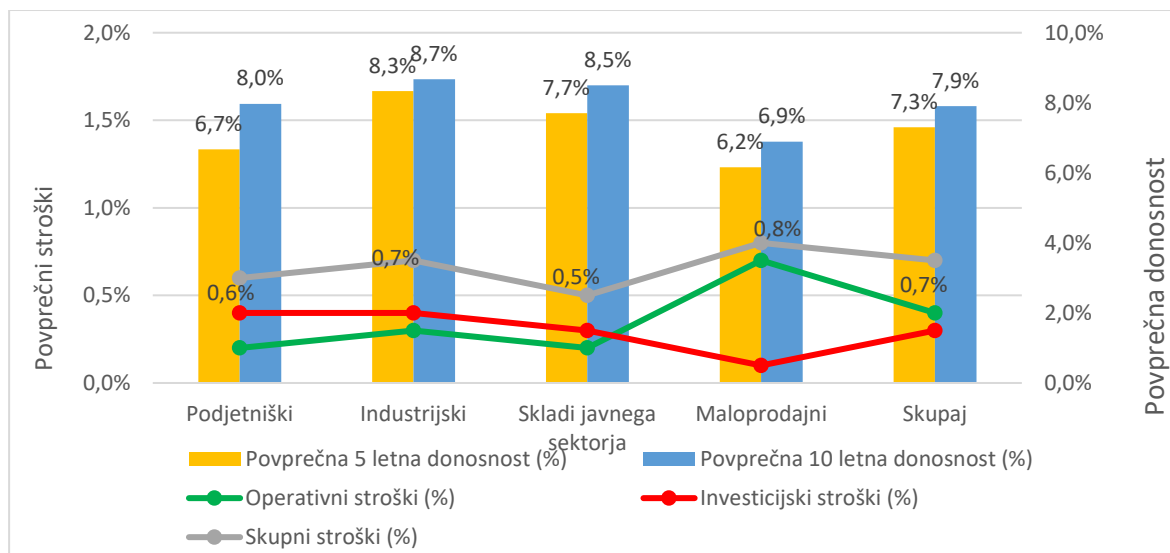
Pokojninski skladi zaračunavajo vrsto stroškov, ki izhajajo iz njihovih poslovnih in naložbenih stroškov. Naložbeni stroški se nanašajo na alokacijo sredstev, pristop k tveganju ki ga uporabljajo pokojninski skladi, ali gre za aktivno ali pasivno upravljanje sredstev sklada ter glede na likvidnost naložb v portfelju. Poslovni stroški se nanašajo na stroške, ki niso neposredno povezani z naložbenim portfeljem, kot so stroški upravljanja, zaposlenih in revizije. Višina stroškov lahko pomembno vpliva na prejemek člana ob nastopu pokojnine ter izplačila (Australian Government, 2012, str. 69).

Stroški, ki jih plača zavarovanec so naslednji:

- Administrativni (stroški upravljanja in delovanja sklada ter svetovanje strankam);
- Naložbeni (vključno s stroški na podlagi uspešnosti ter upoštevanja omejitev);
- Prenos sredstev med skladi (stroški menjave med skladi ali naložbene strategije);
- Razmak med nakupom in prodajo (transakcijski stroški, ki nastanejo v zvezi s prodajo in nakupom sredstev – buy-sell spread);
- Izstopni (stroški ob izstopu iz sklada).

Na podlagi zakona v sklopu reforme Stronger Super morajo skladi ovrednotiti vse zgoraj opisane stroške. Zaračunavanje vstopnih stroškov za produkte My Super je prepovedano, kot prav tako odbitek provizij iz osebnega računa člana (Australian Government, 2012, str. 71).

Slika 5: Deleži stroškov ter povprečna donosnost po tipih skladov

Vir: APRA (2019). *Annual Superannuation Bulletin. June 2019, Ratios by fund type.*

V grafu je primerjava donosnosti in stroškov vseh skladov pod okriljem regulatorne agencije APRA (brez skladov SMSF). Pri upoštevanju naložbene uspešnosti (upoštevana povprečna letna donosnost za obdobje zadnjih 5 in 10 let) so najuspešnejši panožni skladi, s povprečno donosnostjo 8,7 % v zadnjih 10 letih. Sledijo jim skladi javnega sektorja (8,5 % donosnost) ter podjetniški skladi (8,0 % donosnost v zadnjih 10 letih). Najslabšo donosnost imajo maloprodajni skladi. Največje povprečne stroške maloprodajni skladi in sicer okrog 0,8 % celotnih sredstev, pri ostalih tipih skladov se ti stroški gibajo med 0,6 in 0,7 %. Pri maloprodajnih skladih so najvišji predvsem operativni stroški. Med operativne stroške spadajo administrativni stroški, stroški zaposlenih in stroški trženja, ki zaradi profitne narave skladov, pri maloprodajnih skladih zavzemajo relativno visok delež.

Stroški so eden izmed glavnih razlogov za združevanje oziroma prevzeme manjših skladov v zadnjem desetletju. Pri uspešnosti sklada so razmeroma velikega pomena ekonomije obsega skladov, kajti ob večjem številu članov in sredstev, lahko močno znižajo variabilne stroške na posameznika in s tem dosežajo večjo učinkovitost. Komisija za produktivnost navaja da bi lahko prihranili 1,8 mrd AUD (1,13 mrd EUR) letno, v kolikor bi se 50 skladov z najvišjimi stroški združilo z desetimi stroškovno najučinkovitejšimi skladi, kar bi članom ob pokojnini povišalo sredstva za okrog 22 tisoč AUD (13,8 tisoč EUR). Raziskave kažejo, da 0,5 % povišanje stroškov vpliva na zmanjšanje prihrankov v višini 12 % celotnega premoženja Superannuation ob upokojitvi (Rollins, 2019).

2.7 Napovedi za nadaljnji razvoj sistema

Od uvedbe obveznega drugega pokojninskega stebra Superannuation je minilo že skoraj 30 let. Od takrat je prišlo do izjemnega povečanja sredstev članov, ki so hranjeni v pokojninskih skladih. Sredstva v upravljanju so se povečala iz 229 mrd AUD v letu 1995, 1.151 mrd AUD (720 mrd EUR) leta 2010 na skoraj 2.87 mrd AUD (1.797 mrd EUR) junija 2020 (APRA, 2020, tabela 1). Rast je posledica novih članov v sistemu, povečanja prispevne stopnje, rednega plačevanja prispevkov članov, visokih donosov na vplačana sredstva ter dejstva, da gre za še vedno razvijajoči pokojninski sistem. Šele v letu 2042 bodo delavci v 40 letih delovne dobe prispevali stopnjo bruto plače v višini najmanj devet odstotkov. V prihodnosti se bo obseg sredstev v upravljanju še povečeval, ko se bo sistem približeval zrelosti (Australian Government, 2019, str. 10).

Projekcije revizijske hiše Deloitte so, da se bodo sredstva povečevala še naprej na vsakoletni ravni ter v letu 2038 znašala 10,2 bilijona AUD (6,4 bilijona EUR). Te projekcije vključujejo rast prispevne stopnje v sistem Superannuation, iz trenutnih 9,5 %, na 12 %, ki bo dosežena julija 2025. Pri projicirani rasti sredstev je bila uporabljena predpostavka nizkih obrestnih mer v naslednjih letih in bo postalo novo normalno stanje v ekonomiji, to je še posebej vidno na Japonskem in v Evropi. V projekciji je bilo tudi upoštevano, da bo prišlo do delnega znižanja prostovoljnih prispevkov v sistem Superannuation zaradi povišanja prispevne stopnje, druge predpostavke varčevanja pa ostajajo nespremenjene (Somerville, Mason & Brown, 2019, str. 6).

Dva najpomembnejša vidika varčevanja sta prispevna stopnja v sistem ter naložbena strategija. Oba dejavnika sta v neposredni kontroli člana. Glede na dolgoročno varčevanje znotraj sistema Superannuation je pomembno, da člani ne vlagajo preveč konzervativno v zgodnjih in srednjih letih svoje delovne dobe ter s tem povečajo potencialne donose naložb. Glede na varčevanje sredstev do upokojitve, si člani lahko privoščijo višja kratkotrajna nihanja svojega portfelja, usmerjenega v višje tvegane naložbe. Bližje ko člani prihajajo upokojitvi, manj so pripravljeni prevzemati tveganja ter večje so lahko izgube. Zaradi tega je priporočeno investiranje v bolj varne naložbe. Torej za celotno varčevalno obdobje je najbolj primeren sistem življenjskega cikla, da z višjo starostjo člani prehodno prehajajo v k manj tveganim naložbam (Somerville, Mason & Brown, 2019, str. 6).

Sestava avstralske delovne sile se spreminja skozi leta. V zadnjih desetletjih je trend povečevanja deleža delovne sile v prebivalstvu. Stopnje udeležbe delovne sile so narasle s povprečno 60,7 % leta 1979 na 66,0 % oktobra 2019. Največja sprememba je bilo povečanje udeležbe žensk s povprečno 43,5 odstotka leta 1979 na 61,2 odstotka oktobra 2019. Za prihodnja desetletja so napovedi da bo prišlo do zamenjave trenda, predvsem kot posledica staranja prebivalstva ter zaradi nižje natalitete prebivalstva. Povprečni Avstralec sedaj dela dlje ter pričakuje, da se bo upokojil kasneje. O tem tudi govori večji delež zaposlenih nad 65. letom ter zmanjšan delež zaposlenih v svojih zgodnjih 20-ih letih. V letu 2018 je bilo redno zaposlenih 13 % Avstralcev s starostjo nad 65 let, v primerjavi z 8 % leta 2006. Ta

naraščajoči trend se bo nadaljeval v naslednjih letih. Obenem se bo julija 2023 povečala starost za upravičenost do prejema starostne pokojnine na 67 let, ostaja pa spodnja meja 60 let za dovoljeno črpanje Superannuation sredstev (Australian Government, 2019, str. 17).

V letu 2017 so bili skoraj štirje aktivni Avstralci na vsakega upokojenca, starega 65 let ali več. OECD pričakuje, da se bo do leta 2050 ta delež znižal na 2,4 delavca na vsakega upokojenca. Avstralija ima dokaj ugodno razmerje aktivnih prebivalcev na upokojenca zaradi visokega priseljevanja v preteklosti, kar je privedlo v eno izmed držav z najnižjo povprečno starostjo znotraj OECD. Predlogi za reševanje problema zmanjševanja deleža aktivnih zaposlenih so (Australian Government, 2019, str. 10):

- Delo do višje starosti ter odložitev starosti, s katero se začne upravičenost za prejemanje starostne pokojnine (postopno povečevanje na 67 let);
- Povečanje davčnih osnov za zaposlene, ki bi dodatno financirale državno starostno pokojnino, zdravstva ter drugih izdatkov za socialno varnost upokojenecv;
- Povečana samozadostnost Avstralcev ob upokojitvi s sredstvi Superannuation.

Pomembno je tudi upravljanje sredstev po upokojitvi, že po začetku črpanja sredstev, kajti tudi v tem obdobju imajo nečrpana sredstva donos, glede na naložbeno strategijo. V tem obdobju je bolje imeti bolj varno naložbeno strategijo, da obstaja manjše tveganje za naložbene izgube. Upokojenci bodo v prihodnje potrebovali več napotkov, ki jim bodo pomagali pri črpanju privarčevanih sredstev Superannuation. Ne bodo smeli prehitro črpati sredstev, da ne bi ostali brez prihrankov, oziroma da ne bodo črpali sredstev prepočasi ter jim bi ob smrti ostal precejšen delež sredstev (Somerville, Mason & Brown, 2019, str. 9).

Pri trajnosti pokojninskega sistema ter uspešnosti sistema Superannuation je ključen dejavnik to, kakšen nadomestitveni delež povprečnih prihodkov bo upokojenec prejel v sistemu Superannuation. Tu je zelo pomemben vidik prispevna stopnja v obdobju zaposlitve. V izračunu je bilo upoštevano, da bo oseba redno zaposlena za obdobje 40 let, od 25. do 65. leta. Glede na višjo povprečno starost prebivalstva v Avstraliji, je uporabljena predpostavka smrti pri starosti 90 let, kar pomeni, da bi oseba prejela prihodke Superannuation 25 let. V kolikor je prispevna stopnja v trenutni višini 9,5 % skozi celotno obdobje varčevanja, bi bil nadomestitveni delež iz sistema Superannuation 40,5 %. Ob povišanju na 12 % (kot bo stopilo v veljavo z letom 2025) bi posameznik dosegel nadomestitveni delež prihodkov v višini 52 % plače v obdobju zaposlitve. OECD priporoča nadomestitveni delež prihodkov v času upokojitve med 60 in 70 % plače med zaposlitvijo za ohranjanje podobnega življenjskega standarda, kar pomeni, da bi člani potrebovali še vsaj delna dodatna sredstva za udobno življenje po upokojitvi. To bi pa že pomenilo manjšo potrebo po državni starostni pokojnini in bolj stabilen pokojninski sistem (Somerville, Mason & Brown, 2019, str. 19).

3 REFORMA DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA V SLOVENIJI

3.1 Razvoj in lastnosti sistema

3.1.1 Sprejem drugega pokojninskega sistema in glavne spremembe

Osnova za vpeljavo drugega pokojninskega stebra je bila storjena leta 1996, ko so bila pripravljena prva izhodišča, nato je v novembru 1997 izšla Bela knjiga o reformi pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Na podlagi javne razprave, sporazuma med socialnimi partnerji ter sprejetja vlade, je bilo mogoče sprejetje zakona leta 1999, ki je stopil v veljavo s 1. januarjem 2000 (ZPIZ 1). Pokojninska reforma je bila načrtovana kot postopen prehod na bolj vzdržno obliko pokojninskega in invalidskega zavarovanja na podlagi medgeneracijske pogodbe (prvi pokojninski steber), na drugi strani pa je bila za mlajše generacije dana možnost obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja (drugi pokojninski steber), po varčevalnih oziroma naložbenih shemah in z davčnimi olajšavami v času zavarovanja. Z dodatnimi starostnimi pokojninami iz drugega oziroma tretjega pokojninskega stebra, naj bi zavarovanci nadomestili izpad nadomestitvene stopnje – nižjega razmerja med povprečno pokojnino in povprečno plačo (Cvetko, Kalčič & Pogačar, 2009, str. 23).

Prišlo je do znižanja nadomestitvene stopnje starostne pokojnine prihodkov v delovni dobi, iz 75,3 % leta 2000, na 67,1 % leta 2007. Iz tega izhaja, da je bila pomembna ter nujna odločitev, da se z zakonom uvede prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje (v nadaljevanju PDPZ). Delež zaposlenih, ki so vključeni v PDPZ je hitro zrasel, predvsem po zaslugi avtomatske vključitve javno zaposlenih v drugi pokojninski steber. S tem se Slovenija uvršča med države z razvitim drugim pokojninskim stebrom, vendar le po deležu zaposlenih, ne pa glede na delež sredstev. Glede na pričakovana demografska in tudi socialno-ekonomska gibanja je bil kapitalski učinek dodatnega pokojninskega zavarovanja tako na mikro kot na makro ravni prešibek. PDPZ lahko sklenejo vsi, ki so vključeni v obvezno pokojninsko zavarovanje ali koristijo pravice iz tega zavarovanja (Cvetko, Kalčič & Pogačar, 2009, str. 314).

V ZPIZ-1 (301. člen) so bile določene davčne olajšave na vplačane premije v PDPZ in sicer davčne olajšave lahko znašajo največ 24 % obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje za zavarovanca, oziroma 5,844 % pokojnine zavarovanca, vendar ne več kot 441.958 tolarjev (1,844 EUR) letno. Ta znesek se vsakoletno valorizira s koeficientom rasti povprečne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji. Če plačujeta premijo prostovoljnega dodatnega zavarovanja tako delodajalec kot zaposleni, se pri določitvi maksimalne višine premije, za katero se prizna davčna olajšava po tem zakonu, upošteva kumulativni znesek vplačanih premij.

S 1. januarjem 2013 je začel veljati nov Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2). Ta zakon je predvsem opredelil spremembe pri prvem pokojninskem stebru in sicer določena potreba izpolnitve starostnega pogoja za doseg starostne pokojnine. Pri drugem pokojninskem stebru je z zakonom ZPIZ-2 prišlo do razširitve naložbenih možnosti, omejitve možnosti predčasnih izplačil ter ureditve izplačevanja pokojninskih rent, kjer je bilo razmejeno obdobje varčevanja od obdobja izplačevanja pokojninskih rent. Sprejeti zakon je natančneje omejil pravico do izplačila odkupne vrednosti v enkratnem znesku (ZPIZ-2, 2012, 221. člen).

Na podlagi 217. člena, je nov zakon tudi omogočil naložbeno politiko v skladih življenjskega cikla, glede na naložbene strategije pokojninskega sklada. PDPZ lahko oblikujejo in ponujajo pokojninske družbe, zavarovalnice ali banke z dovoljenjem za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov. Pokojninski sklad se lahko oblikuje kot: vzajemni pokojninski sklad, krovni pokojninski sklad ali kritni sklad.

Zadnja novela zakona Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2G) Ur. l. RS, št. 75/2019, je bila sprejeta na seji državnega zbora, dne 29. novembra 2019 ter je stopila v veljavo z dnem 1. januar 2020. Novela ureja predvsem prvi pokojninski steber. Glavna cilja novega zakona sta podaljšanje delovne aktivnosti ter zagotavljanje dostojnega dohodka v starosti in s tem izboljšanje socialnega položaja vseh upravičencev do pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Višina minimalnega vplačila v kolektivno zavarovanje za posameznega člana v posameznem koledarskem letu, ki jo plača delodajalec, je določena pri 300 EUR oziroma 25 EUR na mesec (v ZPIZ-2 je bilo minimalno vplačilo 240 EUR). V PDPZ še vedno velja odstotna stopnja za davčne olajšave, kot je bila sprejeta v ZPIZ-1 in sicer 5,844 % bruto plače zavarovanca, kar v letu 2020 pomeni 2.819,09 EUR.

Kot že omenjeno v poglavju 1.2.2., se drugi pokojninski steber deli na obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje ter prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje.

3.1.2 Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje

Obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje je bilo z zakonom ZPIZ-1 uvedeno, kot nadomestilo za ukinitvev štetja zavarovalne dobe z bonifikacijo. Gre za (Čok, Košak, Berk Skok & Sambt, 2011, str. 21):

- Zavarovanje, v katerega morajo biti vključeni zavarovanci, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela in zavarovanci, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni moč uspešno poklicno opravljati (ZPIZ-2; 199. člen);
- Obročno vplačevanje prispevkov delodajalcev na posebne račune zavarovancev;
- Obliko zavarovanja, pri katerem zavarovanec prevzema naložbeno tveganje z minimalno zajamčeno donosnostjo;

- Obliko zavarovanja z obročnim izplačevanjem zavarovalne vsote v obliki poklicne pokojnine oziroma znižane poklicne pokojnine.

281. člen ZPIZ-1 določa, da imajo prispevki za obvezno dodatno zavarovanje enak davčni status kot prispevki za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Zavezanci za plačilo prispevkov obveznega dodatnega zavarovanja so delodajalci. Edini izvajalec obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji je Sklad obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja – SODPZ, ki ga upravlja Kapitalska družba d.d. Upravljalca sklada SODPZ jamči, da bodo zavarovanci prejeli najmanj zajamčeno donosnost na čisto vplačilo. Le-ta znaša 60 % povprečne donosnosti do dospetja slovenskih državnih vrednostnih papirjev (Kapitalska družba, 2020, str. 4).

Prispevna stopnja v SODPZ znaša 8 %, oziroma do 8,8 %, če zavarovancem leta 2000 ni štela zavarovalna doba s povečanjem. Na dan 31. december 2020 je bilo v SODPZ vključenih 48.570 zavarovancev, kar je primerljivo s prejšnjim letom. Čista vrednost sredstev na 31. december 2020 je znašala 838,9 mio EUR, kar pomeni, da je povprečno stanje sredstev na zavarovanca znašalo 17.272 EUR (Kapitalska družba, 2021, str. 33).

3.1.3 Lastnosti prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

PDPZ se deli na kolektivno in individualno varčevanje, kot je pojasnjeno v poglavju 1.2.2. Poleg teh dveh načinov obstaja tudi možnost kombiniranega varčevanja, in sicer gre za Kolektivno PDPZ, kjer premijo plačujeta delodajalec in zavarovanec. Kolektivno dodatno zavarovanje je zavarovanje, v katerega se vključijo posamezniki preko svojega delodajalca, ki delno ali v celoti financira pokojninski načrt v breme lastnih sredstev. V kolektivno zavarovanje se lahko vključijo tudi zavarovanci, ki opravljajo pridobitno ali drugo samostojno dejavnost. V individualno dodatno zavarovanje se lahko vključi vsak posameznik, ki v celoti z lastnimi sredstvi financira vplačila premije (ZPIZ-2, 214. člen).

Član dodatnega pokojninskega zavarovanja pridobi pravico do dodatne pokojnine, ko je uveljavil pravico do predčasne ali starostne pokojnine, torej pri starosti 65 let, če je dopolnil najmanj 15 let zavarovalne dobe, oziroma pri starosti 60 let, če je dopolnil vsaj 40 let pokojninske dobe (ZPIZ-2, 27. in 29. člen). Član PDPZ ima pravico do izplačila odkupne vrednosti v enkratnem znesku, če je že uveljavil pravico do pokojnine iz obveznega zavarovanja ter sredstva na njegovem osebnem računu kolektivnega zavarovanja ne presegajo 5.120 evrov (ZPIZ-2, 221. člen).

3.1.3.1 Varčevanje v skladih življenjskega cikla

Če upravljalca pokojninskega sklada, ki ponuja možnost varčevanja v skladih življenjskega cikla, vključi člana v podsklad ali kritni sklad ustrezno starostni skupini tega člana, ga mora obvestiti o možnosti izbire med posameznimi podskladi ali kritnimi skladi. Upravljalca mora zavarovancu zagotoviti možnost varčevanja v manj agresivni naložbeni politiki, kot je podsklad ali kritni sklad, ki ustreza starostni skupini tega člana. Član ima pravico, da enkrat

letno izbere drug podsklad v okviru krovnega pokojninskega sklada, v kolikor član ustreza starostni skupini za posamezen podsklad (ZPIZ-2, 238. člen).

V Sloveniji imajo varčevalci PDPZ, ki varčujejo v skladih življenjskega cikla izbiro treh skladov, kjer se starost za posamezne podsklade razlikuje:

- Bolj tvegani oziroma dinamični (za mlajše do 42 - 50 let);
- Srednje tvegani oziroma preudarni (za zrelejše od 50 - 60 let) ter
- Nizko tvegani oziroma zajamčeni, kjer je določena zajamčena donosnost (za vse starosti, praviloma za starejše varčevalce, ki so blizu pokojnini).

Vplačila v kolektivno zavarovanje v korist zavarovanca plačuje delodajalec, pri katerem je zavarovanec zaposlen, pravna oseba ali državni organ, pri katerem član poklicno opravlja določeno funkcijo, ter vplačila bremenijo delodajalca. Zavarovanec lahko v dogovoru z delodajalcem vplačuje denarna sredstva tudi sam. Tako vplačana sredstva se obravnavajo enako kot sredstva, ki jih vplačuje zavarovanec v individualnem zavarovanju. Izvajalec vodi navedena sredstva ločeno od sredstev, ki jih je vplačal delodajalec. Na drugi strani vplačila v individualno zavarovanje plačuje član sam in na podlagi vplačil pridobi pravice iz dodatnega zavarovanja (ZPIZ-2, 24. in 242. člen).

3.1.3.2 Stroški pokojninskih skladov

Upravljavca sklada je upravičen do povračila vstopnih in izstopnih stroškov ter do letne provizije za upravljanje pokojninskega sklada. Vstopni stroški se obračunajo v odstotku od zneska vplačila in ne smejo znašati več kot 3 %, izstopni stroški so tudi obračunani od zneska vplačila in ne smejo znašati več kot 1 %. Pri prenosu sredstev med pokojninskimi skladi različnih upravljavcev, upravljalca nista upravičena do vstopnih in izstopnih stroškov, temveč samo do povračila administrativnih stroškov v maksimalni višini 15 EUR. Letna provizija se določi v odstotku od povprečne letne čiste vrednosti sredstev pokojninskega sklada z upoštevanjem naložbene politike, vendar ne sme znašati več kot 1 % (ZPIZ-2, 260. člen).

3.1.3.3 Pravila skrbnega in varnega poslovanja

Upravljavca sklada mora upoštevati pravila skrbnega in varnega poslovanja (ZPIZ-2, 271. člen):

- Sredstva pokojninskega sklada se nalagajo v dolgoročno korist članov kot celote. V primeru nasprotja interesov med upravljalcem in člani se sredstva sklada nalagajo izključno v korist članov;
- Upravljavca sredstev upošteva tudi morebitne dolgoročne učinke naložb na okoljske in socialne dejavnike ter dejavnike upravljanja družb – ESG indikatorji;
- Sredstva pokojninskega sklada morajo biti naložena tako, da se zagotovijo varnost, kakovost, likvidnost in donosnost premoženja sklada kot celote:

- Sredstva pokojninskega sklada so naložena predvsem v instrumente, s katerimi se trguje na organiziranih trgih, druge oblike naložb pa se ohranjajo na previdni ravni;
- Izvedeni finančni instrumenti se lahko uporabijo za zmanjševanje tveganj iz naslova upravljanja premoženja ali kot tehnika upravljanja sredstev;
- Naložbe so primerno razpršene, in sicer tako v sklopu posameznih vrst naložb kot med njim;
- Izpostavljenost do posameznega izdajatelja ali skupine izdajateljev ne sme voditi v preveliko tveganje koncentracije.

3.1.3.4 Nadzor nad pokojninskimi skladi

Za nadzor nad pokojninskimi skladi so zadolžene Agencija za zavarovalni nadzor (AZN), Agencija za trg vrednostnih papirjev (ATVP), Banka Slovenije (BS) ter Inšpektorat (organ pristojen za inšpekcijo dela). Zgoraj omenjene agencije so zadolžene za varovanje pravic članov pokojninskih skladov in uživalcev dodatne pokojnine ter zagotovitev stabilnosti in finančno trdnost upravljavcev pokojninskih skladov. Namen nadzora nad upravljanjem in poslovanjem pokojninskih skladov je preverjanje zakonitosti njihovega poslovanja, predvsem pa ugotavljanje, ali upravljavec pokojninskega sklada posluje v skladu s pravili o upravljanju tveganj in drugimi pravili, določenimi s tem zakonom, predpisi, izdanimi na njegovi podlagi in drugimi predpisi, ki urejajo opravljanje storitev, ki jih opravlja upravljavec pokojninskega sklada (ZPIZ-2, 350. do 359. člen).

Dolžnosti agencije za zavarovalni nadzor (v nadaljevanju AZN) so nadzor nad upravljavci vzajemnih pokojninskih skladov in krovnih pokojninskih skladov, ki so pokojninske družbe in zavarovalnice, nadzor nad upravljavci kritnih skladov, nadzor nad izplačevalci pokojninskih rent in izvajanjem dejavnosti dodatnega zavarovanja s strani osebe iz druge države članice na območju Republike Slovenije.

Dolžnosti agencije za trg vrednostnih papirjev (v nadaljevanju ATVP) so nadzor nad upravljanjem in poslovanjem vzajemnih pokojninskih skladov in krovnih pokojninskih skladov, nadzor nad upravljanjem naložb sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja in nadzor nad skrbnikom pokojninskih skladov. Banka Slovenije (v nadaljevanju BS) opravlja nadzor nad upravljavci vzajemnih pokojninskih skladov in krovnih pokojninskih skladov, ki so banke (ZPIZ-2, 350. do 359. člen).

AZN in ATVP opravljata nadzor nad upravljanjem in poslovanjem pokojninskih skladov (ZPIZ-2, 360. člen):

- S spremljanjem, zbiranjem in preverjanjem poročil in obvestil upravljavcev pokojninskih skladov in drugih oseb, ki so po določbah tega zakona oziroma drugih predpisov dolžne poročati in obveščati o posameznih dejstvih in okoliščinah;
- Z opravljanjem pregledov poslovanja upravljavcev pokojninskih skladov;
- Z izrekanjem ukrepov nadzora po tem zakonu.

3.1.4 Razširjenost kolektivnega in individualnega PDPZ

Konec leta 2017 je bilo med PDPZ daleč najbolj razširjeno kolektivno varčevanje, kjer premijo plačuje le delodajalec. Majcen, Čok & Ogorevc (2020) so opravili analizo pokojninskih varčevanj v sklopu PDPZ (brez upoštevanja Krovnega pokojninskega sklada javnih uslužbencev – v nadaljevanju KPSJU). V skladih PDPZ je bilo nekaj manj kot 310 tisoč polic, česar ne moramo enačiti s številom članov, ker ima lahko posamičen član več polic pri različnih ponudnikih, oziroma tudi pri istem ponudniku, vendar samo v drugem podskladu. V nadaljevanju uporabljamo termin število polic. V analizo je bilo všteti nekaj več kot 281 tisoč polic (vsi podatki niso bili na voljo). Od vseh polic je bilo aktivnih le 173.606, kar pomeni, da je bilo le 56 % vseh analiziranih polic aktivnih – police, pri katerih je bila v letu 2017 plačana vsaj določena premija. To odraža, da PDPZ v Sloveniji še vedno ni dovolj razširjeno in še vedno veliko redno zaposlenih oseb nima sredstev v drugem pokojninskem stebru (Majcen, Čok & Ogorevc, 2020, str. 14).

Aktivne police se delijo na:

- Kolektivne police, kjer premijo plačuje le delodajalec (123.721 polic, oziroma 71,3 % aktivnih polic);
- Kolektivne police, kjer premijo plačujeta delodajalec in delojemalec (32.010 polic oziroma 18,4 % aktivnih polic);
- Individualne police, kjer premijo plačuje le delojemalec (17.875 polic, oziroma 10,3 % aktivnih polic).

Zgornji podatki kažejo, da je bilo konec leta 2017 v Sloveniji daleč najbolj razširjeno kolektivno zavarovanje brez soudeležbe zaposlenega. Torej je premijo plačeval le delodajalec. To pomeni, da se posamezniki niso odločali, da bi poleg prispevnih premij s strani delodajalca prispevali sredstva še sami. V določenih primerih to lahko potrjuje, da Slovenci v večini primerov ne želijo dodatno varčevati v PDPZ, kljub davčnim ugodnostim, ki jih pridobijo varčevalci. Glavna težava je nelikvidnost vplačanih sredstev do izpolnjenih pogojev za upokožitev, zaradi česar se mnogi odločajo za varčevanje v drugih oblikah. Delno pa na kolektivno zavarovanje brez soudeležbe zaposlenega vplivajo tudi premije delodajalca. V kolikor delodajalec plačuje maksimalno premijo, 5,844 % bruto plače zavarovanca, zavarovanec v primeru dodatnega vplačevanja ni več upravičen do davčnih ugodnosti, torej se v tem primeru rajši odloči za varčevanje v drugih oblikah.

Ob maksimalni premiji 5,844 %, delodajemalec prejme maksimalno davčno olajšavo v višini 2.819,09 EUR pri bruto plači 4.020 EUR. V primeru nižje plače je upravičen samo do delne davčne olajšave. V primeru bruto mesečne plače 2.010 EUR lahko zaposleni izkoristi le polovično davčno olajšavo v višini 1.409,54 EUR, torej tudi, če bi želel dodatno prispevati sredstva v 2. pokojninski steber, ni upravičen do dodatne davčne olajšave. Posameznik bi moral imeti možnost, da se dodatno odpove deležu bruto plače, ki bi šel v davčno olajšavo, do maksimalnega zneska v višini 2.819,09 EUR, kljub temu, če bi ta odstotek presegal 5,844

%. S tem bi vsi zavarovanci imeli možnost do enake osnove za davčne olajšave, kar bi tudi spodbudilo dodatno individualno varčevanje v PDPZ.

3.2 Ponudniki dodatnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji

V Sloveniji so ponudniki Prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja lahko pokojninske družbe, ki jih ureja zakon ZPIZ-2, zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov v zavarovalni skupini življenjskih zavarovanj in banke, ki imajo dovoljenje za opravljanje poslov upravljanja pokojninskih skladov. Naštete družbe oblikujejo pokojninske sklade kot: a) vzajemni pokojninski sklad, b) krovni pokojninski sklad ali c) kritni sklad (Republika Slovenija, Gov, 2021a).

3.2.1 Krovni in vzajemni pokojninski sklad

Vzajemni pokojninski sklad je premoženje, ki se oblikuje s plačilom premij dodatnega pokojninskega zavarovanja po Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju in s pripisanimi donosi iz naložb sklada. Vzajemni pokojninski sklad ni pravna oseba, njegovi lastniki so zavarovanci sklada. Sredstva vzajemnega pokojninskega sklada so namenjena kritju obveznosti do zavarovancev dodatnega zavarovanja. Vzajemni pokojninski sklad lahko upravljajo zavarovalnice, banke, pokojninske družbe in Kapitalska družba (Slovensko zavarovalno združenje, 2020). Krovni sklad je vzajemni sklad, sestavljen iz dveh ali več skladov, ki imajo različne naložbene politike. Za vlagatelje največjo prednost krovnega sklada predstavlja davčni ščit, kjer je po 15 letih varčevalec oproščen plačila davka od dohodka (Triglavskladi, 2020).

Ponudniki vzajemnih in krovnih pokojninskih skladov so: Modra zavarovalnica, d.d. (Modri krovni pokojninski sklad in krovni pokojninski sklad javnih uslužbencev), Generali zavarovalnica, d.d. Ljubljana (Krovni pokojninski sklad LEON 2) ter Banka Intesa Sanpaolo d.d. (Krovni pokojninski sklad Moj steber).

3.2.2 Pokojninske družbe

Pokojninska družba je specializirana oblika zavarovalnice, ki opravlja izključno dejavnost prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Mora biti organizirana kot delniška družba, lahko opravlja samo posle prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja ter mora imeti najmanj 15 tisoč zavarovancev (MDDSZ, 2004, str. 14). Pokojninska družba lahko, podobno kot upravljalec vzajemnega pokojninskega sklada, posle upravljanja s premoženjem pokojninske družbe prenese na družbo za upravljanje. Posle izplačevanja pokojninskih rent pa lahko pokojninska družba prenese na zavarovalnico. Pokojninske družbe v praksi izračunavajo vrednosti zavarovančevih sredstev na podlagi sorazmernega deleža zavarovanca v donosu kritnega sklada. To pomeni, da se presežki donosa nad zajemčeno donosnostjo, ki je določena s pokojninskim načrtom, v obliki udeležbe na dobičku pripisujejo posameznim članom (Cvetko, Kalčič & Pogačar, 2009, str. 390).

Konec leta 2020 smo v Sloveniji imeli dejavne tri pokojninske družbe: Pokojninska družba A d.d. (Skupina kritnih skladov življenjskega cikla Pokojninske družbe A, d.d.), Sava Pokojninska družba, d.d. (Skupina kritnih skladov Moji skladi življenjskega cikla) ter Triglav, Pokojninska družba, d.d. (Skupni pokojninski sklad).

3.2.3 Zavarovalnice

Skladno z zakonom ZPIZ-2, lahko PDPZ izvajajo tudi zavarovalnice, ki imajo dovoljenje za izvajanje poslov življenjskega zavarovanja. Zavarovalnice morajo izpolnjevati kapitalske zahteve glede na režim Solventnost II, s tem da morajo razpolagati z dovolj visokimi lastnimi sredstvi, s katerimi so sposobne pokrivati vse vrste tveganj, v prvi vrsti tržna in zavarovalna tveganja. Solventnostni količnik mora biti nad 100 %, kar pomeni, da morajo biti lastna sredstva zavarovalnice višja od vseh tveganj, katerim je zavarovalnica izpostavljena. Režim Solventnost II vsem tveganjem predpisuje določen kapital in jim na nek način določa ceno. To spodbuja zavarovalnice, da ves čas nadzorujejo svoj profil tveganj in poslujejo glede tveganja, katerim so izpostavljene (Smole, 2016, str.24). Na drugi strani pa je pri pokojninskih družbah dovolj le, da je razpoložljivi kapital enak ali presega znesek zahtevanega minimalnega kapitala, ki je izračunan na podlagi zavarovalno-tehničnih rezervacij

Konec leta 2020 smo v Sloveniji imeli 3 zavarovalnice, z dovoljenjem za opravljanje poslov v zavarovalni skupini življenjskih zavarovanj: Prva osebna zavarovalnica, d.d. (Skupina kritnih skladov življenjskega cikla PRVA+ in PRVA), Zavarovalnica Triglav, d.d. (Skupina kritnih skladov Triglav PDPZ) ter Generali zavarovalnica, d.d. (Skupina kritnih skladov Pokojninsko varčevanje AS).

Poleg zgoraj omenjenih zavarovalnic med zavarovalnice, ki ponujajo pokojninske produkte, spadata tudi Modra zavarovalnica, d.d. ter Generali zavarovalnica, d.d. Ljubljana, vendar imata sklade oblikovane kot vzajemni in krovni pokojninski skladi.

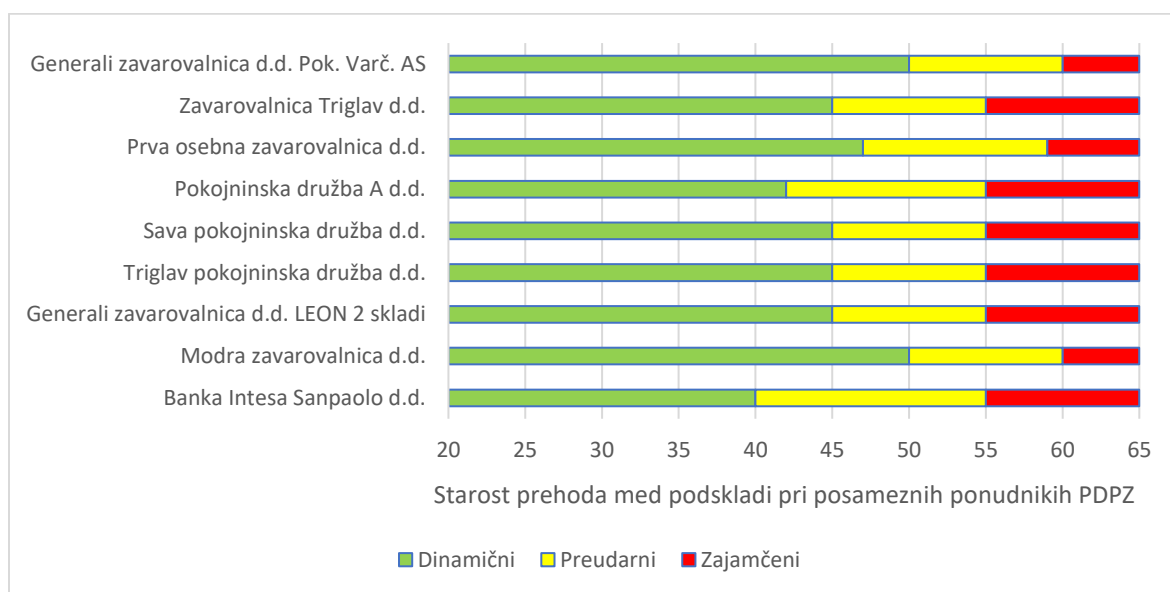
3.2.4 Lastnosti ponudnikov PDPZ

V Sloveniji je devet ponudnikov PDPZ, ki so oblikovani različno vendar vsi ponudniki ponujajo varčevanje v skladih življenjskega cikla. Prvi ponudnik varčevanja v skladih življenjskega cikla je bila Modra Zavarovalnica, d.d., ki je začela ponujati to naložbeno možnost od leta 2015 naprej v sklopu sklada MKPS. Ostali ponudniki so začeli ponujati to naložbeno možnost med leti 2016 in 2018. Ponudniki varčevanja v skladih življenjskega cikla imajo lahko v podskladih različno naložbeno politiko v primerjavi s konkurenti, oziroma imajo določene drugačne starostne omejitve za prehode med posameznimi podskladi. Posamezni pokojninski skladi sicer uporabljajo različna imena za tipe skladov, vendar bomo v nadaljevanju uporabljali poimenovanje podskladov kot: dinamični, preudarni in zajamčeni, kot omenjeno pod točko 3.1.3.1.

3.2.4.1 Starosti pri prehodih med podskladi ponudnikov PDPZ

Pri donosnosti v varčevalnem obdobju zavarovanca imata pomembno vlogo tveganost podsklada, v katerem varčuje, ter dolžina varčevanja v posameznem podskladu. Praviloma varčevanje v bolj tveganem podskladu prinaša tudi višje donose, predvsem na daljše obdobje, vendar lahko nenaden padec vrednosti naložb zaradi finančno-ekonomske krize, pred prehodom v nižje tvegan podsklad, prinese znaten padec v vrednosti sredstev ob upokojitvi.

Slika 6: Starostne omejitve med podskladi pri ponudnikih PDPZ

Vir: Javno dostopni podatki in naložbene politike vseh devetih ponudnikov PDPZ

Med zgornjimi ponudniki PDPZ imajo najbolj konzervativno politiko glede prehoda zavarovancev med podskladi pri banki IntesaSan Paolo d.d., sledi Pokojninska družba A d.d., najvišjo prestopno starost v preudarni podsklad imajo pri Modri zavarovalnici d.d., ter Generali zavarovalnici pri skladih Pokojninsko varčevanje AS, in sicer 50 let. Prehod iz preudarnega v zajamčen podsklad je pri večini pokojninskih skladov pri starosti 55 let, višji je le pri Prvi osebni zavarovalnici d.d. (59 let), Modri zavarovalnici d.d., ter Generali zavarovalnici pri skladih Pokojninsko varčevanje AS (60 let).

Kasnejši prehod v nižje tvegane podsklade pomeni, da imajo zavarovanci lahko dalj časa višjo pričakovano donosnost, na drugi strani pa je lahko višja izguba sredstev ob kakšni finančno-ekonomski krizi, s tem pride do padca privarčevanih sredstev.

3.2.4.2 Naložbena struktura upravljalcev PDPZ po podskladih

Poleg starosti prehoda med podskladi, sta pri znesku sredstev ob upokojitvi velikega pomena tudi naložbena politika in struktura ponudnikov PDPZ v posameznem podskladu. Naložbena struktura v veliki meri vpliva na donosnost sklada. V nadaljevanju predstavljamo naložbeno

strukturo vseh ponudnikov PDPZ, z najnovejšimi podatki, ki so na voljo, razdeljeno glede na tveganost podskladov. Pri podatkih smo upoštevali 5 naložbenih razredov:

- Obveznice – naložbe v dolžniške vrednostne papirje, bodisi v obliki direktnih naložb ali v obliki skladov (ETF). Gre za nizko (državne obveznice) in srednje tvegane naložbe (podjetniške obveznice);
- Lastniški vrednostni papirji - naložbe v lastniške vrednostne papirje, bodisi v obliki direktnih naložb ali v obliki skladov (ETF). Gre za visoko tvegane naložbe;
- Instrumenti denarnega trga – denar, depoziti in posojila, zakladne menice, komercialni zapisi, skladi denarnega trga ter denarna sredstva. Gre za nizko tvegane naložbe;
- Alternativne naložbe – naložbe v obliki nepremičnin, tveganega kapitala ter enote zaprtih investicijskih skladov. Gre za visoko tvegane naložbe;
- Terjatve / ostalo – ostale naložbe, ki ne spadajo med zgoraj opisane naložbe ter odkup terjatev. V večini gre za nizko ali srednje tvegane naložbe.

Pri dinamičnih podskladih je priporočeno, da je večji del sredstev naložen v visoko tvegane naložbe, predvsem v lastniške VP. Tu gre za zavarovance, ki so v zgodnji oziroma srednji fazi delovne dobe ter si lahko privoščijo višja tveganja, za dosego višje donosnosti. Pri vseh upravljalcih v dinamičnih podskladih prevladuje delež lastniških vrednostnih papirjev. Pri večini upravljalcev delež lastniških VP znaša vsaj 75 % vrednosti celotnega podsklada. Drugi pomembnejši naložbeni razredi so dolžniški VP oziroma obveznice, v povprečju okrog 15 % ter instrumenti denarnega trga, v povprečju okrog 11 % vrednosti celotnega podsklada. Alternativne naložbe ter terjatve predstavljajo manjši delež naložb.

V preudarnih podskladih naj bi bile naložbe razporejene med različne naložbene razrede, da je delež naložb dokaj enakomerno razporejen med nizko in visoko tvegane naložbe, kajti tu so zavarovanci v obdobju, ko se počasi približujejo pokojnini, vendar si še želijo višjih donosov. Pri upravljalcih preudarnih podskladov so naložbe v skladu s priporočilom porazdeljene dokaj enakomerno med naložbenima razredoma Lastniških VP, povprečno 45 % in obveznic okrog 40 %. Manjši del predstavlja naložbe v instrumente denarnega trga (10 %) ter ostalih naložbenih razredov.

V najmanj tveganih skladih življenjskega cikla morajo upravljalci zagotavljati zajamčeno donosnost na sredstva. Zajamčena donosnost mora biti pozitivna, in sicer jo določi minister, pristojen za finance. V letu 2020 je minimalna zajamčena donosnost znašala 0,28 % na letni ravni, oziroma 0,02 % na mesečni ravni (Pravno-informacijski center, 2020). Naložbena struktura je v večji meri v nizko tveganih naložbah. Povprečno je med upravljalci PDPZ dobre tri četrtine vseh naložb v obveznicah, 11 % sredstev v lastniških VP ter 6 % v alternativnih naložbah, preostanek pa v alternativnih naložbah in terjatvah. Podrobna naložbena struktura ponudnikov PDPZ po podskladih je predstavljena v prilogi 1.

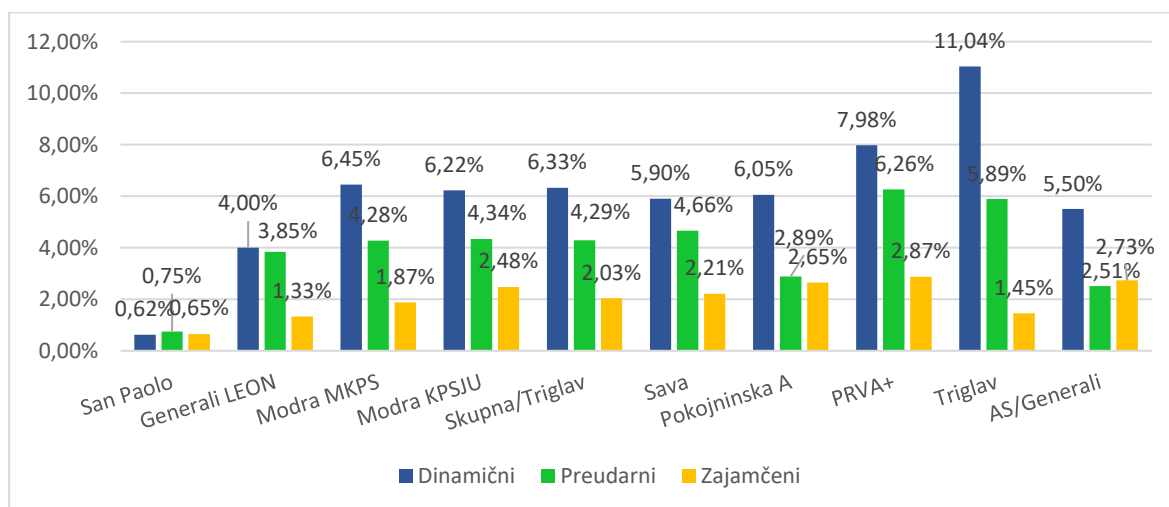
3.2.4.3 Donosnosti upravljalcev PDPZ po podskladih

Donosnost je ključnega pomena pri višini sredstev zavarovanca ob upokojitvi. Že manjša razlika v donosnosti ima lahko velik vpliv na končna sredstva. Tudi priporočila OECD glede varčevanja govorijo o pomembnosti varčevanja v skladih življenjskega cikla, glede na zavarovančevo starost. Chovancova in Arendas (2015) prikazujeta razlike med konservativnim varčevanjem v varnih naložbah, predvsem državnih obveznicah ter varčevanjem v bolj tveganih naložbah – v delnicah. V analizi sta uporabila 30-letne zgodovinske podatke (1985-2014), ker to že bolje odraža obdobje pokojninskega varčevanja. Ugotovitve so pokazale, da je na dolgoročno obdobje varčevanje v bolj tveganih naložbah učinkovitejše. Varčevanje v bolj tveganih naložbah lahko pomeni več kot dvakratnik donosov zajamčenih naložb, kar ima seveda velik vpliv pri sredstvih zavarovanca ob upokojitvi. Zaradi tega je pomembno, da imajo zavarovanci več možnosti izbire skladov za vlaganje glede na pripravljenost tveganja posameznika.

V nadaljevanju je predstavljena donosnost po tveganosti podskladov. Za dinamične in preudarne podsklade v Sloveniji so podatki na voljo šele od leta 2015 naprej, ko je bil ustanovljen prvi sklad življenjskega cikla pri Modri zavarovalnici. Uporabljeni so podatki, pridobljeni z vladne strani Gov.si, prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Podatki so na voljo od leta 2012 do 2019. Za leto 2020 so uporabljeni pridobljeni podatki s spletnih strani upravljalcev pokojninskih skladov.

V opazovanem obdobju smo bili priča večim gospodarskim šokom, ki so tudi vplivali na šoke na delniških in delno na obvezniških trgih. V letu 2015 smo bili priča grški dolžniški krizi, turbulentnosti kitajskega delniškega trga, v oktobru in decembru 2018 je bil znaten padec na delniških trgih, ki je bil v večji meri posledica trgovinske vojne med ZDA in Kitajsko, zaradi česar so vsi svetovni indeksi končali leto v rdečih številkah, kar se tudi odraža na donosnostih skladov v letu 2018. Največji finančni krizi zadnjih 10 let smo bili priča v marcu in aprilu 2020, ko je zaradi COVID-19 krize prišlo do največjih padcev delniških trgov po svetovni ekonomski in finančni krizi leta 2008. Največjim svetovnim indeksom je v povprečju vrednost padla preko 30 %. Temu padcu je sledil dokaj hiter odboj, predvsem v tehnološki panogi. V ZDA so vrednosti indeksov prišle na predkrizno raven že pred koncem leta, medtem ko so se evropski indeksi do konca leta 2020 približali predkrizni vrednosti.

Slika 7: Povprečne donosnosti po pokojninskih skladih (obdobje od 2016 do 2020)

Vir: Gov.si, Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in spletne strani upravljalcev pokojninskih skladov.

V petletnem obdobju je najvišje letne donosnosti dosegala Prva Zavarovalnica, ki je med najuspešnejšimi pri vseh treh podskladih. Poleg tega z donosnostjo izstopa dinamični sklad Zavarovalnice Triglav, kjer je bila povprečna letna donosnost višja za več kot tri odstotne točke od dinamičnih podskladov ostalih upravljalcev. To je bilo doseženo predvsem zaradi naložbene strukture - najvišji delež lastniških VP v portfelju, posebej ameriških, ki so v zadnjih petih letih rasli nadpovprečno v primerjavi z drugimi trgi. Na negativni strani donosnosti izstopajo podskladi Banke Intesa SanPaolo, ki so v vseh treh podskladih prinašali najslabše letne donose. Tu se pozna pomembnost pravilne oziroma nepravilne naložbene strategije pokojninskega sklada.

Če primerjam povprečne letne donosnosti po posameznih podskladih, ob predpostavki, da enakomerno utežimo vse upravljalce skladov življenjskega cikla, so dinamični podskladi v petletnem obdobju imeli letno donosnost 6,0 %, preudarni 4,0 % ter zajamčeni 2,1 %. V prilogi 2 je predstavljena podrobnejša analiza donosnosti po podskladih.

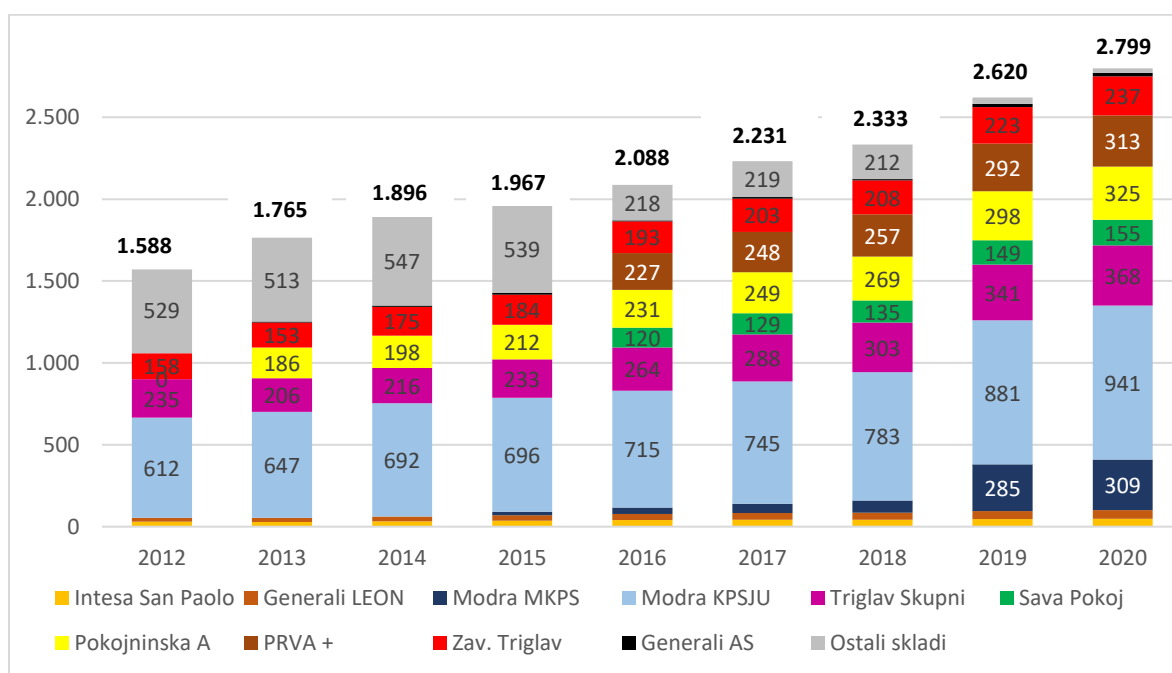
3.2.4.4 Velikost sredstev v skladih PDPZ

Vrednost sredstev PDPZ se povečuje skozi leta. Sredstva se povečujejo na vsakoletni ravni. Glavni razlog je, da se vse več posameznikov in podjetij odloča za varčevanje v PDPZ ter izkoriščajo s tem povezane davčne ugodnosti. Vrednost sredstev PDPZ se je od leta 2012 naprej povečevala povprečno za 7,5 % na letni ravni. Po drugi strani pa gre še za razmeroma mlad sistem, ki je v fazi razvijanja. Je pa tudi število novih zavarovancev večje od števila izstopa zavarovancev. Ločeno je obravnavan sklad KPSJU Modre Zavarovalnice. Gre za sredstva javnih uslužbencev, ki je ločen, ker gre za sklad, ki je zaprt za zavarovance, ki niso zaposleni v javnem sektorju. V primerjavi z ostalimi upravljalci skladov so v skladu KPSJU

najvišja sredstva, predvsem zaradi visokega števila zavarovancev. Vrednost sredstev je v obdobju od 2012 do 2020 rasla za 5,4 % na letni ravni (Republika Slovenija, Gov, 2021b).

Vrednost sredstev je razdeljena glede na tip podsklada, in sicer gre za dinamične, preudarne in zajamčene podsklade življenjskega cikla. Četrty del pa predstavljajo zajamčeni skladi, ki niso del varčevanj v skladih življenjskega cikla ter v večini niso več dejavni. Daleč največji delež predstavljajo sredstva v zajamčenih podskladih (87,4 %). V Sloveniji so dinamični in preudarni podskladi prisotni šele od leta 2015, v večini primerov pa od 2016, kar je glavni razlog za razmeroma nizka sredstva. Sredstva v dinamičnih podskladih predstavljajo le 4,9 %, v preudarnih pa 4,5 % vseh sredstev, preostanek predstavljajo ostali skladi izven življenjskega cikla. Obstaja možnost povečanja sredstev v dinamičnih in preudarnih podskladih, glede na to, da še vedno veliko mlajših zavarovancev varčuje v zajamčenih podskladih. Na tem mestu bi bilo predvsem potrebno dodatno izobraževanje zavarovancev o pomembnosti varčevanja, prilagojenem njihovi starosti, kar bi vplivalo na povečanje deležev v dinamičnih in preudarnih podskladih.

Slika 8: Vrednost sredstev po letih (v mio EUR) - skupaj po upravljalcih skladov

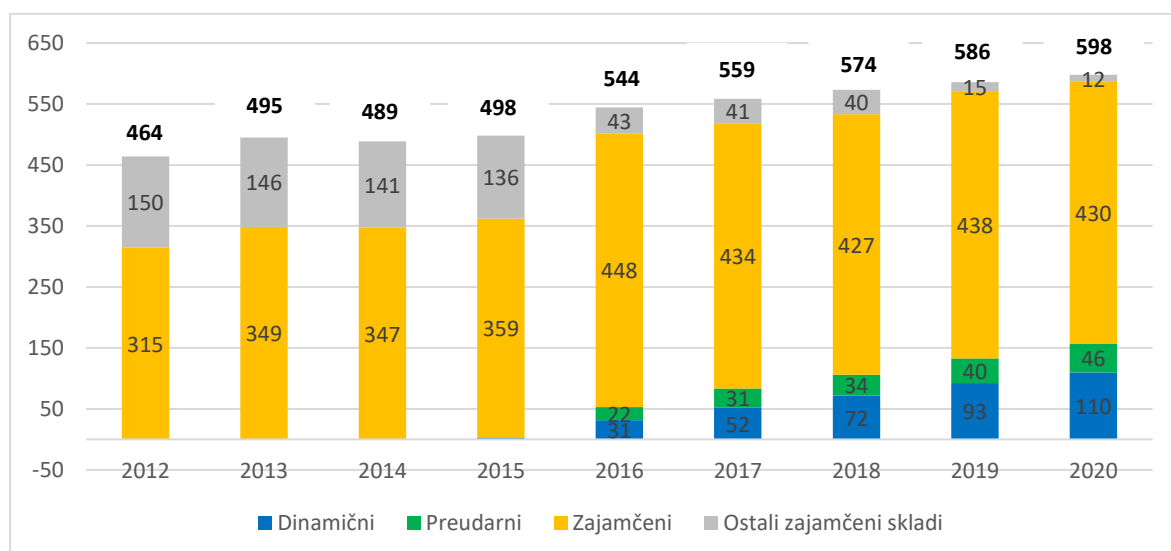
Vir: Gov.si, Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in spletne strani upravljalcev pokojninskih skladov.

V zgornji tabeli vidimo, da je največji sklad KPSJU, Modre Zavarovalnice, ki obsega javne uslužbenke ter v letu 2020 predstavlja 33,6 % vseh sredstev PDPZ. Sledijo skladi Zavarovalnice Triglav – skupni, Pokojninske družbe A, Prve zavarovalnice (skladi PRVA+) ter skladi MKPS, Modre Zavarovalnice, z dobrih 10 % vseh sredstev PDPZ.

3.2.4.5 Število polic v skladih PDPZ

V Sloveniji je v sklade PDPZ vključeno dokaj visoko število delovno aktivnega prebivalstva, predvsem zaradi vključitve vseh javnih uslužbencev v varčevanje PDPZ, ki predstavljajo približno 40 % vseh vključenih zavarovancev. Potrebno je upoštevati, kot opisano v točki 3.1.4, da ne moremo enačiti število članov in število polic, kajti en član ima lahko več polic. Lahko ima več polic pri različnih upravljalcih pokojninskih skladov, lahko pa tudi pri posameznem izvajalcu v drugem podskladu, tako da je realno število članov v PDPZ nižje. Nekatere države so v izogib povečevanja števila polic, ki jih imajo zavarovanci, oblikovala skupni sistem, v katerem je skupek vseh polic, ki jih ima posamezni zavarovanec. To je naloga regulatorja, ki ima vpogled do vseh podatkov, ob enem pa morajo spoštovati uredbo o varstvu podatkov – GDPR. Na ta način se tudi opozarja zavarovance ter jih obvešča o možnosti združitve polic (Evropska komisija, 2021a, str.26).

Slika 9: Število članov skupaj po upravljalcih PDPZ glede na podsklad v tisočih

Vir: Gov.si, Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in spletne strani upravljalcev pokojninskih skladov.

Število polic v skladih PDPZ se povečuje na letni ravni, vendar v povprečju le za 3,4 % na letni ravni, podatkov glede dejanskega povečanja deleža članov v skladih PDPZ pa nimamo. Povečevanje števila polic je predvsem v dinamičnih ter preudarnih podskladih, medtem ko se pri zajamčenih podskladih število rahlo znižuje, oziroma se določeni meri police predstavljajo v dinamične ter preudarne podsklade. Zmanjšuje se število polic v ostalih zajamčenih skladih. Police v dinamičnih skladih predstavljajo 18,4 %, preudarnih pa 7,8 % vseh polic. Kljub pozitivnemu trendu povečevanja deleža polic v dinamičnih in preudarnih podskladih še vedno obstaja veliko možnosti za povečanje tega deleža.

Da bi izračunali, kakšen bi bil delež polic v posameznih podskladih glede na starost, so vzeti podatki delovno aktivnega prebivalstva iz podatkovne baze Statističnega urada Republike Slovenije, ob koncu novembra 2020. Če upoštevamo, da bi bili zavarovanci v dinamičnih

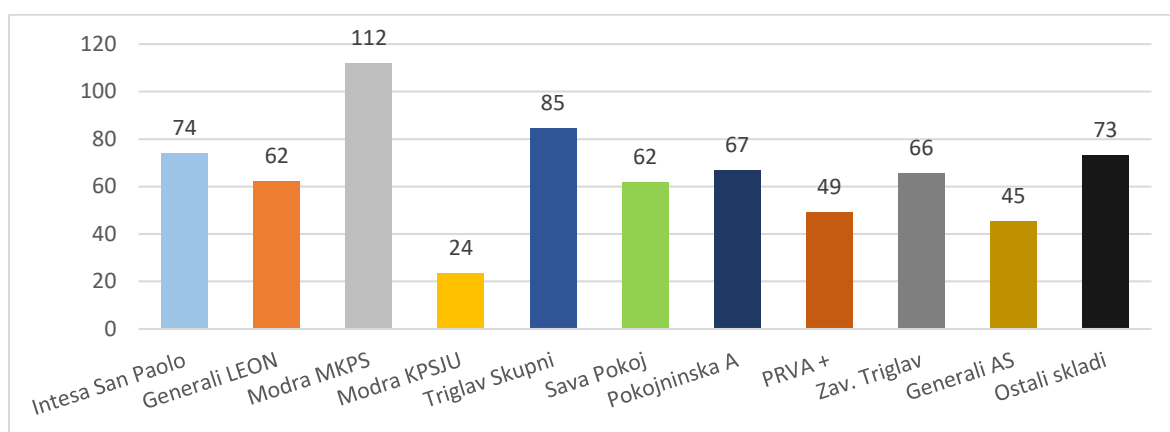
podskladih do 45. leta, v preudarnih do 55. leta ter v zajamčenih nad 55. letom, bi lahko delež polic v dinamičnih podskladih znašal 55 %, preudarnih 27,9 % ter zajamčenih 17,1 %.

Na podlagi zgornjih podatkov vidimo, da je še vedno velik potencial glede razvrščanja v dinamične in preudarne podsklade. Cilj je, da se število polic v posameznih podskladih čimbolj približa deležu delovno aktivnega prebivalstva v posameznih starostnih skupinah, kot opisano zgoraj.

3.2.4.6 Povprečna mesečna vplačila v sklade PDPZ

Za pridobitev zadostne dodatne pokojnine iz naslova drugega pokojninskega stebra ima poleg trajanja plačevanja, donosnosti na naložbe največji vpliv dejansko vplačilo v PDPZ. Ker v Sloveniji gre v večji meri le za vplačila s strani delodajalca (dobrih 71 % vseh polic), so pri izračunu, kjer je bil pri posameznih upravljalnih različen znesek pri kolektivnih ali individualnih vplačilih, upoštevana kolektivna vplačila v PDPZ.

Slika 10: Petletno povprečje mesečnih vplačil v sklade PDPZ, po upravljalcih PDPZ

Vir: Gov.si, Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in spletne strani upravljalcev pokojninskih skladov.

Med različnimi tipi podskladov ni večjih razlik v vplačilih, zaradi česar upoštevamo sklade kot celoto, kjer pa vidimo razlike povprečnih vplačil v petletnem obdobju od 2016 do 2020. Prispevki v PDPZ se skozi leta povečujejo in so v letu 2020 povprečni mesečni prispevki zavarovancem znašali 68 EUR (enako kot v 2019 in 4 EUR več kot v petletnem povprečju). To govori o vse večjem zavedanju delodajalcev o pomembnosti varčevanja sredstev v drugem pokojninskem stebru. Še vedno pa je veliko zaposlenih izvzetih iz kolektivnih varčevanj, predvsem zaposleni v sektorjih, kjer so že v osnovi nižje plače od povprečja.

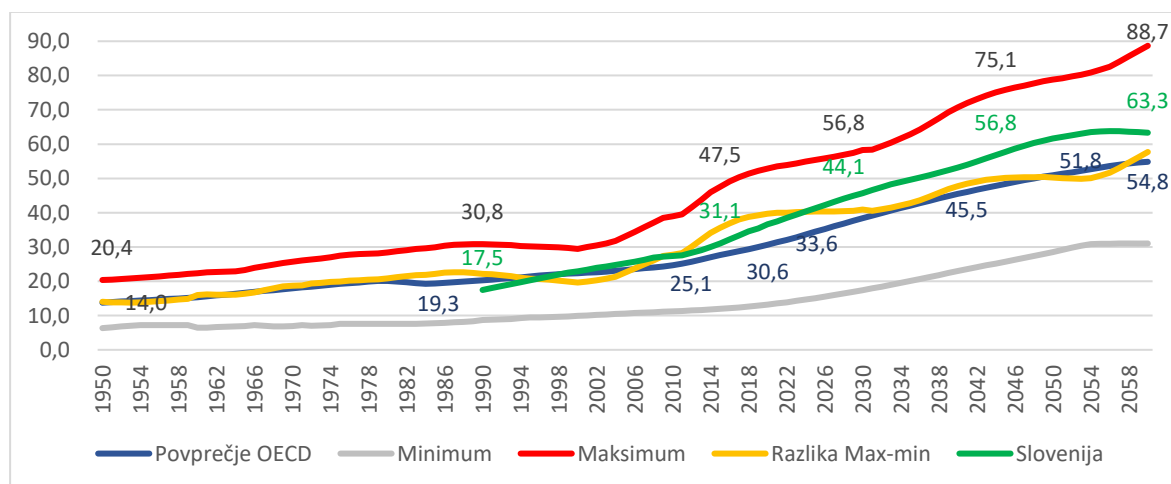
Največja povprečna mesečna vplačila so v skladu MKPS, Modre Zavarovalnice (112 EUR), sledijo skladi Triglav Skupni, Zavarovalnice Triglav (85 EUR) in Intese SanPaolo (74 EUR). Daleč najnižja mesečna vplačila so v sklad KPSJU, Modre Zavarovalnice (24 EUR), kjer gre za vplačila države javnim uslužbencem. Vplačila so se v zadnjih letih začela povečevati, vendar so še vedno nižja kot pri vseh ostalih ponudnikih skladov življenjskega cikla.

4 PREDSTAVITEV PREDLOGA POSODOBITVE DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA TER PREDSTAVITEV RAZLIČNIH NAČINOV ZA SPREMEMBO V OBVEZNEGA

V razvitih državah prihaja do povečevanja deleža starejših oseb v populaciji. V skupini držav G20 (19 največjih svetovnih gospodarstev ter Evropska unija) je več kot ena izmed osmih oseb starejša od 65 let. Delež populacije nad starostjo 80 let se bo do leta 2050 skoraj potrojil ter se povzpел na eno izmed 12 oseb. To bo povečalo zdravstvene izdatke držav. Do leta 2030 naj bi se izdatki za zdravstvo, kot delež v BDP povečali iz 8,7 % v letu 2015 na 10,3 % v letu 2030, v kolikor se bodo nadaljevali sedanji trendi (OECD, 2019b, str.5).

Število upokojenih oseb na 100 delovno aktivnih oseb se bo močno povzpел v državah OECD (Posavec & Dolenc, 2010, str. 28). Projekcije kažejo na rast povprečja držav OECD iz 42 upokojenih oseb na 100 aktivno zaposlenih v letu 2018, na več kot 58 oseb leta 2050. V državah z najstarejšo strukturo prebivalstva pa to število utegne preseči 100, torej bo več upokojenih kot delovno aktivnih oseb. To bo močno vplivalo na prihodnjo gospodarsko blaginjo in močno obremenilo javne finance. Staranje prebivalstva lahko tudi pozneje v življenju poveča neenakosti, saj se razlike v zaposlovanju, zaslužkih in zdravju še naprej povečujejo. Kljub vsemu je s pravimi politikami mogoče te težave rešiti na različne načine, kot so obsežnejše pokojninske reforme, podaljševanje delovne dobe in boljša uporaba znanja in spretnosti starejših delavcev (OECD, 2019c, str.7).

Slika 11: Število upokojenih oseb na 100 delovno aktivnih oseb (1950-2060) v državah OECD in Sloveniji

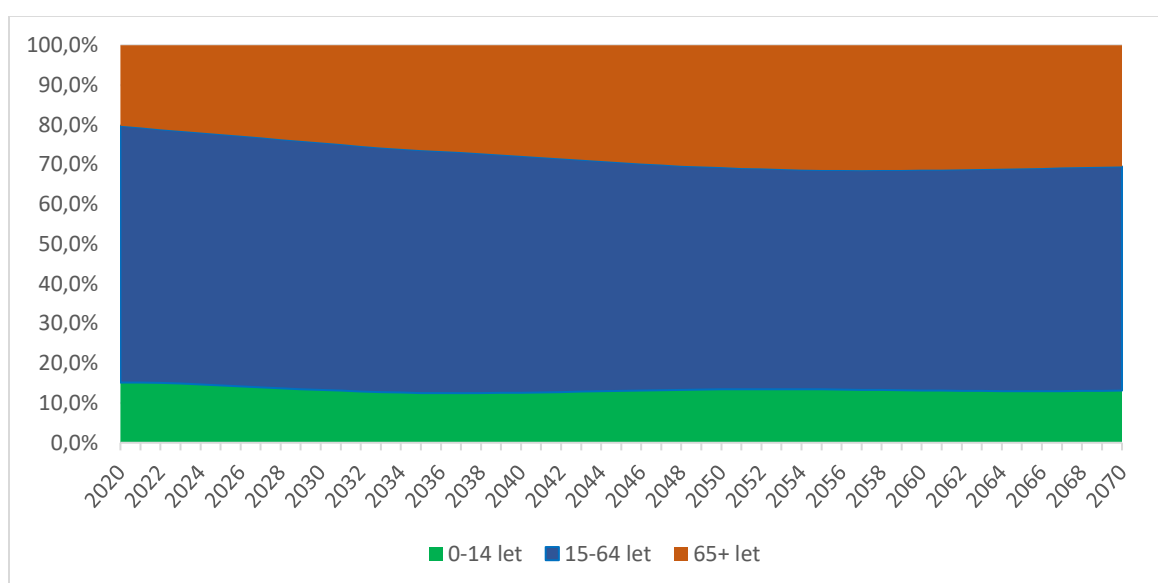
Vir: OECD (2020a). Promoting an Age-Inclusive Workforce. Graph: Population ageing is accelerating.

Iz zgornje slike vidimo, da se je število povprečje upokojenih v OECD državah, glede na 100 delovno aktivnih oseb povečalo iz 14, leta 1950 na 30,6, leta 2020. Po napovedih bo v državah OECD leta 2060 povprečno število upokojencev 54,8. V zadnjih desetih letih se je povečevala razlika med minimalnim in maksimalnim številom po državah. Leta 2020 je v državah OECD največji delež upokojencev v populaciji imela Japonska, v Evropi pa Finska.

Slovenija je v zgornji tretjini držav ter visoko nad OECD povprečjem. Slovenija je v letu 2020 imela 6 upokojencev več na 100 delovno aktivnih prebivalcev v primerjavi z OECD povprečjem. Do leta 2054 se bo na podlagi projekcij razlika še povečevala in bo znašala 63,5 upokojencev na 100 delovno aktivnih prebivalcev oziroma 10,8 več od OECD povprečja.

Slovenija spada med države z najbolj starajočim se prebivalstvom ter negativnim trendom deleža delovno aktivnih oseb na število upokojencev. Poleg tega je naraščanje življenjskega pričakovanja v Sloveniji hitrejše kot v drugih razvitih državah. Na podlagi preteklih projekcij se je izkazalo, da je bila hitrost naraščanja dolgoživosti podcenjena (MDDSZ, 2016, str. 10). V spodnjih grafih je analiza gibanja slovenskega prebivalstva med leti 2020 in 2070.

Slika 12: Projekcije starostne strukture slovenskega prebivalstva od 2020 do 2070

Vir: Eurostat (2019). EUROPOP 2019 – Population projections on national level (2019-2100).

Slovenija ima trenutno največji delež prebivalstva v starosti med 35 in 60 let, kar pomeni, da se bodo ti ljudje kmalu začeli upokojevati, kar bo pomenilo dodatne pokojninske izdatke ter obenem povečane zdravstvene izdatke. Leta 2050 bo največji delež prebivalstva med 65. in 80. letom. Delež starejših od 64 let bo znašal 30,7 % (20,2 % v letu 2020). Po letu 2055 se bo pa delež starejših od 65 let ustalil ter znašal okrog 30 % v celotni populaciji. V letu 2020 je bil v Sloveniji dokaj izenačen delež moških in žensk. Glede na projekcije se bo delež moških v populaciji povečeval in leta 2050 znašal 51,4 %, kljub temu bo ostal večji delež žensk, starejših od 60 let. To pomeni, da bodo potrebni vedno višji pokojninski izdatki ter le povečevanje upokojitvene starosti ne bo dovolj - potrebne bodo strukturne reforme pokojninskega sistema (Kocjančič, 2019, str. 25). V prilogi 3 so predstavljene strukture slovenskega prebivalstva po starosti in spolu za leta 2020, 2050 in 2100.

V sledečih podpoglavjih predstavljamo potencialne spremembe, ki bodo lahko neposredno pripomogle k višjemu pokojninskemu varčevanju oziroma celo strukturni pokojninski reformi.

4.1 Prikaz ustreznosti trenutnega pokojninskega sistema in rasti stroškov

Osrednja elementa dolgoročne vzdržnosti javnih financ, pri določitvi srednjeročnega fiskalnega cilja, sta ocena gibanja dolga države ter ocena stroškov staranja prebivalstva. Projekcije za obdobje do leta 2060 kažejo, da bi se ob osnovnem scenariju izdatki za staranje, ki vključujejo tako izdatke, povezane s pokojninskim sistemom, zdravstvenim sistemom kot tudi sistemom dolgotrajne oskrbe, v Sloveniji povečali iz sedanjih 24,7 % na 31,5 % BDP (MDDSZ, 2016, str. 23).

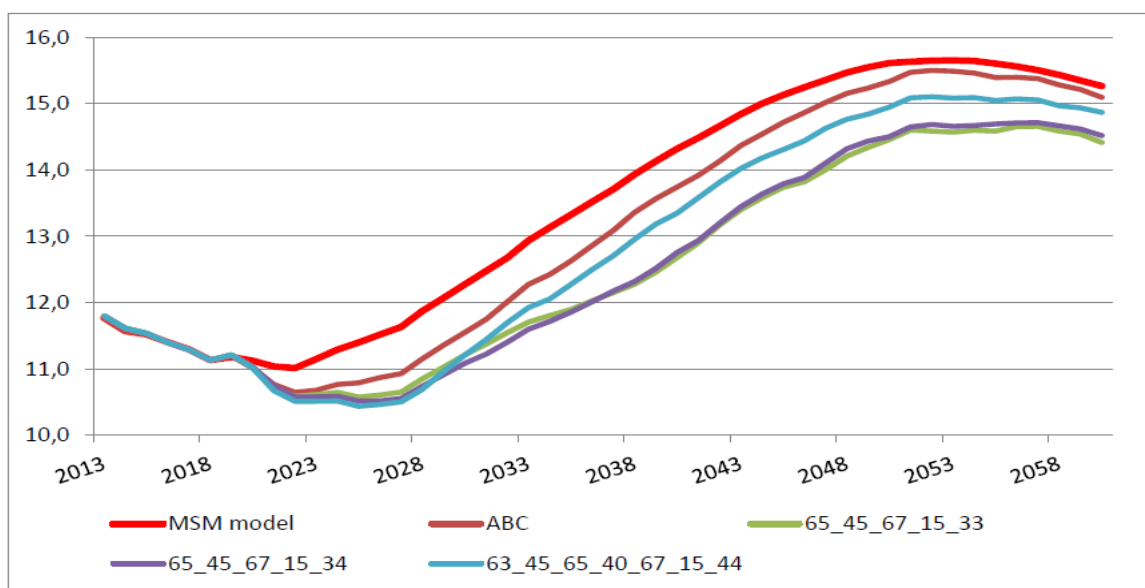
V strukturi izdatkov, povezanih s staranjem, največji delež predstavljajo izdatki, povezani s pokojninskim sistemom. **V letu 2047 bo Slovenija glede na napovedi med evropskimi državami imela najvišji delež izdatkov za pokojnine**, kot delež v BDP. Ob osnovnem scenariju bi se do leta 2060 izdatki za pokojnine povečali na 16,1 % BDP (Evropska komisija, 2021a). Razlog je v povečevanju števila starejših, ki bodo ob nadaljnjem podaljševanju trajanja življenja tudi dlje časa preživel v upokojitvi, hkrati pa se zmanjšuje število delovno sposobnega prebivalstva, kar pomeni, da se bo razmerje med zavarovanci in upokojenci še naprej poslabševalo (MDDSZ, 2016, str. 24).

Na podlagi priporočil Evropske komisije; Evropa 2020, strategija za pametno, trajnostno in vključujočo rast je vlada v letu 2017 predvidela sprejetje pokojninske reforme do leta 2020, ki bi podpirala srednje do dolgoročno vzdržnost sistema in ustrezne ravni pokojnin. Slovenija je naredila napredek predvsem glede zagotavljanja ustrežnejših pokojnin, s povečanjem nadomestne stopnje za moške, vendar pa država ni rešila srednje oziroma dolgoročne vzdržnosti sistema. Kljub zaostritvi upokojitvenih pogojev se bodo pokojninski izdatki povečevali na dolgi rok, kar pomeni, da Slovenija še vedno potrebuje celovito reformo pokojninskega sistema. Ustreznost pokojnin bi bilo mogoče dodatno izboljšati s povečanjem pokritosti s shemami dodatnega pokojninskega zavarovanja, ustreznim odzivom na spreminjajoče se poklicne poti in zmanjšanjem tveganj revščine starejših (Evropska komisija, 2019, odstavek 10).

Primerjava z drugimi državami in zakonodajami kaže, da je postopno zviševanje upokojitvene starosti eden izmed ključnih dejavnikov pri zagotavljanju vzdržnosti pokojninskega sistema, vendar je potrebno upoštevati, da bo Slovenija okoli leta 2030 pričala demografskemu pritisku zaradi upokojevanja številčnejše generacije, kar bo povzročilo tudi višje obremenitve pokojninske blagajne (Rangus, 2018, str. 1308). Pereči problem je predčasno upokojevanje, zgodnejše upokojevanje pomeni dejansko prerazdelitev sredstev od starejših k mlajšim generacijam, ne da bi se mlajše generacije tega sploh zavedale (MDDSZ, 2016, str. 103).

MDDSZ je v Beli knjigi (2016, str. 103) predstavilo, kako se bodo v prihodnosti gibalí odhodki države za pokojnine, kot delež BDP. Poleg osnovne možnosti glede gibanja brez reforme (še niso upoštevane reforme ZPIZ-2, ki so v veljavi od začetka leta 2020), so pripravili še štiri različne simulacije izračunov na podlagi naslednjih upokojitvenih pogojev:

Slika 13: Odhodki za pokojnine kot delež BDP po posameznih scenarijih*

Vir: MDDSZ, 2016, str. 104 – Finančna vzdržnost.

* MSM model predstavlja državne izdatke ob nespremenjenem modelu pokojninskega sistema pred reformo v letu 2019

*ABC model – Upokojitvena starost 63 let, 42 let zavarovalne dobe, 65 let za 35 let zavarovalne dobe oz. 67 let za 15 let zavarovalne dobe

*65_45_67_15_33 – Upokojitvena starost 65 let, 45 let zavarovalne dobe, oz. 67 let za 15 let zavarovalne dobe, prehodna obdobje do polne uveljavitve je 20 let

*65_45_67_15_34 - Upokojitvena starost 65 let, 45 let zavarovalne dobe, oz. 67 let za 15 let zavarovalne dobe, prehodna obdobje do polne uveljavitve je 15 let

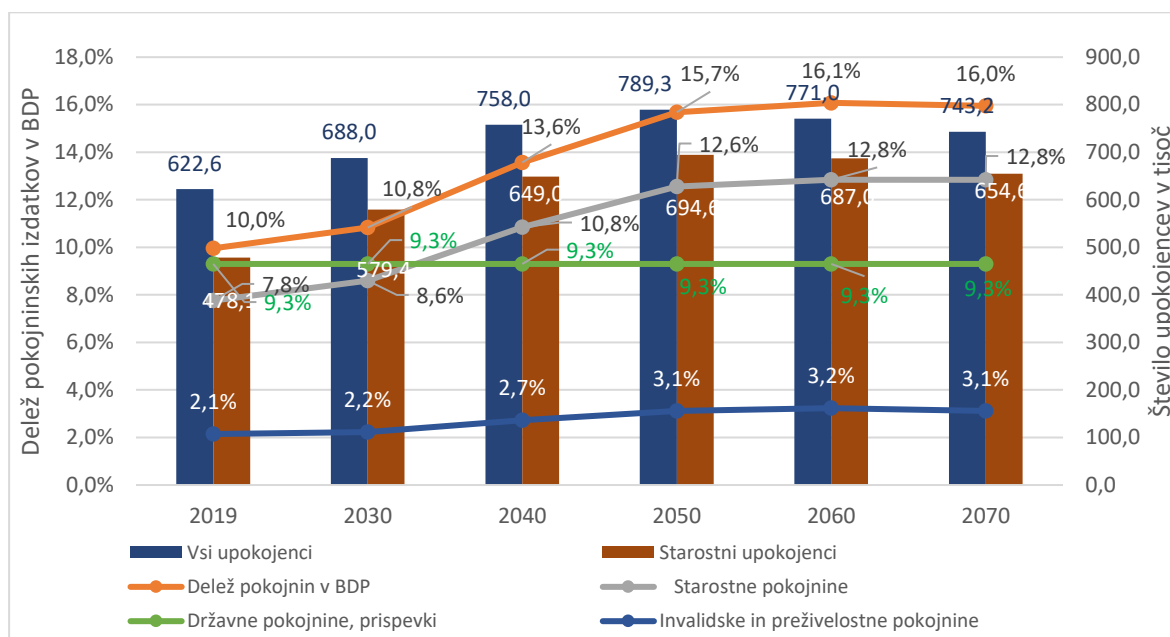
*63_45_65_40_67_15_44 - Upokojitvena starost 63 let, 45 let zavarovalne dobe, 65 let za 40 let zavarovalne dobe, oz. 67 let za 15 let zavarovalne dobe

Iz slike je razvidno, da nobeden od prikazanih štirih scenarijev ne zagotavlja dolgoročne finančne vzdržnosti, torej izključno samo ukrep zvišanja upokojitvenih pogojev ne more zagotoviti vzdržnosti pokojninskega sistema (MDDSZ, 2016, str. 105).

Največji delež odhodkov pokojnin v BDP bo dosežen okrog leta 2050. V primeru osnovnega scenarija, brez povečevanja upokojitvene starosti oziroma pokojninske dobe, bi delež odhodkov pokojnin znašal 15,7 % BDP. Opisani scenariji bi zmanjšali delež odhodkov pokojnin, vendar le za nekaj več kot eno odstotno točko.

V spodnjem grafu predstavljamo tudi zadnje projekcije iz poročila Evropske komisije: The 2021 Ageing Report.

Slika 14: Projekcije pokojninskih izdatkov, kot delež v BDP in število upokojencev (v tisoč)

Vir: Evropska komisija. *The 2021 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies*.

Projekcije Evropske Komisije kažejo, da bodo pokojninski izdatki kot delež BDP presegli 15 % pred letom 2050, v letu 2060 pa znašali 16,1 %, kar je slabše od projekcij MDDSZ, v Beli knjigi. Glavni delež predstavljajo starostne pokojnine, invalidske in vdovske pokojnine predstavljajo podoben delež, in sicer okrog 1,5 %. Število upokojencev bo najvišje v letu 2050, in sicer blizu 790 tisoč, od tega jih bo 695 tisoč prejelo starostno pokojnino. Prispevki iz naslova delodajalcev in delojemalcev bodo predstavljali le okrog 60 % delež vseh potrebnih izdatkov za pokojnine, kar pomeni, da bo preostanek morala financirati država preko transfernih prihodkov.

V prihodnosti bo torej potrebno razmišljati o spremembah načina odmere pokojninskih pravic, usklajevanja pokojnin prihodnjih generacij upokojencev oziroma, kot je predlagano v delu, povečati pomen varčevanja v drugem pokojninskem stebru, z vpeljavo obveznega drugega pokojninskega stebra ter postopno povečati prispevno stopnjo. Z vse večjo zrelostjo sistema bi lahko prišlo do zniževanja odvisnosti od prvega pokojninskega stebra.

4.2 Pomen izobraževanja glede možnosti dodatnih pokojninskih varčevanj

Kljub temu, da je drugi pokojninski sistem v veljavi že 20 let, je drugi pokojninski steber še precej oddaljen od potenciala, ki ga ponuja ter rezultatov, ki jih vidimo v drugih državah. Za dosego nadaljnje krepitve drugega pokojninskega stebra bo potrebno sistematično izobraževanje in ozaveščanje ljudi. Svete (2010) je v raziskavi ugotovil, da se zavarovanci premalo zavedajo pomembnosti pokojninskega varčevanja.

OECD je v svoji raziskavi prav tako ugotovil, da je med potrošniki pomanjkanje finančne pismenosti in zavedanja. Ne le, da imajo potrošniki nizke ravni finančne pismenosti, pogosto

nimajo dobrega razumevanja in znanja o pokojninah ter načrtih pokojninskega varčevanja. Izobraževanje v zvezi s pokojninami ima glavno nalogo spodbuditi vlagatelje, da začnejo varčevati čimprej, oziroma že s prvo zaposlitvijo. Finančno izobraževanja postaja vse bolj pomembno za pokojninska varčevanja predvsem zaradi demografskih trendov staranja prebivalstva. Mnoge države so že začele zmanjševati javne pokojnine, s tem da so bodisi znižale stopnje javnih pokojnin bodisi spodbujale varčevanje v drugih pokojninskih stebrih. Takšne reforme povečujejo potrebo po dodatnem izobraževanju, da bi posamezniki razumeli vpliv teh reform pokojninskega sistema, se seznanili z novostmi, odgovornostmi in tveganjem, s katerim se soočajo (OECD, 2006, str. 5-10).

Ntalianis in Wise (2011) sta dokazala, da izobraževanje ljudi znatno vpliva na pokojninske prihranke. Ugotovila sta, da veliko zavarovancev ni ustrezno izobraženih za upravljanje lastnih pokojninskih prihrankov. Pri izobraženosti so ključnega pomena spol, starost in splošna izobrazba osebe. Tako so najbolj ustrezno finančno izobraženi starejši moški z višjo stopnjo izobrazbe, nizko stopnjo finančne izobraženosti glede varčevanja pa opažajo predvsem pri ženskah in mlajših zaposlenih. Tu bi morale države imeti močnejšo iniciativo, s ciljem imeti proaktivne pokojninske varčevalce, ki začnejo varčevati že v mladosti.

Predlogi za izboljšanje izobraženosti varčevalcev v Sloveniji

Varčevanje v drugem pokojninskem stebru bo v prihodnosti predstavljalo enega izmed glavnih virov prihodkov po upokojitvi posameznika. Na podlagi tega mora biti tudi urejeno izobraževanje vseh zaposlenih ter tistih, ki se bodo kmalu vključili na delovni trg. To mora biti storjeno na nacionalni ravni s pobudo vlade, ki bo vlagala v potrebna izobraževanja. Trenutno so izobraževanja glede pomembnosti dodatnega varčevanja na voljo predvsem preko ponudnikov dodatne pokojnine v obliki drugega ali tretjega pokojninskega stebra, vendar v večji meri gre sprva le za predstavitev odgovornim v podjetju. Veliko zaposlenih, ki opravljajo nižje plačana dela, ni vključenih v shemah varčevanja v drugem pokojninskem stebru preko svojega delodajalca, poleg tega v večini niso deležni izobraževanja glede pomembnosti dodatnega varčevanja.

Dodatni predlogi in ukrepi glede izobraževanja ter informiranja ljudi morajo biti urejeni predvsem na državni ravni. Na ta način bi poskrbeli za izobraževanje širše javnosti, ki je nujno potrebna za uspešnost pokojninskih reform in doseganja ciljev le-teh.

- *Država organizira izobraževalno kampanjo*, ki se osredotoči na glavne lastnosti in pomembnosti varčevanja za pokojnino ter predstavi možnosti, ki jih ponuja dodatno pokojninsko zavarovanje. Izobraževanja naj bodo organizirana za vse delovno aktivne prebivalce, kot tudi brezposelne. Poleg tega bi vsaka oseba, ki vstopi na trg dela morala opraviti to izobraževanje v prvem letu od vstopa na trg dela. Celotno izobraževanje bi vodili na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti (MDDSZ);
- *Država v sklopu višješolske ter srednješolske izobrazbe organizira izobraževanja osebnih financ*. Pomembno je, da se posamezniki čim hitreje zavedajo pomembnosti upravljanja z denarjem ter pokojninskega varčevanja; tako bodo lahko povečali svoje

pokojninske prihodke. Izobraževanja o osebnih finančah bi bila organizirana tudi za splošno javnost, organizirana bi bila pod okriljem MDDSZ;

- *Delodajalci bi morali poskrbeti, da predstavniki MDDSZ organizirajo seminarje za zaposlene na delovnem mestu*, kjer so predstavljene vse glavne značilnosti in prednosti dodatnega pokojninskega zavarovanja. Izobraževanja bi morala biti izvedena najmanj na obdobje petih let;
- *Urejenost in dostopnost do vseh potrebnih informacij*. V zakonu mora biti natančno določeno, katere informacije morajo upravljalci pokojninskih skladov javno objavljati in poenostavljeno prikazovati poslovne rezultate, ki so razumljivi varčevalcem. Podatki morajo biti redno posredovani nadzornemu organu – AZN, ki objavlja statistične podatke posameznih upravljalcev. Na spletni strani MDDSZ bi morale biti objavljene vse informacije dodatnega pokojninskega varčevanja, vsi ponudniki dodatnega pokojninskega varčevanja ter izračuni potrebnih vložkov za doseg željene dodatne pokojnine ob predpostavki pričakovanih donosnosti.

4.3 Primerjava privarčevanih sredstev javnih uslužbencev in zaposlenih v zasebnem sektorju v skladih KPSJU in MKPS pri Modri zavarovalnici

Varčevanje v obliki drugega stebra postaja vse pomembnejši faktor pri prihodkih posameznika po upokojitvi. Pomembnost le-tega se bo v prihodnosti le še povečevala. Potrebno bo zagotoviti, da bodo vsi delovno aktivni prebivalci varčevali za dodatno pokojnino. Trenutno še skoraj polovica zaposlenih ni dejavna pri pokojninskem varčevanju v drugem pokojninskem stebru. V večini gre tudi za zaposlene, ki imajo že tako nižje prihodke ter nizke prihranke. Na podlagi poročila Majcen, Čok & Ogorevc (2020) je kar 16,5 % zavarovancev obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja (38 % vključenih v PDPZ) imelo svoja sredstva PDPZ v mirovanju. Torej je le okrog 40 % vseh zaposlenih aktivno vključenih v dodatno pokojninsko varčevanje.

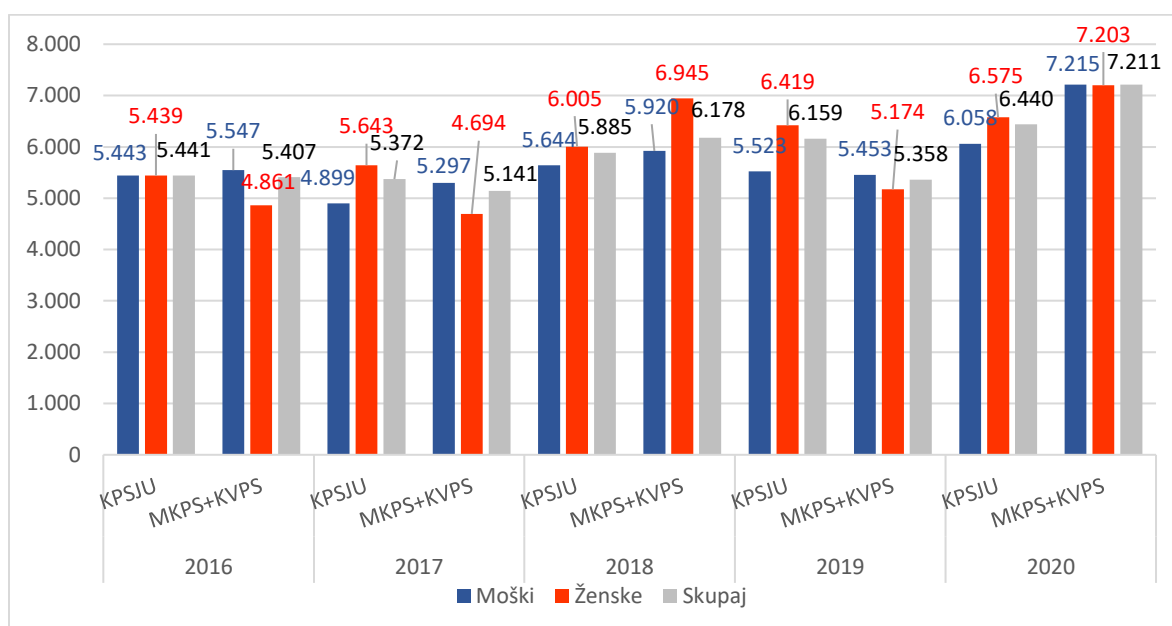
Velik delež zavarovancev, vključenih v dodatno pokojninsko varčevanje, prihaja iz javnega sektorja (police v skladu KPSJU). Dobra lastnost je, da so vsi zaposleni v javnem sektorju kolektivno vključeni v dodatno pokojninsko varčevanje, glavna težava so nizka povprečna mesečna vplačila, kot že prikazano pod točko 3.2.4.6. Od leta 2012 do 2020 je povprečno mesečno vplačilo znašalo le 20 EUR. Povprečno mesečno vplačilo pri zaposlenih v zasebnem sektorju je v enakem obdobju znašalo 69 EUR, torej 3,5 kratnik vplačila javnih uslužbencev (Republika Slovenija, Gov, 2021b).

S pomočjo pridobljenih podatkov iz Modre Zavarovalnice je narejena analiza glede privarčevanih sredstev ob upokojitvi, glede na sklad in spol zavarovanca, narejena pa je tudi primerjava po letih. Pri izračunu so upoštevani posamezniki, pri katerih je prišlo do enkratnega izplačila sredstev zaradi upokojitve, oziroma prenehanja delovnega razmerja ter izplačila rente. V analizo so vključeni samo zavarovanci s starostjo nad 60 let. Podatki so ločeni na Krovni pokojninski sklad javnih uslužbencev (v nadaljevanju KPSJU), kjer gre za varčevanja javnih uslužbencev, drugi del pa združeno Modri krovni pokojninski sklad (v

nadaljevanju MKPS) in Kapitalski vzajemni pokojninski sklad (v nadaljevanju KVPS), kjer varčujejo ostali zavarovanci. Upoštevani so podatki od leta 2016 do 2020.

V preučevanem obdobju je bilo večje število izplačil iz skladov KPSJU, kjer je bilo povprečno letno število izplačil v petletnem obdobju 2.408, pri skladih MKPS in KVPS bilo povprečno letno število enako 700. Razlika je tudi, da je delež žensk v skladih KPSJU večji (69 %), pri skladih MKPS in KVPS pa manjši (29 %). To kaže na to, da je v javnem sektorju zaposlen večji delež žensk, glede na podatke statističnega urada Slovenije je ta delež konec leta 2019 znašal 63 %, v zasebnem sektorju pa je bilo 62 % zaposlenih moškega spola.

Slika 15: Povprečje privarčevanih sredstev po skladih v Modri Zavar. po letih (v EUR)

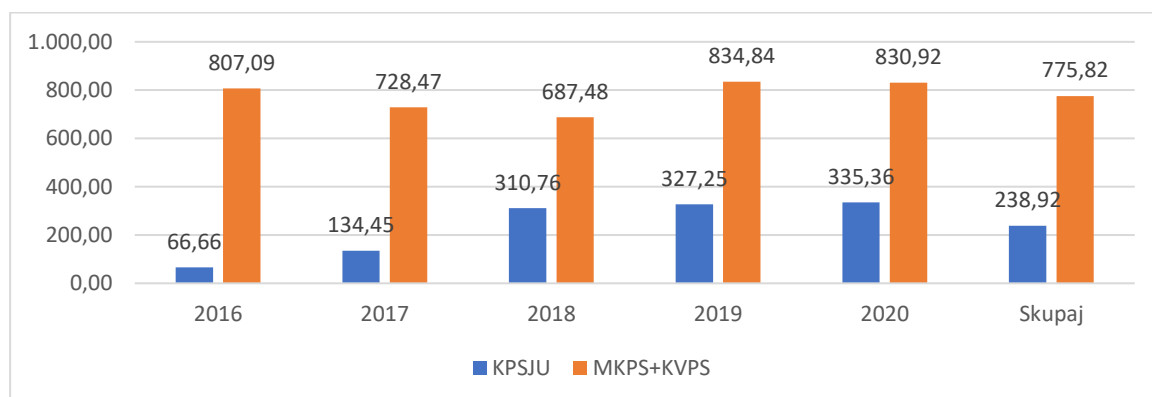

Vir: Interni podatki Modre Zavarovalnice ter lastni izračuni.

Analiza kaže, da so v preučevanem obdobju povprečna privarčevana sredstva ob upokojitvi dokaj podobna, pri obeh tipih skladov, opaziti je trend poviševanja povprečnih sredstev pri skladih MKPS in KVPS, z izjemo leta 2019. Trend povečevanja povprečnih privarčevanih sredstev je skladen z daljšim časovnim obdobjem od sprejema drugega pokojninskega stebra in posledično daljšega varčevanja zavarovancev. Izplačila so podobna, ker so javni uslužbenci v večini primerov vključeni v PDPZ daljše obdobje, poleg tega je v zasebnem sektorju večji delež zavarovancev, ki dlje časa niso vplačevali v PDPZ (predvsem zaradi menjave službe) in imajo nižja privarčevana sredstva. Trenutna privarčevana sredstva ob upokojitvi so občutno prenizka, da bi zagotavljala posamezniku znaten dodatek poleg prejema državne pokojnine. Trenutna povprečna izplačila tako v skladih KPSJU kot MKPS/KVPS bi pomenila dodatno mesečno doživljenjsko rento pod 40 EUR.

Za dolgoročno ustreznost prihrankov v PDPZ je potrebno pogledati povprečna vplačila v drugi pokojninski steber, ki predstavljajo trend vplačil in s tem vpogled v pričakovane prejemke bodočih upokojencev iz drugega stebra.

Slika 16: Povprečna letna vplačana premija na člana glede na tip skladov, v Modri Zavarovalnici (v EUR)

Vir: SFCR poročila Modre Zavarovalnice d.d. (2021b), leta od 2016-2020.

V zgornji sliki je prikazana diskrepanca med vplačili javnim uslužbencem in zaposlenim v zasebnem sektorju v drugi steber. Povprečna vplačana premija javnim uslužbencem se je povečevala v zadnjih petih letih, vendar je še vedno veliko nižja v primerjavi z vplačili v sklade MKPS. V letu 2020 je bilo vplačilo v podsklade MKPS 2,48 kratnik vplačil v sklade KPSJU. Na podlagi zgornjih ugotovitev se vidi pomembnost višjih prispevkov v drugi pokojninski steber, da bi na ta način posamezniki razbremenili svojo odvisnost od pokojninskih prejemkov prvega stebra ter v luči zagotovitve vsaj 70 % nadomestitveni odstotek plače. Za zagotovitev tega sta pomembna predvsem dva pogoja:

- Obvezna vključenost vseh delovno aktivnih prebivalcev v drugi pokojninski steber;
- Višja mesečna vplačila v drugi pokojninski steber, predvsem pri javnih uslužbencih, kjer so trenutni zneski vplačil s strani države občutno prenizki.

4.4 Zvišanje dajatev delodajalcev v drugi pokojninski steber

Trenutna višina prispevne stopnje za pokojninsko in invalidsko zavarovanje je določena od leta 1996, ko je bila na zahtevo vlade RS s spremembo Zakona o prispevkih za socialno varnost znižana iz 31 % na 24,35 %. Pred tem je bila prispevna stopnja enaka za delodajalce in zavarovance, in sicer 15,5 %. Novi zakon je znižal višino prispevne stopnje samo delodajalcem, in sicer najprej iz 15,5 % na 12,85 % ter nato na 8,85 %. Skupno znižanje prispevne stopnje delodajalcem je s tem znašalo 6,65 odstotnih točk, oziroma kar 42,9 %. Skupna prispevna stopnja za pokojninsko in invalidsko zavarovanje se je s tem znižala za 21,5 %. Znižanje prispevne stopnje delodajalcem je bilo utemeljeno, da bo z nižanjem prispevne stopnje znižan strošek dela, kar bo tudi pripomoglo h konkurenčnosti slovenskega gospodarstva. Zvišanje konkurenčnosti pa naj bi po nekaterih ocenah vplivalo na povišanje števila vključenih oseb v obvezno zavarovanje in s tem na višino pobranih prispevkov. Znižanje prispevne stopnje naj bi vplivalo tudi na povečanje razpoložljivega dohodka zavarovancev ter s tem povečano osnovo za odmero dohodnine (MDDSZ, 2016, str. 88).

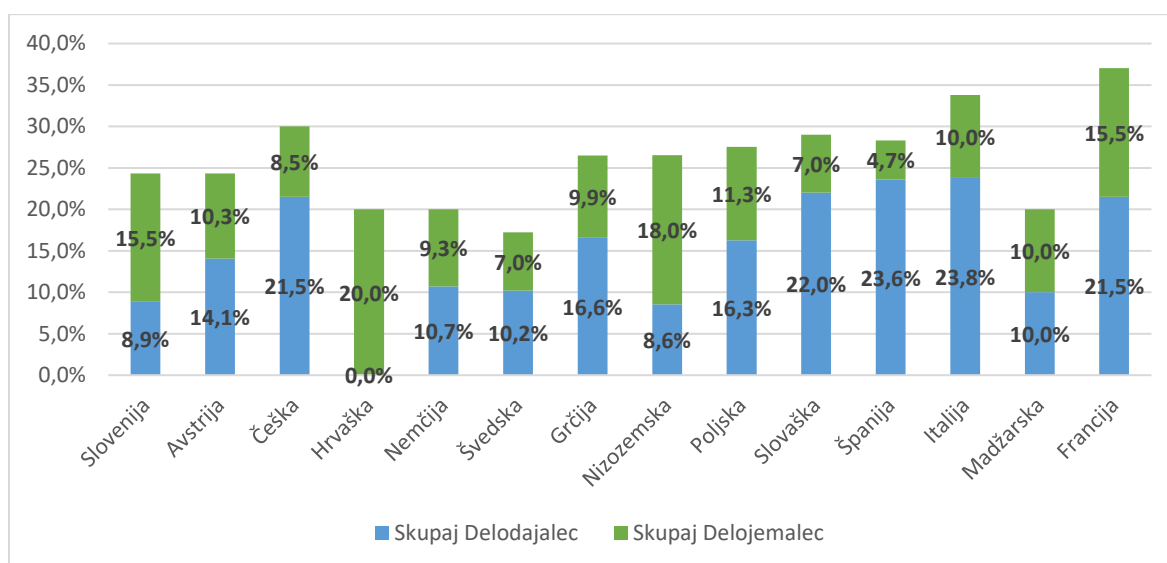
S sprejetim zakonom leta 1996, se je država zavezala, da bo Zavodu pokrivala razliko iz prispevnih stopenj ter s tem zagotavljala njegovo likvidnost. Do leta 1995 so obvezni prispevki krili med 91 % in 98 % pokojninskih izdatkov, od leta 1996 naprej so obvezni prispevki krili le od 66,1 % do 81 %, preostanek je morala prispevati država skozi transferne prihodke. V večini so transferna sredstva pridobljena na podlagi 161. (iz tekočih obveznosti državnega proračuna) in 162. člena ZPIZ-2 (iz naslova dodatnih obveznosti do ZPIZ-2). V letu 2020 so obvezni prispevki za pokojninsko in invalidsko zavarovanje krili 78,5 % letnih odhodkov Zavoda (padec za 2,5 odstotne točke v primerjavi z letom 2019). Preostanek sredstev je bil zagotovljen s transfernimi prihodki, od tega so približno 6 % predstavljala prejeta sredstva iz državnega proračuna za tekočo porabo COVID-19 (ZPIZ, 2020, str. 58).

Na podlagi vsakoletnega primanjkljaja sredstev v pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki morajo biti kriti s transfernimi prihodki vidimo, da zniževanje prispevne stopnje za pokojninsko in invalidsko zavarovanje ni mogoče, posebno z obzirom na demografsko stanje slovenskega prebivalstva, ki bo še povečal primanjkljaj v pokojninski blagajni. Za ureditev obveznega drugega pokojninskega stebra bi bilo torej potrebno povišati prispevne stopnje, predvsem na strani delodajalcev.

Prispevne stopnje v pokojninsko in invalidsko zavarovanje po državah

Pred povišanjem prispevne stopnje delodajalcem je potrebno pogledati prispevne stopnje v drugih primerljivih evropskih državah. Potrebno je sicer upoštevati, da višja prispevna stopnja delojemalcev direktno vpliva na stroške delodajalca, ki na ta način mora povišati izdatke za bruto plačo. V kolikor pa gre za prispevne stopnje delodajalca pa gre za dvojno obdavčitev, torej še dodatek na bruto plačo zaposlenega.

Slika 17: Prispevne stopnje v pokojninsko in invalidsko zavarovanje po državah

Vir: OECD Tax Database Explanatory Annex – Part III Social Security Contributions, 2020.

Pri izračunu so upoštevane tako prispevne stopnje v prvi kot v drugi pokojninski steber po posameznih državah ter seštete skupaj. Pri prispevkih v drugi pokojninski steber so upoštevane prispevne stopnje, kjer imajo države obvezen drugi pokojninski steber, oziroma v katerega vplačuje minimalno 80 % vseh delodajalcev v državi.

Med opazovanimi 14 državami v analizi je povprečna prispevna stopnja v pokojninsko in invalidsko zavarovanje enaka 26,04 %, kar pomeni da je Slovenija pod povprečjem za približno 1,7 odstotne točke. Najvišjo prispevno stopnjo imajo v Franciji (37,04 %), Italiji (33,81 %) ter na Češkem (30 %). Zanimiva je primerjava prispevne stopnje, ki je vezana na delodajalca oziroma na delojemalca. Povprečna prispevna stopnja delodajalcev znaša 14,8 % (5,9 odstotne točke višja kot v Sloveniji), delojemalcev pa 11,2 % (4,3 odstotne točke nižja kot v Sloveniji).

V večini držav večji delež prispevne stopnje prispevajo delodajalci, izjeme so samo Hrvaška (0 %), Slovenija (8,85 %) in Nizozemska (8,6 %), Madžarska pa ima enake prispevne stopnje za delodajalce in delojemalce (10 %). Vse več držav se odloča tudi za obvezne prispevke v drugi pokojninski steber. Tu prednjači Francija, kjer prispevek za dodatno pokojnino znaša 21,59 %, za prvi steber pa 15,45 %.

V kolikor v Sloveniji povišamo prispevno stopnjo delodajalcev za 6 odstotnih točk, bomo po prispevnih stopnjah delodajalcev na povprečju v opazovanih državah EU. Glede na demografske projekcije v EU bo vse več držav sledilo oziroma bo primoranih v povečanje pokojninskih prispevnih stopenj, ki bodo predvsem usmerjene v drugi pokojninski steber. Poleg tega bo potrebno tudi delno povečanje prispevnih stopenj na strani zaposlenih, da dosežemo minimalno 9 % delež bruto plače, ki bo usmerjenih v dodatno pokojninsko zavarovanje v drugem stebru.

4.5 Prosta izbira upravljalca PDPZ za varčevalce ter večja izbira med posameznimi podskladi

Pri varčevanju v PDPZ gre neposredno za pokojninska sredstva zavarovanca in na podlagi tega bi zavarovanec ob lastni želji mogel imeti izbiro menjave upravljalca svojih sredstev. To zaenkrat v Sloveniji v okviru kolektivnega varčevanja še ni mogoče, v večini držav z razvitim drugim pokojninskim stebrom pa taka ureditev velja že več let.

V Sloveniji zavarovanec pri kolektivnem varčevanju nima možnost izbire sklada. Trenutno vseh devet ponudnikov PDPZ že ponuja varčevanje v skladih življenjskega cikla, vendar gre samo izbiro med tremi podskladi: dinamični, preudarni in zajamčeni, ki so razdeljeni glede na stopnjo tveganosti, posamezniki pa nimajo izbire med različnimi tipov naložb, kot so na voljo pri vzajemnih skladih (Triglav Skladi, Generali Investments). Glede na rast vrednosti sredstev zavarovancev kot tudi njihovega števila bodo ponudniki PDPZ primorani začeti razmišljati o razširitvi naložbenih možnosti, ki jih bodo ponujali zavarovancem. To bi lahko pomenilo, da bi bili dinamični skladi sestavljeni iz treh različnih podskladov, katerega bi

lahko izbrali varčevalci, saj bi bili bolj po meri zavarovancev. Na drugi strani je potrebno biti previden pri povečevanju izbire podskladov, predvsem na ravni stroškov. Skladi PDPZ imajo v primerjavi z vzajemnimi skladi veliko več omejitev pri naložbah. Regulirani so s strani ATVP kot tudi AZN ter morajo vseskozi zagotavljati zadostna sredstva, predvsem v primeru zavarovalnic, ki spadajo pod regulativo Solventnost II.

OECD (2006, str. 11) poudarja pomen izbire posameznika, tako naložbenih strategij kot tudi upravljalca skladov. Možnost individualne izbire zavarovancem omogoča, da upoštevajo svoje želje ter individualne profile tveganj. Glede na prevladujoč sistem vplačevanja sredstev z vnaprej določenimi prispevki, ki je v veljavi v večini držav, veliko pokojninskih skladov omogoča posameznim članom prosto izbiro o naložbah. To je naraven odziv preusmeritve tržnih tveganj od delodajalcev do zaposlenih.

Avstralija je v letu 2005 sprejela zakonski akt o izbiri Superannuation sklada, ki omogoča vsem zavarovancem izbiro sklada po svojih željah. V kolikor se posameznik ne odloči za to možnost, delodajalec prispeva vsa sredstva v privzeti sklad, določen s strani delodajalca, ki je sestavljen iz uravnoveženih naložb po vseh naložbenih razredih. Navkljub možnosti izbire se zaradi kompleksnosti, slabše finančne izobrazbe okrog 80 % zavarovancev odloči, da sredstva varčujejo v privzetem skladu, določenem s strani delodajalca (Liu, 2003, str 24).

Slovenija bo primorana slediti ostalim državam z razvitim drugim pokojninskim stebrom, glede proste možnosti izbire sklada za zavarovance tudi znotraj kolektivnega varčevanja v drugem stebru. Na ta način bi Slovenija sledila smernicam OECD glede proste izbire zavarovanca. Na drugi strani bi bilo potrebno obdržati privzete sklade po vzoru Avstralije, v kolikor se zavarovanci ne bi odločili za varčevanje pri drugem ponudniku drugega stebra. Pričakovati je, da se večina zaposlenih ne bi odločila za aktivno spremembo upravljalca, temveč bi varčevali v privzetem pokojninskem skladu, ki ga določi delodajalec.

4.6 Izračun donosnosti sredstev glede na obdobje varčevanja ter upoštevanja tveganosti varčevanja

Za boljšo predstavitev učinka varčevanja v skladu življenjskega cikla, oziroma v dinamičnih, preudarnih ali zajamčenih skladih, skozi različna obdobja, so pripravljene izračuni donosnosti sredstev na podlagi zgodovinskih rezultatov po posameznih naložbenih razredih. Pri izračunu upoštevamo realne vrednosti donosov po letih, torej znižane za inflacijo v posameznem letu. Pri izračunih uporabljamo naslednje indikatorje, ki so v skladu z naložbeno strategijo pokojninskih skladov:

- Delnice - Največji svetovni indeksi: S&P 500, DAX, Euro Stoxx, NIKKEI, CAC 40, IBEX 35, FTSE MIB, CSI 300, MSCI EM ter SBITOP (indeks slovenskih podjetij).
- Državne obveznice – donosnosti državnih obveznic, ki so najbolj pogoste v pokojninskih skladih: Slovenske (5 in 10-letne), italijanske (5 in 10-letne), nemške (5, 10-letne), španske, francoske, portugalske, ameriške, kitajske in ruske (vse 10-letne);

- Podjetniške obveznice – donosnosti podjetniških obveznic razdeljene po bonitetnih ocenah ter geografsko: Evropske - AA (10-letne), A (5 in 10-letne), BBB (5 in 10-letne) ter HY (BB oziroma nižje, 5-letne); ter ZDA - AA (10-letne), A (5 in 10-letne), BBB (5 in 10-letne) ter HY (BB oziroma nižje, 5-letne);
- Instrumenti denarnega trga – depoziti (evropski 1-letni), skladi denarnega trga Evropa in ZDA.

Pri indeksih delnic upoštevamo 30-letne realne donose, v kolikor za obdobje 30 let podatki niso na voljo, pa upoštevamo podatke za celotno obdobje, ki je na voljo (najmanj 17 let). Pri državnih obveznicah in instrumentih denarnega trga so upoštevani podatki za obdobje 15 let, pri podjetniških obveznicah pa za obdobje 12 let.

Pri državnih obveznicah večji delež predstavljajo obveznice s trajanjem 10 let, ter manjši del s trajanjem 5 let, tako da dobimo povprečno trajanje državnih obveznic okrog 8 let, kar je tudi povprečje obveznic na trgu.

Podjetniške obveznice so praviloma s krajšim trajanjem do dospelosti v primerjavi z državnimi, tako je uporabljeno povprečje trajanja okrog 6 let. Celotna analiza je v prilogi 4.

Tabela 6: Deleži naložbenih razredov ter povprečna donosnost po posameznih podskladih (v %)

Naložbeni razred	Dinamični	Preudarni	Zajamčeni
Delnice	75	50	15
Državne obveznice	10	24	42
Podjetniške obveznice	10	20	35
Denarni trg	5	6	8
Povprečni donos	5,1	3,9	1,8

Vir: Lastni izračuni in podatki Modre Zavarovalnice MKPS ter Generali Zavarovalnice Leon 2.

Deleži po posameznih naložbenih razredih so oblikovani na podlagi naložbenih struktur ponudnikov PDPZ v posameznih tipih sklada, ki so podrobneje predstavljeni v poglavju 3.1.3.1. Zaradi poenostavitve niso upoštevane alternativne naložbe in terjatve, za katere tudi niso na voljo javni podatki o letnih donosnostih. Pri upoštevanju deleža posameznih naložbenih razredov so vključeni deleži, ki so v skladih MKPS, Modre Zavarovalnice ter v skladih Leon 2, Generali Zavarovalnice. Omenjeni zavarovalnici sta edini izmed upravljalcev PDPZ, ki imata javno dostopen spisek vseh naložb v svojih portfeljih. Na podlagi rezultatov so naložbe enakomerno razporejene med tipe vrednostnih papirjev, ki so opisani zgoraj.

Pripravljen je v prihodnost usmerjen (forward-looking) ter v preteklost zazrt (backward-looking) pristop za primerjavo obdobj. Pri v prihodnost usmerjenem pristopu so za vsa leta upoštevane zgoraj izračunane povprečne donosnosti, pri v preteklost zazrtem pristopu pa realne donosnosti po letih, za vsa leta, ki so na voljo. Poleg dinamičnega, preudarnega in

zajamčenega sklada upoštevamo, da varčevalec začne z zaposlitvijo s starostjo 25 let. 25 let varčuje v dinamičnem podskladu, 10 let v preudarnem ter 5 let v zajamčenem.

Tabela 7: Primerjava uporabljenih donosnosti izračunov (v %)

Zgodovinska realna donosnost po obdobjih – v preteklost zazrt pristop				Zgodovinska realna donosnost skupaj – v prihodnost usmerjen pristop			
Zgodovinsko obdobje	Dinamični	Preudarni	Zajamčeni	Zgodovinsko obdobje	Dinamični	Preudarni	Zajamčeni
5 let	4,22	2,83	0,70	5 let	5,15	3,88	1,77
5-10 let	1,98	1,87	1,35	5-10 let	5,15	3,88	1,77
10-15 let	-1,38	-0,45	0,90	10-15 let	5,15	3,88	1,77
15-20 let	0,53	0,73	1,35	15-20 let	5,15	3,88	1,77
20-30 let	14,89	10,65	4,13	20-30 let	5,15	3,88	1,77
30-40 let	3,40	2,72	1,61	30-40 let	5,15	3,88	1,77

Vir: Bloomberg Terminal. Donosi državnih in podjetniških obveznic, delniških indeksov ter skladov DT.

Pri prvem primeru je uporabljena realna zgodovinska donosnost po obdobjih glede na preteklo obdobje, torej donosnost v zadnjih 5 letih (od 5-10 let nazaj, ter vse do obdobja 30-40 let nazaj). Upoštevana je bila dejanska donosnost po obdobjih, torej če bi oseba investirala ta sredstva pred 40 leti, torej gre za v preteklost zazrt pristop. Na drugi strani gre v prihodnost usmerjen pristop - če bi oseba začela varčevati danes ter bi čez obdobja od 5 do 40 let dobila vložek z obrestmi. Upoštewane so bile predpostavke, ki so predstavljene v tabeli 15.

V nadaljevanju je prikazana analiza donosnosti glede na obdobje varčevanja ter na podlagi donosnosti v posameznih obdobjih. Upoštevana so obdobja varčevanja za 5, 10, 15, 20, 30 in 40 let. V izračunu zaradi poenostavitve uporabljamo letno nakazilo zavarovanca v višini 1.000 EUR na začetku leta, ter obdobje obrestovanja le enkrat letno. Torej pri 5 letnem varčevanju varčevalec v celotnem obdobju vplača skupaj 5.000 EUR, pri 10 letnem – 10.000 EUR in tako naprej glede na obdobja varčevanja.

Tabela 8: Vrednost letnega vložka 1000 EUR v času glede na letne zgodovinske donosnosti (v preteklost zazrt pristop)

Čas investiranja	Dinamični		Preudarni		Zajamčeni		Življenjski cikel	
	Vrednost	Donos	Vrednost	Donos	Vrednost	Donos	Vrednost	Donos
5 let	5.669	13,4 %	5.441	8,8 %	5.106	2,1 %	5.106	2,1%
10 let	12.192	21,9 %	11.520	15,2 %	10.496	5,0 %	10.580	5,8%
15 let	18.697	24,6 %	17.741	18,3 %	16.183	7,9 %	16.182	7,9%
20 let	25.124	25,6 %	24.042	20,2 %	22.211	11,1 %	21.821	9,1%
30 let	55.257	84,2 %	47.308	57,7 %	37.785	26,0 %	48.261	60,9%
40 let	118.084	195,2 %	88.212	120,5 %	58.281	45,7 %	103.387	158,5 %

Vir: Lastni izračuni.

Prikazana je pomembnost dolgoročnega varčevanja, kot tudi pomembnost varčevanja v višje tveganih naložbenih razredih v mlajših letih. V primeru, če bi posameznik začel varčevati pred 40 leti znesek v višini današnjih 1.000 EUR vsako leto, bi v dinamičnem podskladu naredil 195,2 % donosnost na vložena sredstva. Pri varčevanju v skladih življenjskega cikla bi donosnost znašala 158,5 %, kar predstavlja višjo donosnost kot varčevanje oblikah preudarnega in zajamčenega podsklada.

Tabela 9: Vrednost letnega vložka 1000 EUR v času glede na skupne zgodovinske donosnosti (v prihodnost usmerjen pristop)

Čas investiranja	Dinamični		Preudarni		Zajamčeni		Življenjski cikel	
	Vrednost	Donos	Vrednost	Donos	Vrednost	Donos	Vrednost	Donos
5 let	5.827	16,5 %	5.613	12,3 %	5.272	5,4 %	5.272	5,4 %
10 let	13.316	33,2 %	12.402	24,0 %	11.027	10,3 %	11.399	14,0 %
15 let	22.940	52,9 %	20.615	37,4 %	17.310	15,4 %	18.811	25,4 %
20 let	35.310	76,5 %	30.548	52,7 %	24.169	20,8 %	28.119	40,6 %
30 let	71.637	138,8 %	57.098	90,3 %	39.832	32,8 %	55.454	84,8 %
40 let	131.639	229,1 %	95.945	139,9 %	58.500	46,2 %	100.603	151,5 %

Vir: Lastni izračuni.

Glede na v prihodnost usmerjen pristop, kjer je upoštevana enaka povprečna donosnost za celotno obdobje vidimo, da bi zavarovanec v primeru začetka varčevanja v dinamičnem podskladu čez 40 let ob upoštevanju neto sedanje vrednosti imel donos v višini 229,1 % skupnega vložka ter bi ob letnem vložku 1.000 EUR privarčeval 131.639 današnjih EUR. Pri skladih življenjskega cikla bi donos znašal 151,5 % (100.603 EUR), preudarnem 139,9 % (95.945 EUR) ter zajamčenem tipu podsklada 46,2 % (58.500 EUR). Če primerjamo povprečno letno donosnost pri varčevanju v skladih življenjskega cikla, je za obdobje 40 let enaka 3,8 %, 30 let enaka 2,8 %, 20 let enaka 2,0 %, 10 let enaka 1,4 % in 5 let enaka 1,1 %. Ta rast pokaže pomembnost dolgoročnega varčevanja, donosi se v daljšem obdobju z vsakim letom povečujejo eksponentno.

Zgornji izračuni kažejo na pomembnost dolgoročnega varčevanja, torej je potrebno spodbuditi varčevalce, da začnejo varčevati že takoj ob nastopu prve zaposlitve. To pa je glavna naloga države. Z uvedbo obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja za vse zaposlene bi temu pogoju zadostili.

5 IZRAČUN POKOJNINSKEGA PREJEMKA V AVSTRALIJI IN SLOVENIJI

V tem poglavju predstavljam, kakšne pokojninske prejemke imajo zavarovanci iz pokojninskega sistema v Avstraliji in Sloveniji, tako iz naslova prvega kot drugega pokojninskega stebra, v kolikor so bili zaposleni 40 let in so se upokojili ob koncu leta 2020.

Izračunanih bo več scenarijev, in sicer za zavarovance z različnimi plačami (povprečno, podpovprečno in nadpovprečno), tako za avstralske kot slovenske zavarovance.

5.1 Predpostavke izračunov pokojnine iz 1. in 2. stebra v Avstraliji

Pri vseh uporabljenih scenarijih je bil v izračun vzet posameznik, ki:

- Je bil zaposlen za polni delovni čas in je opravil polno pokojninsko dobo 40 let;
- Se je upokojil pri polni upokojenski starosti 66 let;
- Ima pričakovano življenjsko dobo 86 let (prejemanje pokojnine za obdobje 20 let);
- Ima poleg sredstev Superannuation privarčevana sredstva v višini 100.000 AUD. Ta sredstva gredo v test sredstev osebe, ki vplivajo na prejemek starostne pokojnine;
- Prejema fiksno mesečno anuiteto iz Superannuation, za obdobje 20 let;
- Je samski ali poročen - upravičenost do prejema pokojnine odvisna od skupnih sredstev gospodinjstva (Servicesaustralia, 2020b). Predpostavljam, da se partnerka upokoji istočasno ter ima sredstva v Superannuation v višini 50 % sredstev partnerja;
- Je bodisi lastnik nepremičnine ali najemnik (obračuna se drugačna osnova za pokojnino);

Pri izračunih so bile upoštevane naslednje predpostavke:

- Upoštevana je povprečna letna plača v Avstraliji po letih (Australian Bureau of Statistics, 2021b);
- Letni prispevki v Superannuation so upoštevani na podlagi veljavne regulative (Drew & Stanford, 2003, str. 4);
- Upoštevana je povprečna letna stopnja donosnosti sredstev od leta 1987. Od leta 1980 do 1986 je izbrana povprečna donosnost sredstev v preučevanem obdobju (9,7 %);
- Od investicijske donosnosti so odšteti administrativni, ostali stroški ter zavarovalna premija;
- V obdobju pokojnine je upoštevana neto letna donosnost v višini 2,5 %;
- Pri izračunu mesečnih sredstev posameznika se upošteva vrednost v avstralskem dolarju, preračunana v evre na dan 31. december 2020 (1 AUD = 0,625395 EUR).

V izračun so vzeti posamezniki z naslednjimi plačami:

- Posameznik s povprečno plačo v vseh letih zaposlitve;
- Posameznik s podpovprečno plačo v vseh letih zaposlitve – 70 % povprečne plače;
- Posameznik z nadpovprečno plačo v vseh letih zaposlitve – 150 % povprečne plače.

Za vsak tip posameznika so izračunani 4 različni scenariji, ki vplivajo na izračun testa za prejemek starostne pokojnine na podlagi osebnega statusa ter lastništva nepremičnine:

- Scenarij 1: Družinsko stanje: samski, lastnik nepremičnine;
- Scenarij 2: Družinsko stanje: samski, ni lastnik nepremičnine;
- Scenarij 3: Družinsko stanje: poročen, lastnik nepremičnine;
- Scenarij 4: Družinsko stanje: poročen, ni lastnik nepremičnine;

Izračuni po vseh scenarijih glede na povprečno, podpovprečno in nadpovprečno plačo so predstavljeni v prilogi 5.

5.2 Predpostavke izračunov pokojnine iz 1. in 2. stebra v Sloveniji

V Sloveniji se pri izračunu pokojninske osnove upošteva drugi odstavek 30. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (ZPIZ-2) »Za izračun pokojninske osnove se upoštevajo osnova, ki jo tvori mesečno povprečje osnov zavarovanca za posamezno leto zavarovanja, od katerih so bili plačani prispevki za obvezno zavarovanje, zmanjšana za davke in prispevke, ki se plačujejo od plače po povprečni stopnji v Republiki Sloveniji, iz katerihkoli zaporednih 24 let zavarovanja od 1. januarja 1970 naprej, ki so za zavarovanca najugodnejša. Povprečno stopnjo davkov in prispevkov iz tega odstavka določi in objavi minister, pristojen za finance«. Pri izračunu so upoštevani valorizacijski količniki, določeni s strani ministrstva ter objavljeni v Uradnem listu RS (Uradni list RS, 2021).

V letu 2020 se je odmerni odstotek za odmero starostne pokojnine za dopolnjeno polno pokojninsko dobo 40 let pri moških povečal iz 57,25 % na 58,5 %, ter v letu 2021 na 59,5 %. Za vsako nadaljnje leto se bo odmerni odstotek za dopolnjeno polno pokojninsko dobo povečal za 1 %, do leta 2025, ko bo znašal 63,5 %. Od leta 2025 naprej zakon ZPIZ-2 predvideva ohranitev odmernega odstotka v višini 63,5 %. Odmerni odstotek pri ženskah ostaja nespremenjen, in sicer 63,5 % povprečne plače iz najugodnejših 24 let zavarovanja.

Pri vseh uporabljenih scenarijih je bil v izračun vzet posameznik, ki:

- Je bil zaposlen za polni delovni čas in je opravil polno pokojninsko dobo 40 let;
- Se je upokojil pri polni upokojenski starosti 65 let na dan 1. januar 2021;
- Ima pričakovano življenjsko dobo 80 let (prejemanje sredstev za obdobje 15 let);
- Se je odločil za mesečno prejemanje pokojnine iz PDPZ v enakem znesku za 15 let;
- Poleg prihodka starostne pokojnine iz prvega stebra ter dodatne pokojnine iz drugega stebra nima dodatnih letnih prihodkov, ki bi vplivali na izračun dohodnine.

Pri izračunih so bile upoštevane naslednje predpostavke:

- Uporabljeni so valorizacijski količniki od leta 1981 do 2020;
- Pri izračunu starostne pokojnine je upoštevano, da ni prejemkov regresa, posameznik bo v letu 2021 zaradi poenostavitve prejemal 59,5 % odmere od pokojninske osnove, kolikor je odmerni odstotek za leto 2021;
- Upoštevani so letni prispevki kolektivnega varčevanja v PDPZ. Javni uslužbenec je od leta 2004 naprej varčeval v skladu Zaprti vzajemni pokojninski sklad za javne

uslužbenca (v nadaljevanju ZVPSJU), v višini 1,5 %, v primeru uslužbenca v zasebnem sektorju pa od leta 2002 v skladu KVPS, v višini 4% bruto plače zavarovanca (Modra Zavarovalnica, 2020a);

- Povprečna letna stopnja donosnosti sredstev sklada KPSJU (od 2004 naprej) znaša 3,6 %, sklada MKPS, (od 2002 naprej) pa prav tako 3,6 % (Modra Zavarovalnica, Kapitalska družba);
- Od letne donosnosti so odšteti stroški provizije za upravljanje: KPSJU so enaki 0,5 %, pri skladu MKPS pa so enaki 1,0 % (Modra Zavarovalnica, 2020b);
- V obdobju pokojnine je upoštevana neto letna donosnost v višini 1,5 %.

Za posameznika so bili izračunani trije scenariji na podlagi plače zavarovanca:

- Posameznik s povprečno slovensko bruto plačo v vseh letih zaposlitve;
- Posameznik s podpovprečno plačo v vseh letih zaposlitve – 70 % povprečne plače;
- Posameznik z nadpovprečno plačo v vseh letih zaposlitve – 150 % povprečne plače.

Za vsak tip posameznika so izračunani 3 različni scenariji, ki vplivajo na njegove končne prejemke sredstev v obdobju pokojnine:

- Scenarij 1: Zavarovanec nima dodatnih sredstev v drugem pokojninskem stebru;
- Scenarij 2: Zavarovanec je od leta 2004 naprej prejemal sredstva v sklad ZVPSJU in sicer v višini 1,5 % bruto plače (od 2017 naprej sklad ZPJU);
- Scenarij 3: Zavarovanec je od leta 2002 naprej prejemal sredstva v sklad KVPS in sicer v višini 4 % bruto plače (v letu 2019 sklad MZP).

Zgornji odstotki prejemkov so izračunani na podlagi povprečnih prispevkov v sklade s strani države za javne uslužbenca in s strani delodajalcev za uslužbenca v privatnem sektorju. Podrobnejši izračuni glede na povprečno, podpovprečno in nadpovprečno plačo ter glede na scenarije so predstavljeni v prilogi 7.

5.3 Primerjava pokojninskih prejemkov v Sloveniji in Avstraliji

Na podlagi upoštevanih predpostavk so izračunani pokojninski prejemki za posameznika v obeh državah, razdeljeni glede na scenarije, opisane v prejšnjih podpoglavjih. V Avstraliji so scenariji odvisni od tega, ali gre za posameznika (scenarij 1 in 2) ali za skupaj živeči par (scenarij 3 in 4) ter glede na lastništvo nepremičnine (scenarij 1 in 3) oziroma najemnika brez lastne nepremičnine (scenarij 2 in 4). Pri vsakem izmed scenariju gre za drugačno osnovo izračuna starostne pokojnine. V slovenskem primeru je predstavljen posameznik, ki je popolnoma odvisen od prvega stebra (scenarij 1), je javni uslužbenec in ima delna privarčevana sredstva v skladu ZPJU (scenarij 2) oziroma gre za uslužbenca v zasebnem sektorju, ki ima delna privarčevana sredstva v skladu MZP.

Tabela 10: Primerjava mesečnih pokojnin iz 1. in 2. stebra v obdobju upokojitve za Avstralijo in Slovenijo za leto 2020 (v EUR)

Avstralija				Slovenija			
	Povprečna plača	Podpovprečna plača 70 %	Nadpovprečna plača 150 %		Povprečna plača	Podpovprečna plača 70 %	Nadpovprečna plača 150 %
Neto plača v 2020	3.632,00	2.691,18	5.159,40	Neto plača v 2020	1.208,65	886,71	1.717,62
Scenarij 1	1.681,84	1.754,83	3.173,36	Scenarij 1	751,85	551,58	1.068,45
Scenarij 2	2.419,70	2.126,28	3.173,36	Scenarij 2	787,54	576,53	1.118,68
Scenarij 3	1.276,75	1.424,06	2.380,02	Scenarij 3	844,92	616,79	1.199,05
Scenarij 4	1.707,39	1.599,57	2.380,02				

Vir: Lastni izračuni.

Na podlagi zgornjih izračunov vidimo, da je mesečni prejemek pokojnine v Avstraliji v primerjavi s Slovenijo višji v vseh scenarijih. Torej ima zavarovanec, ki je prejemal 70 % povprečne avstralske plače, v obdobju pokojnine višje prejemke, kot zavarovanec, ki je prejemal 150 % povprečne slovenske plače.

V kolikor primerjamo kupno moč prebivalcev Avstralije in Slovenije glede na ceno košarice dobrin je realni pokojninski prejemek naslednji:

Tabela 11: Primerjava mesečnih pokojnin iz 1. in 2. stebra v obdobju upokojitve za Avstralijo in Slovenijo, po kupni moči, za leto 2020 (v EUR)

Avstralija				Slovenija			
	Povprečna plača	Podpovprečna plača 70 %	Nadpovprečna plača 150 %		Povprečna plača	Podpovprečna plača 70 %	Nadpovprečna plača 150 %
Scenarij 1	1.413,31	1.474,65	2.666,69	Scenarij 1	1.002,46	735,44	1.424,61
Scenarij 2	2.033,36	1.786,79	2.666,69	Scenarij 2	1.050,05	768,71	1.491,57
Scenarij 3	1.072,90	1.196,69	2.000,02	Scenarij 3	1.126,56	822,38	1.598,74
Scenarij 4	1.434,78	1.344,18	2.000,02				

Vir: Lastni izračuni.

Primerjava mesečnih pokojninskih prejemkov z upoštevanjem kupne moči po državah kaže, da imajo upokojenci v Avstraliji tudi višji realni prejemek v primerjavi s Slovenijo. Razlika se z upoštevanjem kupne moči sicer zmanjša, v primeru nadpovprečne plače v višini 150 % v Sloveniji, upokojenci prejmejo podobno pokojnino kot upokojenci v Avstraliji s povprečno oziroma podpovprečno plačo.

V Avstraliji država prispeva starostno pokojnino le tistim zavarovancem, ki imajo sredstva nižja od določenega zneska, kot je prikazano v tabelah 1 in 2 v poglavju 1.1.1. Torej samska oseba, ki je lastnik stanovanja, prejema delno starostno pokojnino, v kolikor ima privarčevana sredstva nižja od 361.635 EUR; v kolikor so sredstva višja, ni upravičen do starostne pokojnine iz 1. stebra. Polno starostno pokojnino pa prejema, če so njegova

privarčevana sredstva nižja od 164.635 EUR. V kolikor ima zavarovanec sredstva, ki so med 164.635 EUR in 361.635 EUR, bo prejel približno enake pokojninske prejemke skupaj iz 1. in 2. stebra. To pomeni, da so zavarovanci, ki imajo povprečno oziroma rahlo nadpovprečno plačo, v najslabšem položaju, kajti kljub temu, da so v delovni dobi prispevali več davkov v državno blagajno, nimajo višje pokojnine od tistih z nižjo plačo v delovni dobi.

Zavarovanci, ki nimajo privarčevanih sredstev v sistemu Superannuation, imajo zagotovljeno minimalno mesečno pokojnino iz **javnih sredstev v višini 1.283,04 EUR, oziroma 967,15 EUR, v kolikor gre za poročenega zavarovanca** oziroma 1.934,31 EUR za par skupaj (prikazano v poglavju 1.1.1.). To pomeni, da zavarovanec, ki nima sredstev iz 2. stebra, še vedno prejema višjo pokojnino kot zavarovanec z nadpovprečno slovensko plačo v višini 150 % povprečne plače.

V Sloveniji se prejemek starostne pokojnine povečuje glede na povprečno plačo iz najugodnejših 24 let zavarovanja, ki je izračunana s pomočjo valorizacijskih količnikov. V letu 2020 je odmerni odstotek pokojnine za moške predstavljal 58,5 % povprečne plače. V letu 2021 se je za moške odstotek povečal na 59,5 %, ter se bo povečeval za 1 odstotno točko vsako leto do leta 2023, ko bo odmerni odstotek za moške enak odstotku z ženske, in sicer 63,5 %.

Zaradi različnih življenjskih standardov v obeh državah je potrebno upoštevati, kakšen delež lastne plače prejme zavarovanec v pokojnini. Avstralski cilj pri ustanovitvi sistema Superannuation je bil cilj doseči nadomestitveno raven prihodkov v pokojnini v višini 40 % prihodkov iz delovne dobe, medtem ko za zadostno nadomestilo v obdobju pokojnine strokovnjaki svetujejo nadomestitveno raven med 60 in 70 % prihodkov v delovni dobi (Thorp, 2005, str. 105).

*Tabela 12: Neto nadomestitveno razmerje sredstev v pokojnini za Avstralijo in Slovenijo v primeru upokojitve na 1. januar 2021**

neto nadomestitveno razmerje (v %)				neto nadomestitveno razmerje (v %)			
Avstralija				Slovenija			
	Povprečna plača	Podpovprečna plača 70 %	Nadpovprečna plača 150 %		Povprečna plača	Podpovprečna plača 70 %	Nadpovprečna plača 150 %
Scenarij 1	46,3	65,2	61,5	Scenarij 1	62,2	62,2	62,2
Scenarij 2	66,6	79,0	61,5	Scenarij 2	65,2	65,0	65,1
Scenarij 3	35,2	52,9	46,1	Scenarij 3	69,9	69,6	69,8
Scenarij 4	47,0	59,4	46,1				

Vir: Lastni izračuni.

*vsi scenariji za Avstralijo in Slovenijo so enaki kot v tabeli 10 kjer so tudi opisani

V tabeli je vidno, da imajo slovenski zavarovanci pri vseh scenarijih neto nadomestitveno razmerje sredstev, ki je blizu 70 %, od 62,2 %, do 69,8 %, odvisno predvsem od dodatnih sredstev iz drugega pokojninskega stebra. V Avstraliji je neto nadomestitveno razmerje nižje. Za samskega zavarovanca je od 46,3 %, do 79,0 %, za poročenega zavarovanca pa med 35,2 in 52,9 %. Največje neto nadomestitveno razmerje v Avstraliji ima zavarovanec s podpovprečno plačo v delovni dobi. Pri slovenskem primeru imajo zavarovanci pri osnovnem scenariju enako neto nadomestitveno razmerje – prejemek državne pokojnine. Neto nadomestitveno razmerje je višje od odmernega odstotka, ki je pri 59,5 % zaradi upoštevanja najugodnejših 24 let, ki so višji zaradi ugodnejšega valorizacijskega količnika.

Na podlagi izračunov v Avstraliji izključno prihodek iz naslova starostne pokojnine in sistema Superannuation pri nekaterih scenarijih ni dovolj, da bi posamezniki lahko nadaljevali s podobnim nivojem življenja kot v času zaposlenosti. Za podoben nivo življenja bi potrebovali med 60 in 70 %. Torej za udobno življenje v obdobju pokojnine bi zavarovanci morali imeti privarčevana višja sredstva.

V Sloveniji je neto nadomestitveno razmerje zadostno v odstotkih, vendar je nezadosten glede na znesek pokojnine, ki ga posamezniki prejmejo, predvsem za zavarovance z nizko plačo skozi obdobje zaposlitve. Glede na povečevanje števila upokojencev v prihodnjih desetletjih je pričakovati, da bo prišlo do poslabšanja upokojitvenih pogojev za prihodnje upokojence, zato sta potrebna celovita prenova pokojninskega sistema in okrepljeno varčevanje v drugem pokojninskem stebru.

6 VPLIV UVEDBE OBVEZNEGA DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA NA SREDSTVA POSAMEZNIKA PO UPOKOJITVI

Pri raziskavi magistrskega dela uporabljamo primer uvedbe obveznega drugega pokojninskega stebra ter kakšen učinek bi to imelo na prihranke posameznika po upokojitvi. Upoštevani so izračuni o skupnih sredstvih, ki jih bo posameznik prejel v obdobju pokojnine iz drugega pokojninskega stebra, odvisno predvsem od časa varčevanja ter prispevkov v drugi pokojninski steber v obdobju zaposlitve, kot odstotek od svoje bruto plače.

Za dolgoročno vzdržnost pokojninskega sistema bo država morala dodeliti drugemu pokojninskemu stebru močnejšo vlogo, kar bi na drugi strani lahko vplivalo na zmanjšano vlogo prvega pokojninskega stebra, ki bi ob zrelosti sistema predstavljal manjši del pokojninskih prihrankov ter predvsem varnostno blaginjo za vse upokojence. Celoten vpliv na izdatke države ter s tem tudi delež pokojninskih sredstev, ki ga bosta predstavljala prvi in drugi pokojninski steber v prihodnosti, bo predstavljen v osmem poglavju.

6.1 Upoštevane predpostavke izračunov

Pri izračunih so glavne naslednje tri spreminjajoče se predpostavke:

- **Prispevki v drugi pokojninski steber, kot odstotek od bruto plače** – uporabljeni so izračuni od 5 do 12 %. Prispevne stopnje se bodo od uvedbe povečevale postopno, in sicer za 1,5 odstotne točke na letni ravni dokler se ne doseže željene prispevne stopnje;
- **Dolžina varčevanja v drugem pokojninskem stebru** – ker bodo v obvezno zavarovanje v drugem pokojninskem stebru vključeni vsi zaposleni, dolžino varčevanja v drugem stebru predstavlja predvsem obdobje zavarovanca do upokojitve. Predstavljena obdobja so od 5 pa do 40 let (polna delovna doba), ter za 40 let, z začetkom varčevanja čez 5 let.
- **Plača zaposlenega** – Upoštevane so različne plačne osnove zavarovanca. Uporabljeni so enaki trije izračuni, kot v šestem poglavju (posameznik s 70 %, 100 % in 150 % povprečne plače) ter dodajamo še posameznika, ki prejemata 200 % oziroma 300 % povprečne plače v Sloveniji. Zaradi poenostavitve izračunov upoštevamo, da bo posameznik prejemal enako plačo skozi celotno obdobje zaposlitve.

Pri izračunih za posameznika so uporabljene spodnje predpostavke:

- Posameznik je bil zaposlen za polni delovni čas skozi celotno obdobje zaposlitve ter z doseženo polno pokojninsko dobo 40 let;
- Upokojitev pri polni pokojninski starosti - predpostavljamo, da je posameznik začel z delom pri starosti 25 let in se upokojil pri starosti 65 let;
- Na podlagi trenutnih izračunov ponudnikov PDPZ bo posameznik prejemal mesečna sredstva do smrti, celotna vložena sredstva bi počrpal po 26,5 letih, torej pri 91,5 letih. Torej v kolikor živi dlje, bo počrpal več, kot je imel privarčevanih sredstev, v nasprotnem primeru pa manj;
- Varčevanje posameznika v skladih življenjskega cikla. Ob polni varčevalni dobi 40 let bo posameznik varčeval 25 let v dinamičnem podskladu, nato 10 let v preudarnem in zadnjih 5 let v zajamčenem podskladu;
- Poleg prihodka starostne pokojnine iz prvega stebra ter dodatne pokojnine iz drugega stebra nima dodatnih letnih prihodkov, ki bi vplivali na izračun dohodnine.

Poleg uporabljenih predpostavk za posameznika so upoštevane naslednje makroekonomske ter ostale predpostavke:

- Upoštevana je povprečna realna donosnost po posameznih tipov skladov, kot izračunana v poglavju 4.6, zmanjšana za stroške podskladov ter znaša: 4,1 % za dinamične, 2,8 % za preudarne in 0,7 % za zajamčene podsklade;
- Za prvo leto je upoštevana polovična donosnost podsklada, v katerem posameznik varčuje na podlagi časovne komponente življenjskega cikla. Za nadaljnja leta upoštevane celotne letne donosnosti;

- Upoštevani so stroški upravljanja sredstev, ki so enaki 1 %, poleg tega so upoštevani tudi vstopni, izstopni in drugi amortizacijski stroški, ki predstavljajo le minimalni del, posebej skozi daljše obdobje, za kar upoštevamo dodaten strošek v višini 0,05 %, kar pomeni, da bodo skupni stroški znašali 1,05 %;
- Uporabljene so naslednje prispevne stopnje v 2. pokojninski steber po letih: Leto 1 = 1,5 %, Leto 2 = 3 %, Leto 3 = 4,5 %, Leto 4 = 6 %, Leto 5 = 7,5 %, Leto 6 = 9 %. Po 10 letih od uvedbe obveznega 2. pokojninskega stebra so upoštevane še višje stopnje: 2031 = 10 %, 2032 = 11 %, od 2033 naprej pa 12 %. Upoštevani odstotki so odvisni od dejanske uporabljene prispevne stopnje. V kolikor je prispevna stopnja v višini 6 %, so uporabljeni zgornji prispevki do 4. leta, nato pa fiksni odstotki v višini 6 %;
- Učinek inflacije je izločen pri upoštevanju prihodnje plače in prejemkov ob upokojitvi. S tem predstavljamo, koliko današnjih evrov bo posameznik prejel ob upokojitvi iz naslova privarčevanih sredstev v drugem pokojninskem stebru;
- Upoštevane so predpostavke glede pokojninskih prejemkov prvega stebra, ki so trenutno veljavne z zakonom ZPIZ-2;
- Valorizacijski količnik za prihodnja leta je enak 1 oziroma ni upoštevan, torej je skozi celotno obdobje upoštevana plača, ki bo enaka plači iz leta 2020;
- Vsi prikazani zneski so prikazani v cenah iz leta 2020, pri projekcijah so predstavljene realne vrednosti na podlagi podatkov iz 2020.

Kot najvišji odmerni odstotek upoštevam 63,5 %, ki bo za moške prišel v veljavo s 1. januarjem 2025, glede na to, da se v izračunih posameznik upokoji najhitreje z dnem 31. december 2025. Na podlagi odmernega odstotka je izračunan prejemek pokojnine, tako iz naslova prejemka državne pokojnine iz prvega stebra, kot tudi iz drugega stebra. Upoštevana je trenutna obdavčitev rente, tako akontacije na prejemke iz prvega stebra, kot vpliv na dohodnino pri prejemkih iz drugega stebra. Pri skupnih mesečnih prejemkih je upoštevan neto prejet znesek iz obeh virov, odšteta akontacija in dohodnino.

Mesečno izplačilo privarčevanih sredstev iz drugega stebra je izračunano na podlagi privarčevanih sredstev zavarovanca ter metodologije Modre zavarovalnice in Pokojninske družbe A za izračun mesečne rente. Upoštevamo, da posameznik celotna privarčevana sredstva prejme v 26,5 letih, oziroma 318 mesecih po upokojitvi (Modra Zavarovalnica, 2021a & Pokojninska družba A, 2021).

6.2 Rezultat izračunanih deležev dodatne pokojnine iz 2. pokojninskega stebra glede na neto plačo posameznika

Z upoštevanjem vseh predpostavk, opisanih v poglavju 6.1 so narejeni izračuni glede na dolžino varčevanja v drugem pokojninskem stebru, prispevni stopnji v drugi pokojninski steber in na podlagi plače zavarovanca v obdobju delovne aktivnosti.

Neto nadomestitvena razmerja se bistveno ne razlikujejo pri različnih plačah posameznika, v kolikor gre za enako dolžino varčevanja in prispevne stopnje v drugi pokojninski steber.

Največja razlika je 2,5 odstotne točke, pri prispevni stopnji 12 % ter varčevanju za dolžino 40 let, z začetkom varčevanja v letu 2026. Točni rezultati po posameznih plačah so prikazani v prilogi 8. V spodnji tabeli so prikazani povprečni nadomestitveni odmerni odstotki iz varčevanja v obveznem drugem pokojninskem stebru iz vseh 5 plačnih scenarijev (povprečna neto plača v višini 100 %, podpovprečna v višini 70 % ter nadpovprečne v višini 150 %, 200 % in 300 %).

Tabela 13: Povprečno razmerje med pokojnino iz drugega stebra in neto plačo (v %)

Dolžina varčevanja	Stopnja prispevka v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	1,1	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
10	2,6	3,1	3,4	3,7	4,0	4,0	4,0	4,0
15	4,4	5,2	5,8	6,5	7,1	7,4	7,6	7,8
20	6,5	7,6	8,7	9,7	10,6	11,2	11,8	12,2
25	9,0	10,6	12,1	13,5	14,9	15,9	16,8	17,6
30	12,1	14,2	16,3	18,2	20,1	21,5	22,8	24,0
35	15,8	18,7	21,3	23,9	26,5	28,3	30,1	31,8
40	20,4	24,0	27,5	30,9	34,1	36,7	39,0	41,3
40 (začetek čez 5 let)	21,6	25,8	30,0	34,3	38,5	41,7	44,8	47,8

Vir: Lastni izračuni.

Glede na neto plačo posameznika se neto nadomestitveno razmerje posameznika povečuje eksponentno z obdobjem varčevanja. Pri varčevanju skozi celotno delovno aktivnost 40 let se posamezniku samo v zadnjih 5 letih pred upokojitvijo nadomestitveno razmerje neto plače poveča bolj kot pa v prvih 15 letih varčevanja. To kaže na zelo **pomembno komponento dolgoročnega varčevanja**. Čeprav mladostniki ne dajejo velikega pomena pokojninskemu varčevanju, predvsem ker mislijo, da se jih to ne tiče pri začetku delovne aktivnosti, s tem delajo napako, kajti tako se odrekajo višjemu znesku prihrankov ob nastopu pokojnine.

Posameznik, ki bi varčeval v drugem pokojninskem stebru za obdobje 25 let, bi iz drugega stebra prejel od 9 % do 17,6 % neto plače, odvisno od višine prispevne stopnje v drugi pokojninski steber. V kolikor bi varčeval skozi celotno delovno aktivnost 40 let, bi neto nadomestitveno razmerje znašalo med 20,4 % in 41,3 %.

Poleg trajanja varčevanja zelo pomemben del predstavlja višina prispevka v drugi pokojninski steber. Torej pri varčevanju 40 let bi posameznik, kateremu je bila vplačana prispevna stopnja v višini 5 % bruto plače skozi celotno obdobje, prejel nadomestitveni odstotek 20,4 % iz drugega stebra, v primeru 9 % pa 34,1 %. Zneskovno bi to pomenilo razliko med vrednostjo današnjih 247,97 EUR pri prispevku 5 % in 412,69 EUR pri prispevku 9 % na mesečni ravni (razlika 165 EUR). V primeru prispevka v višini 12 % (od leta 2031 naprej) bi prejeta mesečna renta iz drugega stebra znašala 496,59 EUR. V spodnji

tabeli prikazujem doživljenjsko mesečno rento, ki bi jo prejel posameznik s povprečno plačo, glede na obdobje varčevanja in prispevek v drugi steber.

Tabela 14: Mesečna doživljenjska renta posameznika, ki prejema povprečno plačo skozi celotno obdobje zaposlitve, v cenah iz leta 2020

Dolžina varčevanja	Stopnja prispevka v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	13,53	14,94	15,64	15,99	15,99	15,99	15,99	15,99
10	32,54	37,58	41,87	45,78	49,31	49,31	49,31	49,31
15	54,22	63,35	71,59	79,40	86,78	90,28	93,08	95,16
20	79,60	93,39	106,14	118,37	130,08	137,38	143,86	149,55
25	110,39	129,79	147,88	165,32	182,12	193,68	204,31	214,02
30	147,77	173,91	198,44	222,14	245,03	261,58	276,98	291,29
35	193,09	227,35	259,60	290,82	321,02	343,54	364,65	384,41
40	247,97	291,98	333,50	373,73	412,69	442,35	470,29	496,59
40	262,36	313,29	363,80	413,94	463,73	502,22	538,58	572,51

Vir: Lastni izračuni.

Pri 10 % prispevku v drugi pokojninski steber ne pride do podvojitve višine mesečnega prejemka zaradi dveh dejavnikov. Prvi je, da je v prvih letih varčevanja uporabljena prispevna stopnja, ki se začne z 1,5 % v prvem letu in se povečuje vsakoletno za 1.5 %, dokler ne doseže določene prispevne stopnje. V primeru prispevka v višini 5 % se to zgodi po 4 letih, pri 10 % pa šele po 11 letih (po šestih letih znaša 9 %). Drugi dejavnik je odmera dohodnine na prihranke iz drugega pokojninskega stebra. Z višjim prejemkom se tako tudi poviša dohodnina v obdobju upokojitve. Tako bi posameznik s povprečno plačo v obdobju zaposlitve, ki bi iz dodatne pokojnine prejemal 247,97 EUR na mesec, plačeval 6,87 EUR dohodnine na mesec, s prejemkom 442,35 EUR na mesec (10 % prispevek), pa 20,44 EUR dohodnine na mesečni ravni. Pri zgornjih izračunih so že upoštevani neto zneski, z odšteto mesečno dohodnino.

6.3 Predlagane višine obveznih prispevnih stopenj v drugi steber

Da bi dosegli polno varčevanje delovno aktivnega prebivalstva, bi država morala uzakoniti obvezni drugi pokojninski steber, kjer bi bili vključeni vsi delovno aktivno posamezniki, tudi tisti z zaposlitvijo za določen čas, prekarni delavci kot tudi samostojni podjetniki. S tem bi dosegli univerzalno varčevanje, ki bi omogočalo tudi spremembe prvega pokojninskega stebra. Prvi pokojninski steber bi se lahko čez čas delno preusmeril v drugega s povečanjem pokojninskih prihrankov v drugem stebru, kar bi omogočilo znižanje odmernega odstotka v prvem stebru in s tem posledično nižje državne izdatke. To pa bi moralo biti storjeno postopoma, brez da bi ob tem poslabšali finančno stanje posameznikov po upokojitvi.

Največja pomanjkljivost tega sistema je dolgoročna komponenta. Na kratki rok varčevanje v drugem pokojninskem stebru nima velikega vpliva na pokojninske prejemke. Tako bi v primeru povprečne plače, posameznik z letnim prispevkom 9 % bruto plače v drugi pokojninski steber, v 10 letih prišel do mesečnega prejemka v višini 49,31 EUR, v kolikor bi se odločil za izplačilo v obliki klasične rente do smrti. To predstavlja le 4,1 % nadomestila neto plače v obdobju zaposlitve (uporabljena predpostavka varčevanja 5 let v preudarnem in nato 5 let v zajamčenem podskladu). Z vsakim pretečenim letom se privarčevana sredstva začnejo eksponentno povečevati. V 20 letih nadomestilo neto plače znaša že 10,6 %, s čimer bi se lahko začelo postopno zniževanje odmernega odstotka pri izračunu prejemka iz prvega stebra.

V primeru varčevanja 30 let, torej do leta 2050, bi nadomestilo neto plače iz drugega pokojninskega stebra znašalo že 20,1 %, s čimer bi lahko dodatno razbremenili izdatke iz prvega pokojninskega stebra. Po polnih 40 letih varčevanja pa bi nadomestilo neto plače znašalo že 34,1 %, pri upoštevanju varčevanja 9 % že od samega začetka pa celo 38,5 %. V kolikor bi bila privarčevana sredstva iz drugega pokojninskega stebra okrog 35 %, bi pomenilo, da bi potrebovali le 35 % nadomestitveni delež v prvem stebru pokojnine, da bi dosegli 70 % nadomestitveni delež, ki bi posamezniku omogočal zadostne prihranke za ohranitev standarda, ki ga je imel pred upokojitvijo. V primeru postopnega povečanja prispevkov na 12% bruto plače pa bi se odmerni odstotek pokojnine iz prvega stebra lahko še dodatno znižal.

V naslednjem poglavju predstavljam celovit vpliv na javne finance v primeru uveljavitve predloga o obveznem drugem pokojninskem stebru. Prispevni delež v drugi pokojninski steber bomo porazdelili med delodajalce in delojemalce ter pri tem upoštevali javno-finančne posledice kot so izpad dohodnine, DDPO in dodatna vplačila javnim uslužbencem v drugi steber.

7 VPLIV UVEDBE OBVEZNEGA DRUGEGA POKOJNINSKEGA STEBRA NA JAVNE FINANCE

Pri ustreznosti uveljavitve obveznega dodatnega pokojninskega varčevanja v drugem pokojninskem stebru je poleg dodatnih privarčevanih sredstev za posameznika potrebno pogledati, kakšen vpliv bo imela uvedba na celotne javne finance države tako na kratki rok, kot predvsem na dolgi rok. Predlog uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega varčevanja je dolgoročno usmerjen projekt, ki bo v prvih letih pomenil dodatne javno-finančne izdatke, na dolgi rok bi jih pa razbremenil.

7.1 Predpostavke uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja v drugem stebru

7.1.1 Predlagane prispevne stopnje v obvezni drugi pokojninski steber

Poleg učinka na izdatke države je pomemben tudi učinek, ki ga bi uvedba obveznega dodatnega pokojninskega varčevanja imela na delodajalce. Delodajalci bi morali vplačevati sredstva vsem zaposlenim, kar bi pomenilo dodatne stroške podjetij. V preteklem poglavju so predstavljene različne možnosti prispevka v drugi pokojninski steber, in sicer, od 5 % do 12 % ter kakšen učinek bi to imelo na sredstva posameznika ob upokojitvi. V primeru, da bi skupni prispevki znašali 9 % bruto plače posameznika, bi bila prispevna stopnja razporejena v dvotretjinski meri na delodajalce, eno tretjinsko pa na delojemalce, v obliki žrtvovanja deleža bruto plače. V spodnji tabeli je predstavljen delež prispevka, ki bo razporejen med delodajalce in delojemalce.

Tabela 15: Prispevne stopnje delodajalcev in delojemalcev v drugi steber, po odstotkih (v %)

Prispevni odstotek	Delodajalec	Delojemalec	Leto	Delodajalec	Delojemalec	Skupaj
5	3,5	1,5	2021	1,0	0,5	1,5
6	4,0	2,0	2022	2,0	1,0	3,0
7	4,5	2,5	2023	3,0	1,5	4,5
8	5,5	2,5	2024	4,0	2,0	6,0
9	6,0	3,0	2025	5,0	2,5	7,5
10	6,5	3,5	2026-2030	6,0	3,0	9,0
11	7,0	4,0	2031	6,5	3,5	10,0
12	8,0	4,0	2032	7,0	4,0	11,0
			2033	8,0	4,0	12,0

Vir: Lastni izračuni.

Prispevni odstotki v drugi pokojninski steber bi bili v večji meri porazdeljeni na delodajalce zaradi nižjega prispevka v pokojninsko in invalidsko zavarovanje. Delodajalci od leta 1996 naprej v pokojninsko in invalidsko zavarovanje prispevajo 8,85 % dodatka na bruto plačo posameznika, delojemalci pa 15,5 % od lastne bruto plače.

Pri uvedbi obveznega drugega pokojninskega stebra je potrebno biti previden, da ne bi prehitro obremenili delodajalce, temveč povečevali prispevne stopnje postopoma, in sicer največ za 1 % na letni ravni. V tem primeru bi v šestih letih lahko prišli do prispevne stopnje v višini 6 % bruto plače zaposlenega iz naslova delodajalcev, poleg tega bi zaposleni prispevali 3 % od svoje bruto plače, kot je prikazano v tabeli 14.

Obvezni drugi pokojninski steber bi se združil s trenutno obstoječim prostovoljnim dodatnim pokojninskim zavarovanjem. Za tiste, ki že vplačujejo v drugi steber, bi zakon v prehodnem obdobju moral omogočati polne davčne olajšave, pri vplačevanju zneskov nad predlagano

zakonsko določeno prispevno stopnjo po letih (v tabeli 14), do zneska, ki je urejen v zakonu ZPIZ-2. Pričakovati je, da bodo ti delodajalci nadaljevali z vplačevanjem podobnih prispevkov tudi ob uvedbi obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, dokler se zakonsko določene prispevne stopnje ne bi izenačile z njihovimi trenutnimi.

7.1.2 Predpostavke vplačil v drugi pokojninski steber, vključujoč že obstoječe varčevalce

Pri izračunih uporabljamo predpostavke, da bi podjetja in posamezniki, ki v letu 2020 že vplačujejo sredstva v drugi pokojninski steber, še naprej vplačevali enak odstotek premij kot pred tem, in sicer dokler obvezne prispevne stopnje ne bi presegle trenutnih stopenj, ki jih že vplačujejo. Pri skupnem številu zaposlenih so upoštevane projekcije iz Eurostat statistične baze (2021), ki so usklajene s projekcijami poročila The 2021 Ageing Report (2021), Evropske komisije. Število zaposlenih v javnem sektorju je v 5-letnem povprečju od 2016 do 2020 znašalo 19 % vseh zaposlenih, na podlagi tega povprečja so pripravljene projekcije za nadaljnja leta.

Tabela 16: Zneski vplačil v 2. pokojninski steber od 2020 do 2026, z upoštevanjem 9 % prispevne stopnje

Leto	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Skupno število zaposlenih	982.603	982.841	981.875	980.545	978.606	975.764	973.604
Število zaposlenih v javnem sektorju	184.833	186.308	186.125	185.873	185.506	184.967	184.557
Delež plačane premije na bruto plačo v javnem sektorju (v %)	1,92	2,0	2,0	3,0	4,0	5,0	6,0
Delež delodajalcev z vplačili v 2. steber, brez JU (v %)	24,1	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0	25,0
Delež vplačane premije delod. (v %)	3,7	4,0	4,0	4,0	4,0	5,0	6,0
Delež delojemalcev z vplačili v 2. steber, brez JU (v %)	4,7	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
Delež vplačane premije deloje. (v %)	3,7	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0

Vir: Majcen, Čok & Ogorevc (2020), Lastni izračuni, letna poročila ZPIZ, Eurostat (2021): EUROPOP2019.

V letu 2020 je država zaposlenim v javnem sektorju vplačevala mesečni prispevek v višini 30,53 EUR za zaposlene v po letu 2003, ter od 30,53 EUR do 59,97 EUR za tiste, ki so bili zaposleni pred letom 2003, na podlagi delovne dobe (SVIZ, 2021). Na podlagi izračunov je upoštevana povprečna mesečna premija 36 EUR na mesec za posameznega zaposlenega, kar predstavlja 1,92 % povprečne bruto mesečne plače v letu 2020. Upoštevamo, da bo v letu 2021 država vplačevala mesečno premijo v drugi pokojninski steber v višini 2 % bruto plače, od 2022 naprej pa na podlagi zakonsko določenih prispevnih stopenj.

Pri deležu delodajalcev (kolektivno) in delojemalcev (individualno) v zasebnem sektorju, ki vplačujejo sredstva v drugi steber so bili na podlagi pridobljenih podatkov iz letnih poročil ZPIZ, Republika Slovenija, Gov (2021a) ter Majcen, Čok & Ogorevc (2020), pridobljeni podatki, da so delodajalci v letu 2020 aktivno prispevali sredstva PDPZ 24,1 % zaposlenim osebam. Skupna prispevna stopnja delodajalcev in delojemalcev je znašala 3,7 %.

Na podlagi zgornjih izračunov je upoštevano, da 25 % delodajalcev plačuje sredstva v višini 4 % bruto plače, do leta 2023, od leta 2024 naprej pa na podlagi zakonsko določenih prispevnih stopenj. Pri individualnih vplačilih delojemalcev upošteujemo, da 5 % delojemalcev aktivno vplačuje sredstva v drugi pokojninski steber, in sicer v višini 3 % bruto plače. Od leta 2026 so vplačila uporabljena na podlagi zakonsko določenih prispevnih stopenj, ki bodo znašale 3 % bruto plače posameznika.

7.1.3 Dodatni stroški obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Pri izračunih na vplačane premije je potrebno upoštevati tudi dodatne stroške, ki bodo nastali zaradi uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja. V magistrskem delu niso upoštevani stroški, ki nastanejo za delodajalce (dodatek na bruto plačo) ter delojemalce (znižani prejemki plače). Upoštevani so naslednji javno-finančni učinki:

- Izpad dohodnine (posledica plačila delojemalčevega dela prispevka v drugi steber);
- Izpad DDPO (posledica plačila delodajalčevega dela prispevka v drugi steber);
- Potrebna sredstva v javnem sektorju (posledica plačila delodajalčevega dela prispevka v drugi steber za javne uslužbence).

Za posamezno leto uporabljamo znesek vplačila delojemalcev na podlagi določene prispevne stopnje (0,5 % za prvo, 1 % za drugo leto, itd). Upoštevano je, da ima posameznik povprečno bruto mesečno plačo, kar pomeni, da njegova dohodninska stopnja pri prispevkih v drugi pokojninski steber znaša 26 % ter služi kot osnova za izračun davčnega izpada za državo pri upoštevanju dohodnine.

DDPO je določen po splošni stopnji v višini 19 %, ki so jo dolžni plačati vsi pravni subjekti razen določenih izjem (društva, verske skupnosti, politične stranke ter ostale nepridobitne dejavnosti). Investicijski skladi, ki razdelijo najmanj 90 % poslovnega dobička prejšnjega davčnega obdobja, pokojninski skladi ter zavarovalnice, ki izvajajo varčevanje za pokojnino so oproščene davka DDPO (Pravno-informacijski center, 2021). Na podlagi zgoraj opisanih izjem je v izračunih znižana davčna stopnja DDPO in upoštevana v višini 16 %, tako kot so v svojem poročilu predpostavili Majcen, Čok & Ogorevc (2020). Upoštevan je 19 % delež zaposlenih v javnem sektorju, ki niso subjekt izračuna DDPO, kar pomeni, da realni davčni izpad DDPO na zaposlenega v Sloveniji znaša 12,97 %.

Potrebno je upoštevati tudi potrebne dodatne stroške na podlagi plačila prispevne stopnje zaposlenim v javnem sektorju, kjer so vsi prispevki izdatek države. V prihodnjih letih bi se z uvedbo obveznega drugega stebra prispevna stopnja zaposlenim v javnem sektorju izenačila s prispevno stopnjo v zasebnem sektorju, ki jo delodajalci prispevajo svojim zaposlenim.

Tabela 17: Stroški drugega pokojninskega stebra v mio EUR ter delež le teh v BDP

Leto	2020	2021	2022	2023	2025	2030	2035
Vsi stroški pokojnin	5.207	5.336	5.465	5.585	5.810	6.195	6.526
Število vseh starostnih upokojencev	461	471	481	490	507	547	582
Skupni znesek privarčevanih prispevkov	265	549	767	1.024	1.588	1.870	1.823
Strošek izpada dohodnine za javne finance	8	35	61	87	139	162	158
Strošek izpada DDPO za javne finance	30	49	69	90	137	162	158
Strošek plačila prispevkov javnim uslužbencem	79	81	81	121	200	236	230
Skupaj celotni dodatni stroški javnih financ	117	165	211	298	476	560	546
Delež stroškov dodatne pokojnine v BDP (%)	0,3	0,4	0,5	0,6	1,0	1,2	1,2
Leto	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070
Vsi stroški pokojnin	6.779	7.011	7.138	7.137	7.013	6.841	6.672
Število vseh starostnih upokojencev	609	634	648	649	637	621	604
Skupni znesek privarčevanih prispevkov	1.779	1.713	1.652	1.609	1.592	1.584	1.577
Strošek izpada dohodnine za javne finance	154	148	143	139	138	137	137
Strošek izpada DDPO za javne finance	154	148	143	139	138	137	136
Strošek plačila prispevkov javnim uslužbencem	225	216	209	203	201	200	199
Skupaj celotni dodatni stroški javnih financ	533	513	495	482	477	475	472
Delež stroškov dodatne pokojnine v BDP (%)	1,2	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,0

Vir: Eurostat (2021): EUROPOP2019, lastni izračuni.

Slovenski BDP je uporabljen iz leta 2020, ko je znašal 45,97 mrd EUR. Uvedba mesečne prispevne stopnje v višini 9 % bruto plače (6 % dodatni del delodajalcev in 3 % del delojemalcev) bi povečala javno-finančne izdatke za maksimalno 1,2 % BDP oziroma 560 mio EUR letno.

Največji delež izdatkov predstavljajo vplačila prispevkov države za javne uslužbenke, maksimalno v višini 236 mio EUR v letu 2030, medtem ko davčni izpad pri dohodnini in DDPO znaša 162 mio EUR. Obvezni drugi pokojninski steber v višini 12 % ne bi bistveno povišal javno-finančnih izdatkov glede na BDP države. V kolikor bi uvedli prispevno stopnjo v višini 12 % bruto plače, bi maksimalni letni javno-finančni izdatki znašali 1,6 % BDP države. Do leta 2055 se bo tudi povečalo število upokojencev, ko bo znašalo 649 tisoč, kar pomeni 188 tisoč upokojencev več, oziroma 41 % povečanje v primerjavi z letom 2020.

7.1.4 Preostale predpostavke, uporabljene v izračunih

Pri izračunih je potrebno poleg prispevnega odstotka vplačil, stroškov obveznega dodatnega pokojninskega varčevanja v drugem stebru in upoštevanja že aktivnih vplačnikov, upoštevati še predvsem naslednje dejavnike:

- Projekcije o prebivalstvu so uporabljene iz statistične podatkovne baze Eurostat: EUROPOP2019, kjer so uporabljene projekcije od leta 2020 do 2070;

- Združevanje števila prebivalcev v starostne razrede 5 let za delovno aktivne, ter 10 ali več let za delovno neaktivne prebivalce;
- Stopnja zaposlenosti/brezposelnosti prebivalcev ter skupno število zaposlenih je upoštevano na podlagi poročila The 2021 Ageing Report, Evropske komisije (2021). Ker so podatki na voljo samo za obdobje 10 let, je uporabljeno linearno prehajanje v vmesnem obdobju, do naslednjega podatka, ki je na voljo;
- Podatek o zaposlenih, s starostjo od 15 do 20 let ter od 65 do 75 let je upoštevan na podlagi trenutnih podatkov ter na prihodnjih projekcijah poročila Evropske Komisije;
- Odstotek delovno aktivnih ljudi je upoštevan posebej za moške in ženske za najboljši približek projekcijam;
- Izračun davčnega izpada dohodnine in DDPO ter plačila prispevkov javnim uslužbencem je pripravljeno na povprečni slovenski mesečni bruto plači v letu 2020 (1.856,2 EUR);
- Število prejemnikov pokojnine je pripravljeno na podlagi podatkov poročila The 2021 Ageing Report (2021) z uporabo naslednjih odstotkov prejemnikov pokojnine:
 - Vsi prebivalci, starejši nad 70 let;
 - 100 % prebivalcev s starostjo od 65 do 70 let, s predpostavko, da se odstotek linearno znižuje na 85 % prebivalcev do leta 2070;
 - 20 % prebivalcev s starostjo od 60 do 65 let;
 - 5 % prebivalcev s starostjo od 55 do 59 let;
- Od leta 2021 do 2024 so upoštevani odmerni odstotki državne pokojnine za moške in ženske po različni stopnji, na podlagi trenutno veljavne zakonodaje ter se z letom 2025 izenačijo pri 63,5 % neto plače v letu 2020;
- Invalidski upokojnenci predstavljajo 3,5 % prebivalcev v Sloveniji, po posameznih letih ter prejemajo invalidsko pokojnino v višini 45 % neto plače v letu 2020;
- Družinski in vdovski upokojnenci predstavljajo 4 % prebivalcev v Sloveniji, po letih ter prejemajo vdovsko oziroma družinsko pokojnino v višini 36,5 % neto plače v letu 2020. Izračuni so narejeni na podlagi podatkov iz letnih poročil ZPIZ od 2016 do 2020;
- Povprečna delovna doba upokojencev se od leta 2020, ko je znašala 36,7 let povečuje vsako leto za 0,1 leta do 2030, od 2030 naprej pa za 0,05 leta, do 2050, ko znaša 38,7 let. Od leta 2050 povprečna delovna doba upokojencev ostaja nespremenjena, 38,7 let;
- Prihodnji zneski so izračunani na podatkih in cenah iz leta 2020, brez upoštevanja učinka inflacije ter rasti plač oziroma BDP, da dobimo realne vrednosti, kakšen bi bil znesek v današnjih evrih.

7.2 Izračun učinka uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega varčevanja na javno-finančne izdatke države

Glavni cilj uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega varčevanja je razbremenitev javnih financ, na drugi strani pa obdržati oziroma celo povišati pokojninske prejemke za bodoče upokojnence. Gre za dolgoročen projekt, ki v prvih letih nima bistvenega pozitivnega učinka, na drugi strani povzroča višje javno-finančne izdatke države (vplačila prispevkov javnim

uslužbencem ter davčnih izpadov pri dohodnini in DDPO). Cilj je, da imajo zavarovanci vsaj 70 % nadomestitveno razmerje povprečne neto plače v obdobju upokojitve. Torej, šele ko je ta delež dosežen, lahko pride do postopnega zniževanja državne pokojnine iz prvega stebra.

Po obdobju 20 let začnemo pridobivati pozitiven vpliv zniževanja javno-finančnih odhodkov iz naslova državnih pokojnin v prvem stebru, zaradi zadostnega nadomestitvenega deleža pokojnine iz naslova obveznega drugega pokojninskega stebra. V spodnjih tabelah je prikazano uporabljeno znižanje odmernega odstotka v prvem pokojninskem stebru glede na izračune prejemkov iz obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, kot je predstavljeno v prejšnjem poglavju.

Tabela 18: Znižanje odmernega odstotka v prvem pokojninskem stebru glede na dolžino varčevanja in delež prispevka (v %)

Dolžina varčevanja	Stopnja prispevka v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
10	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
15	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
20	-1,0	-1,0	-1,0	-2,0	-2,5	-2,5	-3,0	-3,0
25	-2,5	-2,5	-3,5	-4,5	-5,5	-6,5	-7,5	-7,5
30	-4,5	-5,5	-6,5	-8,5	-10,5	-11,5	-12,5	-13,5
35	-6,5	-9,5	-11,5	-13,5	-15,5	-17,5	-19,5	-20,5
40	-10,5	-14,5	-17,5	-19,5	-22,5	-25,5	-27,5	-29,5
40 (začetek čez 5 let)	-11,5	-15,5	-19,5	-22,5	-26,5	-29,5	-32,5	-35,5

Vir: Lastni izračuni.

V izračunih je upoštevano, da nadomestitveno razmerje povprečne neto plače v obdobju zaposlitve znaša vsaj 70 %, razen v primeru prispevne stopnje v višini 5 %, po 20 letih varčevanja, ko bi le-ta znašal 69 % ter se v prihodnosti povečeval nad 70 %. Točna nadomestitvena razmerja neto plače so prikazana v tabeli 18.

Enako znižanje stopnje uporabljamo za invalidske in vdovske pokojnine, ki bi se znižale na podlagi že privarčevanih sredstev, preden nastopi invalidnina oziroma smrt v primeru vdovskih pokojnin.

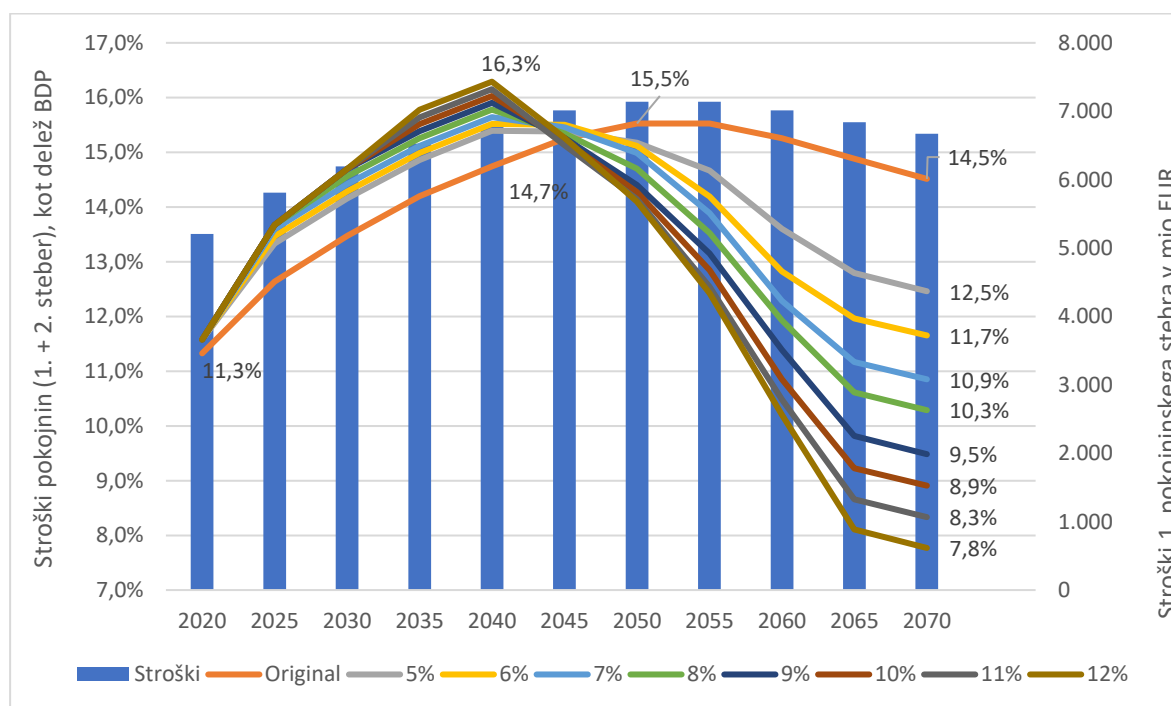
Tabela 19: Razmerje med povprečno pokojnino iz prvega in drugega stebra skupaj ter povprečno neto plačo, z upoštevanjem znižanja odmernega odstotka v prvem pokojninskem stebru (v %)

Dolžina varčevanja	Stopnja prispevka v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	64,6	64,7	64,8	64,8	64,8	64,8	64,8	64,8
10	66,1	66,6	66,9	67,2	67,5	67,5	67,5	67,5
15	67,9	68,7	69,3	70,0	70,6	70,9	71,1	71,3
20	69,0	70,1	71,2	71,2	71,6	72,2	72,3	72,7
25	70,0	71,6	72,1	72,5	72,9	72,9	72,8	73,6
30	71,1	72,2	73,3	73,2	73,1	73,5	73,8	74,0
35	72,8	72,7	73,3	73,9	74,5	74,3	74,1	74,8
40	73,4	73,0	73,5	74,9	75,1	74,7	75,0	75,3
40 (začetek čez 5 let)	73,6	73,8	74,0	75,3	75,5	75,7	75,8	75,8

Vir: Lastni izračuni.

Potrebno je upoštevati predpostavko, da so vsi zaposleni (tudi samostojni podjetniki in pogodbeni delavci) vključeni v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, da lahko dosežemo zgornja znižanja odmernega odstotka v prvi pokojninski steber.

Slika 18: Stroški prvega pokojninskega stebra ter delež izdatkov za pokojnine predloga novega sistema glede na prispevno stopnjo v 2. pokojninski steber

Vir: Lastni izračuni.

Uvedba obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja bi ob uporabljenih predpostavkah na javno-finančne izdatke začela prikazovati pozitiven vpliv okrog leta 2045, ko bi delež pokojninskih izdatkov v BDPju predstavljal manjši ali enak delež v primerjavi z upoštevanjem izdatkov izključno iz prvega pokojninskega stebra. Od leta 2048 naprej pa že vsi scenariji prinašajo nižje pokojninske izdatke, kot ob trenutni ureditvi prvega pokojninskega stebra. Trenutna ureditev PDPZ v letu 2020 predstavlja stroške v višini 0,3 % deleža BDP ter bi se ob ohranitvi trenutnega sistema delež predvidoma povečeval zaradi vse večjega zavedanja posameznikov o pomembnosti dodatnega varčevanja za pokojnino.

Zaradi zadostnih prihodkov iz naslova obveznega drugega stebra bi posamezniki imeli povprečno neto nadomestitveno razmerje, vsaj v višini 70 %, ob enem bi država lahko začela zniževati odmerni odstotek prvega pokojninskega stebra. Do leta 2065, ko bi sistem dosegel stopnjo zrelosti, bi delež pokojninskih izdatkov v BDP znašal od 12,8 % (5 % prispevna stopnja) do 8,1 % (12 % prispevna stopnja). Najvišja opisna prispevna stopnja v višini 12 % povprečne bruto plače bi pomenila, da bi se odmerni odstotek izdatkov državne pokojnine znižal iz 63,5 % na 28 %, kljub temu bi se povečalo nadomestitveno razmerje neto plače ob zaposlitvi ter bi znašal 75,8 %.

Izračun učinka uvedbe obveznega drugega pokojninskega stebra potrjuje izboljšanje dolgoročne vzdržljivosti pokojninskega sistema, s tem rešitve pokojninske problematike za prihodnje generacije. V kratkoročnem in srednjeročnem obdobju ni neposrednih pozitivnih učinkov na javne izdatke države, nasprotno, gre za povečanje izdatkov iz naslova davčnih olajšav in plačila premije zaposlenim v javnem sektorju. V primeru 9 % prispevne stopnje v obvezni drugi steber, se pokojninski izdatki dodatno povečajo za 9 % (1,2 % BDP) glede na projicirane javno-finančne izdatke za prvi pokojninski steber, oziroma 3 odstotne točke manj ob upoštevanju trenutne uredbe PDPZ. Ob zrelosti pokojninskega sistema, ki je pri 46 letih od uvedbe (40 let plačevanja polne prispevne stopnje), bi delež pokojninskih izdatkov v BDP znašal 9,7 %, kar pomeni 34 % znižanje v primerjavi s trenutno ureditvijo, z upoštevanjem izključno stroškov prvega pokojninskega stebra (14,8 % BDP).

Maksimalno vrednost pokojninskih izdatkov bi z 9 % prispevno stopnjo v obvezni drugi pokojninski steber dosegli leta 2040, ko bi delež pokojninskih izdatkov v BDP znašal 15,9 %. V nadaljnjih letih bi se delež pokojninskih izdatkov v BDP zniževal vsakoletno, navkljub rasti neto nadomestitvenega razmerja.

SKLEP

Poglaviten namen magistrskega dela je prikaz alternative trenutno obstoječemu pokojninskemu sistemu predvsem na podlagi starajočega se prebivalstva ter projekcij demografskih gibanj v Sloveniji. Slovenija ima že sedaj visoke izdatke za pokojnine kot delež v BDP ter smo visoko nad povprečjem EU. Po napovedih MDDSZ bi med vsemi

evropskimi državami Slovenija lahko imela v letu 2047 najvišji delež izdatkov za pokojnine v BDP.

Slovenija je v zadnjih letih izvedla določene reforme pokojninskega sistema (ZPIZ-2 ter ZPIZ-2G). Reforme zadevajo predvsem prvi pokojninski steber, ki deluje na načelu medgeneracijske solidarnosti, in sicer kasnejšo upokojitveno starost, daljšo osnovo v izračunu pokojninske osnove in povečan odmerni odstotek pokojnine za moške. Te spremembe bodo izboljšale bodoče prejeme upokojencev, vendar ne bodo razbremenile državne blagajne. Pri varčevanju v drugem pokojninskem stebru ni prišlo do obsežnejših sprememb. Z zakonom ZPIZ-2 je prišlo do razširitve naložbenih možnosti, varčevanja v skladih življenjskega cikla, omejitve možnosti predčasnih izplačil ter ureditve izplačevanja pokojninskih rent. Ni bilo pa narejeno dovolj za povečanje deleža zavarovancev, ki so vključeni v dodatno varčevanje v drugem stebru. Za varčevanje v drugem pokojninskem stebru obstajajo davčne ugodnosti, vendar se kljub temu zavarovanci ne odločajo za povečano varčevanje v tej obliki. Država ima tu pomembno vlogo pri izobraževanju prebivalcev o pomembnosti dodatnega pokojninskega varčevanja, toda le dodatno izobraževanje ne bo zadostilo potrebam in zadostnemu povečanju sredstev v drugem stebru.

Za zagotovitev dolgoročne vzdržnosti bo potrebna strukturna reforma pokojninskega sistema. V ta namen sem v magistrskem delu raziskoval vpeljavo obveznega drugega pokojninskega stebra, na primeru Avstralije, kjer je v veljavi že skoraj tri desetletja. V Avstraliji je sistem že blizu zrelosti ter predstavlja glavni vir dohodkov posameznikov po upokojitvi. V delu predstavljam pomembnost, da so v dodatno pokojninsko varčevanje v drugem stebru vključeni vsi zavarovanci pri ZPIZ, saj s tem dobimo celovit sistem in višje varčevanje posameznikov. Predpostavljam, da bi z uvedbo omogočili tako povečanje nadomestitvenega razmerja povprečne neto plače prebivalcev v obdobju upokojitve kot tudi zmanjšanje pokojninskih izdatkov države.

Pri uvedbi obveznega drugega pokojninskega stebra pomembno vlogo igra določitev prispevne stopnje. V kolikor je določena prenizka prispevna stopnja, lahko vodi do nizkih prejemkov in s tem do nezadostnosti sredstev ob upokojitvi, v primeru previsoke stopnje pa lahko izdatno obremeni javno-finančne izdatke države za pokojnino, tudi iz naslova davčnih izpadov, ki bi nastali iz naslova dohodnine in DDPO. Ob uvedbi bi bilo potrebno prispevne stopnje povečevati postopoma, da ne bi prehitro obremenili delodajalce ter delojemalce. V izračunih predpostavljam, da bi delodajalci prispevali dve tretjini premij, delojemalci pa eno tretjino, predvsem na podlagi nižje stopnje prispevkov delodajalcev v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, glede na delojemalce, ter tudi nižje stopnje v primerjavi z ostalimi evropskimi državami.

Dodatno pokojninsko varčevanje v drugem stebru prinaša večje pozitivne učinke predvsem na daljši rok, to pomeni, da bi se po 20 letih lahko začeli zniževati odmerni odstotki pokojnine iz prvega pokojninskega stebra ter se občutno znižali v obdobju 40 let, ko pokojninski sistem doseže zrelost. Izračun je pokazal, da bi vse prispevne stopnje od 5 do

12 % v drugi pokojninski steber na daljši rok pozitivno vplivale zmanjšanje državnih izdatkov. S tem se potrjuje moje raziskovalno vprašanje, da bi uvedba obveznega drugega pokojninskega stebra ustrezala Sloveniji na dolgoročni horizont. Prispevna stopnja v višini 9 % bi v prvih 20 letih dodatno obremenila javno-finančne izdatke za 1,2 % BDP, vendar bi na obdobje 40 let znižala izdatke za 5 % BDP na letni ravni. S tem bi omogočila znižanje odmernega odstotka v prvem pokojninskem stebru za 22,5 odstotnih točk, ob-ene bi nadomestitveno razmerje upokoencev znašalo 75 % povprečne plače v zaposlitvi.

Država se lahko kasneje odloči še za dodatno povečanje prispevne stopnje na 12 %, kot je prikazano v magistrskem delu in s tem sledi avstralskem modelu. Vendar je smiselno, da sledi avstralskemu modelu tudi glede postopnega povečevanja prispevne stopnje, da sprva začne pridobivati ugodnosti varčevanja v obveznem drugem stebru, ki vodijo v postopno zniževanje odmernega odstotka v prvem stebru ter nato dodatno poviša prispevke v drugi steber.

Ugotovitve opozarjajo na pomembnost čim hitrejšega ukrepanja države glede spremembe pokojninskega sistema in uveljavitve obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja v drugem pokojninskem stebru. Delež izdatkov prvega pokojninskega stebra v BDP, ob trenutno veljavnih pogojih, bi maksimalno vrednost dosegel v letu 2054 in sicer 15,6 %, brez upoštevanja dodatnih stroškov PDPZ. V primeru takojšnje uvedbe obveznega drugega pokojninskega stebra bi leta 2054 pri prispevni stopnji v višini 9 % povprečne bruto plače, delež pokojninskih izdatkov v BDP znašal 13,5 % (2,1 odstotni točki manj kot v osnovnem scenariju); navkljub temu bi posameznik imel neto nadomestitveno razmerje v višini 74 % svoje povprečne plače, namesto 63,5 %, kot predvideva trenutni pokojninski sistem.

Na podlagi izračunanih podatkov bi bila najbolj primerna prispevna stopnja v obvezni drugi pokojninski steber v višini 9 % povprečne bruto plače. Ta prispevna stopnja bi posameznikom zagotovila zadovoljiva sredstva ob upokojitvi iz naslova varčevanja v drugem stebru, ob-ene pa po 20 letih omogočila zniževanje odmernega odstotka državne pokojnine iz prvega stebra. V kolikor bi država želela še dodatno povečanje prispevne stopnje na 12 %, to lahko uveljavi od leta 2031 naprej, kot je prikazano v izračunih.

Izračuni so osredotočeni samo na prikaz osnovnega načina uvedbe obveznega drugega pokojninskega stebra z upoštevanjem različnih prispevnih stopenj v sistem, vendar se lahko obenem reformira tudi prvi pokojninski steber. Prvi steber se lahko razdeli na dva dela. Prvi oziroma osnovni del bi bil fiksni in bi vsak upokojenec prejel enak znesek, drugi del bi bil podoben sedanjemu, torej bi bil izračunan na podlagi vplačanih prispevkov v celotnem obdobju zaposlitve in ne le najugodnejših 24 zaporednih let.

Drugi scenarij predstavlja možnost dodatnega vplačevanja prispevkov zavarovancem, s podpovprečno mesečno plačo pod 80 %, v drugi pokojninski steber. Ti zavarovanci imajo ob upokojitvi največ težav z ohranjanjem ustreznega življenjskega standarda in so pogosto pahnjeni v revščino ter so odvisni od dodatne pomoči.

Tretji scenarij predpostavlja, da bi bil pokojninski sistem enak prikazanemu v magistrskem delu, vendar upokojencem, ki so prejeli podpovprečno plačo (na primer do 80 % povprečne plače) v obdobju zaposlitve, ne bi zniževali odmernih odstotkov pokojnine prvega stebra po enaki stopnji, temveč po zmanjšani stopnji, kar bi pomenilo višje pokojnine in boljši življenjski standard upokojencev.

Vsi trije prikazani scenariji so socialno naravnani ter omogočajo višje pokojninske prejemke predvsem osebam z najnižjimi prihranki. Lahko bi upoštevali dodatni pogoj; v kolikor ima oseba dodana sredstva, kot je dodatna nepremičnina ter druge luksuzne dobrine, do te olajšave ne bi bila upravičena. Cilj je zagotoviti vsem bodočim upokojencem ustrezno pokojnino, ki bo omogočala dostojno življenje v tretjem življenjskem obdobju.

Opravljen analiza kaže pomembnost čim hitrejših reform pokojninskega sistema, da zagotovimo ustrezne prejemke bodočim upokojencem. Vprašanje ni, kdaj je najbolj smiselno uvesti reformo, temveč zakaj do celovite pokojninske reforme še ni prišlo.

LITERATURA IN VIRI

1. ABC News. (2016). *Fact check: Was superannuation designed to get people off the pension?* Pridobljeno 18. marca 2019 iz <https://www.abc.net.au/news/2015-11-18/fact-check-was-super-designed-to-get-people-off-the-pension/6923582?nw=0>
2. APRA. (2007). *APRA Insight Issue Two 2007. A recent history of superannuation in Australia.* Sydney: Australian Prudential Regulation Authority (APRA).
3. APRA. (2012). *APRA Insight Issue One 2012. Superannuation industry overview, APRA's implementation of the Stronger Super reforms.* Sydney: Australian Prudential Regulation Authority (APRA).
4. APRA. (2013). *Publication of superannuation statistics and confidentiality of superannuation data.* Discussion paper (November 2013). Sydney: Australian Prudential Regulation Authority (APRA).
5. APRA. (2018). *Annual Superannuation Bulletin. June 2018* (Reissued 3. July 2019). Pridobljeno 22. maja 2020 iz https://www.apra.gov.au/sites/default/files/annual_superannuation_bulletin-june_2018_reissued_3_july_2019.pdf
6. APRA. (2019). *Annual Superannuation Bulletin. June 2019* (Issued 31. January 2020). Pridobljeno 22. maja 2020 iz <https://www.apra.gov.au/sites/default/files/2020-01/Annual%20Superannuation%20Bulletin%20June%202019.pdf>
7. APRA. (2020). *Annual Superannuation Bulletin. June 2020* (Issued 29. January 2021). Pridobljeno 15. junija 2021 iz <https://www.apra.gov.au/annual-superannuation-bulletin>
8. Australian Bureau of Statistics. (2021a). 3101.0 - *Australian Demographic Statistics.* Pridobljeno 2. aprila 2021 iz <https://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/mf/3101.0>
9. Australian Bureau of Statistics. (2021b). *Average Weekly Earnings, Australia, Nov 2020.* Pridobljeno 2. aprila 2021 iz <https://www.abs.gov.au/statistics/labour/earnings-and-work-hours/average-weekly-earnings-australia/latest-release>

10. Australian Government. (1992). Superannuation Guarantee (Administration) Act 1992. *Act No. 111 of 1992 as amended*. Canberra: Australian Government.
11. Australian Government. (2012). Default Superannuation Funds in Modern Awards. *Productivity Commission Draft Report*. Canberra: Australian Government, Productivity Commission.
12. Australian Government. (2019). *Retirement income Review – Consultation Paper November 2020*. Pridobljeno 12. januarja 2020 iz <https://treasury.gov.au/sites/default/files/2019-11/c2019-36292-v2.pdf>
13. Australian Super. (brez datuma). *Super/TTR Income. Annual Rates 1987 – 2020*. Pridobljeno 17. aprila 2021 iz <https://www.australiansuper.com/compare-us/our-performance>
14. Australian Super. (2021, 1. april). *Admin Fee Changes FAQs*. Pridobljeno 17. aprila 2021 iz <https://www.australiansuper.com/campaigns/feechanges-faqs>
15. Australian Taxation Office. (brez datuma). *Super guarantee percentage, Table 21: Super guarantee percentage*. Pridobljeno 27. marca 2020 iz <https://www.ato.gov.au/rates/key-superannuation-rates-and-thresholds/?anchor=Superguaranteepercentage>
16. Butt, A., Donald, M., Foster, F., Thorp, S. & Warren, G. (2018). 'One Size Fits All? Tailoring Retirement Plan Defaults. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 145, 546 – 66.
17. Chovancova, B. & Arendas, P. (2015). Long Term Passive Investment Strategies as a Part of Pension Systems. *Economics and Sociology*, 8(3), 55-67. DOI: 10.14254/2071-789X.2015/8-3/4
18. Clare, R. (2013). *Australian Superannuation: an equitable and sustainable arrangement in a post crisis world*. Sydney: Association of Superannuation Funds of Australia (ASFA).
19. Clare, R. (2019). *Australia's super system stacks up well internationally*. Sydney: Association of Superannuation Funds of Australia (ASFA).
20. Costello, P. (2006, 6. maj). *Budget Speech 2006-07*. (Delivered on the second reading of the appropriation bill (no.1) 2006-07). Pridobljeno 16. junija 2020 iz: <https://archive.budget.gov.au/2006-07/speech/speech.pdf>
21. Cvetko, A., Kalčič, M. & Pogačar, P. (2009). *Pregled sistema pokojninskega in invalidskega zavarovanja s komentarjem in sodno prakso*. Maribor: De Vesta.
22. Časnik Finance. (2020). *Upokojevanje v letu 2020*. Pridobljeno 9. maja 2020 iz <https://pro.finance.si/POKOJNINA/8956831/Upokojevanje-v-letu-2020>
23. Čok, M., Košak, M., Berk Skok, A. & Sambt, J. (2011). *Dolgoročni pomen 2. pokojninskega stebra*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
24. Deloitte. (2019). *Dynamics of the Australian Superannuation System. The next 20 years to 2038*. Pridobljeno 19. aprila 2020 iz <https://ioandc.com/wp-content/uploads/2019/12/6-Deloitte-paper-Dynamics-of-Super-the-next-20-years.pdf>
25. Deloitte. (2021). *Kako se slovenski pokojninski sistem primerja z drugimi po svetu?* Pridobljeno 11. junija 2021 iz <https://www2.deloitte.com/si/sl/pages/consulting/articles/cns-news-june-2020.html>

26. Donosi državnih obveznic (2,5 in 10 letno trajanje) večjih svetovnih gospodarstev od januarja 1981 do decembra 2020. (brez datuma). V *Podatkovna baza Bloomberg Terminal*. Pridobljeno 6. aprila 2021.
27. Donosi največjih svetovnih indeksov od januarja 1981 do decembra 2020. (brez datuma). V *Podatkovna baza Bloomberg Terminal*. Pridobljeno 6. aprila 2021.
28. Donosi podjetniških obveznic (2,5 in 10 letno trajanje), deljeno po bonitetnih ocenah ter na Evropo in ZDA, od decembra 2009 do decembra 2020. (brez datuma). V *Podatkovna baza Bloomberg Terminal*. Pridobljeno 6. aprila 2021.
29. Donosi skladov denarnega trga in depozitnih donosnosti (1-letni depoziti), deljeno glede na Evropo in ZDA, od decembra 2000 do decembra 2020. (brez datuma). V *Podatkovna baza Bloomberg Terminal*. Pridobljeno 6. aprila 2021.
30. Drew, M. & Stanford, J. (2003). *A review of Australia's Compulsory Superannuation scheme after a decade*. Brisbane: Queensland University of Technology.
31. Evropska komisija. (2019). *Priporočilo sveta zvezi z nacionalnim reformnim programom Slovenije za leto 2019 in mnenje Sveta o programu stabilnosti Slovenije za leto 2019*. Pridobljeno 8. februarja iz <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0524&from=EN>
32. Evropska komisija. (2021a). *The 2021 Ageing Report: Underlying Assumptions and Projection Methodologies*. Pridobljeno 17. maja 2021 iz: https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-underlying-assumptions-and-projection-methodologies_en
33. Evropska komisija. (2021b). *The 2021 Ageing Report: Economic and Budgetary Projections for the EU Member States (2019-2070)*. Pridobljeno 19. junija 2021 iz: https://ec.europa.eu/info/publications/2021-ageing-report-economic-and-budgetary-projections-eu-member-states-2019-2070_en
34. Eurostat. (2017). *The 2018 Ageing Report. Underlying Assumptions and Projection Methodologies*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
35. Eurostat. (2019). *Ageing Europe, Looking at the lives of older people in the EU, 2019 edition*. Pridobljeno 9. aprila 2020 iz https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Ageing_Europe_-_looking_at_the_lives_of_older_people_in_the_EU
36. Eurostat. (2021). EUROPOP 2019. *Population projections at national level (2019-2100)*. Pridobljeno 8. maja 2021 iz <https://ec.europa.eu/eurostat/web/population-demography-migration-projections/population-projections-/database>
37. Fair Work Commision. (2020). *Australia's national workplace relations tribunal. Modern Awards List*. Pridobljeno 20. aprila 2020 iz <https://www.fwc.gov.au/awards-and-agreements/awards/modern-awards/modern-awards-list>
38. Firststatesuper (brez datuma). *Age Pension and other government benefits*. Pridobljeno 17. decembra 2019 iz <https://firststatesuper.com.au/member/retirement/making-most-of-retirement/government-benefits>
39. Gallagher P. & May Z. (2018). *Are comparisons based on superannuation fund-level performance useful?* Pridobljeno 18. septembra 2020 iz <https://www.researchgate.net/>

- publication/325285489_Are_comparisons_based_on_superannuation_fund-level_performance_useful_RESEARCH
40. GDP Growth in OECD countries. (brez datuma). V *Podatkovna baza Bloomberg Terminal*. Pridobljeno 5. aprila 2021.
 41. Heng, P., Niblock, S. J. & Harrison, J. L. (2015). *Retirement policy: a review of the role, characteristics, and contribution of the Australian superannuation system*. Canberra: The Australian National University.
 42. Industry Commision. (1991). *Annual Report 1990-91*. Canberra: Australian Government Publishing Service Canberra.
 43. International Actuarial Association. (2018). Defined Benefit Pension Plan Funding and the Role of Actuaries. *Eductational Monograph*. Pridobljeno 25. maja 2020 iz https://www.actuaries.org/IAA/Documents/Publications/Papers/PEBC_Pension_Funding_Monograph_May2018.pdf
 44. Kapitalska družba. (2020). *Izjava o naložbeni politiki sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja Republike Slovenije*. Ljubljana: Kapitalska družba.
 45. Kapitalska družba. (2021). *Letno poročilo Sklada obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja RS 2020*. Ljubljana: Kapitalska družba. Pridobljeno 15. junija 2021 iz http://www.kapitalska-druzba.si/_files/5219/SODPZ%20LP%202020_FINAL.pdf
 46. Kapitalska družba. (brez datuma). Arhiv poslovnih poročil Kapitalske družbe. Pridobljeno 21. aprila 2020 iz http://www.kapitalska-druzba.si/o_kapitalski_druzbi/letna_porocila/arhiv
 47. Keating, P. J. (2007). *The Story of Modern Superannuation*. Pridobljeno 25. maja 2020 iz <http://www.keating.org.au/shop/item/the-story-of-modern-superannuation-31-october-2007>
 48. Kocijančič, I. (2019). *Financiranje in finančna vzdržnost pokojninskega sistema* (magistrsko delo). Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.
 49. Liu, K. J. (2013). *Australian Superannuation: Operational Structure, Investment Performance and Trustee Governance*. Sydney: The University of Sydney, Discipline of Finance Business School.
 50. Majcen, B., Čok, M. & Ogorevc, M. (2020). *Analiza pomena drugega pokojninskega stebra ob spremembah na področju pokojnin*. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja.
 51. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti MDDSZ. (2004). *Informacija o razvoju dodatnega pokojninskega zavarovanja v letu 2003*. Pridobljeno 16. maja 2020 iz https://www.gov.si/gone?src=http://www.mddsz.gov.si&url=http://mddsz.arhiv-spletisc.gov.si/fileadmin/mddsz.gov.si/pageuploads/dokumenti_pdf/dpz_inf03.pdf
 52. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti MDDSZ. (2016). *Bela knjiga o pokojninah*. Pridobljeno 14. januarja 2021 iz <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MDDSZ/pokojnine/Bela-knjiga-o-pokojninah.pdf>
 53. Mercer. (2019). *Melbourne Mercer Global Pension Index*. Melbourne: Monash Centre for Financial Studies.

54. Modra Zavarovalnica. (2020a). *Varčevanje za pokojnino*. Pridobljeno 21. januarja 2020 iz <https://www.modra.si/varcevanje-za-pokojnino>.
55. Modra Zavarovalnica. (2020b). Katalog informacij javnega značaja. *Letno poročilo Modre zavarovalnice*. Pridobljeno 21. aprila 2020 iz <https://www.modra.si/katalog-informacij-javnega-znacaja/>
56. Modra Zavarovalnica. (2021a). *Izračun dodatne pokojnine*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz <https://www.modra.si/informativni-izracuni/izracun-dodatne-pokojnine/>
57. Modra Zavarovalnica. (2021b). *Poročilo o solventnosti in finančnem položaju zavarovalnice za leto 2016-2020*. Pridobljeno 1. aprila 2021 iz <https://www.modra.si/onas/letna-porocila/>
58. Nielson, P. (2010). *Chronology of superannuation and retirement income in Australia*. Canberra: Parliament of Australia, Department of Parliamentary Services.
59. Ntalianis, M. & Wise, V. (2011). The Role of Financial Education in Retirement Planning. *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 5(2), Art. 3. Melbourne: University of Wollongong.
60. OECD. (2005). Economic surveys. *Australia. Volume 2004/18 – February 2005*. Paris: OECD Publications.
61. OECD. (2006). *Financial education and saving for retirement*. Pridobljeno 12. februarja 2021 iz <http://www.oecd.org/finance/private-pensions/39197801.pdf>
62. OECD. (2019a). *Employment rate by age group*. Pridobljeno 2. aprila 2020 iz <http://www.oecd.org/daf/fin/private-pensions/globalpensionstatistics.htm>
63. OECD. (2019b). *Promoting Healthy Ageing. Background report for the 2019 Japanese G20 Presidency*. Pridobljeno 2. februarja 2021 iz <https://www.oecd.org/g20/topics/global-health/G20-report-promoting-healthy-ageing.pdf>
64. OECD. (2019c). Working Better with Age. *Ageing and Employment Policies*. Pridobljeno 6. februarja 2021 iz https://www.oecd-ilibrary.org/sites/c4d4f66a-en/1/1/1/index.html?itemId=/content/publication/c4d4f66a-en&_csp_=d7923bdee41bfd16059354ebbe19aa0f&itemIGO=oecd&itemContentType=book
65. OECD. (2019d). *Pensions at a Glance 2019: OECD and G20 Indicators*. Pridobljeno 7. maja 2020 iz <https://doi.org/10.1787/b6d3dcfc-en>
66. OECD. (2019e). Ageing and Employment Policies. *Statistics on average effective age of retirement*. Pridobljeno 2. aprila 2020 iz <https://www.oecd.org/els/emp/average-effective-age-of-retirement.htm>
67. OECD. (2020a). *Promoting an Age-Inclusive Workforce. Graphs: Population ageing is accelerating*. Pridobljeno 7. februarja 2021 iz https://www.oecd-ilibrary.org/employment/promoting-an-age-inclusive-workforce_59752153-en;jsessionid=kOE00gVvj5WJjRjUDwdeO4zQ.ip-10-240-5-99
68. OECD. (2020b). *Tax Database Explanatory Annex. – Part III Social Security Contributions*. Pridobljeno 16. marca 2021 iz <http://www.oecd.org/ctp/tax-policy/social-security-contributions-explanatory-annex.pdf>

69. Phillips, P. J., Baczynski, M. & Teale, J. (2009). Self Managed Superannuation Funds and the bear market of 2007-2008. *The Australasian Accounting Business & Finance Journal*, 2009, 3(1).
70. Pogačar, P., Krčmar, J., Rangus, A. & Žiher, M. (2013). *Pokojninski sistem po novem: novi zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v praksi*. Ljubljana: Planet GV.
71. Pokojninska družba A. (2021). *Spletni izračun dodatne pokojnine*. Pridobljeno 2. maja 2021 iz <https://www.pokojninskad-a.si/o-zavarovanju/dodatna-pokojnina-spletni-izracun>
72. Posavec, M. & Dolenc, P. (2010). *Empirično ocenjevanje vzdržnosti obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za Management Koper.
73. Pravno-informacijski center. (2019). *Valorizacijski količniki za preračun osnov iz prejšnjih let zavarovanja na raven povprečne plače na zaposleno osebo, izplačane za leto 2018*. Pridobljeno 1. maja 2020 iz http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=AKT_1116
74. Pravno-informacijski center. (2020). *Minimalna zajamčena donosnost za obdobje od januarja do decembra 2020*. Pridobljeno 15. januarja 2020 iz <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=DRUG4712>
75. Pravno-informacijski center. (2021). *Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb (ZDDPO-2)*. Pridobljeno 27. maja 2021 iz <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4687#>
76. Rangus, A. (2018). Prihodnost pokojninskega sistema v Sloveniji. *Podjetje in delo*, 44(6–7), 1307–1314.
77. Remšak, B. (2010, 14. september). Razlike med tremi pokojninskimi stebri. *Osebné finance*. Pridobljeno 21. januarja 2020 iz <https://www.vzajemci.com/novice/osebne-finance/210/razlike-med-tremi-pokojninskimi-stebri>
78. Republika Slovenija. Gov. (2021a). *Poklicno zavarovanje*. Pridobljeno 14. maja 2021 iz <https://www.gov.si teme/poklicno-zavarovanje/#e24068>
79. Republika Slovenija. Gov. (2021b). *Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje*. Pridobljeno 21. maja 2021 iz <https://www.gov.si teme/prostovoljno-dodatno-pokojninsko-zavarovanje>
80. Rodriguez-Montemayor, E. (2014). Investment choice in Defined-Contribution Pension schemes: International experience and policy issues. *INSEAD Working Papers Collection 2014*, Issue 60, 30-33.
81. Rollins, A. (2019, 1. december). Supercharged: How high fees eat into super returns. *Intheblack*. Pridobljeno 18. oktobra 2020 iz <https://www.intheblack.com/articles/2019/12/01/supercharged-high-fees-eat-into-super-returns>
82. Servicesaustralia. (2020a). *Age Pension, Who can get it*. Pridobljeno 28. februarja 2020 iz <https://www.servicesaustralia.gov.au/individuals/services/centrelink/age-pension/who-can-get-it>

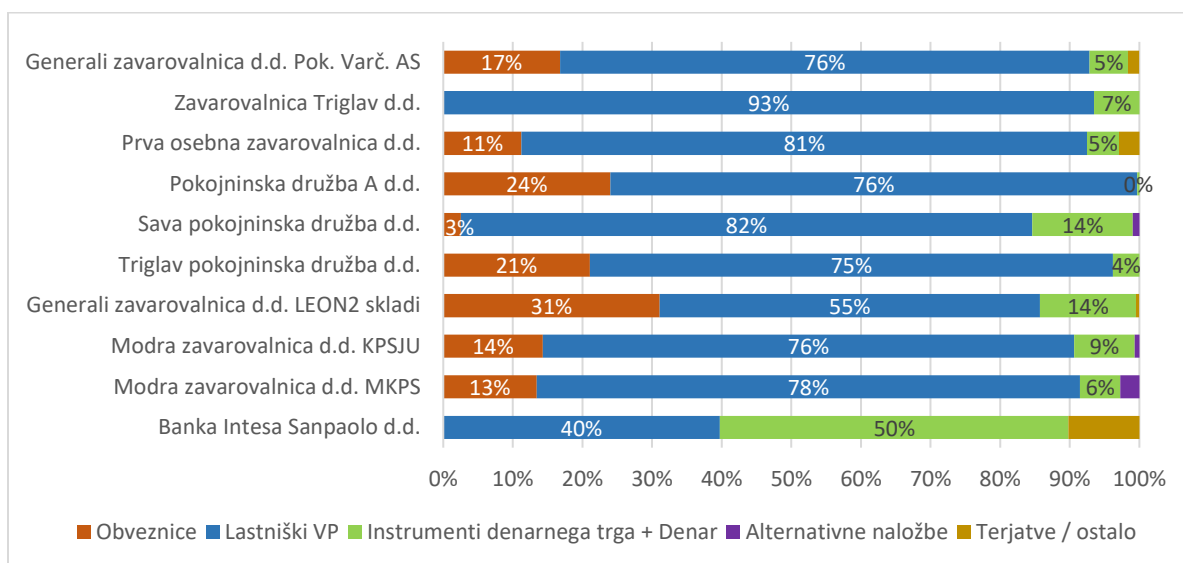
83. Servicesaustralia. (2020b). *Assets. Assets test limits*. Pridobljeno 18. aprila 2020 iz <https://www.servicesaustralia.gov.au/individuals/services/centrelink/age-pension/how-much-you-can-get/assets-test/assets#assetstestlimits>
84. Shorten, B. (2011). *Superannuation Legislation Amendment (MySuper Core Provisions) Bill 2011 - Explanatory Memorandum*. Canberra: The Parliament of the Commonwealth of Australia, House of Representatives.
85. Slovensko zavarovalno združenje. (brez datuma). *Vzajemni Pokojninski Sklad*. Pridobljeno 3. januarja 2021 iz <https://www.zav-zdruzenje.si/izrazi/vzajemni-pokojninski-sklad/>
86. Smole, U. (2016). *Upravljanje tveganj in Solventnost II. Magistrsko delo*. Pridobljeno 3. januarja 2021 iz <https://repozitorij.uni-lj.si/Dokument.php?id=105626&lang=slv>
87. Somerville, D., Mason, R. & Brown, N. (2019). *Dynamics of the Australian Superannuation System. The next 20 years to 2038*. Sydney: Deloitte Actuaries & Consultants.
88. Statistični Urad Republike Slovenije. (2020a). *Koledar objav*. Pridobljeno 1. maja 2020 iz <https://www.stat.si/StatWeb/ReleaseCal?idp=74&StDni=-365>
89. Statistični Urad Republike Slovenije. (2020b). *Statistični letopis*. Pridobljeno 1. maja 2020 iz <https://www.stat.si/StatWeb/sl/yearbooks/index&year=2013>
90. Statistični Urad Republike Slovenije. (2021a). *Delovno aktivno prebivalstvo po starostnih skupinah in statističnih regijah prebivališča, Slovenija, mesečno*. Pridobljeno 1. februarja 2020 iz <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/Data/0700992S.px/table/tableViewLayout2/>
91. Statistični Urad Republike Slovenije. (2021b). *Plače in stroški dela*. Pridobljeno 14. aprila 2021 iz <https://www.stat.si/statweb/Field/Index/15/74>
92. SVIZ. *Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (2021). Sprememba višine minimalne premije KDPZ za javne uslužbence*. Pridobljeno 27. maja 2021 iz <https://www.sviz.si/sprememba-visine-minimalne-premije-kdpz-za-javne-usluzbence/>
93. The Treasury. (2001). *Economic Roundup. Centenary Edition 2001. Towards higher retirement incomes for Australians: a history of the Australian retirement income system since Federation*. Canberra: Commonwealth Treasury of Australia.
94. Thorp, S. J. (2005). *Risk Management in Superannuation*. Sydney: University of New South Wales.
95. Triglav pokojnine. (brez datuma). *Višjo pokojnino ali nižjo dohodino? Oboje*. Pridobljeno 21. januarja 2020 iz <https://www.triglavpokojnine.si/izracun-novi-clani.aspx>
96. Triglav skladi. (brez datuma). *Kaj je vzajemni sklad?* Pridobljeno 3. januarja 2021 iz <https://www.triglavskladi.si/o-vlaganju/kaj-je-vzajemni-sklad/kaj-je-krovni-sklad>
97. Uradni list Republike Slovenije. (2016, 30. december). *3937. Aneks h Kolektivni pogodbi za negospodarske dejavnosti v Republiki Sloveniji, stran 13452*. Pridobljeno 27. maja 2021 iz <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2016-01-3937/>
98. Uradni list Republike Slovenije. (2018, 21. december). *Sklep o uskladitvi minimalne premije kolektivnega dodatnega pokojninskega zavarovanja za javne uslužbence, stran*

13179. Pridobljeno 27. maja 2021 iz <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2018-01-4015/sklep-o-uskladitvi-minimalne-premije-kolektivnega-dodatnega-pokojninskega-zavarovanja-za-javne-usluzbence>
99. Uradni list Republike Slovenije. (2021, 24. marec). *Valorizacijski količniki za preračun osnov iz prejšnjih let zavarovanja na raven povprečne plače na zaposleno osebo, izplačane za leto 2020*. Pridobljeno 17. aprila 2021 iz <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina/2021-01-0984/valorizacijski-kolicniki-za-preracun-osnov-iz-prejsnjih-let-zavarovanja-na-raven-povprečne-plače-na-zaposleno-osebo-izplacane-za-leto-2020>
100. World Bank (Brez datuma). *Fertility rate, total (births per woman), 2018*. Pridobljeno 12. aprila 2020 iz <https://data.worldbank.org/indicator/sp.dyn.tfrt.in>
101. World Bank. (Brez datuma). *GDP growth (annual %) - European Union*. Pridobljeno 11. marca 2021 iz <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=EU>
102. XE. (Brez datuma). *Stanje valutnega razmerja med avstralskim dolarjem (AUD) ter Evrom (EUR) na dan 31.12.2020*. Pridobljeno 17. aprila 2021 iz <https://www.xe.com/currencyconverter/convert/?Amount=1&From=AUD&To=EUR>
103. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje. (Brez datuma). *Registrirane brezposelne osebe po izobrazbi, 2005–2021*. Pridobljeno 13. marca 2021 iz https://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah/registrirana_brezposelnost#Slovenija
104. ZPIZ. (Brez datuma). *Zavarovanje in prispevki. Plačevanje prispevkov (vrste in stopnje, zavezanci, osnove, obrazci in roki)*. Pridobljeno 12. januarja 2020 iz <https://www.zpiz.si/cms/content2019/prostovoljna-vkljuitev-v-obvezno-pokojninsko-in-i>
105. ZPIZ. (2015). *Letno poročilo 2015*. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.
106. ZPIZ. (2016). *Letno poročilo 2016*. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.
107. ZPIZ. (2017). *Letno poročilo 2017*. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.
108. ZPIZ. (2018). *Letno poročilo 2018*. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.
109. ZPIZ. (2019). *Letno poročilo 2019*. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.
110. ZPIZ. (2020). *Letno poročilo 2020*. Ljubljana: Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije.

PRILOGE

Priloga 1: Naložbena struktura upravljalcev PDPZ razdeljeno po podskladih

Slika 1: Naložbena struktura v dinamičnih podskladih ponudnikov PDPZ

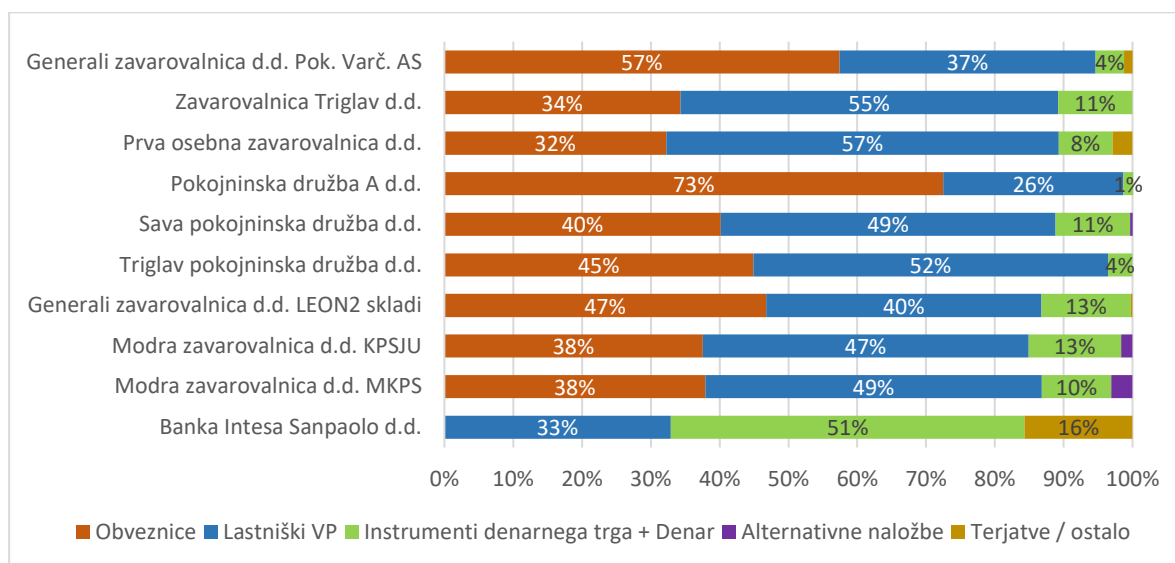

Vir: podatki iz internetnih strani pokojninskih skladov ter v izjavah o naložbeni politiki.

Dolgoročno so naložbe v lastniške VP najbolj donosne, navkljub padcem vrednosti ob krizah, nazadnje v marcu 2020 zaradi zdravstvene krize COVID-19 ter v letih 2008 in 2009 ob svetovni gospodarski in finančni krizi. V daljšem obdobju se torej vpliv padcev vrednosti izniči z rastmi v normalnih gospodarskih razmerah. Pomembno je, da do večjega padca vrednosti sredstev ne pride pred prehodom v nižje tvegan podsklad, kajti to lahko znatno zmanjša sredstva zavarovanca ob upokojitvi.

Pri vseh upravljalcih v dinamičnih podskladih prevladuje delež lastniških vrednostnih papirjev. Edina izjema je Banka Intesa Sanpaolo, ki ima visok delež instrumentov DT ter denarja, kar je primerno predvsem v obdobju kriznih razmer, ob normalnih tržnih razmerah pa to pomeni nižje donose in s tem nižja privarčevana sredstva zavarovancev. Nižji delež lastniških VP, v primerjavi z drugimi podskladi je tudi pri skladih LEON2, Generali zavarovalnice, ki imajo nadpovprečno visok delež obveznic za dinamični sklad. Pri vseh ostalih upravljalcih delež lastniških VP znaša vsaj 75 % vrednosti celotnega podsklada, najvišji odstotek je pri skladih Zavarovalnice Triglav, in sicer kar 93 %.

Slika 2: Naložbena struktura v preudarnih podskladih ponudnikov PDPZ

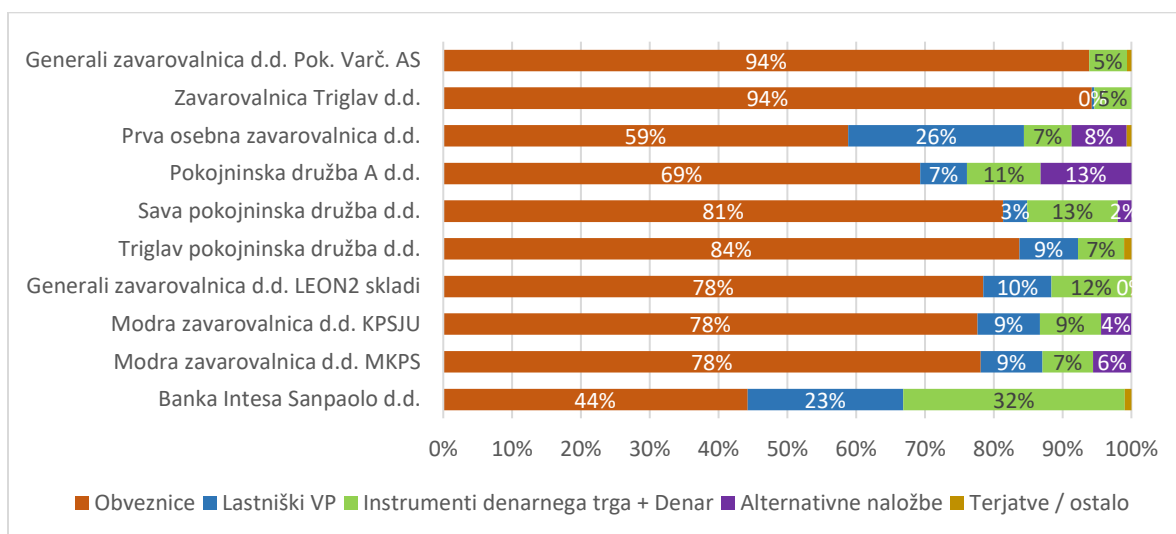
Vir: podatki iz internetnih strani pokojninskih skladov ter v izjavah o naložbeni politiki.

Priporočeno je, da so v preudarnih podskladih naložbe razporejene med različne naložbene razrede. Sem v večji meri spadajo varčevalci od 50 do 60 let (odvisno od izvajalca PDPZ). V tej življenjski fazi ima lahko nekaj odstotni presežek donosa lahko velik vpliv na končna privarčevana sredstva ob upokojitvi, na drugi strani pa tveganje ne sme biti preveliko, da ne pride do močnejšega padca vrednosti sredstev tik pred prehodom v zajamčene podsklade.

Naložbe so v skladu s priporočilom porazdeljene dokaj enakomerno med naložbenima razredoma Lastniških VP (povprečno 45 %) in obveznic (povprečno 40 %), največja razlika je predvsem pri skladih Zavarovalnice Triglav ter Prva osebna zavarovalnica, kjer je delež Lastniških VP znašal 55 oziroma 57 %.

Tudi pri preudarnih podskladih se močneje razlikuje Banka Intesa Sanpaolo, ki ima visok delež instrumentov DT ter denarja v podskladu (51 %), sledijo lastniški VP (33 %) ter terjatve. Prav tako se razlikuje Pokojninska družba A, ki ima nadpovprečno visok delež obveznic v podskladu (73 %), kar je že bolj podobno naložbeni strukturi zajamčenih podskladov.

Slika 3: Naložbena struktura v zajamčenih podskladih ponudnikov PDPZ

Vir: podatki iz internetnih strani pokojninskih skladov ter v izjavah o naložbeni politiki.

Glede na to, da morajo upravljalci skladov zagotavljati minimalno zajamčeno donosnost ter da gre za varčevalce, ki so zelo blizu upokojitve, je naložbena struktura v večji meri v nizko tveganih naložbah. Povprečno je dobre tri četrtine vseh naložb v obveznicah. Visoko nad tem povprečjem sta Generali zavarovalnica, s skladi pokojninskega varčevanja AS ter Zavarovalnica Triglav, s 94 % naložbami v obveznicah.

Močneje se razlikuje podsklad Banke Intese Sanpaolo, ki ima le 44 % sredstev v obveznicah, 32 % v instrumentih DT ter denarju in kar 23 % v lastniških VP, s tem so nadpovprečno izpostavljeni visoko tveganim naložbam, v primerjavi z drugimi upravljalci. Prav tako je Prva osebna zavarovalnica nadpovprečno izpostavljena do visoko tveganih naložb – 34 %, od tega 26 % v lastniških VP ter 8 % v alternativnih naložbah. Med upravljalci je v povprečju 11 % sredstev v lastniških VP ter 6 % v alternativnih naložbah. Pri zajamčenih podskladih je delež alternativnih naložb višji, kot v dinamičnih in preudarnih podskladih, predvsem ker gre za dolgoročne naložbe ter zaradi višjih zneskov, ki so potrebni ob nakupu zaprtih skladov alternativnih naložb. Glede na relativno nizke vrednosti sredstev v dinamičnih in preudarnih podskladih lahko pričakujemo, da se bo njihov delež v prihodnosti povečeval.

Skladi imajo v povprečju 11 % sredstev v instrumentih DT ter denarnih sredstvih, tu gre za nizko tvegane naložbe. Deleži sredstev v terjatvah in ostalih sredstvih so zanemarljivi.

Priloga 2: Donosnosti upravljalcev PDPZ razdeljeno po podskladih

Tabela 1: Prikaz donosnosti dinamičnih podskladov (v %)

Leto	Banka SanPaolo	Generali LEON	Modra MKPS	Modra KPSJU	Skupna / Triglav	Sava	Pokojninska A	PRVA +	Triglav	AS/Generali
2015			3,59							
2016		8,86	8,77			7,99	14,07	15,24	23,78	5,41
2017		6,72	6,03		7,78	5,37	4,44	9,28	6,14	7,61
2018	-0,54	-6,96	-5,91	-5,46	-7,78	-8,69	-7,00	-5,85	-8,08	-6,44
2019	0,08	12,07	21,62	22,02	21,67	21,71	19,21	19,20	27,80	17,48
2020	2,32	-0,67	1,73	2,11	3,63	3,13	-0,48	2,01	5,57	3,46
Povprečje skupno	0,62	4,00	5,97	6,22	6,33	5,90	6,05	7,98	11,04	5,50
Povprečje zadnjih 5 let	0,62	4,00	6,45	6,22	6,33	5,90	6,05	7,98	11,04	5,50

Vir: Gov.si, Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in spletne strani upravljalcev pokojninskih skladov.

Tabela 2: Prikaz donosnosti preudarnih podskladov (v %)

Leto	Banka SanPaolo	Generali LEON	Modra MKPS	Modra KPSJU	Skupna / Triglav	Sava	Pokojninska A	PRVA +	Triglav	AS/Generali
2015			2,61							
2016		9,18	5,88			7,63	4,07	11,55	12,43	1,48
2017		5,83	3,70		5,53	4,84	3,32	7,40	2,86	3,24
2018	-0,49	-5,01	-4,29	-4,02	-6,62	-5,38	-3,89	-3,85	-4,23	-3,75
2019	-0,40	9,72	14,45	15,46	14,44	14,69	10,00	14,15	15,52	10,56
2020	3,14	-0,48	1,65	1,59	3,82	1,53	0,94	2,06	2,86	1,03
Povprečje skupno	0,75	3,85	4,00	4,34	4,29	4,66	2,89	6,26	5,89	2,51
Povprečje zadnjih 5 let	0,75	3,85	4,28	4,34	4,29	4,66	2,89	6,26	5,89	2,51

Vir: Gov.si, Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in spletne strani upravljalcev pokojninskih skladov.

Pri dinamičnih in preudarnih podskladih gre za obliko varčevanja, kjer ni zajamčene donosnosti na sredstva, kar pomeni, da v primeru negativne donosnosti zavarovanec nosi vse naložbeno tveganje.

Dinamični podskladi so največjo donosnost dosegli v letu 2019, ko je povprečna donosnost vseh upravljalcev znašala 18 %. Negativno sta izstopala podsklada Banke Intesa SanPaolo ter Generali LEON, predvsem zaradi zelo konservativne naložbene strukture, je pa podsklad Banke Intesa SanPaolo zaradi svoje naložbene politike dosegel boljše rezultate v letu 2018,

ko so podskladi preostalih upravljalcev imeli višjo letno izgubo. V letu 2020 je kljub zelo volatilnim razmeram na finančnih trgih, večina podskladov imela pozitivne donose, povezanih predvsem s korona krizo, le podsklada Generali LEON in Pokojninske družbe A sta imela negativen donos.

Pri preudarnih podskladih je bil podoben trend donosnosti kot pri dinamičnih podskladih, vendar zaradi manjšega deleža lastniških VP so bile letne donosnosti temu primerno nižje ter leta 2018 tudi nižje izgube. Prav tako je od povprečja najbolj odstopal podsklad Banke Intesa SanPaolo, kjer donosnost ni odražala tržnih razmer posameznega leta, kar je vezano na njihovo naložbeno strukturo.

Tabela 3: Prikaz donosnosti zajamčenih podskladov (v %)

	Banka SanPaolo	Generali LEON	Modra MKP S	Modra KPSJ U	Modra KVP S	Skupna/ Triglav	Sava	Pokojninska A	PRVA +	PRVA stari	Triglav	AS/Generali
2012	4,41	7,41		9,00	6,90	3,50	3,71			2,36	9,60	4,47
2013	0,72	3,62		2,73	1,94	1,94	1,14	1,69		1,04	2,52	2,00
2014	6,83	8,08		5,43	6,52	4,05	3,75	4,73		2,92	15,44	7,47
2015	2,29	1,87	-1,97	3,68	1,39	1,94	3,89	2,81		2,31	2,58	4,48
2016	2,04	2,66	2,97	3,52	2,85	2,59	5,36	3,27	5,04	3,31	2,95	1,11
2017	0,96	1,84	1,59	2,55	2,09	2,28	2,64	2,49	3,87	4,14	0,99	0,85
2018	-1,58	-1,87	-1,36	-0,55	-0,94	-1,25	0,47	1,15	-0,23	-0,31	-0,84	0,73
2019	1,80	3,56	5,42	5,96		4,96	4,31	3,56	6,17	5,88	2,81	6,12
2020	0,04	0,44	0,75	0,90		1,59	0,78	2,76	1,56	1,33	1,34	4,84
Povprečje skupno	1,95	3,07	1,23	3,69	2,96	2,40	2,62	2,81	3,28	2,55	4,15	3,56
Povprečje zadnjih 5 let	0,65	1,33	1,87	2,48	1,33	2,03	2,21	2,65	3,28	2,87	1,45	2,73

Vir: Gov.si, Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje in spletne strani upravljalcev pokojninskih skladov.

Zajamčeni podskladi so bili glede na svojo naložbeno strukturo manj izpostavljeni tržnim nihanjem zaradi svoje naložbene strukture. Skladi si zaradi zagotavljanja zajamčene donosnosti ne morejo privoščiti večje volatilitnosti sredstev, temu primerno so v obdobjih visoke rasti delniških trgov nižje rasti vrednosti sredstev, v časih padcev trgov, kot v letu 2018, pa nižji padci, kljub temu je bila v letu 2018 pri večini upravljalcev negativna donosnost.

Tabela 4: Donosnosti podskladov po letih od 2016 do 2020 (v %)

5-letno obdobje	Povprečna	Realna Donosnost				
		2016	2017	2018	2019	2020
Dinamični	6,01	12,02	6,67	-6,27	18,29	2,28
Preudarni	3,97	7,46	4,59	-4,15	11,86	1,81
Zajamčeni	2,03	3,15	2,01	-0,63	4,47	1,34

Vir: Lastni izračuni.

Tabela 5: Pregled donosnosti po podskladih v primeru letnega vplačila 1.000 EUR (povprečna donosnost)

Podsklad	2016	2017	2018	2019	2020	Donosnost
Dinamični	1.060	2.184	3.375	4.638	5.977	19,54%
Preudarni	1.040	2.121	3.245	4.413	5.628	12,56%
Zajamčeni	1.020	2.061	3.123	4.207	5.313	6,26%

Vir: Lastni izračuni.

Tabela 6: Pregled donosnosti po podskladih v primeru letnega vplačila 1.000 EUR (dejanska letna povprečna donosnost)

Podsklad	2016	2017	2018	2019	2020	Donosnost
Dinamični	1.120	2.262	3.057	4.799	5.931	18,63%
Preudarni	1.075	2.170	3.038	4.517	5.617	12,34%
Zajamčeni	1.032	2.072	3.053	4.234	5.304	6,09%

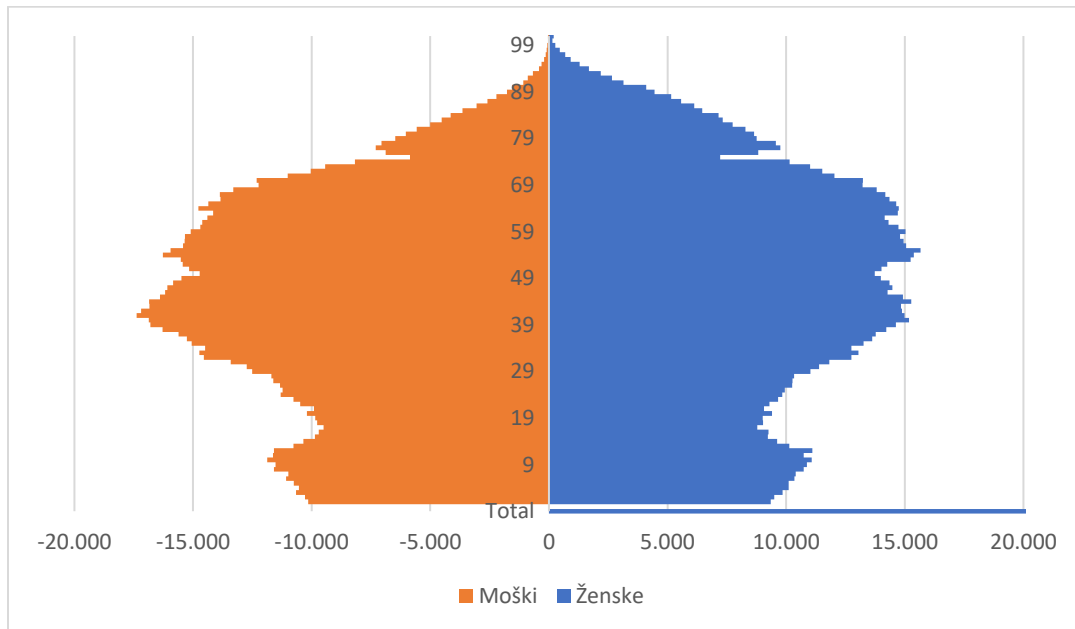
Vir: Lastni izračuni.

V zgornjih tabelah se vidi razlika v donosnosti varčevanja v različnih podskladih. Ob upoštevanju realne letne povprečne donosnosti, prihaja do malenkost nižjih donosov na vložek, kot v primeru povprečja za petletno obdobje, največja razlika v dinamičnih podskladih, kjer je donos nižji za 0,91 odstotne točke, razlika pri preudarnih in zajamčenih podskladih je približno 0,2 odstotni točki.

Zgornja analiza iz tabele 10 kaže, da se v povprečju v petih letih rednega vlaganja donosnost na vplačilo potroji v primerjavi z letno donosnostjo. Tako v primeru dinamičnega podsklada, ob predpostavki letne donosnosti 6 %, po petih letih rednega vlaganja prinaša že 19,5 % donosnost na vložena sredstva. Donosnost pri preudarnih podskladih znaša 12,56 % ter pri zajamčenih 6,26 %. Torej je že v kratkem obdobju, kot je obdobje petih let, vidna znatna razlika v privarčevanih sredstvih, glede na tip podsklada, v katerega vlaga zavarovanec.

Priloga 3: Strukture slovenskega prebivalstva po starosti in spolu za leta 2020 in projekcije 2050 ter 2100

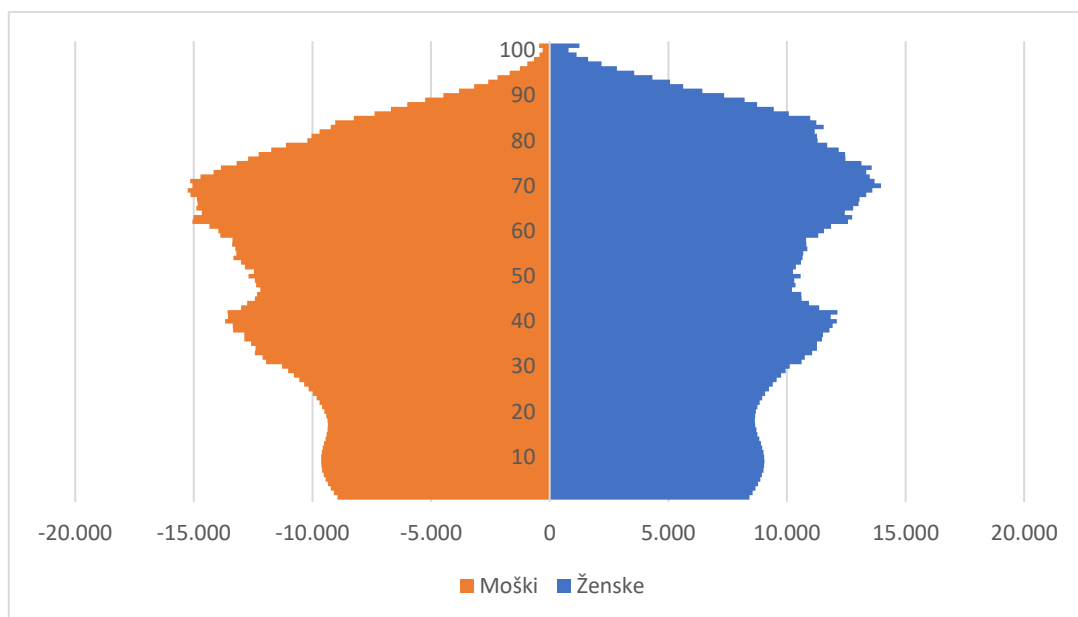
Slika 4: Struktura slovenskega prebivalstva leta 2020

Vir: Eurostat (2019). EUROPOP 2019 – Population projections on national level (2019-2100).

Slovenija ima največji delež prebivalstva od 35. do 60. leta. Tako imenovani baby-boomerji so že blizu upokojitve, kar bo pomenilo dodatne pokojninske izdatke, ki bodo večji od prejemkov iz naslova pokojninskega in invalidskega zavarovanja.

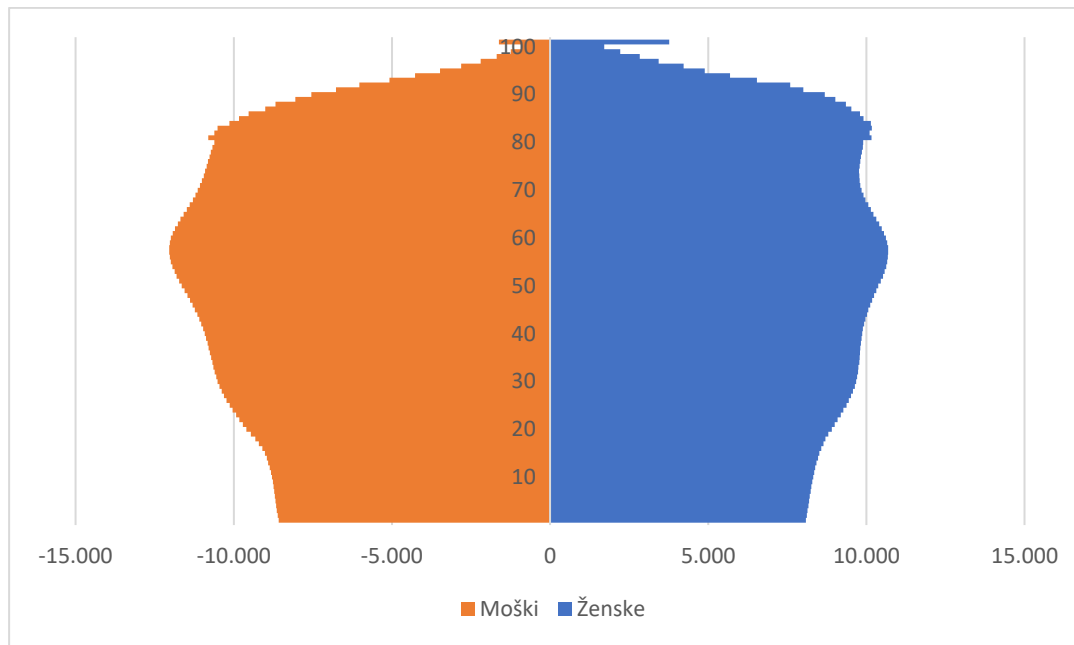
Slika 5: Projekcije strukture slovenskega prebivalstva leta 2050

Vir: Eurostat (2019). EUROPOP 2019 – Population projections on national level (2019-2100).

Do leta 2050 se bo struktura upokojencev močno povečala. Največji delež prebivalstva bo starih med 55 in 70 let. Bolj zaskrbljujoče je, da bo večje število, tako moških in žensk, starosti 80 let, kot pa katerekoli starosti mlajših od 20 let.

Slika 6: Projekcije strukture slovenskega prebivalstva leta 2100

Vir: Eurostat (2019). EUROPOP 2019 – Population projections on national level (2019-2100).

Do leta 2100 se bo povprečna slovenska starost povečala po trenutnih projekcijah povečala že na 50 let. Delež prebivalstva nad 65 let pa bo znašal 31 %. To pomeni, da bodo potrebni vedno višji pokojninski izdatki ter le povečevanje upokojitvene starosti ne bo dovolj - potrebne bodo strukturne reforme pokojninskega sistema.

Priloga 4: Predstavitev izbire sredstev, uporabljenih pri izračunih povprečne donosnosti

V spodnjih tabelah so predstavljene naložbe, ki so bile uporabljene v izračunih povprečnih donosnosti, deljenih po posameznih tipov skladov (dinamični, preudarni, zajamčeni in kombinacija varčevanja v skladih življenjskega cikla). Prikazane so dosežene donosnosti po letih, znižane za odstotek inflacije v posameznem letu. Pri izračunih je izločen vpliv valutnih sprememb, ker je na dolgo obdobje težko napovedati gibanje valut.

Tabela 7: Podatki o donosnosti svetovnih indeksov (v %)

Države	ZDA	EU	Francija	Nemčija	Španija	Italija	Japonska	Kitajska	Slovenija	Emerging Markets
Indeksi	S&P 500	Euro Stoxx 50	CAC 40	DAX	IBEX 35	FTSE MIB	NIKKEI	CSI 300	SBITOP	MSCI EM
Povp 5 let	13,7	0,8	2,9	4,2	-3,6	0,2	8,3	4,6	4,8	6,9
Povp 10 let	15,3	1,3	2,9	7,6	-2,5	-0,1	15,5	2,9	-0,5	-3,5
Povp 15 let	8,2	-1,4	-0,3	7,2	-2,6	-3,4	4,0	15,5	-1,9	-2,0
Povp 20 let	4,2	-2,4	-1,6	3,0	-2,0	-3,3	4,6	8,7	-0,5	0,5
Povp 30 let/MAX	15,9	4,6	4,1	13,3	3,0	-2,7	0,0	8,7	-0,5	0,1
Povp MAX	20,6	4,6	4,1	13,3	3,0	-2,7	0,0	8,7	-0,5	0,1

Donos 5-10	10,1	1,8	2,6	9,1	-1,7	-0,5	16,1	0,9	-4,6	-10,3
Don 10-15	-2,4	-6,0	-5,3	3,6	-3,9	-10,1	-7,4	31,7	-4,9	1,5
Don 15-20	-3,4	-6,7	-5,7	-4,6	0,0	-5,7	4,0	66,8	-0,3	11,3
Don 20-30	21,2	35,0	23,1	13,3	8,5	-2,7	-4,7	8,7	-0,5	0,1
Don 30-40	6,0	4,6	4,1	13,3	3,0	-2,7	0,0	8,7	-0,5	0,1

Vir: Bloomberg Terminal.

Tabela 8: Podatki o donosnosti 5 in 10-letnih državnih obveznic (v %)

Država	ZDA	Francija	Nemčija		Italija		Španija		Portugal ska	Rusija	Slovenija		Kitajska
Trajanje	10y	10y	5y	10y	5y	10y	5y	10y	10y	10y	5y	10y	10y
Indeks	USGG1 0YR	GTFRF 10Y	GDBR 5	GDBR 10	GBTP GR5	GBTP GR10	GSPG 5YR	GSPG 10YR	GSPT10 YR	RUGE1 0Y	GTSIT5 Y	GTSIT1 0Y	GCNY1 0YR
Povp 5 let	0,3	-0,7	-1,5	-1,0	0,2	1,2	-0,7	0,2	1,0	4,0	-1,0	-0,4	1,2
Povp 10 let	0,4	0,0	-1,2	-0,6	0,8	1,9	0,4	1,5	3,4	5,3	-0,3	1,1	1,0
Povp 15 let	0,7	0,7	-0,4	0,2	1,1	2,3	0,8	1,7	3,7	6,9	0,5	1,4	0,9
Povp 20 let	1,1	1,1	0,2	0,8	1,2	2,3	0,6	1,6	3,2	6,9	0,5	1,4	0,9
Povp 30 let/MAX	2,3	3,0	2,0	3,0	2,4	3,8	1,6	2,8	3,4	6,9	0,5	1,4	0,9
Povp MAX	4,4	3,0	2,4	3,4	2,4	3,8	1,6	2,8	3,4	6,9	0,5	1,4	0,9

	ZDA	Francija	Nemčija	Italija	Španija	Portugalska	Rusija	Slovenija	Kitajska				
Donos 5-10	0,5	0,7	-1,0	-0,1	1,3	2,5	1,5	2,7	5,5	5,5	1,7	2,7	0,8
Don 10-15	1,4	2,1	1,4	2,0	1,7	2,5	1,4	2,0	3,2	6,5	0,8	1,7	0,6
Don 15-20	1,9	2,2	1,9	2,6	1,3	1,9	0,2	0,9	1,1	6,9	0,5	1,4	0,9
Don 20-30	3,8	2,6	5,6	6,1	3,9	4,6	3,1	3,8	3,7	6,9	0,5	1,4	0,9
Don 30-40	6,3	0,7	-0,4	0,2	1,1	2,3	0,8	1,7	3,7	6,9	0,5	1,4	0,9

Vir: Bloomberg Terminal.

Tabela 9: Podatki o donosnosti 5 in 10-letnih podjetniških obveznic (v %)

Regija	Evropa AA	Evropa A		Evropa BBB		Evropa HY	ZDA AA	ZDA A		ZDA BBB		ZDA HY
Trajanje	10y	5y	10y	5y	10y	5y	10y	5y	10y	5y	10y	5y
Indeks	CVEED A10 BVLI	CVEES A05 BVLI	CVEES A10 BVLI	BVCSB C05 BVLI	BVCSB C10 BVLI	BVBAB C05 BVLI	IGUUD C10 BVLI	IGUUA C05 BVLI	IGUUA C10 BVLI	IGUUB C05 C10	IGUUB C10 C10	IGUUC 505 BVLI
Povp 5 let	-0,3	-0,7	-0,1	-0,4	0,3	2,4	1,0	0,6	1,2	1,0	1,8	2,7
Povp 10 let	0,3	0,0	0,7	0,1	0,9	2,7	1,2	0,5	1,5	1,1	2,2	3,0
Povp 12 let	1,1	0,4	1,2	0,5	1,4	3,2	1,7	0,9	2,0	1,5	2,8	3,6
Donos 5-10	1,0	0,6	1,4	0,7	1,6	2,6	1,3	0,4	1,6	1,1	2,4	3,0
Don 10-Max	1,1	0,4	1,2	0,5	1,4	3,2	1,7	0,9	2,0	1,5	2,8	3,6

Vir: Bloomberg Terminal.

Tabela 10: Podatki o donosnosti skladov denarnega trga in 1-letna depozitna donosnost (v %)

Država	Skladi denarnega trga		Depozitna donosnost 1 leto	
	ZDA	EU	ZDA	EU
Indeks	FMFUDAIW	FMFEDAIW	USFCD1	EUDR1
Povp 5 let	-0,9	-0,4	-0,1	-1,1
Povp 10 let	-1,1	-0,4	-0,5	-0,9
Povp 15 let	-0,8	-0,9	-0,4	-0,8
Donos 5-10	-1,5	-0,7	-0,8	-1,1
Don 10-Max	-0,8	-0,9	-0,4	-0,8

Vir: Bloomberg Terminal.

Na podlagi donosnosti po zgornjih naložbenih razredih so izračunane povprečne realne donosnosti po posameznih tipih skladov, torej so upoštevani deleži naložbenih razredov, ki so predstavljeni v tabeli 15. V tabeli spodaj so predstavljeni deleži posameznih naložb, ki so bili oblikovani na podlagi podatkov ponudnikov PDPZ, ki so objavljeni v letnih poročilih.

Tabela 11: Podatki uporabljenih deležev po posameznih naložbah, skupne donosnosti (v %)

	Indeks	Država	Dinamični podsklad			Preudarni podsklad			Zajamčeni podsklad		
			Odstotek	Donosnost	Skupni donos	Odstotek	Donosnost	Skupni donos	Odstotek	Donosnost	Skupni donos
Delnice	SBITOP	Slovenija	1,5	-0,5	-0,01	0,5	-0,5	0,00	2,6	-0,5	-0,01
	S&P 500	ZDA	18,0	15,9	2,87	12,5	15,9	1,99	3,0	15,9	0,48
	Euro Stoxx 50	EU	26,3	4,6	1,20	17,5	4,6	0,80	5,3	4,6	0,24
	CSI 300	Kitajska	2,3	8,7	0,19	1,5	8,7	0,13	1,1	8,7	0,09
	NIKKEI	Japonska	3,0	0,0	0,00	2,0	0,0	0,00	0,2	0,0	0,00
	MSCI EM	EM	13,5	0,1	0,01	9,0	0,1	0,01	1,8	0,1	0,00
	CAC 40	Francija	3,8	4,1	0,15	2,5	4,1	0,10	0,3	4,1	0,01
	DAX	Nemčija	3,8	13,3	0,50	2,5	13,3	0,33	0,5	13,3	0,06
	IBEX 35	Španija	1,5	3,0	0,04	1,0	3,0	0,03	0,2	3,0	0,00
	FTSE MIB	Italija	1,5	-2,7	-0,04	1,0	-2,7	-0,03	0,3	-2,7	-0,01
Drž obvl	GTSIT10Y	Slovenija	2,6	1,4	0,04	6,2	1,4	0,09	12,6	1,4	0,18
	GTSIT5Y	Slovenija	1,4	0,5	0,01	3,4	0,5	0,02	6,3	0,5	0,03
	GBTPGR10	Italija	0,7	2,3	0,02	1,7	2,3	0,04	2,9	2,3	0,07
	GBTPGR5	Italija	0,4	1,1	0,00	0,7	1,1	0,01	1,3	1,1	0,01
	GDBR10	Nemčija	0,8	0,2	0,00	1,9	0,2	0,00	2,5	0,2	0,01
	GDBR5	Nemčija	0,4	-0,4	0,00	0,7	-0,4	0,00	1,3	-0,4	0,00
	GTFRF10Y	Francija	0,9	0,7	0,01	2,2	0,7	0,01	2,9	0,7	0,02
	GSPT10YR	Portugalska	0,6	3,7	0,02	1,4	3,7	0,05	2,5	3,7	0,09
	GSPG10YR	Španija	0,7	1,7	0,01	1,7	1,7	0,03	2,5	1,7	0,04
	GSPG5YR	Španija	0,3	0,8	0,00	0,7	0,8	0,01	1,3	0,8	0,01
	GCNY10YR	Kitajska	0,4	0,9	0,00	1,4	0,9	0,01	2,5	0,9	0,02
	RUGE10Y	Rusija	0,2	6,9	0,01	0,5	6,9	0,03	0,8	6,9	0,06
	USGG10YR	ZDA	0,6	0,7	0,00	1,4	0,7	0,01	2,5	0,7	0,02
Podj obvl	CVEEDA10 BVLI	Evropa AA	0,5	1,1	0,01	1,0	1,1	0,01	2,1	1,1	0,02
	CVEESA05 BVLI	Evropa A	2,0	0,4	0,01	4,2	0,4	0,02	8,1	0,4	0,04
	CVEESA10 BVLI	Evropa A	1,1	1,2	0,01	2,4	1,2	0,03	4,6	1,2	0,06
	BVCSBC05 BVLI	Evropa BBB	2,3	0,5	0,01	4,6	0,5	0,03	8,4	0,5	0,05
	BVCSBC10 BVLI	Evropa BBB	1,2	1,4	0,02	2,8	1,4	0,04	4,9	1,4	0,07
	BVBABC10 BVLI	Evropa HY	1,0	3,2	0,03	2,0	3,2	0,06	3,5	3,2	0,11
	IGUUDC10 BVLI	ZDA AA	0,2	1,7	0,00	0,3	1,7	0,01	0,2	1,7	0,00
	IGUUAC05 BVLI	ZDA A	0,4	0,9	0,00	0,6	0,9	0,01	0,7	0,9	0,01
	IGUUAC10 BVLI	ZDA A	0,2	2,0	0,00	0,4	2,0	0,01	0,4	2,0	0,01
	IGUUBC05	ZDA BBB	0,4	1,5	0,01	0,8	1,5	0,01	1,1	1,5	0,02
	IGUUBC10	ZDA BBB	0,3	2,8	0,01	0,4	2,8	0,01	0,7	2,8	0,02
	IGUUC505 BVLI	ZDA HY	0,4	3,6	0,01	0,5	3,6	0,02	0,5	3,6	0,02
Den trg	EUDR1	Slovenija	3,8	-0,8	-0,03	5,2	-0,8	-0,04	6,4	-0,8	-0,05
	FMFUDAIW	Evropa	0,6	-0,9	-0,01	0,6	-0,9	-0,01	0,6	-0,9	-0,01
	MM USA	ZDA	0,6	-0,8	0,00	0,2	-0,8	0,00	1,0	-0,8	-0,01
			100,0		5,1	100,0		3,9	100,0		1,8

Vir: Bloomberg Terminal in lastni izračuni.

Priloga 5: Izračuni pokojninskih prihrankov v Avstraliji glede na plačo v obdobju zaposlitve

Primer povprečne plače v Avstraliji

V primer je vzet posameznik, ki je opravil pokojninsko dobo 40 let, se upokojil pri polni pokojninski starosti 66 let ter skozi svoje zavarovalno obdobje prejemal povprečno plačo.

Predpostavljam, da je bil pred letom 1992 zaposlen v podjetju, ki je plačevalo 3 % zavarovančeve plače v pokojninski sistem (2. steber – predhodnik sistema superannuation), upokojil pa se je s koncem leta 2020. Pri izračunu je bila upoštevana dejanska povprečna plača po letih. V povprečni letni stopnji donosnosti so že upoštevani investicijski stroški. Dodatno so izračunani administrativni stroški v višini 2,25 AUD na tedenski ravni, kar predstavlja 117 AUD na letni ravni (Australiansuper, 2020), zavarovalna premija (v višini 100 AUD na leto) ter ostali stroški (v višini 0,2 % letnega vplačila sredstev superannuation). Ti stroški so v 100 % meri upoštevani v letu 2020, pred tem so ustrezno zmanjšani glede na letno rast plače v preteklem obdobju.

Na podlagi zgoraj opisanih predpostavk je izračunano, da bi privarčevana sredstva posameznika v sistemu superannuation ob upokojitvi znašala **507.497,6 AUD**.

Glede na uporabljeno predpostavko, da so lastna privarčevana sredstva zavarovanca v višini 100.000 AUD ter da gre za zavarovanca, ki je samski, so skupna sredstva posameznika, ki gredo v test skupnih sredstev osebe za prejem starostne pokojnine v višini **607.497,6 AUD**. V kolikor gre za posameznika, ki je poročen, so skupna privarčevana sredstva gospodinjstva v višini **861.246,4 AUD**.

Tabela 12: Izračun testa sredstev za zavarovanca s povprečno plačo (v AUD)

Privarčevana sredstva v višini	607.497,6		861.246,4	
	Scenarij 1	Scenarij 2	Scenarij 3	Scenarij 4
Prejem pokojnine	Samski, lastnik nepremičnine	Samski, ni lastnik nepremičnine	Poročen, lastnik nepremičnine	Poročen, ni lastnik nepremičnine
Polna pokojnina	263.250	473.750	394.500	605.000
Delna pokojnina	578.250	788.750	869.500	1.080.000

Vir: Lastni izračuni.

Prvi scenarij: Družinsko stanje: samski, lastnik nepremičnine

Pri prvem scenariju zavarovanec ni upravičen do prejema starostne pokojnine, ker njegova sredstva presegajo zgornjo mejo sredstev, pri kateri je še možen delen prejemek pokojnine. Kljub temu, da ima sredstva iz sistema superannuation nižja (607.497,6 AUD), kot je zgornja

meja pri prejemu delne starostne pokojnine, ni upravičen do delne starostne pokojnine zaradi ostalih sredstev v posesti, v vrednosti 100.000 AUD.

Torej celotna pokojnina zavarovanca znaša 507.497,6 AUD. Ob uporabi zgoraj opisanih predpostavk, prejemku zajamčene letne donosnosti v višini 2,5 % bo mesečna pokojnina zavarovanca znašala **2.689,24 AUD** oziroma **1.681,84 EUR**.

Drugi scenarij: Družinsko stanje: samski, ni lastnik nepremičnine

Pri upravičenosti do prejemka starostne pokojnine ima pomemben vpliv dejavnik, ali je zavarovanec lastnik nepremičnine ali ne. V kolikor ni lastnik nepremičnine, se velikost sredstev za prejem starostne pokojnine poveča, in sicer zavarovancu pripada delna pokojnina, v kolikor ima skupna sredstva nižja od 788.750 AUD. V našem primeru je zavarovanec v drugem scenariju upravičen do delnega prejemka pokojnine.

V izračunu je upoštevano, da bo povprečna stopnja inflacije v Avstraliji enaka 2 % na letni ravni. Upoštevano je, da bo država na podlagi rasti inflacije ob koncu vsakega leta prilagodila prejemek starostne pokojnine na podlagi rasti inflacije. Pri upoštevanju rezultatov je zavarovanec poleg prejemka iz sistema superannuation upravičen tudi do 14-dnevnega prejemka starostne pokojnine v višini 533,3 AUD. To pomeni, da bo mesečni skupni pokojninski prejemek posameznika znašal **3.869,07 AUD** oziroma **2.419,70 EUR**. Ob predpostavki rasti starostne pokojnine glede na rast inflacije se bo v prihodnjih letih mesečni prejemek posameznika rahlo povečeval.

Tretji scenarij: Družinsko stanje: poročen, lastnik nepremičnine

Pri izračunu starostne pokojnine je pomembno tudi družinsko stanje zavarovanca. V kolikor je zavarovanec v razmerju s partnerico/partnerjem, se upravičenost prejemka starostne pokojnine zračuna skupaj za par, glede na njuna skupna sredstva v sistemu superannuation, ter pri ostalih prihrankih. Uporabljena je predpostavka, da se partnerica/partner upokoji prav tako ob koncu leta 2020 in ima sredstva superannuation v višini 50 % prihrankov zavarovanca. Na podlagi predpostavk in izračuna je par upravičen do delne starostne pokojnine.

Pri upoštevanju rezultatov je par poleg prejemka iz sistema superannuation upravičen tudi do 14-dnevnega prejemka starostne pokojnine v višini 22,6 AUD. To pomeni, da bo mesečni skupni pokojninski prejemek para znašal **4.083,04 AUD** oziroma **2.553,51 EUR**. Če ta znesek razpolovimo, bo mesečni prejemek posameznika v paru znašal **1.276,75 EUR**.

Četrty scenarij: Družinsko stanje: poročen, ni lastnik nepremičnine

Kot že opisano pri drugem scenariju, se pri upravičenju prejemka starostne pokojnine upošteva tudi dejavnik lastnine nepremičnine. V tem primeru se upravičenost do polne oziroma delne starostne pokojnine poviša za sredstva para v višini 210.500 AUD. Na podlagi

povišanja testa sredstev je par poleg prejemka iz sistema superannuation upravičen tudi do 14-dnevnega prejemka delne starostne pokojnine v višini 655,6 AUD.

To pomeni, da bo mesečni skupni pokojninski prejemek para znašal **5.460,19 AUD** oziroma **3.414,77 EUR**. Če ta znesek razpolovimo, bo mesečni prejemek posameznika v paru znašal **1.707,39 EUR**.

Primer podpovprečne plače v Avstraliji v višini 70 % povprečne plače

V primer je vzet posameznik, ki je opravil pokojninsko dobo 40 let, se upokojil pri polni pokojninski starosti 66 let ter skozi svoje zavarovalno obdobje prejemal plačo, ki je bila celotno obdobje enaka 70 % povprečne avstralske bruto plače.

Predpostavljam, da je bil pred letom 1992 zaposlen v podjetju, ki ni plačevalo dodatka zavarovančeve plače v pokojninski sistem (2. steber – predhodnik sistema superannuation), upokojil pa se je s koncem leta 2020. Pri izračunu je bila upoštevana dejanska povprečna plača po letih. Investicijska donosnost in stroški so izračunani na enak način kot pri povprečni plači.

Na podlagi zgoraj opisanih predpostavk je izračunano, da bi privarčevana sredstva posameznika v sistemu superannuation ob upokojitvi znašala **253.911,3 AUD**.

Glede na uporabljeno predpostavko, da so lastna privarčevana sredstva zavarovanca v višini 100.000 AUD ter da gre za zavarovanca, ki je samski, so skupna sredstva posameznika, ki gredo v test skupnih sredstev osebe za prejem starostne pokojnine v višini **353.911,3 AUD**. V kolikor gre za posameznika, ki je poročen, so skupna privarčevana sredstva gospodinjstva v višini **480.867,0 AUD**.

Tabela 13: Izračun testa sredstev za zavarovanca s podpovprečno plačo v višini 70 % povprečne (v AUD)

Privarčevana sredstva v višini	353.911,3		480.867,0	
	Scenarij 1	Scenarij 2	Scenarij 3	Scenarij 4
Prejem pokojnine	Samski, lastnik nepremičnine	Samski, ni lastnik nepremičnine	Poročen, lastnik nepremičnine	Poročen, ni lastnik nepremičnine
Polna pokojnina	263.250	473.750	394.500	605.000
Delna pokojnina	578.250	788.750	869.500	1.080.000

Vir: Lastni izračuni.

Prvi scenarij: Družinsko stanje: samski, lastnik nepremičnine

Pri prvem scenariju je zavarovanec upravičen do prejemka delne starostne pokojnine, poleg prejemka iz sistema superannuation. Njegov 14-dnevni prejemek starostne pokojnine je v

višini 671,3 AUD (1.460,5 AUD na mesec), kar pomeni, da bo prejemek iz starostne pokojnine predstavljal večji delež pokojninskih prihodkov. Mesečni prihodki iz sistema superannuation so enaki 1.345,48 AUD.

Skupni mesečni pokojninski prejemek zavarovanca bo znašal 2.805,96 AUD oziroma **1.754,83 EUR**. Ob predpostavki rasti starostne pokojnine glede na rast inflacije se bo v prihodnjih letih mesečni prejemek posameznika rahlo povečeval.

Razlog, da ima zavarovanec s podpovprečno plačo višji pokojninski prejemek od zavarovanca s povprečno plačo je zaradi dodatnih sredstev v višini 100.000 AUD, za katere predpostavljam, da se ne spreminjajo v obdobju (jih zavarovanec drži pri sebi kot varnostno rezervo) ter niso vključeni v rentno varčevanje.

Drugi scenarij: Družinsko stanje: samski, ni lastnik nepremičnine

Zavarovanec je upravičen do polnega prejema pokojnine, ker ni lastnik nepremičnine. Pri upoštevanju rezultatov je zavarovanec poleg prejema iz sistema superannuation upravičen tudi do polnega 14-dnevnega prejema starostne pokojnine v višini 944,3 AUD. To pomeni, da bo mesečni skupni pokojninski prejemek posameznika znašal 3.399,90 AUD oziroma **2.126,28 EUR**.

Tretji scenarij: Družinsko stanje: poročen, lastnik nepremičnine

Uporabljena je predpostavka, da se partnerica/partner upokoji prav tako ob koncu leta 2020 in ima sredstva superannuation v višini 50 % prihrankov zavarovanca. Na podlagi predpostavk in izračuna je par upravičen do delne starostne pokojnine.

Pri upoštevanju rezultatov je par poleg prejema iz sistema superannuation upravičen tudi do 14-dnevnega prejema starostne pokojnine v višini 1.165,6 AUD. To pomeni, da bo mesečni skupni pokojninski prejemek para znašal 4.554,10 AUD oziroma **2.848,11 EUR**. Če ta znesek razpolovimo, bo mesečni prejemek posameznika v paru znašal **1.424,06 EUR**.

Četrty scenarij: Družinsko stanje: poročen, ni lastnik nepremičnine

Na podlagi povišanja testa sredstev zaradi nelastništva nepremičnine je par poleg prejema iz sistema superannuation upravičen tudi do polne starostne pokojnine. 14-dnevni prejemek para je v višini 1.423,6 AUD.

To pomeni, da bo mesečni skupni pokojninski prejemek para znašal 5.115,40 AUD oziroma **3.199,15 EUR**. Če ta znesek razpolovimo, bo mesečni prejemek posameznika v paru znašal **1.599,57 EUR**.

Primer nadpovprečne plače v Avstraliji v višini 150 % povprečne plače

V primer je vzet posameznik, ki je opravil pokojninsko dobo 40 let, se upokojil pri polni pokojninski starosti 66 let ter skozi svoje zavarovalno obdobje prejemal plačo, ki je bila celotno obdobje enaka 150 % povprečne avstralske bruto plače.

Predpostavljam, da je bil pred letom 1992 zaposlen v podjetju, ki je plačeval 3 % zavarovančeve plače v pokojninski sistem (2. steber – predhodnik sistema superannuation), od leta 1995 naprej pa je zavarovanec še sam prostovoljno vplačeval prostovoljno dodatno varčevanje v sistem superannuation v višini 3 % bruto letne plače. Investicijska donosnost je izračunana na enak način kot pri povprečni plači.

Stroški zavarovalne premije so višji v primerjavi s primerom povprečne in podpovprečne plače, in sicer znašajo 200 AUD na leto. Administrativni in ostali stroški so enaki kot pri prejšnjih dveh primerih.

Na podlagi zgoraj opisanih predpostavk je izračunano, da bi privarčevana sredstva posameznika v sistemu superannuation ob upokojitvi znašala **957.566,8 AUD**.

Glede na uporabljeno predpostavko, da so lastna privarčevana sredstva zavarovanca v višini 100.000 AUD ter da gre za zavarovanca, ki je samski, so skupna sredstva posameznika, ki gredo v test skupnih sredstev osebe za prejem starostne pokojnine v višini **1.057.566,8 AUD**. V kolikor gre za posameznika, ki je poročen, so skupna privarčevana sredstva gospodinjstva v višini **1.536.350,2 AUD**.

Tabela 14: Izračun testa sredstev za zavarovanca s nadpovprečno plačo v višini 150 % povprečne

V AUD

Privarčevana sredstva v višini	1.057.566,8		1.536.350,2	
	Scenarij 1	Scenarij 2	Scenarij 3	Scenarij 4
Prejem pokojnine	Samski, lastnik nepremičnine	Samski, ni lastnik nepremičnine	Poročen, lastnik nepremičnine	Poročen, ni lastnik nepremičnine
Polna pokojnina	263.250	473.750	394.500	605.000
Delna pokojnina	578.250	788.750	869.500	1.080.000

Vir: Lastni izračuni.

Prvi scenarij: Družinsko stanje: samski, lastnik nepremičnine

Zavarovanec ni upravičen do prejema delne starostne pokojnine, ker njegova sredstva presegajo maksimalen znesek v višini 578.250 AUD. Njegov edini pokojninski prejemek je iz sistema superannuation. Mesečni pokojninski prejemek zavarovanca bo znašal 5.074,17 AUD oziroma **3.173,36 EUR**.

Drugi scenarij: Družinsko stanje: samski, ni lastnik nepremičnine

Zavarovanec ni upravičen do prejema starostne pokojnine. Torej njegov prejemek je identičen kot pri prvem scenariju. Mesečni pokojninski prejemek zavarovanca bo znašal 5.074,17 AUD oziroma **3.173,36 EUR**.

Tretji scenarij: Družinsko stanje: poročen, lastnik nepremičnine

Uporabljena je predpostavka, da se partnerica/partner upokoji prav tako ob koncu leta 2020 in ima sredstva superannuation v višini 50 % prihrankov zavarovanca. Na podlagi predpostavk in izračuna par ni upravičen do delne starostne pokojnine.

To pomeni, da bo mesečni skupni pokojninski prejemek para izključno iz sredstev Superannuation in bo znašal 7.611,26 AUD oziroma **4.760,04 EUR**. Če ta znesek razpolovimo, bo mesečni prejemek posameznika v paru znašal **2.380,02 EUR**.

Četrty scenarij: Družinsko stanje: poročen, ni lastnik nepremičnine

Par tudi pri četrtem scenariju ni upravičen do prejema delne starostne pokojnine.

To pomeni, da bo mesečni skupni pokojninski prejemek para znašal 7.611,26 AUD oziroma **4.760,04 EUR**. Če ta znesek razpolovimo, bo mesečni prejemek posameznika v paru znašal **2.380,02 EUR**.

Priloga 6: Valorizacijski količniki za preračun osnov iz prejšnjih let zavarovanja

Tabela 15: Valorizacijski količniki

Leto	Valorizacijski Količnik	Leto	Valorizacijski Količnik
1981	253.965	2001	2,15
1982	201.616	2002	1,96
1983	158.618	2003	1,82
1984	104.323	2004	1,72
1985	52.690	2005	1,64
1986	23.650	2006	1,56
1987	10.684	2007	1,45
1988	4.025	2008	1,34
1989	245,34	2009	1,30
1990	51,20	2010	1,25
1991	27,93	2011	1,22
1992	9,40	2012	1,22
1993	6,27	2013	1,21
1994	4,89	2014	1,20
1995	4,11	2015	1,19
1996	3,57	2016	1,17
1997	3,19	2017	1,14
1998	2,91	2018	1,11
1999	2,66	2019	1,07
2000	2,40	2020	1,00

Vir: Pravno-informacijski sistem, Pirs.si. 2021.

Priloga 7: Izračuni pokojninskih prihrankov v Sloveniji glede na plačo v obdobju zaposlitve

Primer povprečne plače v Sloveniji

Uporabljena je predpostavka, da je zavarovanec celotno obdobje delovne dobe prejemal povprečno slovensko plačo (podatki iz Statističnega urada RS). V kolikor gre za zavarovanca, ki je bil zaposlen v javnem sektorju, v enem izmed scenarijev upoštevamo, da je prejemal sredstva dodatne pokojnine v sklad ZVPSJU, in sicer od leta 2004, ko je bil ustanovljen ta sklad. Glede na minimalno mesečno premijo, ki je bila v letu 2019 enaka 30,53 EUR (Letno poročilo Krovnega pokojninskega sklada za javne uslužbence za leto 2019) je bila upoštevan prispevek v sklad, v višini 1,5 % bruto plače zavarovanca.

V kolikor gre za zavarovanca, ki je bil zaposlen v privatnem sektorju, predpostavljamo, da je prejemal sredstva dodatne pokojnine v sklad KVPS, in sicer od leta 2002, ko so na voljo prvi podatki o donosnosti sklada (Letno poročilo Kapitalska Družba d.d, 2002). Glede na maksimalno prispevno stopnjo, ki služi kot davčna olajšava, v višini 5,844 % bruto plače vendar ne več kot 234,90 EUR na mesec oziroma 2.819,09 EUR na leto, smo pri izračunu upoštevali prispevek v sklad, v višini 4 % bruto plače zavarovanca.

Tabela 16: Scenariji zavarovanca s povprečno slovensko plačo (v EUR)

Pregled prejemkov mesečne pokojnine	Samo starostna pokojnina	Prvi + Drugi steber ZVPSJU	Prvi + Drugi steber KVPS
Mesečna pokojnina 1. steber	751,85	751,85	751,85
Dohodnina 1. steber	0,00	0,00	0,00
Mesečna pokojnina 2. steber	0,00	35,69	93,74
Dohodnina 2. steber	0,00	0,00	0,66
SKUPAJ MESEČNA POKOJNINA	751,85	787,54	844,92

Vir: Lastni izračuni.

V kolikor ima zavarovanec v obdobju pokojnine **samo prihodke iz starostne pokojnine**, bi v letu 2021 njegova mesečna pokojnina znašala **751,85 EUR**.

Pri scenariju dodatnega varčevanja v skladu javnih uslužbencev **ZVPSJU**, bi dodatna mesečna renta iz naslova drugega pokojninskega stebra znašala **35,69 EUR**, skupaj mesečni prihodki pa **787,54 EUR**. Iz naslova skupnih prihodkov, zavarovancu ne bi bilo potrebno plačati dodatne dohodnine.

Pri scenariju dodatnega varčevanja v skladu **KVPS**, bi dodatna mesečna renta iz naslova drugega pokojninskega stebra znašala **93,74 EUR**, skupaj mesečni prihodki pa **844,92 EUR**. Iz naslova skupnih prihodkov, bi zavarovanec mogel plačati **dohodnino** v višini 0,66 EUR na mesec, oziroma 7,92 EUR na leto.

Primer podpovprečne plače v Sloveniji v višini 70 % povprečne plače

Ob uporabljeni predpostavki, da je zavarovanec skozi celotno obdobje delovne dobe prejemal podpovprečno plačo, v višini 70 % povprečne bruto slovenske plače, so izračunani enaki scenariji kot pri primeru povprečne plače. Scenariji so predstavljeni v spodnji tabeli:

Tabela 17: Scenariji zavarovanca s podpovprečno slovensko plačo v višini 70 % povprečne plače (v EUR)

Pregled prejemkov mesečne pokojnine	Samo starostna pokojnina	Prvi + Drugi steber ZVPSJU	Prvi + Drugi steber KVPS
Mesečna pokojnina 1. steber	551,58	551,58	551,58
Dohodnina 1. steber	0,00	0,00	0,00
Mesečna pokojnina 2. steber	0,00	24,95	65,20
Dohodnina 2. steber	0,00	0,00	0,00
SKUPAJ MESEČNA POKOJNINA	551,58	576,53	616,79

Vir: Lastni izračuni.

Pri scenariju, kjer ima zavarovanec **samo prihodke iz starostne pokojnine**, bi njegova mesečna pokojnina znašala **551,58 EUR**.

Pri drugem scenariju – varčevanje v skladu javnih uslužbencev **ZVPSJU**, bi dodatna mesečna renta iz naslova drugega pokojninskega stebra znašala **24,95 EUR**, skupaj mesečni prihodki pa **576,53 EUR**.

Pri scenariju dodatnega varčevanja v skladu **KVPS**, bi dodatna mesečna renta iz naslova drugega pokojninskega stebra znašala **65,20 EUR**, skupaj mesečni prihodki pa **616,79 EUR**.

V nobenem izmed zgornjih scenarijev ne bi bilo potrebno doplačilo dohodnine.

Primer nadpovprečne plače v Sloveniji v višini 150 % povprečne plače

Ob uporabljeni predpostavki, da je zavarovanec skozi celotno obdobje delovne dobe prejemal nadpovprečno plačo, v višini 150 % povprečne bruto slovenske plače so izračunani enaki scenariji, kot pri primeru povprečne plače. Scenariji so predstavljeni v spodnji tabeli:

Tabela 18: Scenariji zavarovanca s nadpovprečno slovensko plačo v višini 150 % povprečne plače (v EUR)

Pregled prejemkov mesečne pokojnine	Samo starostna pokojnina	Prvi + Drugi steber ZVPSJU	Prvi + Drugi steber KVPS
Mesečna pokojnina 1. steber	1.068,45	1.068,45	1.068,45
Dohodnina 1. steber	0,00	0,00	0,00
Mesečna pokojnina 2. steber	0,00	53,47	139,76
Dohodnina 2. steber	0,00	3,24	9,17
SKUPAJ MESEČNA POKOJNINA	1.068,45	1.118,68	1.199,05

Vir: Lastni izračuni.

Pri scenariju, kjer ima zavarovanec **samo prihodke iz starostne pokojnine**, bi njegova mesečna pokojnina znašala **1.068,45 EUR**.

Pri drugem scenariju – varčevanje v skladu javnih uslužbencev **ZVPSJU**, bi dodatna mesečna renta iz naslova drugega pokojninskega stebra znašala **53,47 EUR**, skupaj mesečni prihodki pa **1.118,68 EUR**. Iz naslova skupnih prihodkov, bi zavarovanec mogel plačati **dohodnino** v višini 3,24 EUR na mesec, oziroma 38,89 EUR na leto.

Pri scenariju dodatnega varčevanja v skladu **KVPS**, bi dodatna mesečna renta iz naslova drugega pokojninskega stebra znašala **139,76 EUR**, skupaj mesečni prihodki pa **1.199,05 EUR**. Iz naslova skupnih prihodkov bi zavarovanec mogel plačati **dohodnino** v višini 9,17 EUR na mesec, oziroma 109,99 EUR na leto.

Priloga 8: Izračuni prihodnje pokojnine posameznikov v Sloveniji na podlagi plače, dolžine varčevanja in odmerne odstotka v drugi pokojninski steber

Tabela 19: Prejemki posameznika iz naslova 2. pokojninskega stebra s povprečno plačo v višini 100 %

Skupni prejemki iz dodatne pokojnine (2. steber)								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	4.306	4.757	4.981	5.093	5.093	5.093	5.093	5.093
10	10.383	12.001	13.376	14.632	15.769	15.769	15.769	15.769
15	17.347	20.291	22.954	25.481	27.872	29.010	29.916	30.594
20	25.543	30.020	34.167	38.156	41.986	44.378	46.504	48.373
25	35.553	41.891	47.826	53.568	59.116	62.946	66.473	69.704
30	47.790	56.403	64.524	72.409	80.056	85.605	90.781	95.600
35	62.750	74.145	84.938	95.442	105.657	113.305	120.498	127.255
40	81.039	95.834	109.894	123.600	136.953	147.168	156.827	165.953
40 (začetek čez 5 let)	85.865	103.038	120.211	137.384	154.557	167.909	180.583	192.605

Mesečni prejemki iz drugega pokojninskega stebra								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	13,53	14,94	15,64	15,99	15,99	15,99	15,99	15,99
10	32,54	37,58	41,87	45,78	49,31	49,31	49,31	49,31
15	54,22	63,35	71,59	79,40	86,78	90,28	93,08	95,16
20	79,60	93,39	106,14	118,37	130,08	137,38	143,86	149,55
25	110,39	129,79	147,88	165,32	182,12	193,68	204,31	214,02
30	147,77	173,91	198,44	222,14	245,03	261,58	276,98	291,29
35	193,09	227,35	259,60	290,82	321,02	343,54	364,65	384,41
40	247,97	291,98	333,50	373,73	412,69	442,35	470,29	496,59
40 (začetek čez 5 let)	262,36	313,29	363,80	413,94	463,73	502,22	538,58	572,51

Delež dodatne pokojnine iz 2.stebra								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	1,1%	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
10	2,7%	3,1%	3,5%	3,8%	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%
15	4,5%	5,2%	5,9%	6,6%	7,2%	7,5%	7,7%	7,9%
20	6,6%	7,7%	8,8%	9,8%	10,8%	11,4%	11,9%	12,4%
25	9,1%	10,7%	12,2%	13,7%	15,1%	16,0%	16,9%	17,7%
30	12,2%	14,4%	16,4%	18,4%	20,3%	21,6%	22,9%	24,1%
35	16,0%	18,8%	21,5%	24,1%	26,6%	28,4%	30,2%	31,8%
40	20,5%	24,2%	27,6%	30,9%	34,1%	36,6%	38,9%	41,1%
40 (začetek čez 5 let)	21,7%	25,9%	30,1%	34,2%	38,4%	41,6%	44,6%	47,4%

Vir: Lastni izračuni.

Posameznik, ki bi se upokojil s 1.2061 in varčeval polno obdobje 40 let bi imel privarčevan znesek od 81.039 pa do 165.953 EUR, odvisno od prispevka od bruto plače v drugi pokojninski steber. To bi pomenilo dodatno mesečno pokojnino med 247,97 in 496,59 EUR.

Delež dodatne pokojnine iz 2. stebra bi torej znašal od 20,5 % in 41,1 % neto plače posameznika, ki je vzeta v pokojninsko osnovo. Oziroma v primeru, če bi bil že od začetka obdobja uporabljen celoten načrtovan odstotek od bruto plače, bi delež dodatne pokojnine znašal med 21,7 % in 47,4 %.

Tabela 20: Prejemki posameznika iz naslova 2. pokojninskega stebra s podpovprečno plačo v višini 70 %

Skupni prejemki iz dodatne pokojnine (2. steber)								
	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
Dolžina varčevanja	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	3.014	3.330	3.487	3.565	3.565	3.565	3.565	3.565
10	7.268	8.401	9.363	10.242	11.038	11.038	11.038	11.038
15	12.143	14.203	16.068	17.837	19.511	20.307	20.942	21.416
20	17.880	21.014	23.917	26.709	29.391	31.064	32.553	33.861
25	24.887	29.324	33.478	37.497	41.381	44.062	46.531	48.793
30	33.453	39.482	45.167	50.686	56.039	59.923	63.547	66.920
35	43.925	51.901	59.457	66.809	73.960	79.313	84.349	89.079
40	56.727	67.084	76.926	86.520	95.867	103.018	109.779	116.167
40 (začetek čez 5 let)	60.105	72.126	84.147	96.169	108.190	117.537	126.408	134.823

Mesečni prejemki iz drugega pokojninskega stebra								
	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
Dolžina varčevanja	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	9,48	10,47	10,96	11,21	11,21	11,21	11,21	11,21
10	22,86	26,42	29,44	32,21	34,71	34,71	34,71	34,71
15	38,19	44,67	50,53	56,09	61,35	63,86	65,85	67,35
20	56,23	66,08	75,21	83,99	92,42	97,69	102,37	106,48
25	78,26	92,21	105,28	117,92	130,13	138,56	146,32	153,44
30	105,20	124,16	142,03	159,39	176,22	188,44	199,83	210,44
35	138,13	163,21	186,97	210,09	232,58	249,41	265,25	280,12
40	178,39	210,96	241,91	272,08	301,47	323,95	345,22	365,31
40 (začetek čez 5 let)	189,01	226,81	264,61	302,42	340,22	369,61	397,51	423,39

Delež dodatne pokojnine iz 2.stebra								
	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
Dolžina varčevanja	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	1,1%	1,2%	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
10	2,6%	3,0%	3,3%	3,6%	3,9%	3,9%	3,9%	3,9%
15	4,3%	5,0%	5,7%	6,3%	6,9%	7,2%	7,4%	7,6%
20	6,3%	7,5%	8,5%	9,5%	10,4%	11,0%	11,5%	12,0%
25	8,8%	10,4%	11,9%	13,3%	14,7%	15,6%	16,5%	17,3%
30	11,9%	14,0%	16,0%	18,0%	19,9%	21,3%	22,5%	23,7%
35	15,6%	18,4%	21,1%	23,7%	26,2%	28,1%	29,9%	31,6%
40	20,1%	23,8%	27,3%	30,7%	34,0%	36,5%	38,9%	41,2%
40 (začetek čez 5 let)	21,3%	25,6%	29,8%	34,1%	38,4%	41,7%	44,8%	47,7%

Vir: Lastni izračuni.

Posameznik, ki bi se upokojil s 1.1.2061, celotno obdobje prejemal podpovprečno plačo v višini 70 % povprečne bruto plače v letu 2020 in varčeval polno obdobje 40 let, bi imel privarčevan znesek od 56.727 pa do 116.167 EUR, odvisno od prispevka od bruto plače v drugi pokojninski steber. To bi pomenilo dodatno mesečno pokojnino med 178,39 in 365,31 EUR.

Delež dodatne pokojnine iz 2. stebra bi torej znašal od 20,1 % in 41,2 % neto plače posameznika, ki je vzeta v pokojninsko osnovo. Oziroma v primeru, če bi bil že od začetka obdobja uporabljen celoten načrtovan odstotek od bruto plače, bi delež dodatne pokojnine znašal med 21,3 % in 47,7 %.

Tabela 21: Prejemki posameznika iz naslova 2. pokojninskega stebra s nadpovprečno plačo v višini 150 %

Skupni prejemki iz dodatne pokojnine (2. stebra)								
Prispevna stopnja v drugi pokojninski stebra								
Dolžina varčevanja	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	6.460	7.135	7.471	7.639	7.639	7.639	7.639	7.639
10	15.575	18.002	20.063	21.947	23.653	23.653	23.653	23.653
15	26.021	30.436	34.431	38.222	41.809	43.515	44.875	45.891
20	38.315	45.030	51.251	57.234	62.980	66.566	69.756	72.559
25	53.330	62.836	71.739	80.351	88.674	94.419	99.709	104.556
30	71.685	84.605	96.786	108.613	120.085	128.407	136.172	143.401
35	94.125	111.217	127.407	143.163	158.485	169.957	180.747	190.883
40	121.558	143.751	164.841	185.401	205.430	220.752	235.241	248.930
40 (začetek čez 5 let)	128.797	154.557	180.316	206.075	231.835	251.864	270.875	288.907

Mesečni prejemki iz drugega pokojninskega stebra								
Prispevna stopnja v drugi pokojninski stebra								
Dolžina varčevanja	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	19,06	21,04	22,03	22,53	22,53	22,53	22,53	22,53
10	45,83	52,96	59,01	64,54	69,55	69,55	69,55	69,55
15	76,49	89,43	101,13	112,23	122,72	127,71	131,68	134,65
20	112,50	132,14	150,30	166,91	182,63	192,45	201,17	208,84
25	156,23	182,24	206,60	230,16	252,93	268,65	283,12	296,38
30	206,45	241,80	275,12	307,48	338,86	361,63	382,88	402,65
35	267,84	314,60	358,90	402,00	443,92	475,31	504,83	532,56
40	342,89	403,61	461,31	517,56	572,36	614,28	653,91	691,37
40 (začetek čez 5 let)	362,70	433,17	503,65	574,12	644,60	699,39	751,40	800,74

Delež dodatne pokojnine iz 2.stebra								
Prispevna stopnja v drugi pokojninski stebra								
Dolžina varčevanja	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	1,1%	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
10	2,7%	3,1%	3,4%	3,8%	4,0%	4,0%	4,0%	4,0%
15	4,5%	5,2%	5,9%	6,5%	7,1%	7,4%	7,7%	7,8%
20	6,5%	7,7%	8,8%	9,7%	10,6%	11,2%	11,7%	12,2%
25	9,1%	10,6%	12,0%	13,4%	14,7%	15,6%	16,5%	17,3%
30	12,0%	14,1%	16,0%	17,9%	19,7%	21,1%	22,3%	23,4%
35	15,6%	18,3%	20,9%	23,4%	25,8%	27,7%	29,4%	31,0%
40	20,0%	23,5%	26,9%	30,1%	33,3%	35,8%	38,1%	40,3%
40 (začetek čez 5 let)	21,1%	25,2%	29,3%	33,4%	37,5%	40,7%	43,7%	46,6%

Vir: Lastni izračuni.

Posameznik, ki bi se upokojil s 1.1.2061, celotno obdobje prejemal nadpovprečno plačo v višini 150 % povprečne bruto plače v letu 2020 in varčeval polno obdobje 40 let, bi imel privarčevan znesek od 121.558 pa do 248.930 EUR, odvisno od prispevka od bruto plače v drugi pokojninski stebra. To bi pomenilo dodatno mesečno pokojnino med 342,89 in 691,37 EUR.

Delež dodatne pokojnine iz 2. stebra bi torej znašal od 20,0 % in 40,3 % neto plače posameznika, ki je vzeta v pokojninsko osnovo. Oziroma v primeru, če bi bil že od začetka obdobja uporabljen celoten načrtovan odstotek od bruto plače, bi delež dodatne pokojnine znašal med 21,1 % in 46,6 %.

Tabela 22: Prejemki posameznika iz naslova 2. pokojninskega stebra s nadpovprečno plačo v višini 200 %

Skupni prejemki iz dodatne pokojnine (2. steber)								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	8.613	9.513	9.962	10.186	10.186	10.186	10.186	10.186
10	20.766	24.002	26.751	29.263	31.538	31.538	31.538	31.538
15	34.695	40.581	45.908	50.963	55.745	58.020	59.833	61.188
20	51.087	60.040	68.334	76.312	83.973	88.755	93.008	96.745
25	71.106	83.782	95.652	107.135	118.231	125.893	132.946	139.408
30	95.580	112.807	129.048	144.817	160.113	171.209	181.562	191.201
35	125.500	148.290	169.876	190.884	211.313	226.609	240.996	254.510
40	162.077	191.668	219.788	247.201	273.907	294.336	313.655	331.906
40 (začetek čez 5 let)	171.730	206.075	240.421	274.767	309.113	335.819	361.167	385.210

Mesečni prejemki iz drugega pokojninskega stebra								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	23,56	26,03	27,25	27,87	27,87	27,87	27,87	27,87
10	56,81	65,67	73,19	80,06	86,28	86,28	86,28	86,28
15	94,92	111,02	125,60	139,43	152,51	158,73	163,69	167,40
20	139,77	164,26	186,95	208,78	229,74	242,82	254,46	264,68
25	194,54	229,21	261,69	293,10	323,46	344,42	363,72	381,40
30	261,49	308,62	353,06	396,20	438,04	468,40	496,73	523,10
35	343,35	405,70	464,75	522,23	578,12	619,97	659,33	696,30
40	443,42	524,38	601,31	676,30	749,37	805,26	858,11	908,05
40 (začetek čez 5 let)	469,83	563,79	657,76	751,72	845,69	918,75	988,10	1.053,88

Delež dodatne pokojnine iz 2.stebra								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	1,1%	1,2%	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
10	2,6%	3,0%	3,3%	3,6%	3,9%	3,9%	3,9%	3,9%
15	4,3%	5,1%	5,7%	6,4%	6,9%	7,2%	7,5%	7,6%
20	6,4%	7,5%	8,5%	9,5%	10,5%	11,1%	11,6%	12,1%
25	8,9%	10,4%	11,9%	13,4%	14,7%	15,7%	16,6%	17,4%
30	11,9%	14,1%	16,1%	18,1%	20,0%	21,3%	22,6%	23,8%
35	15,6%	18,5%	21,2%	23,8%	26,3%	28,2%	30,0%	31,7%
40	20,2%	23,9%	27,4%	30,8%	34,1%	36,7%	39,1%	41,4%
40 (začetek čez 5 let)	21,4%	25,7%	30,0%	34,3%	38,5%	41,9%	45,0%	48,0%

Vir: Lastni izračuni.

Posameznik, ki bi se upokojil s 1.1.2061, celotno obdobje prejemal nadpovprečno plačo v višini 200 % povprečne bruto plače v letu 2020 in varčeval polno obdobje 40 let, bi imel privarčevan znesek od 162.077 pa do 331.906 EUR, odvisno od prispevka od bruto plače v drugi pokojninski steber. To bi pomenilo dodatno mesečno pokojnino med 443,42 in 908,05 EUR.

Delež dodatne pokojnine iz 2. stebra bi torej znašal od 20,2 % in 41,4 % neto plače posameznika, ki je vzeta v pokojninsko osnovo. Oziroma v primeru, če bi bil že od začetka obdobja uporabljen celoten načrtovan odstotek od bruto plače, bi delež dodatne pokojnine znašal med 21,4 % in 48,0 %.

Tabela 23: Prejemki posameznika iz naslova 2. pokojninskega stebra s nadpovprečno plačo v višini 300 %

Skupni prejemki iz dodatne pokojnine (2. steber)								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	12.919	14.270	14.942	15.279	15.279	15.279	15.279	15.279
10	31.149	36.004	40.127	43.895	47.307	47.307	47.307	47.307
15	52.042	60.872	68.862	76.444	83.617	87.029	89.749	91.782
20	76.630	90.060	102.501	114.468	125.959	133.133	139.512	145.118
25	106.659	125.673	143.478	160.703	177.347	188.839	199.419	209.111
30	143.370	169.210	193.572	217.226	240.169	256.814	272.343	286.801
35	188.250	222.435	254.814	286.326	316.970	339.914	361.494	381.765
40	243.116	287.503	329.682	370.801	410.860	441.504	470.482	497.860
40 (začetek čez 5 let)	257.594	309.113	360.632	412.151	463.670	503.728	541.750	577.815

Mesečni prejemki iz drugega pokojninskega stebra								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	35,34	39,04	40,88	41,80	41,80	41,80	41,80	41,80
10	85,22	98,50	109,78	120,09	129,42	129,42	129,42	129,42
15	142,38	166,54	188,40	209,14	228,76	238,10	245,54	251,10
20	209,65	246,39	280,43	313,17	344,61	364,23	381,68	397,02
25	291,80	343,82	392,53	439,66	485,19	516,63	545,58	572,10
30	392,24	462,93	529,58	594,30	657,04	700,75	741,52	779,49
35	515,02	608,55	695,50	778,24	858,70	918,95	975,62	1.028,84
40	664,78	781,33	892,08	1.000,05	1.105,24	1.185,71	1.261,80	1.333,68
40 (začetek čez 5 let)	702,80	838,07	973,35	1.108,63	1.243,91	1.349,09	1.448,93	1.543,63

Delež dodatne pokojnine iz 2.stebra								
Dolžina varčevanja	Prispevna stopnja v drugi pokojninski steber							
	5%	6%	7%	8%	9%	10%	11%	12%
5	1,1%	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
10	2,7%	3,1%	3,5%	3,8%	4,1%	4,1%	4,1%	4,1%
15	4,5%	5,3%	6,0%	6,6%	7,3%	7,6%	7,8%	8,0%
20	6,7%	7,8%	8,9%	10,0%	11,0%	11,6%	12,1%	12,6%
25	9,3%	10,9%	12,5%	14,0%	15,4%	16,4%	17,3%	18,2%
30	12,5%	14,7%	16,8%	18,9%	20,9%	22,3%	23,6%	24,8%
35	16,4%	19,3%	22,1%	24,7%	27,3%	29,2%	31,0%	32,7%
40	21,1%	24,8%	28,4%	31,8%	35,1%	37,7%	40,1%	42,4%
40 (začetek čez 5 let)	22,3%	26,6%	30,9%	35,2%	39,5%	42,9%	46,1%	49,1%

Vir: Lastni izračuni.

Posameznik, ki bi se upokojil s 1.1.2061, celotno obdobje prejemal nadpovprečno plačo v višini 300% povprečne bruto plače v letu 2020 in varčeval polno obdobje 40 let, bi imel privarčevan znesek od 243.116 pa do 497.860 EUR, odvisno od prispevka od bruto plače v drugi pokojninski steber. To bi pomenilo dodatno mesečno pokojnino med 664,78 in 1.333,68 EUR.

Delež dodatne pokojnine iz 2. stebra bi torej znašal od 21,1 % in 42,4 % neto plače posameznika, ki je vzeta v pokojninsko osnovo. Oziroma v primeru, če bi bil že od začetka obdobja uporabljen celoten načrtovan odstotek od bruto plače, bi delež dodatne pokojnine znašal med 22,3 % in 49,1 %.

Priloga 9: Izračuni uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja na izdatke države

Tabela 24: Izračuni starostnih, invalidskih in vdovskih pokojnin, kot delež povprečne neto plače (v %)

Povprečni deleži pokojnin na neto plačo	2016	2017	2018	2019	2020	Povprečje
Starostna pokojnina	59,5	58,4	58,5	58,1	57,0	58,3
Invalidska pokojnina	46,0	45,2	45,4	45,0	44,0	45,1
Vdovska/družinska pokojnina	37,6	36,8	36,7	36,4	35,5	36,6
Povprečna neto plača	1.209					

Vir: Letna poročila ZPIZ 2016-2020.

Na podlagi petletnega povprečja so bile izračunane povprečne invalidske in vdovske pokojnine, kjer je predstavljeno, da invalidska pokojnina predstavlja 45 % ter vdovska pokojnina 36,5 % povprečne neto plače.

Tabela 25: Izračun olajšave dohodnine pri različnih višinah bruto plače in letnih premij (v EUR)

Višina plače	60%	80%	100%	120%	150%	200%	300%	400%	600%
Bruto	1.113,7	1.485,0	1.856,2	2.227,4	2.784,3	3.712,4	5.568,6	7.424,8	11.137,2
Neto	775,4	1.002,7	1.216,7	1.430,7	1.751,7	2.250,5	3.219,3	4.108,6	5.610,4
Delež neto plače (v %)	69,6%	67,5%	65,6%	64,2%	62,9%	60,6%	57,8%	55,3%	50,4%

0,5%	Vložek v 2. steber	67	89	111	134	167	223	334	445	668
	Prihranek dohod	11	23	29	35	43	74	110	174	334
	Odstotkovni prihranek	16%	26%	26%	26%	26%	33%	33%	39%	50%
1,0%	Vložek v 2. steber	134	178	223	267	334	445	668	891	1.336
	Prihranek dohod	21	46	58	69	87	147	221	347	668
	Odstotkovni prihranek	16%	26%	26%	26%	26%	33%	33%	39%	50%
2,0%	Vložek v 2. steber	267	356	445	535	668	891	1.336	1.782	2.673
	Prihranek dohod	43	93	116	139	174	294	441	695	1.336
	Odstotkovni prihranek	16%	26%	26%	26%	26%	33%	33%	39%	50%
3,0%	Vložek v 2. steber	401	535	668	802	1.002	1.336	2.005	2.673	2.819
	Prihranek dohod	64	139	174	208	261	441	662	1.042	1.410
	Odstotkovni prihranek	16%	26%	26%	26%	26%	33%	33%	39%	50%
4,0%	Vložek v 2. steber	535	713	891	1.069	1.336	1.782	2.673	2.819	2.819
	Prihranek dohod	86	185	232	278	347	588	882	1.099	1.410
	Odstotkovni prihranek	16%	26%	26%	26%	26%	33%	33%	39%	50%
5,8%	Vložek v 2. steber	781	1.041	1.302	1.562	1.953	2.603	2.819	2.819	2.819
	Prihranek dohod	125	271	338	406	508	859	930	1.099	1.410
	Odstotkovni prihranek	16%	26%	26%	26%	26%	33%	33%	39%	50%

Vir: Lastni izračuni.

Tabela 26: Izračun stroškov drugega pokojninskega stebra za državo po letih od 2021 do 2026 (upoštevana je prispevna stopnja v višini 9 % v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje)

DDPO					Leto 2024, če premija znaša 5%
Leto	2021	2022	2023	2024	2024
1% vseh olajšav - osnova	277.719	554.178	829.068	1.101.559	963.864
75% normalno	20.828.958	41.563.372	62.180.129	82.616.897	72.289.785
25% v višini 4%	27.771.944	27.708.915	27.635.613	27.538.966	27.562.311
Skupaj olajšava DDPO	48.600.902	69.272.286	89.815.742	110.155.863	99.852.097

Dohodnina						
Leto	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1% vseh olajšav – osnova	278.426	555.588	831.177	1.104.360	1.374.392	1.642.949
95% normalno	26.450.447	52.780.832	78.961.808	104.914.217	130.567.260	156.080.146
5% v višini 3%	8.352.773	8.333.816	8.311.769	8.282.701	8.246.353	8.214.745
Skupaj olajšava Dohodnina	34.803.219	61.114.648	87.273.577	113.196.918	138.813.613	164.294.891

Celotni javno-finančni izdatki – premije javnim uslužbencem, dohodnina in DDPO	% zaposlenih v javnem sektorju					19,0%
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Leto	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Premija delodajalcev	234.513.985	467.963.490	700.088.299	769.549.009	766.171.893	763.235.118
Dodatna prem. Delodaj.	175.885.489	116.990.872	58.340.692	0	0	0
Skupna prem delodaj.	410.399.474	584.954.362	758.428.990	769.549.009	766.171.893	763.235.118
Premija delojemalcev	46.147.495	92.085.521	137.762.876	151.431.304	150.766.758	150.188.861
Dodatna prem. delojemalec	11.536.874	9.208.552	6.888.144	3.785.783	1.507.668	0
Skupna prem delojemalec	57.684.368	101.294.074	144.651.019	155.217.087	152.274.426	150.188.861
Premije javnih uslužbencev	81.198.011	81.013.728	121.199.120	161.033.684	200.408.747	239.568.685
Skupni stroški 2. stebra	164.602.132	211.400.662	298.288.439	384.386.465	476.312.925	567.741.683
Skupne premije z JU	549.281.853	767.262.164	1.024.279.129	1.278.837.780	1.588.115.139	1.895.710.281

Delež kolektivnih vplačil	83,6 %
Delež individualnih vplačil	16,4 %

Vir: Lastni izračuni.

Pri izračunu olajšav podjetjem za DDPO je upoštevana 16 % stopnja, ker so iz plačila DDPO izločene določene ustanove, zaradi česar ni upoštevana polna stopnja v višini 19 %. Upoštevan je delež aktivnih naložb v letu 2017 (Majcen, Čok & Ogorevc, 2020, str. 14) ter prilagojen za nadaljnja leta. Upoštevano je, da je od vseh vplačil PDPZ bilo 83,6 % vplačil podjetij in 16,4 % posameznikov. Ti odstotki so upoštevani skozi celotno obdobje. Ob pretvorbi deležev na vse zaposlene v privatnem sektorju je upoštevano, da 25 % delodajalcev prispeva premije PDPZ ter le 5 % delojemalcev. Glede na upoštrevane prispevne stopnje po

letih v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje, se učinek izenači v letu 2024, ko bi bili prispevki vseh delodajalcev izenačeni na 4 %, razen v primeru uvedbe 5 % prispevnih odstotkov v drugi steber (v tem primeru minimalni prispevki delodajalcev znašajo 3,5 %).

Olajšave pri dohodnini tistih, ki varčujejo pred uvedbo obveznega sistema (3 %) ter zakonsko določene, se izenačijo z letom 2026. Pred tem je uporabljen prilagojen izračun za delež zaposlenih, ki že prispevajo v sistem.

Vsa vplačila premij države javnim uslužbencem so v 100 % znesku tudi strošek za državo.

Na podlagi izračunanih podatkov celotni stroški javnih financ znašajo okrog 30 % vseh vplačanih premij po letih.

Tabela 27: Število upokojencev po letih ter državni izdatki za pokojnine iz 1. stebra glede na trenutno veljavno zakonodajo

Vsi prejemniki pokojnin - starostne + invalidski, vdovski in družinski upokojenci		v tisoč														
Projekcije	Odstotek v populaciji		2020	2021	2022	2023	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070
	2020	2040														
Vsi starostni upokojenci			461	471	481	490	507	547	582	609	634	648	649	637	621	604
Invalidski upokojenci	3,5%	3%	73,3	73,1	72,8	72,4	71,4	68,5	65,5	62,4	62,0	61,3	60,5	59,7	58,9	58,1
Družinski in vdovski upokojenci	4,0%	3,5%	83,8	83,6	83,4	83,0	81,9	79,0	75,9	72,9	72,3	71,5	70,6	69,6	68,7	67,8
Skupaj vsi			617,9	627,7	637,3	645,6	660,0	694,5	723,4	744,1	768,0	780,7	780,1	766,8	748,3	730,3
Celotni stroški pokojnin - starostne + invalidski, vdovski in družinski upokojenci		v mio EUR														
Projekcije	Delež neto plače	2020	2021	2022	2023	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070	
Povprečna delovna doba upokojencev		36,7	36,8	36,9	37	37,2	37,7	37,95	38,2	38,45	38,7	38,7	38,7	38,7	38,7	
Celotni stroški pokojnin - starostne		4.284	4.410	4.536	4.654	4.879	5.268	5.604	5.862	6.102	6.238	6.249	6.138	5.977	5.819	
Invalidski upokojenci	45%	479	481	482	483	483	481	478	476	472	467	461	454	448	443	
Družinski in vdovski upokojenci	36,5%	444	446	447	448	448	446	444	441	437	433	427	421	416	410	
Vsi stroški pokojnin		5.207	5.336	5.465	5.585	5.810	6.195	6.526	6.779	7.011	7.138	7.137	7.013	6.841	6.672	
Stroški pokojnin kot delež BDP (v %)		11,3	11,6	11,9	12,1	12,6	13,5	14,2	14,7	15,3	15,5	15,5	15,3	14,9	14,5	

Vir: Lastni izračuni.

Število upokojencev in s tem pokojninski izdatki se bodo vsakoletno povečevali do leta 2055, ko bo glede na projekcije 649 tisoč upokojencev. Število upokojencev se bo kasneje začelo zniževati do leta 2070, in sicer za 7 % v primerjavi z letom 2055.

Visoka rast števila upokojencev govori o pomembnosti uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki bi dodatno razbremenila državne pokojninske izdatke in omogočila višjo pokojnino bodočim upokojencem.

Tabela 28: Skupni stroški pokojnin v mio EUR (prvi in drugi steber skupaj) ter stroški kot delež BDP

Skupni stroški pokojnine 1+2 steber kot delež BDP														
Projekcije	2020	2021	2022	2023	2025	2030	2035	2040	2045	2050	2055	2060	2065	2070
Osnovni scenarij, samo sredstva iz 1. stebra	5.207	5.336	5.465	5.585	5.810	6.195	6.526	6.779	7.011	7.138	7.137	7.013	6.841	6.672
Celotni pokojninski stroški iz 1. stebra, kot delež BDP	11,3%	11,6%	11,9%	12,1%	12,6%	13,5%	14,2%	14,7%	15,3%	15,5%	15,5%	15,3%	14,9%	14,5%
Skupni pokoj stroški 5%	5.324	5.501	5.677	5.883	6.129	6.508	6.832	7.077	7.071	6.976	6.743	6.253	5.881	5.728
Stroški kot delež BDP 5%	11,6%	12,0%	12,3%	12,8%	13,3%	14,2%	14,9%	15,4%	15,4%	15,2%	14,7%	13,6%	12,8%	12,5%
Skupni pokoj stroški 6%	5.324	5.501	5.677	5.883	6.190	6.568	6.890	7.134	7.127	6.950	6.525	5.896	5.501	5.358
Stroški kot delež BDP 6%	11,6%	12,0%	12,3%	12,8%	13,5%	14,3%	15,0%	15,5%	15,5%	15,1%	14,2%	12,8%	12,0%	11,7%
Skupni pokoj stroški 7%	5.324	5.501	5.677	5.883	6.251	6.628	6.949	7.191	7.104	6.891	6.386	5.649	5.134	4.989
Stroški kot delež BDP 7%	11,6%	12,0%	12,3%	12,8%	13,6%	14,4%	15,1%	15,6%	15,5%	15,0%	13,9%	12,3%	11,2%	10,9%
Skupni pokoj stroški 8%	5.324	5.501	5.677	5.883	6.286	6.695	7.014	7.254	7.055	6.759	6.218	5.484	4.879	4.729
Stroški kot delež BDP 8%	11,6%	12,0%	12,3%	12,8%	13,7%	14,6%	15,3%	15,8%	15,3%	14,7%	13,5%	11,9%	10,6%	10,3%
Skupni pokoj stroški 9%	5.324	5.501	5.677	5.883	6.286	6.755	7.073	7.311	7.016	6.621	6.045	5.237	4.512	4.360
Stroški kot delež BDP 9%	11,6%	12,0%	12,3%	12,8%	13,7%	14,7%	15,4%	15,9%	15,3%	14,4%	13,1%	11,4%	9,8%	9,5%
Skupni pokoj stroški 10%	5.324	5.501	5.677	5.883	6.286	6.755	7.131	7.369	6.994	6.561	5.906	4.990	4.240	4.095
Stroški kot delež BDP 10%	11,6%	12,0%	12,3%	12,8%	13,7%	14,7%	15,5%	16,0%	15,2%	14,3%	12,8%	10,9%	9,2%	8,9%
Skupni pokoj stroški 11%	5.324	5.501	5.677	5.883	6.286	6.755	7.190	7.426	6.955	6.502	5.767	4.821	3.981	3.831
Stroški kot delež BDP 11%	11,6%	12,0%	12,3%	12,8%	13,7%	14,7%	15,6%	16,2%	15,1%	14,1%	12,5%	10,5%	8,7%	8,3%
Skupni pokoj stroški 12%	5.324	5.501	5.677	5.883	6.286	6.755	7.255	7.489	7.016	6.482	5.711	4.689	3.727	3.572
Stroški kot delež BDP 12%	11,6%	12,0%	12,3%	12,8%	13,7%	14,7%	15,8%	16,3%	15,3%	14,1%	12,4%	10,2%	8,1%	7,8%

Učinek uvedbe obveznega dodatnega pokojninskega zavarovanja se začne kazati po letu 2040, ko se na podlagi privarčevanih sredstev v drugem pokojninskem stebru lahko začne zniževati odmerni odstotek pokojnine v prvem stebru. Upoštevano je, da mora nadomestitveno razmerje pokojnine znašati vsaj 70 % povprečne neto plače ob zaposlitvi. Leta 2045 scenariji s prispevno stopnjo 10 in 11 % že predstavljajo nižje skupne pokojninske izdatke kot samo izdatki iz prvega pokojninskega stebra ob upoštevanju trenutne zakonodaje. Od leta 2048 naprej pa že vsi scenariji prinašajo nižje pokojninske izdatke kot ob trenutni ureditvi prvega pokojninskega stebra.